

M. ACCII PLAUTI

QUAE SUPERSUNT

COMOEDIAE

CUM

FRAGMENTIS PRIORUM EDITORUM

ET NOVIS ANGELI MAII

NOVA EDITIO STEREOTYPA.

ICTIBUS VERSUUM NOTATIS

EX RECENSIONE

C. H. WEISII.

TOMUS I.

AMPHITRUO. ASINARIA. AULULARIA
BACCHIDES. CAPTEIVEI.

LIPSIAE
SUMTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.
1842.

PRAEFATIO.

Primarium quoque, quoad extant, Latinorum poetarum scenicorum, eumque praecipuum omnis Latinitatis fontem, quum instaurare in tabulis stereotypis, abrogataque antiquiore textus recensione, meliorem substituere Carolus Christianus Tauchnitius decrevisset, non abs re vel lectorum vel poetae fore existimavimus, si eam maxime sequeremur, quam ante aliquot annos in maiori editione in lucem emisimus, et in qua hoc maximopere spectavimus, ut textum exhiberemus, ad vulgatum quam proxime accedentem, sed ita tamen ordinatum, ut rhythmice et ut deceret in veteri poeta, poetice legi posset. Et quoniam hic uberior, ut illic, commentarius addi non poterat, lectionem in haud paucis locis magis etiam ad vulgatam adduximus, eorumque omnium indicium fecimus in notulis criticis, quae in calce cuiusque voluminis adiectae a nobis sunt. Praecipuum vero studium in corrigendo posuimus, quo editionem Plauti quam correctissimam efficeremus. Series fabularum alphabetica constituta est, quo facilius evolvi possint. Duorum loco

quatuor volumina facta sunt. Quod autem summum est, accentus rhythmici ubique, uti iam pridem in Terentio Bentleiano factum, adiecti sunt, quippe quo solo adiumento effici potest, ut rectius Plautus, non tamquam prosaicus aliquis scriptor, sed tamquam verus poeta, rhythmice legatur.

Quae res tamen quoniam nihil eo magis bene procedere potest, nisi peculiaria quaedam praecepta accurate teneantur, quae antea ex totius poetae cognitione et contemplatione fuerunt colligenda, hic quoque ea, quam breviter fieri poterit, referemus, ne desint lecturis ea principia, sine quibus perfectior Plautina scansio institui nulla poterit. Ea sunt haec:

I. Hiatus ubique statuendus est, ubi, eo admisso, et lectione codicum servata, versus constabit.

II. Is autem hiatus in plerisque locis, et fortasse ubique, expletur litera *d* paragogica addita, quae et haud paucis locis in libris adiecta reperitur. Eadem litera *d* adiicienda est, ubicumque in *m* desinentia non elisionem patiuntur et producuntur. Sic Amph. prol. 54. leg. *faciamd ex tragoedia*, at ibid. vs. ult. *facered hist*. Sic Aul. 3, 3, 1. *quoquod* pro *quoquo*, et Stich. 4, 2, 26. *quamd efflictentur*. Cas. 3, 1, 1. *amicid*. Bacch. 1, 1, 1. *Quid sid hoc potis est?* et vs. 12. *Nam haec sid habeat* etc. atque sic innumeris locis.

III. *m* in fine saepe, ut modo diximus, non eli-

ditur, et aut nude pronunciatur ubi breve, aut addito *d* illo paragogico, ubi producitur. Sic Bacch 1, 1, 53. *fluvium;* at Aul. 4, 4, 9. *agamd*. Cf. Truc. 4, 4, 33. 34. 35. Amph. prol. 96. 114. etc.

IV. Disyllaba multa tota saepe eliduntur, uti: *meo*, *rei*, *mihi*, *eum*, *eo*, *eam*, *scio*, *sibi*, *suo*, *suum*, *ea*, *tibi*, *tuo*, etc. Sic Asin. 1, 1, 46. eliditur *meum*, et Amph. 5, 1, 14. *meo*. Amph. 2, 2, 134. *scio*. Mil. 2, 1, 58. *suo*. IV. 2, 21. *tibi*, uti et Amph. 5, 1, 39.

V. Disyllaba multa saepe tamquam monosyllaba contracte proferuntur, velut: *ille*, *illa*, *illud*, *illi*, *illos*, *illum*, *illis*, *esse*, *eius*, *huius*, *cuius*, *inde*, *forte*, *inter*, *ite*, *quasi*, *quumque*, *quodque*, *perque*, *isque*, *vosne*, *nempe*, *nullus*, *scio*, *quia*, *pedem*, *nive*, *sive*, *tibi*, *tamen*, *servus*. Cf. Amph. 3, 4, 5. Aul. 4, 4, 29. Am. prol. 148. et ib. 1, 3, 36. Aul. 3, 4, 11. Bacch. 1, 2, 45. etc.

VI. Quae mediam habent *v*, haud raro contrahuntur, ut *avos*, *avis*, *avunculus*, *navis*, *cavere*, *aviditas*. Cf. Bacch. 4, 5, 27. Asin. 2, 2, 105. Men. 5, 9, 69.

VII. Item in aliis multis polysyllabis contractio interdum obtinet, ut: *poplus*, *cubiclum*, *maniplares*, ut quae notiora. Sed et alia minus vulgata; sic *pocla* As. 4, 1, 26. *vidlus* Rud. 4, 4, 62. 86. *magistratus* Rud. 2, 5, 20. Amph. prol. 74. *modeste*, *modestus*, *immodestia*, Stich. 5, 4, 10. Men. 5, 5, 33. Amph. 1, 1, 9. *dedi*, *dedisti*, *dedisse*, Bacch. 4, 3, 50. Men. 4, 3, 15. Cist. 1, 3, 34. II,

3, 29. Amph. 2, 2, 138. etc. Imprimis tenenda sunt quaedam, quae habent quinque syllabas, quae tamquam quadrisyllaba proferuntur. Sic *pudicitia* leg. *pudítia* Amph. 3, 2, 49. *amicitia* leg. *amitia* Merc. 5, 2, 5. cf. Pers. 3, 1, 25. Et sic *conquisitores* leg. *conquistores* Amph. prol. 65 et 82. et Merc. 3, 4, 80. Sic nummi *Philippei*, *Philippos*, *Philippis* etc. plerumque contracte scanduntur. Cf. Mil. 4, 2, 70. 73. Trin. 4, 2, 117 et 123. Sic contrahuntur: *iuventus*, *venustas*, *vetustas*, *voluntas*, v. c. Most. 1, 1, 29. Mil. 3, 1, 62. Amph. 1, 1, 2. Curc. 1, 1, 98. Sic in iis, quae mediam habent syllabam *er*, litera *e* eliditur interdum, ut *prosp're*, *alt'ra*, *imp'ra*, *consid'ra*, *temp'ri*, Mil. 4, 2, 41. Epid. 5, 1, 18. Trin. 3, 2, 39. Rud. 4, 2, 16. Amph. 1, 2, 1. cf. Pers. 2, 3, 14. Similiter *i* medium eliditur aut ut j effertur, sequente vocali, ut in *filia*, *filius*, *gratia*, *gloria*, *otium*. Trin. 4, 1, 2 et 19. Capt. 3, 5, 5. Mil. 1, 1, 69. Pers. 4, 3, 34. al.

VIII. Diaeresis fit in *coëna* et *coëpi* aliquot locis; Merc. 3, 1, 35. Capt. 1, 2, 64.

IX. In duplici *neque* alterum eorum saepe correptim tamquam *ne* pronunciandum est. Most. 2, 2, 22. Pers. 5, 2, 5. Trin. 2, 7, 22. Men. 4, 2, 11. Atque sic et simplex interdum. Simile fit in *nive*, et in duplici *sive*.

X. *Datum est* non legendum *dat' est*, sed *datum 'st*. Sic *Epiust* Bacch. 4, 8, 13. *satiust* Am. 1, 1, 22.

XI. Primae syllabae breves interdum producuntur per poeticam licentiam, ut in Homero idem saepissime fit. Sic indubitate Amph. 2, 2, 65. legendum: *rēvortimini*, et *Tārentinas* Truc. 3, 1, 5. coll. Men. prol. 39. et *pōlentarium* Curc. 2, 3, 16. et *dāpinato* Capt. 4, 2, 118. et *tābernaculum* Trin. 3, 2, 100. et *Cāpitonibus* Pers. 1, 2, 8. et *gūbernator* Rud. 1, 2, 27. et *ābscripsit* Men. prol. 31. et *āmarentur* Mil. 4, 6, 32. Ep. 2, 2, 32.

XII. Quaedam plane aliam, atque in serioribus, sequuntur prosodiam. Sic producuntur *Acheruns*, *suspicio*, *rubidus*, *rudens*; alia variant, ut interdum corripitur *neutiquam*, *autem*, *semi-*, *ibus*.

XIII. Nomina propria haud raro singularem habent scansionem. Cf. Most. 3, 2, 88. Bacch. 4, 8, 23. et ib. v. 5. Mil. 1, 1, 61. IV, 2, 64. IV, 7, 6. Merc. 2, 4, 20. Cas. 3, 5, 11. Rud. 3, 3, 14. Cist. 4, 2, 25.

XIV. *e* finale infinitivi haud raro omittendum, ut in *esse* centies. Sed et in aliis. Cf. Epid. 2, 2, 62. I, 1, 73. I, 2, 25. II, 2, 45. Curc. 4, 1, 9.

XV. *a* finale nominativi primae interdum producitur, et item *e* fin. ablativi et infinitivi. Cf. As. 4, 1, 17. Am. 5, 1, 2. Mil. 3, 3, 5. Men. 5, 5, 2. Poen. 1, 2, 42. Mil. 4, 8, 4. As. 2, 4, 14. 36. II, 4, 48. Pers. 1, 2, 43. Mil. 4, 8, 7. Pseud. 1, 3, 135. Amph. 2, 1, 4.

Praeterea tenenda sunt omnia ea, quae Bentleius in schediasmate suo scripsit, quod nos Terentio praefigimus.

De versuum generibus, et inprimis de *Saturniis* versibus, et de *imminutis*, (quales sunt v. c. Bacch. IV, 3, 4. 5. 7 — 11. 13. 15. 29 — 31. Pseud. V, 2, 1 — 4.): legenda erit praefatio ad alterum tomum nostrae editionis maioris, in qua de his omnibus accurate expositum est.

D. Lipsiae m. Iul. XLII.

W.

AMPHITRUO.

DRAMATIS PERSONAE.

MERCURIUS.

SOSIA, servus Amphitruonis.

IUPPITER.

AMPHITRUO.

BLEPHARO, navis gubernator.

ALCUMENA.

BROMIA, ancilla.

SUMMARIUM.

Bellum habuerant Thebani cum Telebois, qui et Taphii dicti. Contra quos exercitum educens Amphitruo, uxorem Alcmenam domi gravidam reliquerat. Interim dum abest adhuc Thebis Amphitruo, quamquam advectus iam cum exercitu in portum Persicum, Jupiter sub Amphitruonis forma, una cum Mercurio, qui Sosiae formam, servi Amphitruonis, induerat, quasi rediens ex bello, ad Alcmenam venit. Accedens autem ex portu verus Amphitruo, Sosiam servum praemittit, indicatum suum adventum Alcmenae. Igitur Mercurius, sub ipsius Sosiae forma, Sosiam verum a foribus propellit. Advenit Amphitruo, et expostulat cum Alcmena, quae eum nunc primum ex bello ad se venisse negat. Ergo testem adventus sui adducturus, in portum redit. Ex quo denuo reversus et a Mercurio sub Sosiae forma propellitur, et ludificatur a Jove, suam ipsius formam induto, tamquam Amphitruo sit supposititius. Quorum utriusque rixam dirimere nequit Blepharo, ad eam rem arcessitus, quoniam, uter eorum verus sit Amphitruo, non potest dignoscere. Interim, parturiente Alcmena, tonitru fit et concidit prae terrore Amphitruo. Huic Bromia ancilla, ipsa quoque terroris plena, narrat geminorum partum puerorum. Agnoscitur Jupiter, et, gratia inter Amphitruonem et Alcmenam reconciliata, in coelum redit.

Res agitur Thebis.

ARGUMENTUM.

In fáciem vorsus Ámphitruonis Iúpiter,
dum béllum gereret cúm Teleboïs hóstibus,
Alcménam uxorem cépit usuráriam;
Mercúrius formam Sósiae servi gerit
abséntis: his Alcména decipitúr dolis.
Postquám rediere véri Amphitruo et Sósia,
utérque deludúntur in mirúm modum.
Hinc iúrgium, tumúltus, uxori ét viro,
donéc, cum tonitru vóce missa ex aéthere,
adúlterum se Iúpiter conféssus est.

Amóre captus Álcumenas Iúpiter
Mutávit sese in éius formam cóniugis,
Pro pátria Amphitruo dúm decernit cum hóstibus;
Habitú Mercurius éi subservit Sósiae.
Is ádvenientis sérvum ac dominum frústra habet;
Turbás uxori ciet Amphitruo; atque ínvicem
Raptánt pro moechis; Blépharo, captus árbiter,
Utér sit, non quit, Ámphitruo, decérnere.
Omném rem noscunt: géminos illa enítitur.

PROLOGUS.

MERCURIUS.

Ut vós in vostris vóltis mercimóniis
emúndis vendundísque me laetúm lucris
adfícere atque adiuváre in rebus ómnibus,
et út res rationésque vostrorum ómnium
bene éxpedire vóltis peregreque ét domi,
bonóque atque amplo auctáre perpetuó lucro,
quasque ínceplstis rés, quasque inceptábitis;
et utí bonis vos vóstrosque omnes núntiis
me adfícere voltis, ea ádferam, ea uti núntiem,
quae máxume in rem vóstram communém sient,
(nam vós quidem id iam scítis concessum ét datum
mi esse áb dis aliis, núntiis ut praesim ét lucro);
haec út me voltis ádprobare adnítier,
lucrum út perenne vóbis semper súppetat:
ita huíc facietis fábulae siléntium,
itaque aéqui et iusti hic éritis omnes árbitri.
Nunc, cúius iussu vénio et quamobrem vénerim,
dicám, simulque ipse éloquar nomén meum.
Iovis iússu venio; nómen Mercurio ést mihi.
Pater húc me misit ád vos oratúm meus:
tametsí, pro imperio vóbis quod dictúm foret,

scibát facturos: quíppe qui intelléxerat,
veréri vos se et métuere, ita ut aequóm 'st Iovem;
verúm profecto hoc pétere me precário
a vóbis iussit léniter dictís bonis:
etenim ílle, cuius huc iússu venio, Iúpiter
non mínus quam vostrum quívis formidát malum.
Humána matre nátus, humanó patre,
mirári non est aéquom, sibi si praétimet;
atque égo quoque etiam, quí Iovis sum fílius,
contágione méi patris metuó malum.
Proptérea pace advénio, et [pacem] ad vos ádfero.
Iustám rem et facilem esse óratam a vobís volo:
nam iústa ab iustis iústus sum oratór datus:
nam iniústa ab iustis ímpetrari nón decet;
iusta aútem ab iniustis pétere insipiéntia est:
quippe ílli iniqui iús ignorant néque tenent.
Nunc iám huc animum ad éa, quae loquar, advórtite.
Debétis velle, quaé velimus; méruimus
et ego ét pater de vóbis et re pública.
Nam quíd ego memorem, ut álios in tragoédiis
vidí, Neptunum, Vírtutem, Victóriam,
Martém, Bellonam, cómmemorare, quaé bona
vobís fecissent? quís benefactis méus pater,
deorúm regnator, árchitectus ómnibus;
sed íllic numquam mós fuit patrí meo,
ut éxprobraret, quód bonis facerét boni;
gratum árbitratur ésse id a vobís sibi,
meritóque vobis bóna se facere, quaé facit.
Nunc, quám rem oratum huc véni, primum próloquar;

post árgumentum huius éloquar tragoédiae.
Quid cóntraxistis fróntem, quia tragoédiam
dixí futuram hanc? Déus sum: commutávero.
Eandem hánc, si voltis, fáciam, ex tragoédia
comoédia ut sit ómnibus isdem vérsibus.
Utrúm, sit, an non, vóltis? Sed ego stúltior:
quasi nésciam vos vélle, qui divús siem.
Teneó, quid animi vóstri super hac ré siet:
faciam, út commista sít tragicocomoédia:
nam mé perpetuo fácere ut sít comoédia,
regés quo veniant ét di, non par árbitror.
Quid ígitur? Quoniam hic sérvos quoque parteís habet,
faciam hánc, proinde ut díxí, tragicocomoédiam.
Nunc hóc me orare a vóbis iussit Iúpiter,
ut cónquistores síngulí in subséllia
eánt per totam cáveam spectatóribus:
si cuí favitores délegatos víderint,
ut hís in cavea pígnus capiantúr togae.
Sive qui ámbivissent pálmam histriónibus,
seu quoíquam artifici (seú per scriptas lítteras,
seu quí ípsi ambissent, seú per internúntium);
sive ádeo aediles pérfidiose quoí duint:
sirémpse legem iússit esse Iúpiter,
quam sí magistratum sibi álterive ambíverit.
Virtúte dixit vós victores vívere,
non ámbitione, néque perfidia: quí minus
eadem hístrioni sít lex, quae summó viro?
Virtúte ambire opórtet, non favitóribus:
sat habét favitorum sémper, qui recté facit,
si illís fides est, quíbus est éa res ín manu.
[Et] hóc quoque etiam míhi in mandatís dedit,
ut cónquistores fíerent histriónibus,

qui síbi mandassent délegati ut plaúderent,
quive quó placeret álter fecissént minus,
eis órnamenta et córium uti concíderent.
Mirári nolim vós, quapropter Iúpiter
nunc hístriones cúret. Ne mirémini:
ipse hánc acturust Iúpiter comoédiam.
Quid ádmirati éstis, quasi veró novom
nunc próferatur, Ióvem facere histrióniam?
Etiam, hístriones ánno quom in proscénio hic
Iovem ínvocarunt, vénit, auxilio éis fuit.
Praetérea certo pródit in tragoédia.
Hanc fábulam, inquam, hic Iúpiter hodie ípse aget,
et ego úna cum illo. Nunc animum advórtite,
dum húius argumentum éloquar comoédiae.
Haec úrbs est Thebae. Ín illisce habitat aédibus
Amphítruo, natus Árgis ex Argó patre,
quicum Álcumena est núpta, Electri fília.
Is núnc Amphitruo praéfectu'st legiónibus:
nam cúm Telebois béllum est Thebanó poplo.
Is priúsquam hinc abiit ípsemet in exércitum,
gravidam Álcumenam úxorem fecít suam.
Nam ego vós novisse crédo iam, ut sit páter meus;
quam líber harum rérum multarúm siet,
quantúsque amator, quóm quid complacitúm 'st semel.
Is amáre occoepit Álcumenam clám virum,
usúramque eius córporis cepít sibi,
et grávidam fecit ís eam compressú suo.
Nunc, de Álcumena ut rém teneatis réctius,
utrímque est gravida, et éx viro et ex summó Iove;

et méus pater nunc íntus hic cum illá cubat;
et haéc ob eam rem nóx est facta lóngior,
dum cum ílla, quacum vólt, voluptatém capit.
Sed ita ádsimulavit sé, quasi Amphitruó siet.
Nunc, ne húnc ornatum vós meum admirémini,
quod ego húc processi síc cum servilí schema:
veterem átque antiquam rém novam ad vos próferam:
proptérea ornatus ín novum incessí modum.
Nam méus pater intus núnc est, eccum, Iúpiter;
in Ámphitruonis vórtit sese imáginem,
omnésque eum esse cénsent servi, quí vident:
ita vérsipellem sé facit, quandó lubet;
ego sérvi sumpsi Sósiae mihi imáginem,
qui cum Ámphitruone abívit hinc in exércitum:
ut praéservire amánti meo possém patri,
atque út ne, qui essem, fámiliares quaérerent,
versári crebro hic quúm viderent mé domi:
nunc, quum ésse credent sérvum et conservúm suum,
haud quísquam quaeret, quí siem, aut quid vénerim.
Patér nunc intus súo animo morém gerit:
cubát complexus, cúius cupiens máxume est;
quae illi ád legionem fácta sunt, memorát pater
meus Álcumenae; át illa illunc censét virum
suum ésse; quae cum moécho est. Ibi nunc méus pater
memorát, legiones hóstium ut fugáverit;
quo pácto sit donís donatus plúrimis.
Ea dóna, quae illic Ámphitruoni súnt data,
abstúlimus: facile méus pater, quod vólt, facit.
Nunc hódie Amphitruo véniet huc ab exércitu

et sérvus, cuius ego hánc fero imáginem.
Nunc, ínternosse ut nós possitis fácilius,
ego hás habebo úsque in petaso pínnulas;
tum méo patri autem tórulus inerit aúreus
sub pétaso; id signum Ámphitruoni nón erit.
Ea sígna nemo hórum familiárium
vidére poterit; vérum vos vidébitis.
Sed Ámphitruonis íllic est servus Sósia;
a pórtu illic nunc cúm laterna huc ádvenit.
Abigám iam ego illunc ádvenientem ab aédibus.
Adést. — Erit operae prétium hic spectántibus
Iovem ét Mercurium fácere histriónium.

ACTUS I. SCENA I.

SOSIA. MERCURIUS.

SO. Qui me álter est audácior homo, aút qui confidéntior,
iuventútis mores quí sciam, qui hoc nóctis solus ámbulem?
Quid fáciam, nunc si Trésviri me in cárcerem compégerint,
inde crás e promtuária cellá depromar ád flagrum,
nec caúsam liceat dícere mihi, neque in heró quidquam auxilií siet,
nec quísquam sit, quin me ómnes esse dígnum deputént; ita
quasi íncudem me míserum hominès octó validi caedánt; ita

peregre ádveniens hóspitio públicitus áccipiar.
Haéc heri coégit immodéstia, mé qui hoc
nóctis a pórtu ingrátiis éxcitat.
Nónne idem hoc lúcis me míttere pótuit?
Opulénto homini hoc servitús dura est;
hoc mágis miser est divítis servos:
nóctesque diésque adsiduó satis supérque est,
quó facto aut dícto adest ópus, quiétus né sis.
Ípse dominus, díves operis ét laboris éxpers,
quódcumque homini áccidit libére, posse rétur;
aéquom esse putát; non reputát, laboris quíd sit;
neque, aéquom anne iníquom imperét, cogitábit.
Ergo ín servitúte expetúnt multa iníqua;
habéndum et feréndum hoc onúst cum labóre.
ME. Satiús est, me queri íllo modó servitútem
hodié. Qui fuerím liber, eum nunc potívit
patér servitútis; hic, quí verna nátust,
queritúr.
Sum véro verna vérbero! SO. Numeró mihi in mentém fuit,
dis ádvenientem grátias pro méritis agere atque ádloqui.
Nae illi édepol, si meritó meo reférre studeant grátias,
aliquem hóminem adlegent, quí mihi adveniénti os óccillét probe,
quoniám bene quae in me fécerunt, ingráta ea habui atque írrita.
ME. Facit ílle, quod volgo haúd solent, ut, quíd se sit dignúm, sciat.
SO. Quod núnquam opinatús fui, neque álius quisquam cívium
sibi éventurum, id cóntigit, ut sálvi poteremúr domi,

victóres, victis hóstibus. Legiónes reveniúnt domum,
duéllo exstincto máxumo atque ínternectis hóstibus.
Quod múlta Thebanó poplo acérba obiecit fúnera,
id vi ét virtute mílitum victum átque expugnatum óppidum est,
império atque auspicio héri mei Amphítruonis máxume.
Praeda átque agro adóreaque adfécit popularís suos,
regíque Thebanó Creonti régnum stabilivít suum.
Me a pórtu praemisít domum: ut haec núntiem uxorí suae:
ut gésserit rem públicam ductu, ímperio, auspició suo.
Ea núnc meditabor, quó modo illi dícam, quum illo advénero.
Si díxero mendácium, soléns meo more fécero.
Nam quóm pugnabant máxume, ego túm fugiebam máxume;
verúmtamen, quasi adfúverim, simulábo atque audita éloquar.
Sed, quó modo et verbís quibus me déceat fabulárier,
prius ípse mecum etiám volo hic meditári. — Sic hoc próloquar.
Princípio ut illo advénimus, ubi prímum terram tétigimus,
contínuo Amphitruo délegit virós primorum príncipes;
eos légat; Teleboís iubet senténtiam ut dicánt suam:

si síne vi et sine belló velint rapta ét raptores trádere,
si, quae ásportassent, rédderent, se exércitum extempló domum
redúcturum, abiturós agro Argívos, pacem atque ótium
dare íllis; sin alitér sient animáti, neque dent, quaé petat,
sese ígitur summa ví virisque eorum óppidum expugnássere.
Haec úbi Telebois órdine iterárunt, quos prae-fécerat
Amphítruo: magnanimí viri, fretí virtute et ví-ribus,
supérbi, nimis feróciter legátos nostros íncre-pant;
respóndent: bello et se ét suos tutári posse: proínde uti
properé de finibús suis exércitus dedúcerent.
Haec úbi legati pértulere, Amphítruo e castris ílico
prodúcit omnem exércitum; contrá Teleboae ex óppido
legiónes edúcúnt suas, nimis púlcris armis praé-ditas.
Póstquam utrimque éxitum est máxuma cópia,
díspartiti viri, díspartiti órdines:
nós nostras móre nostro ét modo instrúximus
légiones; hóstes contrá suas ínstruunt;
deínde utrinque ímperatór in medium éxeunt
éxtra turbam órdinum, cónloquuntúr simul.
Cónvenit, vícti utri sínt eo proélio,
úrbem, agrum, arás, focos séque uti déderent,

Póstquam id actúm est, tubae utrímque contrá canunt.
Cónsonat térra; clamórem utrimque éfferunt;
ímperatór utrimque hínc et illínc Iovi
vóta suscípere, hortári exércitum;
prò se quisque íd, quod quisque ét potest ét valet,
édit, ferró ferit. Téla frangúnt; boat
coélum fremitú virum. Ex spíritu et anhélitu
nébula cónstat; cadúnt
vólneris vi ét virium.
Dénique, ut vóluimus, nóstra superát manus;
vícimus ví ferocís.
Hóstes crebrí cadunt; nóstri contra íngruunt:
séd fugam in sé tamen némo convórtitur;
néc recedít loco, quín statim rém gerat.
Ánimam amittúnt prius, quám loco démigrent.
Quísque, ut steterát, iacet óbtinetque órdinem.
Hóc ubi Amphítruo herus cónspicatú'st meus,
ílico equités iubet déxtera inrúere.
Équites parént citi: ab déxtera máxumo
cúm clamore ínvolant ímpetu álacri,
foédant et próterunt hóstium cópias
iúre iniustás.
ME. Nunquam étiam quidquam adhúc verborum est prólocutus pérperam:
namque égo fui illic in ré praesenti, et méus, quum pugnatúm est, pater.
SO. Perduélles penetrant se ín fugam, ubi nóstris animus ádditust.
Vorténtibus Telébois telis cómplebantur córpora,
ipsúsque Amphitruo régem Pterelam súa obtruncavít manu.

Haec illic est pugnáta pugna ab úsque mane ad vésperum.
Hoc ádeo hoc commeminí magis, quia illó die impransús fui.
Sed proélium id tandém diremit nóx interventú suo.
Postrídie in castra éx urbe ad nos véniunt flentes príncipes;
velátis manibus órant, ignoscámus peccatúm suum;
dedúntque se, divína humanaque ómnia, urbem et líberos,
in dítionem atque in árbitratum cúncti Thebanó poplo.
Post ób virtutem hero Ámphitruoni pátera donata aúrea est,
qui Ptérela potitáre rex est sólitus. Haec sic dícam herae.
Nunc pérgam heri imperium éxsequi, et mé domum capéssere.
ME. Áttat, illic húc iturust: íbo ego illi óbviam,
néque ego hunc hominem hódie ad aedis hás sinam unquam accédere.
Quándo imago est húius in me, cértum est hominem elúdere.
Ét enimvero, quóniam formam cépi huius in me ét statum,
décet et facta móresque huius habére me similés item:
ítaque me malum ésse oportet, cállidum, astutum, ádmodum,
átque hunc telo súo sibi, malítia, a foribus péllere.

Séd quid illuc est? coélum adspectat: óbservabo, quám rem agat.
SO. Cérto edepol scio, si áliud quidquam est, quód credam aut certó sciam,
crédo ego hac noctú Nocturnum óbdormivisse ébrium.
Nám neque se Septémtriones quóquam in coelo cómmovent,
néque se luna quóquam mutat, státque uti exorta ést semel:
néc Iugulae, neque Vésperugo, néque Vergiliae óccidunt:
íta statim stant sígna; neque nox quóquam concedít die.
ME. Pérge, Nox, ut óccoepisti! gére patri morém meo!
óptume optumo óptumam operam dás, datam pulcré locas.
SO. Néque ego hac nocte lóngiorem mé vidisse cénseo,
nísi item unam, vérberatus quám pependi pérpetem;
éam quoque edepol étiam multo haec vícit longitúdine.
Crédo edepol equidém dormire Sólem, atque adpotúm probe.
Míra sunt, nisi ínvitavit sése in coena plúsculum.
ME. Áiin' vero, vérbero? deos ésse tui similés putas?
Égo pol te istis túis pro dictis ét malefactis, fúrcifer,
áccipiam! modo sís veni huc: invénies infortúnium!

SO. Úbi sunt isti scórtatores, quí soli inviti cubant?
Haéc nox scita est éxercendo scórto conductó male.
ME. Méus pater nunc pro húius verbis récte et sapientér facit,
quí complexus cum Álcumena cúbat amans, animo óbsequens.
SO. Íbo, ut, herus quod ímperavit, Álcumenae núntiem.
Séd quis hic est homó, quem ante aedis vídeo hoc noctis? Nón placet.
ME. Núllus est hoc méticulosus aéque. SO. Quum in mentém venit:
íllic hoc homo dénuo volt pállium detéxere.
ME. Tímet homo: delûdam ego illum. SO. Périi, dentes prúriunt:
cérto advenientem híc me hospitio púgneo acceptúrus est.
Crédo misericórs est: nunc, proptérea quod me méus herus
fécit ut vigilárem, hic pugnis fáciet hodie, ut dórmiam.
Óppido interii! óbsecro hercle, quántus et quam válidus est!
ME. Cláre advorsum fábulabor: híc auscultet, quaé loquar:
ígitur magis modum ín maiorem in sésè concipiét metum.
Ágite, pugni: iám diu est, quod véntri victum nón datis:
iámpridem vidétur factum, hére quod homines quátuor

ín soporem cóllocastis núdos. SO. Formidó male,
né ego hic nomen méum commutem, et Quíntus fiam e Sósia.
Quátuor virós sopori sé dedisse hic aútumat:
métuo, ne numerum aúgeam illunc. ME. Hém, nunc, iam ergo! Síc colo!
SO. Cíngitur: certe éxpedit se. ME. Nón feret, quin vápulet.
SO. Quís homo? ME. Quisque homo húc profecto vénerit, pugnós edet.
SO Ápage, non placét me hoc noctis ésse. Coenaví modo.
Próin tu istanc coenám largire, sí sapís, esuriéntibus.
ME. Haúd malum huic est póndus pugno. SO. Périi, pugnos pónderat!
ME. Quíd, si ego illum tráctim tangam, ut dórmiat? SO. Serváveris:
nám continuas hás tris noctes pérvigilavi. ME. Péssumum est
fácinus! nequitér ferire málam male discís manus.
Ália forma opórtet esse, quém tu pugno légeris.
SO. Íllic homo me intérpolabit, méumque os finget dénuo.
ME. Éxossatum os ésse oportet, quém probe percússeris.
SO. Mírum, ni hic me, quási muraenam, éxossare cógitat.
Últro istunc, qui exóssat homines! périi, si me adspéxerit.
ME. Ólet homo quidám malo suo. SO. Heí, numnam ego óbolui?

ME. Átque haud longe abésse oportet; vérum longe hinc ábfuit.
SO. Íllic homo supérstitiosu'st. ME. Géstiunt pugní mihi.
SO. Si ín me exercitúrus, quaeso, in párietem ut primúm domes.
ME. Vóx mihi ad auris ádvolavit. SO. Naé ego homo infelíx fui,
quí non alas íntervelli: vólucrem vocem géstito.
ME. Íllic homo a me síbi malam rem arcéssit iumentó suo.
SO. Nón equidem ullum habeó iumentum. ME. Ónerandus est pugnís probe.
SO. Lássus sum hercle e návi, ut vectus húc sum; etiam nunc naúseo;
víx incedo inánis: ne ire pósse cum onere exístumes.
ME. Cérte enim hic nescío quis loquitur. SO. Sálvos sum: non mé videt:
Néscio quem loqui aútumat: mihi cérto nomen Sósia est.
ME. Hínc enim mihi dextéra vox auris, út videtur, vérberat.
SO. Métuo, vocis né vice hodie hic vápulem, quae hunc vérberat.
ME. Óptume, eccum, incédit ad me. SO. Tímeo: totus tórpeo:
nón edepol nunc, úbi terrarum sím, scio, si quís roget,
néque miser me cómmovere póssum prae formídine.
Ílicet, mandáta heri periérunt una et Sósia.
Vérum certum est cónfidenter hóminem contra cólloqui,

quí possim vidéri huic fortis, á me ut abstineát manum.
ME. Quo ámbulas tu, quí Volcanum in córnu conclusúm geris?
SO. Quíd id exquaeris tú, qui pugnis ós exossas hóminibus?
ME. Sérvos esne, an líber? SO. Utcunque ánimo conlubitúm est meo.'
ME. Áiin' vero? SO. Áio enimvero. ME. Vérbero, mentíris nunc.
Át iam faciam, ut vérum discas dícere. SO. Quid eo ést opus?
ME. Póssum scire, quó profectus, quóius sis, aut quid véneris?
SO. Húc eo, heri meí sum servos. Númquid nunc es cértior?
ME. Égo tibi istam hodié scelestam cómprimam linguam. SO. Haúd potes:
béne pudiceque ádservatur. ME. Pérgin' argutárier?
Quód apud hasce aedís negotium ést tibi? SO. Imo quód tibi est?
ME. Réx Creo vigilés nocturnos síngulos sempér locat.
SO. Béne facit: quia nós eramus péregre, tutatúst domum.
Át nunc abi sane: ádvenisse fámiliares dícito.
ME. Néscio quam tu fámiliaris sís: nisi actutum hínc abis,
fámiliaris áccipiere fáxo haud familiáriter.
SO. Híc, inquam, habito ego, átque horum sum sérvos. ME. At scin' quómodo?
Fáciam ego hodie té superbum, ni hínc abis. SO. Quonám modo?

ME. Aúferere, nón abibis, sí ego fustem súmsero.
SO. Quín me huius ésse familiae fámiliarem praédico.
ME. Víde, sis, quam mox vápulare vís, nisi actutum hínc abis!
SO. Tún' domo prohibére peregre me ádvenientem póstulas?
ME. Haéccin' tua domúst? SO. Ita, inquam. ME. Quís herus est igitúr tibi?
SO. Ámphitruo, qui núnc praefectus 'st Thébanis legiónibus;
quícum nupta est Álcumena. ME. Quíd ais? quod nomén tibi est?
SO. Sósiam vocánt Thebani, Dávo prognatúm patre.
ME. Naé tu istic hodié malo tuo cómpositis mendáciis
ádvenisti, audáciai cólumen, consutís dolis!
SO. Ímo equidem tunicís consutis húc advenio, nón dolis.
ME. Át mentiris étiam: certo pédibus, non tunicís, venis.
SO. Íta profecto. ME. Núnc profecto vápula ob mendácium.
SO. Nón edepol voló profecto. ME. At pól profecto ingrátiis.
Hóc quidem profécto certum est; nón est arbitrárium.
SO. Túam fidem obsecró! ME. Tun' te audes Sósiam esse dícere,
égo qui sum? SO. Perií! ME. Parum etiam, praéut futurum est, praédicas.

Quóius nunc es? SO. Túus: nam pugnis úsufecistí tuum.
Próh fidem, Thebáni cives! ME. Étiam clamas, cárnufex?
Lóquere, quid venísti? SO. Ut esset, quém tu pugnis caéderes.
ME. Cúius es? SO. Amphitruónis, inquam, Sósia. ME. Ergo istóc magis,
quía vaniloquus, vápulabis: égo sum, non tu, Sósia.
SO. Íta di faciant, út tu potius sís, atque ego te ut vérberem.
ME. Étiam muttis? SO. Iám tacebo. ME. Quís tibi heru'st? SO. Quem tú voles.
ME. Quíd igitur? qui núnc vocare? SO. Némo, nisi quem iússeris.
ME. Ámphitruonis te ésse aiebas Sósiam. SO. Peccáveram:
nam Ámphitruonis sócium nae med ésse volui dícere.
ME. Scíbam equidem, nullum ésse nobis, nísi me, servom Sósiam.
Fúgit te ratió. SO. Utinam istuc púgni fecissént tui!
ME. Égo sum Sosia ílle, quem tu dúdum esse aiebás mihi.
SO. Óbsecro, ut per pácem liceat te ádloqui, ut ne vápulem!
ME. Ímo induciaé parumper fíant, si quid vís loqui.
SO. Nón loquar, nisi páce facta; quándo pugnis plús vales.
ME. Dícito quidvis: nón nocebo. SO. Túae fidei credó? ME. Meae.

SO. Quíd, si falles? ME. Túm Mercurius Sósiae iratús siet.
SO. Ánimum advorte: núnc licet mihi líbere quidvís loqui.
Ámphitruonis égo sum servos Sósia. ME. Etiam dénuo?
SO. Pácem feci, foédus feci, véra dico. ME. Vápula.
SO. Út lubet; quod tíbi lubet, fac, quóniam pugnis plús vales.
Vérum utut es factúrus, hoc quidem hércle haud reticebó tamen.
ME. Tú me vivus hódie nunquam fácies, quin sim Sósia.
SO. Cérte edepol tu me álienabis númquam, quin nostér siem;
néc nobis praetér med alius quísquam est servus Sósia,
quí cum Amphitruóne hinc una íveram in exércitum.
ME. Híc homo sanus nón est. SO. Quod mihi praédicas vitium, íd tibi est.
Quíd, malum? non égo sum servos Ámphitruonis Sósia?
Nónne hac noctu nóstra navis húc ex portu Pérsico
vénit, quae me advéxit? nonne me húc herus misít meus?
nónne ego nunc sto ante aédis nostras? nón mi est laterna ín manu?
nón loquor? non vígilo? nonne hic hómo me pugnis cóntudít?
Fécit hercle: nám mihi etiam mísero nunc malaé dolent.

Quíd igitur ego dúbito? aut cur non íntroëo in nostrám domum?
ME. Quíd? domum nostram? SO. Íta enimvero. ME. Quín quae dixistí modo,
ómnia ementítus. Equidem Sósia Amphitruónis sum:
nám noctu hac solúta est navis nóstra e portu Pérsico;
ét, ubi Pterela réx regnavit, óppidum expugnávimus;
ét legiones Téleboarum ví pugnando cépimus:
ét ipsus Amphitruo óbtruncavit régem Pterelam in proélio.
SO. Égomet mihi non crédo, quum illaec aútumare illum aúdio:
híc quidem certe, quae íllic sunt res géstae, memorat mémoriter. —
Séd quid ais? quid Ámphitruoni á Telebois ést datum?
ME. Ptérela rex qui pótitare sólitus est, patera aúrea.
SO. Élocutus est! — Úbi ea patera núnc est? ME. Est in cístula,
Ámphitruonis óbsignata sígno. SO. Signi díc quid est?
ME. Cúm quadrigis Sól exoriens. Quíd me captas, cárnufex?
SO. Árgumentis vícit! Aliud nómen quaerundúm est mihi.
Néscio, unde haec híc spectavit. Iám ego hunc decipiám probe:
nám quod egomet sólus feci, néc quisquam alius ádfuit

ín tabernaclo, íd quidem hodie núnquam poterit dícere.
Sí tu Sosia és, legiones quóm pugnabant máxume,
quíd in tabernacló fecisti? Víctus sum, si díxeris.
ME. Cádus erat vini; índe implevi hírneam . . SO. Ingressúst viam!
ME. Éam ego, ut matre fúerat natum, víni eduxí meri.
SO. Míra sunt, nisi látuit intus íllic in illac hírnea!
Fáctum est illud, ut égo illic vini hírneam ebiberím meri.
ME. Quíd nunc? vincon' árgumentis, té non esse Sósiam?
SO. Tú negas med ésse? ME. Quid ego ní negem, qui egomét siem?
SO. Pér Iovem iuró, med esse, néque me falsum dícere.
ME. Át ego per Mercúrium iuro, tíbi Iovem non crédere.
Nam íniurato, scío, plus credet míhi, quam iurató tibi.
SO. Quís ego sum saltém, si non sum Sósia? Te intérrogo.
ME. Úbi ego Sosia ésse nolim, tu ésto sane Sósia.
Núnc, quando ego sum, vápulabis, ni hínc abis ignóbilis.
SO. Cérte edepol, quom illúnc contemplo et fórmam cognoscó meam,
quémadmodum ego sum, (saépe in speculum inspéxi,) nimis similíst mei;
ítidem habet petasum ác vestitum; tám consimilist átque ego:

súra, pes, statúra, tonsus, óculi, nasum, [déns,] labra,
málae, mentum, bárba, collum, tótus .... quid verbís opust?
Sí tergum cicátricosum, níhil hoc símili est símilius.
Séd quom cogito, équidem certo idém sum, qui sempér fui:
nóvi herum, novi aédis nostras: sáne sapio et séntio.
Nón ego illi obtémpero, quod lóquitur: pultabó foris.
ME. Quó agis te? SO. Domúm. ME. Quadrigas sí nunc inscendás Iovis,
átque hinc fugias, íta vix poteris éffugere infortúnium.
SO. Nónne herae meae núntiare, quód herus meus iussít, licet?
ME. Túae si quid vis núntiare; hanc nóstram adire nón sinam.
Nám si me irritássis, hodie lúmbifragium hinc aúferes.
SO. Ábeo potius. Di ímmortales, óbsecro vostrám fidem,
úbi ego perii? ubi ímmutatus sum? úbi ego formam pérdidi?
án egomet me illíc reliqui, sí forte oblitús fui?
Nam híc quidem omnem imáginem meam, quae ántehac fuerat, póssidet.
Vívo fit, quod númquam quisquam mórtuo faciét mihi.
Íbo ad portum, atque, haéc uti sunt fácta, hero dicám meo;

nísi et is quoque me ígnorabit; quód ille faciat Iúpiter,
út ego hodie ráso capite cálvus capiam píleum.

ACTUS I. SCENA II.

MERCURIUS.

Bene prósp'reque hoc hodie óperis processít mihi:
amóvi a foribus máxumam moléstiam,
patri út liceret túto illam amplexárier.
Nam ille íllunc ad herum quom Ámphitruonem advénerit,
narrábit, servom hinc sése a foribus Sósiam
amóvisse; ille adeo íllum mentirí sibi
credét, neque credet húc profectum, ut iússerat:
erróris ambo ego íllos et deméntiae
complébo, atque omnem Ámphitruonis fámiliam,
adeo úsque satietátem dum capiét pater
illíus, quam amat; ígitur demum omnés scient,
quae fácta. Denique Álcumenam Iúpiter
redíget antiquam ín concordiam cóniugis.
Nam Amphítruo actutum uxóri turbas cónciet,
atque ínsimulabit éam probri; tum méus pater
eám seditionem ín tranquillum cónferet.
Nunc, de Álcumena dúdum quod dixí minus,
hodie ílla pariet fílios geminós duos;
altér decumo post ménse nascetúr puer,
quam séminatus; álter mense séptumo.
Eorum Ámphitruonis álter est, altér Iovis;

verúm minori púero maior ést pater,
minór maiori. Iámne hoc scitis quíd siet?
Sed Álcumenae húius honoris grátia
patér curavit, úno ut foetu fíeret,
uno út labore exsólveret aerumnás duas,
[et ne ín suspicióne ponatúr stupri,]
et clándestina ut céletur suscéptio.
Quamquam, út iamdudum díxi, resciscét tamen
Amphítruo rem omnem. Quíd igitur? nemo íd probro
profécto ducet Álcumenae. Nám deum
non pár videtur fácere, delictúm suum
suámque culpam expétere in mortalem út sinat.
Oratíonem cómprimam: crepuít foris.
Amphítruo subditívus, eccum, exít foras
cum Álcumena, úxore usurária.

ACTUS I. SCENA III.

IUPITER. ALCUMENA. MERCURIUS.

IU. Béne vale, Alcuména: cura rém communem, quód facis;
átque imperce, quaéso: menses iám tibi esse actós vides.
Míhi necesse est íre hinc; verum quód erit natum, tóllito.
AL. Quíd istuc est, mi vír, negoti, quód tu tam subitó domo
ábeas? IU. Edepol haúd, quod tui me, néque domi, distaédeat;

séd ubi summus ímperator nón adest ad exércitum,
cítius, quod non fácto est usus, fít, quam quod facto ést opus.
ME. Nímis hic scitust sýcophanta, quí quidem meus sít pater.
Óbservatoté, qüam blande múlieri palpábitur.
AL. Écastor te expérior, quanti fácias uxorém tuam.
IU. Sátin' habes, si foéminarum núlla est, quam aeque díligam?
ME. Édepol nae, illa si ístis rebus té sciat operám dare,
égo faxim te Amphítruonem ésse malis, quám Iovem.
AL. Éxperiri istúc mavellem mé, quam mihi memorárier.
Prínus abis, quam léctus, ubi cubuísti, concaluít locus.
Hére venisti média nocte; núnc abis: hoccíne placet?
ME. Áccedam atque hanc ádpellabo et súpparasitabór patri.
Núnquam edepol quemquám mortalem crédo ego uxorém suam
síc efflictim amáre, proinde ut híc te efflictim déperit.
IU. Cárnufex, non égo te novi? ábin' e conspectú meo?
Quíd tibi hanc curátio est rem, vérbero, aut muttítio?
quói pol ego iam hoc scípione . . . AL. Ah nóli . . . IU. Muttító modo!

ME. Néquiter paene éxpetivit príma parasitátio.
IU. Vérum quod tu dícis, mea uxor, nón te mi irascí decet:
cláncullum abii á legione; óperam hanc subripuí tibi,
éx me primo príma scires, rem út gessissem públicam;
éa tibi omnia énarravi. Nísi te amarem plúrimum,
nón facerem. ME. Facítne, ut dixi? tímidam palpo pércutit.
IU. Núnc, ne legio pérsentiscat, clam ílluc redeundúm est mihi,
né me uxorem praévortisse dícant prae re pública.
AL. Lácrumantem ex abitú concinnas tú tuam uxorém. IU. Tace.
Né corrumpe oculós: redibo actútum. AL. Id actutúm diu est.
IU. Nón ego te hic lubéns relinquo néque abeo abs te. AL. Séntio:
nám qua nocte ad mé venisti, eádem abis. IU. Cur mé tenes?
Témpus est; exíre ex urbe, priúsquam luciscát, volo.
Núnc tibi hanc paterám, quae dono mi íllic ob virtutém data est,
Ptérela rex qui pótitavit, quem égo mea occidí manu,
Álcumena, tíbi condono. AL. Fácis, ut alias rés soles.
Écastor condígnum donum, quálist, qui donúm dedit!
ME. Ímo sic condígnum donum, quálist, quoi donó datum est!

IU. Pérgin' autem? nónne ego possum, fúrcifer, te pérdere?
AL. Nóli amabo, Amphítruo, irasci Sósiae causá mea.
IU. Fáciam ita, ut vis. ME. Éx amore hic ádmodum quam saévos est.
IU. Númquid vis? AL. Ut, quom ábsim, me ames, mé, tuam, absentém tamen.
ME. Eámus, Amphitruó: luciscit hóc iam. IU. Abi prae, Sósia:
iam égo sequar. Numquíd vis? AL. Etiam, ut áctutum adveniás. IU. Licet.
Príus tua opínione hic ádero: bonum animum hábe modo.
Núnc te, nox, quae mé mansisti, mítto, ut cedás die,
út mortalibus ínluciscat lúce clara et cándida;
átque quanto, nóx, fuisti lóngior hac próxuma,
tánto brevior díes ut fiat, fáciam; ut aeque dísparet,
ét dies ut nócti accedat. — Íbo, et Mercuriúm sequar.

ACTUS II. SCENA I.

AMPHITRUO. SOSIA.

AM. Age, í tu secúndum! SO. Sequór, subsequór te.
AM. Sceléstissimúm te arbitrór. SO. Nam quamóbrem?

AM. Quia íd, quod neque ést neque fuít neque futúrum est,
mihí praedicás. SO. Ecceré, iam tuátim
facís, ut tuís nulla apúd te fidés sit.
AM. Quid ést? quo modó? Iam quidem hércle ego tibi ístanc
sceléstam, scelús, linguam abscíndam! SO. Tuús sum:
proinde, út commodum ést et lubét, quidque fácias:
tamén, quin loquár haec, utí facta súnt hic,
nunquam úllo modó me potés deterrére.
AM. Sceléstissume, aúdes mihí praedicáre id,
domí te esse núnc, qui hic adés? SO. Vera díco.
AM. Malúm quod tibí di dabúnt, atque ego hódie
dabo! SO. Ístuc tibi ést in manú: nam tuús sum.
AM. Tun' mé, verbero, aúdes, herúm, ludificári?
tun' íd dicere aúdes, quod némo unquam homo ántehac
vidít, nec potést fierí, tempore úno
homo ídem duóbus locís ut simúl sit?
SO. Profécto, ut loquór, res ita ést. AM. Iupitér te
perdát! SO. Quid malí sum, here, tua éx re proméritus?
AM. Rogásne, improbe, étiam qui lúdos facís me?
SO. Meritó mihi maledícas, si nón id ita fáctum est;
verum haúd mentiór, resque utí facta díco.
AM. Hómo hic ebrius ést, ut opinor.
SO. Útinam ita essem! AM. Optás, quae facta.
SO. Égone? AM. Tu istic. Úbi bibisti?
SO. Núsquam equidém bibí.

AM. Quíd hoc sit hominis? SO. Équidem decies
díxi: domi sum, inquam, — éequid audis? —
ét apud te adsum Sósia idem.
Sátin' hoc plane, sátin' diserte,
hére, nunc videor tíbi locutus?
AM. Vah, ápage téd a mé!
SO. Quid ést negótii?
AM. Pestís tenet te. SO. Nam cúr istuc
dicís? Equidem valeo ét salvos
sum récte, Ámphitruó. AM. At té
ego fáciam hodié, proinde ác meritús's,
minus út valeas et míser ut sis,
salvós domum si redíero. Iam
séquere, sis, herum quí ludificas díctis delirántibus;
quí, quoniam herus quod ímperavit, néglexisti pérsequi,
núnc venis etiam últro irrisum dóminum; quae neque fíeri
póssunt neque fando únquam accepit quísquam, profers, cárnufex;
quóius ego hodie in térgum faxo ista éxpetant mendácia.
SO. Ámphitruo, misérruma istaec míseria est servó bono,
ápud herum qui véra loquitur, si íd vi verum víncitur.
AM. Quo íd, malum, pactó potest nam (mécum argumentís puta)
fíeri, nunc utí tu hic sis ét domi? id dicí volo.
SO. Súm profecto et híc et illi. Hoc cuívis mirarí licet,
néque tibi pol ístuc mirum mágis videtur, quám mihi.

AM. Quómodo? SO. Nihilo, ínquam, mirum mágis tibi istuc quám mihi;
néque, ita me dì amént, credebam prímo mihi met Sósiae,
dónec Sosia, ílle egomet, fécit, sibi uti créderem.
Órdine omne, utí quidque actum est, dúm apud hostes sédimus,
édissertavít; tum formam una ábstulit cum nómine;
néque lac lacti mágis est simile, quam ílle ego similí'st mei.
Nam út dudum ante lúcem a portu mé praemisistí domum ...
AM. Quíd igitur? SO. prius múlto ante aedis stábam, quam illo advéneram.
AM. Quás, malum, nugás? satin' tu sánus es? SO. Sic sum, út vides.
AM. Huíc homini nescío quid est malí mala obiectúm manu,
póstquam a me abiit. SO. Fáteor: nam sum obtúsus pugnis péssume.
AM. Quís te verberávit? SO. Egomet mémet, qui nunc súm domí.
AM. Cáve quidquam, nisi quód rogabo té, mihi respónderis.
Ómnium primum, íste qui sit Sósia, hoc dicí volo.
SO. Túus est servus. AM. Míhi quidem uno té plus etiam est quám volo;
néque, postquam sum nátus, habui nísi te servom Sósiam.
SO. Át ego nunc, Amphítruo, dico: Sósiam servóm tuom

praéter me alterum, ínquam, adveniens fáciam ut obfendás domi,
Dávo prognatúm patre eodem, quo égo sum; forma, aetáte item,
qua égo sum. Quid opus vérbis? geminus Sósia hic factúst tibi.
AM. Nímia memoras míra. Sed vidístin' uxorém meam?
SO. Quín introire in aédis nunquam lícitum est. AM. Quis te próhibuit?
SO. Sósia ille, quém iamdudum díco, is, qui me cóntudit.
AM. Quís istic Sosia ést? SO. Ego, inquam. Quótiens dicundum ést tibi?
AM. Séd quid ais? num obdórmivisti dúdum? SO. Nusquam géntium.
AM. Íbi forte istum sí vidisses quéndam in somnis Sósiam.
SO. Nón soleo ego somnículose héri imperia pérsequi:
vígilans vidi, vígilans nunc te vídeo, vigilans fábulor:
vígilantem ille mé iamdudum vígilans pugnis cóntudit.
AM. Quís homo? SO. Sosia, ínquam, ego ille: quaéso, non me intéllegis?
AM. Quí, malum, intellégere quisquam pótis est? ita nugás blatis.
SO. Vérum actutum nósces. AM. Quem? SO. Illum nósces, servom Sósiam.
AM. Séquere hac igitur mé: nam mi istuc prímum exquisito ést opus.

Séd vide ex navi éfferantur, quae ímperavi, iam ómnia.
SO. Ét memor sum et díligens, ut, quae ímperes, compáreant.
Nón ego cum víno simitu ébibi imperiúm tuom.
AM. Útinam di faxínt, infecta dícta re eveniánt tua!

ACTUS II. SCENA II.

ALCUMENA. AMPHITRUO. SOSIA.

AL. Satín' parva rés est volúptatum in víta atque
in aétate agúnda, [prae quám quod moléstum est?
Ita quoíque comparátum est in aétate hóminum,
ita dís est complácitum,
volúptatem ut moéror comés consequátur,]
quin íncommodí plus malíque illico ádsit,
boní si obtigít quid?
Nam ego íd nunc expérior domo átque ipsa dé me
sció, quoi volúptas
parúmper data ést, dum virí mihi potéstas
vidéndi fuít noctem únam modo, átque is
repénte hinc abívit a méd ante lúcem.
Sola híc mihi nunc vídeor,
quia ílle hinc abést, quem ego amó praeter ómnes,
Plus aégri ex abítu virí, quam ex advéntu
volúptatis, cépi,
Sed hóc me beát saltem, quód perduélles
vicít, et domúm laudis cómpos revénit.
Id sólatio ést: dummodó laude párta

domúm recipiát se,
feram ét perferam úsque abítum eius ánimo
forti átque obfirmáto: id modó si mercédis
datúr mi, ut meús victor vír belli clúeat,
satís mi esse dúcam.
Virtús praemium ést optimúm;
virtús omnibús rebus ánteit profécto;
libértas, salús, vita, rés et paréntes
et pátria et prognáti tutántur, servántur;
virtús omnia ín se habét; omnia ádsunt
boná, quem penés'st virtús.
AM. Édepol me uxori éxoptatum crédo adventurúm domum,
quaé me amat, quam cóntra amo; praesértim re gestá bene,
víctis hostibús, quos nemo pósse superarí ratust:
éos auspicio meo átque ductu prímo coetu vícimus.
Cérte enim me illi éxpectatum optáto venturúm scio.
SO. Quíd? me expectatúm non rere amícae venturúm meae?
AL. Méus vir hic quidem est. AM. Séquere hac tu me. AL. Nám quid ille revórtitur,
dúdum qui properáre se aibat? án ille me tentát sciens?
Átque id si volt éxperiri, súum abitum ut desíderem,
écastor med haúd invita sé domum recipít suam.
SO. Ámphitruo, redíre ad navim méliust nos. AM. Qua grátia?
SO. Quía domi datúrus nemo est prándium adveniéntibus.

AM. Quí tibi istuc in méntem venit? SO. Quía enim sero advénimus.
AM. Quí? SO. Quia Alcuménam ante aedis stáre saturam intéllego.
AM. Grávidam ego illanc híc reliqui, quom ábeo. SO. Hei, períí miser!
AM. Quíd tibi est? SO. Ad aquám praebendam cómmodum advení domum
décumo post mense, út rationem té ductare intéllego.
AM. Bóno animo es! SO. Scin', quám bono animo sím? Si situlam cépero,
núnquam mihi divíni quidquam créduis post húnc diem,
ní ego illi puteó, si occepso, ánimam omnem intertráxero.
AM. Séquere hac me modo: álium ego isti rei ádlegabo; né time.
AL. Mágis nunc meum offícium facere, si húic eam advorsum, árbitror.
AM. Ámphitruo uxorém salutat laétus speratám suam,
quam ómnium Thebís vir unam esse óptumam diiúdicat,
quámque adeo civés Thebani véro rumificánt probam.
Váluistin' usque? éxspectatusne ádvenio? SO. Haud vidí magis
éxspectatum: eúm salutat mágis haud quidquam, quám canem.
AM. Ét quum gravidam et quúm te pulcre plénam adspicio, gaúdeo.
AL. Óbsecro ecastór, quid tu me déridiculi grátia

síc salutas átque adpellas, quási dudum non víderis,
quásique nunc primúm recipias té domum huc ex hóstibus,
átque me nunc proínde adpellas, quási multo post víderis?
AM. Ímo equidem te, nísi nunc, hodie núsquam vidi géntium.
AL. Cúr negas? AM. Quia véra didici dícere. AL. Haud aequóm facit,
quí, quod didicit, íd dediscit. Án periclitámini,
quíd animi habeam? Séd quid huc vos révortimini tám cito?
Án te auspicium cómmoratum est, án tempestas cóntinet,
quí non abiisti ád legiones, íta uti dudum díxeras?
AM. Dúdum? quam dudum ístuc factum est? AL. Téntas? iamdudúm modo.
AM. Quí istuc potis est fíeri, quaeso, ut dícis, iamdudúm modo?
AL. Quíd enim censes? te út deludam cóntra, lusorém meum,
quí nunc primum te ádvenisse dícas, modo qui hinc ábieris.
AM. Haéc quidem delíramenta lóquitur. SO. Paulispér mane,
dum édormiscat únum somnum. AM. Quaéne vigilans sómniat?
AL. Équidem ecastor vígilo et vigilans íd, quod factum est, fábulor:
nám dudum ante lúcem et istunc ét te vidi. AM. Quo ín loco?

AL. Híc in aedibus, úbi tu habitas. AM. Númquam factum est. SO. Nón taces?
Quíd, si e portu návis huc nos dórmientis détulit?
AM. Hei étiam tu quoque ádsentaris húiic? SO. Quid vis fíeri?
Nón tu scis, Bacchaé bacchanti sí velis advorsárier,
éx insana insániorem fácies: feriet saépius.
Si óbsequare, uná resolvas plága. AM. At pol quin cérta res
hánc est obiurgáre, quae med hódie advenientém domum
nóluerit salútare. SO. Irritábis crabonés. AM. Tace. —
Álcumena, unúm rogare té volo. AL. Quid vís, roga.
AM. Núm tibi aut stultítia accessit, aút superat supérbia?
AL. Quí istuc in mentem ést tibi, mi vir, éx me percontárier?
AM. Quía salutare ádvenientem mé solebas ántidhac,
ádpellare itidem út pudicae súos viros, quae súnt, solent;
éo` more expertém te factam advéniens offendí domum.
AL. Écastor equidém te certo heri híc advenientem íllico
ét salutavi, ét, valuissesne úsque, exquisiví simul,
mí vir, et manúm prehendi et ósculum tetulí tibi.
SO. Tún' heri hunc salútavisti? AL. Et té quoque etiam, Sósia.

SO. Ámphitruo, sperávi ego istanc tíbi paritúram fílium:
vérum non est púero gravida. AM. Quíd igitur? SO. Insánia.
AL. Équidem sana sum, ét deos quaeso, ut sálva pariam fílium;
vérum tu magnúm malum habebis, sí hic suum officiúm facit;
ób istuc omen, óminator, cápies, quod te cóndecet.
SO. Énimvero praegnáti oportet ét malum et malúm dari,
út, quod obrodát, sit, animo sí male esse occéperit.
AM. Tú me heri hic vidísti? AL. Ego, inquam, sí vis decies dícere.
AM. Ín somnis fortásse. AL. Imo vigiláns vigilantem. AM. Vaé mihi!
SO. Quíd tibi est? AM. Delírat uxor. SO. Átra bili pércita est:
núlla res tam délirantis hómines concinnát cito.
AM. Úbi primum tibí sensisti, múlier, implicíscier?
AL. Équidem ecastor sána et salva súm. AM. Cur igitur praédicas,
té heri me vidísse, qui hac noctu ín portum advectí sumus?
Íbi coenavi atque íbi quievi in návi noctem pérpetem,
néque meum pedem huc íntuli etiam in aédis, ut cum exércitu
hínc profectus sum ád Teleboas hóstes, eosque ut vícimus.

AL. Ímo mecum coénavisti, et mécum cubuistí. AM. Quid est?
[Nílne te pudét, scelesta, pópuli in conspectum íngredi?]
AL. Véra dico. AM. Nón quidem hercle de háo re; de aliis néscio.
AL. Prímulo dilúculo abiisti ád legiones. AM. Quómodo?
SO. Récte dicit, út commeminit: sómnium narrát tibi.
Séd, mulier, postquam éxperrectad és, prodigialí Iovi
aút mola salsa hódie, aut thure, cómprecatam opórtuit.
AL. Vaé capiti tuó! SO. Tua istuc réfert, si curáveris.
AL. Íterum iam hic in me ínclementer dícit, atque id síne malo.
AM. Táce tu! — Tu dic: égone abs te abii hinc hódie cum dilúculo?
AL. Quís igitur, nisi vós, narravit mi, íllic ut fuerit proélium?
AM. Án et id tu scis? AL. Quíppe quae ex te audívi, ut urbem máxumam
éxpugnavissés, regemque Ptérelam tute occíderis.
AM. Égone istuc dixí? AL. Tute istic, étiam adstante hoc Sósia.
AM. Aúdistin' tu mé narrare hoc hódie? SO. Ubi ego audíverim?
AM. Hánc roga. SO. Me quídem praesente númquam factum est, quód sciam.
AL. Mírum, quin te advórsus dicat. AM. Sósia, age, me huc ádspice.

SO. Spécto. AM. Vera vólo loqui te, nólo adsentarí mihi:
aúdivistin' tu hódie me illi dícere ea, quae illa aútumat?
SO. Quaéso edepol, num tú quoque etiam insánis, quom id me intérrogas,
qui ípsus equidem núnc primum istanc técum conspició simul?
AM. Quín nunc, mulier, aúdin' illum? AL. Ego véro, ac falsum dícere.
AM. Néque tu illi, neque míhi, viro, ipsi crédis? AL. Eo fit, quía mihi
plúrimum et credo ét scio, ista esse fácta proinde, ut próloquor.
AM. Tún' me heri advenísse dicis? AL. Tún' te abiisse hodie hínc negas?
AM. Négo enimvero, et me ádvenire núnc primum aio ad té domum.
AL. Óbsecro, etiamne hóc negabis, te aúream paterám mihi
dédisse dono hodié, qua te illic dónatum esse díxeras?
AM. Néque edepol dedí, neque dixi; vérum ita animatús fui,
ítaque nunc sum, ut éa te patera dónem. Sed quis istúc tibi
díxit? AL. Ego quidem éx te audivi, et éx tua accepí manu
páteram. AM. Mane, mane, óbsecro te! — Nímis demiror, Sósia,
quí illaecillic mé donatum esse aúrea paterá sciat,
nísi tu dudum hanc cónvenisti et nárravisti haec ómnia.

SO. Néque edepol ego díxi, neque istam vídi, nisi tecúm simul.
AM. Quíd hoc sit hominis? AL. Vín' proferri páteram? AM. Proferrí volo.
AL. Fíat. Heus tu, Théssala, intus páteram profertó foras,
quá hodie vir méus donavit mé. AM. Secede huc, Sósia.
Énimvero illud praéter alia míra miror máxume,
si haéc habet pateram íllam. SO. An etiam id crédis? quae in hac cístula
túo signo obsignáta fertur. AM. Sálvom signum est? SO. Ínspice.
AM. Récte: ita est, ut óbsignavi. SO. Quaéso, quin tu istánc iubes
pró cerrita círcumferri? AM. Édepol quin facto ést opus:
nam haéc quidem edepol láruarum pléna est. AL. Quid verbís opust?
Hém tibi pateram, éccam. AM. Cedo mi. AL. Age, ádspice huc sis núnc ïam
tú, qui, quae facta, ínficiare, quem égo iam hic convincám palam.
Éstne haec patera, quá donatu's íllic? AM. Summe Iúpiter,
quíd ego video? haec ea ést profecto pátera: perii, Sósia.
SO. Aút pol haec praestígiatrix múlier multo máxuma est,
aut pateram hic inésse oportet. AM. Ágedum, [eam] solve cístulam.
SO. Quíd ego istam exsolvam? Óbsignata est récte. — Res gesta ést bene:

tú peperisti Amphítruonem, ego álium peperi Sósiam;
núnc si pateram pátera peperit, ómnes congeminávimus.
AM. Cértum est aperire átque inspicere. SO. Víde sis, signi quíd siet:
né posterius ín me culpam tránsferas. AM. Aperí modo:
nam haéc quidem nos délirantis fácere dictis póstulat.
AL. Únde haec igitur ést, nisi abs te, quaé mihi donó data est?
AM. Ópus mi est istuc éxquisito. SO. Iúpiter! proh Iúpiter!
AM. Quíd tibi est? SO. Hic pátera nulla in cístula est. AM. Quíd ego aúdio?
SO. Íd, quod verum est. AM. Át cum cruciatú iam, nisi adparét, tuo.
AL. Haéc quidem adparét. AM. Quis igitur tíbi dedit? AL. Qui mé rogat.
SO. Mé captas, quia túte ab navi clánculum huc aliá via
praécucurristi, átque hinc pateram túte exemisti, átque eam
huíc dedisti, pósthac rursus óbsignasti clánculum?
AM. Heí mihi, iam tú quoque huius ádiuvas insániam. —
Áin', heri nos ádvenisse huc? AL. Áio; adveniensque íllico
mé salutavísti, et ego te; et ósculum tetulí tibi.
SO. Iám illud non placét principium de óscule. AM. Perge éxsequi.

AL. Lávisti. AM. Quid, póstquam lavi? AL. Ádcubuisti. SO. Euge! óptume!
núnc exquire! AM. Ne ínterpella. — Pérge porro dícere.
AL. Coéna adposita est! cóncoenasti mécum; ego adcubuí simul.
AM. Ín eodem lectó? AL. In eodem. SO. Hei, nón placet convívium.
AM. Síne modo arguménta dicat. — Quíd, postquam coenávimus?
AL. Té dormitare aíbas: mensa abláta est; cubitum hinc ábiimus.
AM. Úbi cubuisti? AL. In eódem lecto técum una in cubículo.
AM. Pérdidisti! SO. Quíd tibi est? AM. Haec mé modo ad mortém dedit.
AL. Quíd iam, amabo? AM. Né me adpella! SO. Quíd tibi est! AM. Perií miser,
quía pudicitiae húius vitium me híc absente est ádditum.
AL. Óbsecro ecastór, cur istuc, mí vir, ex ted aúdio?
AM. Vír ego tuus sim? Né me adpella, fálsa, falso nómine!
SO. Haéret haec res, sí quidem hic iam múlier facta est éx viro.
AL. Quíd ego feci, qua ístaec propter dícta dicantúr mihi?
AM. Túte edictas fácta tua: ex me quaéris, quid delíqueris!
AL. Quíd ego tibi delíqui, si, quoi núpta sum, tecúm fui?
AM. Tún' mecum fuerís? Quid illac ímpudente audácius?

Sáltem tute, sí pudoris égeas, sumas mútuum.
AL. Ístuc facinus, quód tu insimulas, nóstro generi nón decet.
Tú si me impudícitiai cáptas, capere nón potes.
AM. Próh di immortalés, cognoscin' tú me saltem, Sósia?
SO. Própemodum. AM. Coenávin' ego heri in návi in portu Pérsico?
AL. Míhi quoque adsunt téstes, qui illud, quód ego dicam, adséntiant.
[AM. Quí testes? AL. Testés. AM. Quid testiculáre? AL. Enim unó sat est.
Néc nobis praesénte aliquis nisi sérvus Sosia áffuit.]
SO. Néscio, quid istúc negotí dícam, nisi si quíspiam est
Ámphitruo alius, quí fortasse te híc absente síc tamen
túam rem curet, téque absente hic múnus fungatúr tuum:
námque de illo súbditivo Sósia mirúm nimis 'st;
cérto de istoc Ámphitruone iam álterum mirum ést magis.
AM. Néscio quis praestígiator hánc frustratur múlierem.
AL. Pér supremi régis regnum iúro et matrem fámilias,
Iúnonem, quam mé vereri et métuere est par máxume,
út mi extra unum té mortalis némo corpus córpore
cóntigit, quo me ímpudicam fáceret. AM. Vera istaéc velim.

AL. Véra dico, séd nequidquam, quóniam non vis crédere.
AM. Múlier es: audácter iuras. AL. Quaé non deliquít, decet
aúdacem esse, et cónfidenter pró se et protervé loqui.
AM. Sátis audacter! AL. Út decet pudícam. AM. Tu verbís proba es.
AL. Nón ego illam míhi dotem duco ésse, quae dos dícitur;
séd pudicitiam ét pudorem, et sédatum cupídinem,
deûm metum, paréntum amorem et cógnatûm concórdiam;
tíbi morigera atque út munifica sím bonis, prosím probis.
SO. Nae ísta edepol, si haec véra loquitur, éxamussim est óptuma.
AM. Délenitus súm profecto ita, út me, qui sim, nésciam.
SO. Ámphitruo es profécto: cave sis, né tu te usu pérduis,
(íta nunc homines ímmutantur) póstquam peregre advénimus.
AM. Múlier, istanc rem ínquisitam oértum est non amíttere.
AL. Édepol me lubénte facies. AM. Quíd ais? respondé mihi.
Quíd, si adduco túum cognatum húc a navi Naúcraten,
quí mecum una véctust una návi; atque is si dénegat
fácta, quae tu fácta dicis, quíd tibi aequom est fíeri?

númquid causam dícis, quin te hoc múltem matrimónio?
AL. Sí deliqui, núlla causa est. AM. Cónvenit. Tu, Sósia,
dúc hos intro. Ego húc ab navi mécum abducam Naúcraten.
SO. Núnc quidem praetér nos nemo est: díc mihi verum sério,
écquis alius Sósia intust, quí mei similís siet?
AL. Ábin' hinc a me, dígnus domino sérvos? SO. Abeo, sí iubes.
AL. Nímis ecastor fácinus mirum est, quí illi collubitúm siet,
méo viro, med ínsimulare fálsum facinus tám malum.
Quídquid est, iam ex Naúcrate cognáto id cognoscám meo.

ACTUS III. SCENA I.

IUPITER.

Ego sum ílle Amphitruo, quoíus est servus Sósia,
idém Mercurius quí fit, quando cómmodum est,
in súperiore quí habito coenáculo,
qui intérdum fio Iúpiter, quandó lubet;
huc aútem quum extemplo ádventum adporto, íllico
Amphítruo fio et véstitum immutó meum.
Nunc húc honoris vóstri venio grátia,
ne hanc ínchoatam tránsigam comoédiam;

simul Álcumenae, quám vir insontém probri
Amphítruo accusat, véni, ut auxilium feram:
nam méa sit culpa, quód egomet contráxerim,
id Álcumenae si ínnocenti éxpetat.
Nunc Ámphitruonem mémet, ut occepí semel,
esse ádsimulabo, átque in horum fámiliam
frustrátionem hódie iniiciam máxumam;
post ígitur demum fáciam, res fiát palam,
atque Álcumenae in témpore auxiliúm feram,
faciámque, ut uno foétu, et quod gravida ést viro,
et mé quod gravida est, páriat sine dolóribus.
Mercúrium iussi mé continuo cónsequi,
si quíd vellem imperáre. Nunc hanc ádloquar.

ACTUS III. SCENA II.

ALCUMENA. IUPITER.

AL. Duráre nequeo in aédibus: ita mé probri,
stuprí, dedecoris á viro argutám meo!
Ea, quae sunt facta, ínfecta esse occlámitat;
quae néque sunt facta, néque ego in me admisi, árguit;
atque íd me susque déque esse habiturám putat.
Neque édepol faciam, néque me perpetiár probri
falso ínsimulatam, quín ego illum aut déseram,
aut sátisfaciat mihi, átque adiuret ínsuper,
nolle ésse dicta, quae ín me insontem prótulit!
IU. Faciúndum est mi illud, fíeri quod illaec póstulat,

si me íllam amantem ad sése studeam récipere.
Quando, égo quod feci, id fáctum Amphitruoni óbfuit,
atque ílli dudum méus amor negótium
insónti exhibuit: núnc autem insontí mihi
illíus ira in hánc et maledicta éxpetent.
AL. Et éccum video, quí me miseram árguit
stuprí, dedecoris. IU. Té volo, uxor, cólloqui.
Quo te ávortisti núnc? AL. Ita ingeniúm meum est:
inimícos semper ósa sum obtuérier.
IU. Eia aútem inimicos! AL. Síc est; vera praédico:
nisi étiam hoc falso díci insimulatúrus es.
IU. Nimis íracunda es. AL. Pótin' ut abstineás manum?
Nam cérto si sis sánus aut sapiás satis,
quam tu ímpudicam esse árbitrere et praédices,
cum ea tú sermonem néc ioco nec sério
tibi hábeas, nisi sis stúltior stultíssumo.
IU. Si díxi, nihilo mágis es, neque ego esse árbitror;
et id húc revorti, ut mé de hoc purgarém tibi:
nam núnquam quidquam méo animo fuit aégrius,
quam póstquam audivi, téd esse iratám mihi.
Cur díxisti? inquiés. Ego expediám tibi.
Non édepol, quo te esse ímpudicam créderem;
verúm periclitátus animum súm tuum,
quid fáceres, et quo pácto id ferre indúceres.
Equidém ioco illa díxeram dudúm tibi,
Ridículi causa. Vél hunc rogato Sósiam.
AL. Quin húc adducis méum cognatum Naúcraten
testém, quem dudum te ádducturum díxeras,

te huc nón venisse? IU. Sí quid dictum est pér iocum,
non aéquom est, id te sério praevórtier.
AL. Ego íllud scio quam dóluerit cordí meo.
IU. Per déxteram tuam te, Álcumena, oro, óbsecro,
da míhi hanc veniam: ignósce: irata né sies.
AL. Ego ístaec feci vérba virtute írrita:
nunc quándo factis me ímpudicis ábstines,
ab ímpudicis díctis avortí volo.
Valeás: tibi habeas rés tuas, reddás meas.
Iuben' mi íre comites? IU. Sánan' es? AL. Si nón iubes:
ibo égomet; comitem míhi pudicitiam dúxero.
IU. Mane: árbitratu túo iusiurandúm dabo,
me méam pudicam esse úxorem arbitrárier.
Id égo si fallo, túm te, summe Iúpiter,
quaeso, Ámphitruoni ut sémper iratús sies.
AL. Ah, própitius sit pótius. IU. Confidó fore:
nam iúsiurandum vérum te advorsúm dedi.
Iam núnc irata nón es? AL. Non sum. IU. Béne facis.
Nam in hóminum aetate múlta eveniunt húiusmodi:
capiúnt voluptates, cápiunt rursum míserias;
irae ínterveniunt, rédeunt rursum in grátiam;
verum írae si quae fórte eveniunt húiusmodi
intér eos: rursum sí reventum in grátiam est,
bis tánto amici súnt inter se, quám prius.
AL. Primúm cavisse opórtuit, ne díceres;
verum éadem si idem púrgas, mihi patiúnda sunt.
IU. Iube véro vasa púra adornarí mihi:
ut quae ápud legionem vóta vovi, sí domum

redíssem salvos, éa ego exsolvam ómnia.
AL. Ego istúc curabo. IU. Évocate huc Sósiam:
gubérnatorem, qui ín mea naví fuit,
Blepharónem arcessat, quí nobiscum prándeat.
Is ádeo impransus hódie ludificábitur,
quum ego Ámphitruonem cóllo hinc obstrictó traham.
AL. Mirúm, quid solus sécum secreto ílle agat.
Atque áperiuntur aédes; exit Sósia.

ACTUS III. SCENA III.

SOSIA. IUPITER. ALCUMENA.

SO. Ámphitruo, adsum: sí quid opus est, ímpera: imperium éxsequar.
IU. Óptume advenís. SO. Iam pax est ínter vos, quaesó, duos?
Nám quia vos tranquíllos video, gáudeo, et volupe ést mihi.
Átque ita servom pár videtur frúgi sese instítuere,
proínde heri ut sint, ípse item sit; vóltum e voltu cómparet;
trístis sit, si herí sint tristes; hílarus sit, si gaúdeant.
Séd age, respondé: iam vos redístis in concórdiam?
IU. Dérides, qui scís, haec dudum mé dixisse pér iocum.
SO. Án id ioco dixísti? Equidem sério ac veró ratus.

IU. Hábui expurgátionem: fácta pax est. SO. Óptume est.
IU. Égo rem divinam íntus faciam, vóta quae sunt. SO. Cénseo.
IU. Tú gubernatórem a navi huc évoca verbís meis
Blépharonem, ut is, ré divina fácta, mecum prándeat.
SO. Iam híc ero, quom illíc censebis ésse me. IU. Actutum húc redi.
AL. Númquid vis, quin ábeam iam intro, ut ádparentur, quíbus opust?
IU. Í sane et, quantúm potest, paráta fac sint ómnia.
AL. Quín veni, quandó vis, intro. Fáxo haud quidquam sít morae,
[quándo ista omnia éxiurasti, té mi dixe pér iocum.]
IU. Récte loquere et proínde, diligéntem ut uxorém decet.
Iam hi ámbo, et servos ét hera, frustra súnt duo,
qui me Ámphitruonem réntur esse; erránt probe.
Nunc tú, divine, húc fac adsis, Sósia!
audís, quae dico, támetsi praesens nón ades.
Fac, Ámphitruonem ádvenientem ab aédibús
ut ábigas quovis pácto commentús sies!
Volo déludi illum, dúm cum hac usurária
uxóre nunc mihi mórigero. Haec curáta sint
fac sís proinde adeo, út me velle intélligis,
atque út ministres míhi, quom sacruficém mihi.

ACTUS III. SCENA IV.

MERCURIUS.

Concédite atque abscédite omnes! dé via decédite,
nec quísquam tam audax fúat homo, quí óbviam obsistát mihi!
Nam míhi quidem hercle quí minus liceát, deo, minitárier
populó, ni decedát mihi, quam sérvolo in comoédiis?
Ille návem salvam núntiat, aut írati adventúm senis;
ego súm Iovi dicto aúdiens, eius iússu nunc huc me ádfero:
quamobrém mi magis par ést via decédere et concédere.
Patér vocat me, eúm sequor, eius dícto imperio sum aúdiens:
ut fílium bonúm patri esse opórtet, itidem egó patri
amánti supparasítor, hortor, ádsto, admoneo, gaúdeo,
si quíd patri volupést, voluptas éa mihi multo máxuma est.
Amát? sapit, recté facit, animó quando obsequitár suo;
quod ómnis homines fácere oportet, dum íd modo fiát bono.
Nunc Ámphitruonem vólt deludi méus pater: faxó probe
iam hic déludatur, spéctatores, vóbis inspectántibus.

Capiám coronam mi ín caput; adsímulabo me esse ébrium,
atque ílluc sursum escéndero: inde óptume aspellám virum
de súpero, quom huc accésserit: faciam, út sit madidus sóbrius.
Deinde ílle actutum súbferet suus sérvus poenas Sósia:
eum fécisse ille hodie árguet, quae ego fécero hic. Quid íd mea?
Meo me aéquom est morigerum ésse patri; eius stúdio servire áddecet.
Sed éccum Amphitruonem: ádvenit: iam ille híc deludetúr probe;
siquidém vos voltis aúscultando operám dare.
Ibo íntro: ornatum cápiam, qui potís decet;
dein súrsum ascendam in téctum, ut illum hinc próhibeam.

ACTUS IV. SCENA I.

AMPHITRUO.

Naúcratem quem cónvenire vólui, in navi nón erat:
néque domi neque in úrbe invenio quémquam, qui illum víderit:
nam ómnis plateas pérreptavi, gýmnasia et myropólia;
ápud emporium atque ín macello, ín palaestra atque ín foro,
ín medicinis, ín tonstrinis, ápud omnis aedís sacras

súm defessus quaéritando, núsquam invenio Naúcratem.
Núnc domum ibo, atque éx uxore hánc rem pergam exquírere,
quís fuerit, quem própter corpus súum stupri compléverit:
nám me, quam illam quaéstionem inquísitam hodie amíttere,
mórtuum satiúst. Sed aedis óccluserunt. Eúgepae!
hóc fit pariter, átque ut alia fácta sunt. Feriám foris.
Áperite hoc! heus écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?

ACTUS IV. SCENA II.

MERCURIUS. AMPHITRUO.

ME. Quís ad fores est? AM. Égo sum. ME. Quid ego sum? AM. Íta loquor. ME. Tibi Iúpiter
díque omnes iráti certo súnt, qui sic frangás fores.
AM. Quó modo? ME. Eo modo, út profecto vívas aetatém miser.
AM. Sósia! ME. Ita; sum Sósia, nisi me ésse oblitum exístumas.
Quíd nunc vis? AM. Sceléste, at etiam quíd velim, id tu mé rogas?
ME. Íta rogo: paene éffregisti, fátue, foribus cárdines.
Án fores censébas nobis públicitus praebérier?

Quíd me adspectas, stólide? quid nunc vís tibi, aut quis tu és homo?

AM. Vèrbero, etiam, quís ego sim, me rógitas, ulmorum ácheruns?

quém pol ego hodie ób istaec dicta fáciam ferventém flagris.

ME. Pródigum te fuísse oportet ólim in adulescéntia.

AM. Quídum? ME. Quia senécta aetate á me mendicás — malum.

AM. Cúm cruciatu túo istaec hodie, vérna, verba fúnditas.

ME. Sácrufico ego tibí. AM. Qui? ME. Quia enim té macto infortúnio.

. . . .

(Quae post hunc versum supposita leguntur in editionibus vulgatis, ea neque in Palatinis, neque in ullo codice scripta reperiuntur. Ista igitur omnia recentiorum commenta, praesertim quia ita comparata erant, ut et lectoribus et poësi ipsi non possent non vero detrimento esse si legerentur, abiecta dudum oportuit, quemadmodum invecta fuerant olim, sive ab Hermolao Barbaro sive alio quopiam medii aevi Pseudoplauto. In codicibus post versum 14. qui supra legitur, statim nulloque interstitio iuncta sunt, quae hic sequuntur: *Vos inter vos* etc.)

ACTUS IV. SCENA III.

BLEPHARO. AMPHITRUO. IUPITER.

BL. Vós inter vos istaéc partite: ego ábeo: mihi negótium est.

Néque ego unquam usquam tánta mira mé vidisse cénseo.
AM. Blépharo, quaeso, ut ádvocatus mi ádsis, neve abeás. BL. Vale.
Quíd opust me advocáto, qui, utri sim ádvocatus, néscio?
IU. Íntro ego hinc eo: Álcumena párturit. AM. Perií miser!
quíd ago, quem advocáti iam omnes átque amici déserunt?
Núnquam edepol me inúltus istic lúdificabit, quísquis est:
nám iam ad regem récta ducam, résque ut facta est, éloquar.
Égo pol illum ulcíscar hodie Théssalum venéficum,
quí pervorse pérturbavit fámiliae mentém meae.
Séd ubi ille est? Intro édepol abiit, crédo, ad uxorém meam.
Quí me Thebis álter vivit míserior? quid núnc agam,
quem ómnes mortalés ignorant ét ludificant, út lubet?
Cértum est, introrúmpam in aedes: úbi, quemque hominem adspéxero,
síve ancillam, síve servom, sive úxorem, sive adúlterum,
seú patrem, sive avóm videbo: óbtruncabo in aédibus.
Néque me Iupitér, neque di omnes íd prohibebunt, sí volent,
quín sic faciam, utí constitui. Pérgam in aedes núnc iam.

ACTUS V. SCENA I.

BROMIA. AMPHITRUO.

BR. Spes átque opes vitaé meae iacént sepultae in péctore;
neque úlla est confidéntia iam in córde, quin amíserim:
ita míhi videntur ómnia, mare, térra, coelum, cónsequi,
iam ut ópprimar, ut énicer. Me míseram! quid agam, néscio:
ita tánta mira in aédibus sunt fácta. Vae miseraé mihi!
animó male est: aquám velim! corrúpta sum atque absúmta sum.
Capút dolet; neque aúdio, neque óculis prospició satis;
nec mé miserior foémina est, neque úlla videatúr magis.
Ita hérae meae hodie cóntigit: nam ubi párturit, deos sibi ínvocat:
strépitus, crepitus, sónitus, tonitru, ut súbito, ut propere, ut tónuit valide.
Ubi quísque institerat, cóncidit crepitu. Íbi nescio quis máxuma
vóce exclamat: Álcumena, ádest auxilium! né time:
ét tibi et tuís propitius coéli cultor ádvenit!
Exsúrgite, inquit, quí terrore meo óccidistis praé metu!
Ut iácui, exsurgo. Ardére censui aédis: ita tum cónfulgebant.

Íbi me inclamat Álcumena: tum éa res me horrore ádficit.
Herílis praevortít metus: adcúrro, ut sciscam, quíd velit,
atque íllam geminos fílios puerós peperisse cónspicor;
neque nóstrum quisquam sénsimus, quum péperit, neque praevídimus.
Séd quid hoc? quis hic ést senex,
qui ante aédis nostras síc iacet?
numnam húnc percussit Iúpiter?
Credo édepol: nam, proh Iúpiter!
sepúltust, quasi sit mórtuus.
Ibo ét cognoscam, quísquis est.
Amphítruo hic quidem est, hérus meus.
Amphítruo! AM. Perii! BR. Súrge. AM. Interii! BR. Cédo manum! AM. Quis mé tenet?
BR. Tua Brómia ancilla. AM. Tótus timeo: íta me increpuit Iúpiter;
nec sécus est, quam si ab Ácherunte véniam. Sed quid tú foras
egréssa es? BR. Eadem nós formido tímidas terrore ímpulit.
In aédibus, ubi tu hábitas, nimia míra vidi. Vaé mihi,
Amphítruo: ita mihi ánimus etiam núnc abest. AM. Agedum, éxpedi:
scin' mé tuum esse herum Ámphitruonem? BR. Scío. AM. Vide etiam núnc. BR. Scio.
AM. Haec sóla sanam méntem gestat meórum familiárium.
BR. Imo ómnes sani súnt profecto. AM. At me úxor insanúm facit

suis foédis factis. BR. Át ego faciam, tu ídem ut aliter praédices,
Ámphitruo: piam ét pudicam ésse tuam uxorem út scias.
De éa re signa atque árgumenta paúcis verbis éloquar.
Ómnium primum tibi Álcumena géminos peperit fílios.
AM. Áin' tu? geminos? BR. Géminos. AM. Di me sérvant. BR. Sine me dícere:
út scias, tibi tuaéque uxori déos esse omnis própitios.
AM. Lóquere. BR. Postquam párturire hodie úxor occepít tua,
úbi utero exortí dolores, út solent, puérperae:
ínvocat deos ímmortalis, út sibi auxiliúm ferant,
mánibus puris, cápite operto. Íbi continuo cóntonat
sónitu maxumo. Aédis primo rúere rebamúr tuas:
aédes totae cónfulgebant túae, quasi essent aúreae.
AM. Quaéso, absolvito hínc me extemplo, quándo satis delúseris.
Quíd fit deinde? BR. Dum haéc aguntur, íntere a uxorém tuam
néque gementem néque plorantem nóstrum quisquam audívimus:
íta profecto síne dolore péperit. AM. Iam istuc gaúdeo,
útut erga me est mérita. BR. Istaec mitte, átque haec, quae dicam, áccipe.
Póstquam peperit púeros, lavere iússit nos. Occépimus.

Séd puer ille, quém ego lavi, ut mágnust et multúm valet!
néque eum quisquam cónligare quívit in cunábulis.
AM. Nímia mira mémoras! Si istaec véra sunt, divínitus
nón metuo quin méae uxori látae suppetiaé sient.
BR. Mágis iam faxo míra dices. Póstquam in cunas cónditust,
dévolant angués iubati deórsum in impluviúm duo
máxumi; contínuo extollunt ámbo capita. AM. Héi mihi!
BR. Né pave. Sed ángues oculis ómnis circumvísere;
póstquam pueros cónspicati, pérgunt ad cunás citi;
égo cunas recéssim rursum vórsum trahere et dúcere,
métuens pueris, míhi formidans; tántoque angues ácrius
pérsequi. Postquám conspexit ángues ille altér puer,
cítus e cunis éxilit, facit récta in anguis ímpetum,
álterum altera ádprehendit éos manu perníciter.
AM. Míra memoras: nímis formidolósum facinus praédicas:
nám mihi horror mémbra misero pércipit dictís tuis.
Quíd fit deinde pórro, loquere. BR. Púer ambo angues énicat.
Dum haéc aguntur, vóce clara exclámat uxorém tuam . . .

AM. Quís homo? BR. summus ímperator dívom atque hominum, Iúpiter.
Ís se dixit cum Álcumena olám consuetum cubílibus,
eúmque filiúm suum esse, qui íllos anguis víceerit;
álterum tuum ésse dixit púerum. AM. Pol me haud poénitet
scílicet, boní dimidium míhi dividere cúm Iove.
Ábi domum: iube vása pura actútum adornarí mihi,
út Iovis suprémi multis hóstiis pacem éxpetam.
Égo Tiresiam cóniectorem ádvocabo et cónsulam,
quíd faciundum cénseat; simul hánc rem, ut facta est, éloquar.
Séd quid hoc? quam válide tonuit! Di, óbsecro vostrám fidem!

ACTUS V. SCENA II.

IUPITER. AMPHITRUO.

IU. Bono ánimo es: adsum auxílio, Amphitruo, tibi ét tuis.
Nihil ést, quod timeas: háriolos, harúspices
mitte ómnis: quae futúra et quae facta, éloquar,
multo ádeo melius, quam ílli, quum sim Iúpiter.
Primum ómnium: Alcuménae usuram córporis
cepi, ét concubitu grávidam feci fílio;
tu grávidam item fecísti, quum in exércitum
proféctus: uno pártu duo peperít simul.
Eorum álter, nostro qui ést susceptus sémine,

suis fáctis te immortáli adficiet glória.
Tu cum Álcumena uxóre antiquam in grátiam
redi: haúd promeruit, quámobrem vitio vórteres:
mea ví subacta est fácere. Ego in coelúm migro.

ACTUS V. SCENA III.

AMPHITRUO.

Fáciam ita, ut iubés, et te oro, prómissa ut servés tua.
Íbo ad uxorem íntro; missum fácio Tiresiám senem.
Núnc, spectatorés, Iovis summi caúsa clare plaúdite.

ASINARIA

DRAMATIS PERSONAE.

LIBANUS, servus Demaeneti.
DEMAENETUS, senex.
ARGYRIPPUS, eius filius.
CLEAERETA, lena.
LEONIDA, conservus Libani.
PHILENIUM, meretrix.
DIABOLUS, miles.
PARASITUS.
ARTEMONA, uxor Demaeneti.
MERCATOR.
GREX.

SUMMARIUM.

Iuvenis Argyrippus, Demaeneti filius, amat Philenium, quae est apud Cleaeretam lenam. Cleaereta autem cum milite Diabolo de Philenio pepigerat, ita tamen, ut, si Argyrippus prior afferret viginti minas, Argyrippus eam haberet. Is ergo, quaerens pecuniam, Demaenetum adit patrem, rogans ut viginti sibi minarum faciat potestatem. Demaenetus autem, qui dotatam duxerat, totus ab huius potestate pendet, et ab atriensi Saurea, quem illa dotalem adduxerat. Cupit tamen se beneficum praestare filio, et Libanum servum iubet, quoquo modo possit, vel se vel uxorem vel atriensem viginti minis fraudare. Eo ipso tempore advenit mercator, atriensi pro emptis asinis pretium soluturus. Ergo Libanus conservum suum Leonidam subornat, ut is atriensis agat personam, argentumque illud ab mercatore auferat. Idque perficiunt, mercatorque argentum, praesente Demaeneto hero, numerat. Id igitur Argyrippo traditur, ea tamen conditione, ut patiatur, Philenium unum diem cum patre Demaeneto esse. Quod ille lubens concedit. Dum autem epulae fiunt, advenit miles, Demaenetumque cum Philenio accumbentem conspicit. Qua re iratus, Artemonam adducit, quae suum virum male mulcatum, ex lustris abripit. Argyrippus autem ad Philenium introit.

Scena fortasse Athenis.

ARGUMENTUM.

Amánti argento fílio auxiliárier
Sub império vivens vólt senex uxório.
Itaque ób asinos relátum pretium Saúreae
Numerárier iubet sérvolo Leónidae.
Ad amícam id fertur: cédit noctem fílius.
Rivínus amens ób praereptam múlierem;
Is rem ómnem uxori pér parasitum núntiat.
Adcúrrit uxor, ác virum ex lustrís rapit.

PROLOGUS.

Hoc ágite, sultis, spéctatores, núnc ïam;
quae quídem mihi atque vobis res vortát béne,
gregique huíc et dominis átque conductóribus.
Face iám nunc tu, praeco, ómnem auritúm poplum! —
Age, núnc reside! cáve modo, ne grátiis. —
Nunc, quíd processerim húc et quid mihi vóluerim,
dicam: út sciretis nómen huius fábulae.
Nam quód ad argumentum áttinet, sané breve est.
Nunc, quód me dixi vélle vobis dícere,
dicám: huic nomen graéce Onagos fábulae;
Demóphilus scripsit, Márcus vortit bárbare;
Asinàriam volt ésse, si per vós licet.
Inést lepos ludúsque in hac comoédia;
ridícula res est: dáte benigne óperám mihi:
ut vós item alias, páriter nunc, Mars ádiuvet.

ACTUS I. SCENA I.

LIBANUS. DEMAENETUS.

LI. Sicút tuum vis únicum gnatúm tuae
superésse vitae, sóspitem et supérstitem:
ita téd obtestor pér senectutém tuam,

perque íllam, quam tu métuis, uxorém tuam:
si quíd med erga tu hódie falsum díxeris,
ut tíbi superstes úxor aetatém siet,
atque ílla viva vívus ut pestem óppetas.
DE. Per deûm fidem! quae quaéris, iurató mihi
videó necesse esse éloqui, quidquíd roges:
ita me óbstinate adgréssus, ut non aúdeam
profécto, percontánti quin promam ómnia.
Proinde áctutum, istuc quíd sit, quod scire éxpetis,
elóquere. Ut ipse scíbo, te faciam út scias.
LI. Dic óbsecro, hercle, sério, quod té rogem.
Cave míhi mendacii quídquam! DE. Quin tu ergó rogas?
LI. Num me ílluc ducis, úbi lapis lapidém terit?
DE. Quid istúc est, aut ubi est ístuc terrarúm loci?
LI. Ubi flént nequam homines, quí polentam pránsitant.
DE. Quid istúc sit, aut ubi istúc sit, nequeo nóscere,
ubi flént nequam homines, quí polentam pránsitant.
LI. Apud fústitudinas férricrepinas ínsulas,
ubi vívos homines mortui incursánt boves.
DE. Modo pól percepi, Líbane, quid istuc sít loci:
ubi fít polenta, té fortasse dícere. LI. Ah!
neque hércle ego istuc díco, neque dictúm volo;
teque óbsecro hercle, ut, quaé locutus, déspuas.
DE. Fiát; geratur mós tibi. LI. Age, age, usque éxscrea!
DE. Etiámne? LI. Age, quaeso hercle; úsque ex penitis faúcibus!

etiam ámplius! DE. Nam quoúsque? LI. Usque ad mortém volo.
DE. Cave sís malam rem! LI. Uxóris dico, nón tuam.
DE. Donó te ob istuc díctum, ut expers sís metu.
LI. Di tíbi dent, quaecunque óptes! DE. Redde operám mihi.
Cur hóc ego ex te quaéram, aut cur minitér tibi,
proptérea quod me nón scientem féceris?
aut cúr postremo fílio succénseam,
patrés ut faciunt céteri? LI. Quid istúc novi est?
Demíror, quid sit, ét, quo evadat, sum ín metu.
DE. Equidém scio iam, fílius quod amét meus
istánc meretricem e próxumo Philénium.
Estne hóc, ut dico, Líbane? LI. Rectam instás viam;
ea rés est. Sed eum mórbus invasít gravis.
DE. Quid mórbi est? LI. Quia non súppetunt dictís data.
DE. Tune és adiutor núnc amanti fílio?
LI. Sum véro, et alter nóster est Leónida.
DE. Bene hércle facis, et á me initis grátiam.
Verúm meam uxorem, Líbane, nescis, quális sit.
LI. Tu prímus sentis; nós tamen praenóscimus.
DE. Fateór, eam esse impórtunam atque incómmodam.
LI. Postérius istuc dícis, quam credó tibi.
DE. Omnés parentes, Líbane, liberís suis,
qui mi aúscultabunt, fácient obsequéntiam;
quippe quí mage amico utántur gnato et bénevolo.
Atque égo me id facere stúdeo: volo amari á meis;
volo mé patris mei símilem, qui causá mea

nauclério ipse ornátu per falláciam,
quam amábam, abduxit áb lenone múlierem,
neque púduit eum, id aetátis, sycophántias
struere, ét beneficiis me émere gnatum súum sibi.
Eos mé decretum est pérsequi morés patris.
Nam me hódie oravit Árgyrippus fílius,
uti síbi amanti eius fácerem argenti cópiam;
et id égo percupio óbsequi gnató meo:
volo amóri eius obsecútum, volo amet mé patrem;
quamquam íllum mater árcte contentéque habet.
Patrés ut consuevérunt, ego mitto ómnia haec;
praesértim, quom is me dígnum, quoi concréderet,
habuít, me habere honórem eius ingenió decet:
quom me ádiit, ut pudéntem gnatum aequóm est patrem,
cupio ésse amicae quód det argentúm suae.
LI. Cupis íd, quod cupere té nequidquam intéllego.
Dotálem servom Saúrean uxór tua
addúxit, quoi plus ín manu sit, quám tibi.
DE. Argéntum accepi: dóte imperium véndidi.
Nunc vérba in pauca cónferam, quid té velim.
Vigínti iam usust fílio argentí minis:
face id út paratum iám sit. LI. Unde géntium?
DE. Me défrudato. LI. Máxumas nugás agis:
nudó detrahere véstimenta mé iubes.
Defrúdem te ego? Age, sís, tu sine pennís vola.
Tene égo defrudem, quoi ípsi nihil est ín manu,
nisi quíd tu porro uxórem defrudáveris?
DE. Qua mé, qua uxorem, quá tu servom Saúream
potés, circumduce! aúfer! promittó tibi
non óffuturum, sí id hodie efféceris.

LI. Iubeás una opera mé piscari in áëre,
venári autem iáculo in medió mari.
DE. Tibi óptionem súmito Leónidam.
Fabricáre quidvis, quídvis comminíscere:
perfícito, argentum hódie ut habeat fílius,
amícae quod det. LI. Quíd ais tu, Demaénete?
quid áis, si forte in ínsidias devénero?
tu rédimes me, si me hóstes intercéperint?
DE. Redimám. LI. Tum tu igitur áliud cura, quíd lubet.
DE. Ego eo ád forum, nisi quíd vis. LI. I! etiamne ámbulas?
DE. Atque aúdin' etiam? LI. Écce! DE. Si quid té volam,
ubi erís? LI. Ubicumque lúbitum erit animó meo.
Profécto nemo est, quém iam dehinc metuám mihi,
ne quíd nocere póssit, quando tú tua
orátione omnem ánimum ostendistí tuom;
quin té quoque ipsum fácio haud magni, si hóc patro.
Pergám, quo occepi, atque íbi consilia exórdiar.
DE. Audín' tu? apud Archibúlum ego ero argentárium.
LI. Nempe ín foro? DE. Ibi, si quíd opus fuerit. LI. Méminero.
DE. Non ésse servus péior hoc quisquám potest,
nec mágis versutus, néc quo ab caveas aégrius;
eidem hómini, si quid récte curatúm velis,
mandés; moriri sése misere mávolet,
quam nón perfectum réddat, quod promíserit.
Nam ego íllud argentum tám paratum fílio
scio ésse, quam me hunc scípionem cóntui.

Sed quíd ego cesso ire ád forum, quo incéperam?
Ibo, átque ibi manébo apud argentárium.

ACTUS I. SCENA II.

ARGYRIPPUS.

Síccine hoc fít? foras aédibus me éiici?
Prómerenti óptume hoccín' preti rédditur?
Béne merentí mala es, mále merentí bona es!
Át malo cúm tuo: nám iam ex hóc loco
íbo ego ad trísviros, vóstraque ibi nómina
fáxo erunt: cápitis te pérdam ego et fíliam,
pérlecebrae, pérnicies, ádulescentum éxitium!
Nám mare haud ést mare; vós mare acérrumum:
nam ín mari réperi, híc elaví bonis.
Íngrata atque írrita esse ómnia intéllego,
quaé dedi, et quód benefecí. At posthác tibi
mále, quod potero fácere, faciam, méritoque id faciám tuo.
Égo pol te redigam eódem, unde orta es, ád egestatis términos:
égo edepol te fáciam, ut, quae sis núnc, et quae fuerís, scias.
Quaé, priusquam istam adii átque amans ego ánimum meum istí dedi,
sórdido vitam óblectabas páne, in pannis, ínopia;
éa si erant, magnás habebas ómnibus dis grátias:
éadem nunc, quom est mélius, me, cuius óperà est, ignorás mala.

Réddam ego te ex ferá fame mansuétem; me spectá modo!
Nam ísti quod succénseam ipsi, níhil est; nihil quidquám meret:
túo facit iussú, tuo imperio páret: mater tu, éadem hera es:
té ego ulciscar! té ego, ut digna es, pérdam, atque ut de mé meres!
Át, scelesta, víden', ut ne id quidem mé dignum esse exístumat,
quém adeat, quem cólloquatur, quoíque irato súpplicet?
Átque, eccam, illecebra éxit tandem. Opínor, hic ante óstium
méo loquar modo, quaé volam, quoniam íntus non licitum ést mihi.

ACTUS I. SCENA III.

CLEAERETA. ARGYRIPPUS.

CL. Únumquodque istórum verbûm númis Philippeis aúreis
nón potest auférre hinc a me, sí quis emtor vénerit.
Néc recte quae tu ín nos dicis, aúrum atque argentúm merum est.
Fíxus hic apud nós est animus túus clavo Cupídinis,
Rémigio velóque, quantum póteris, festina ét fuge:
quám magis te in altúm capessis, tam aéstus te in portúm refert.

AR. Égo pol istum pórtitorem prívabo portório.
Égo te dehinc, ut mérita es de me et méa re, tractare éxsequar,
quóm tu med, ut méritus sum, non tráctas, quae eiicís domo.
CL. Mágis istuc percípimus lingua díci, quam factís fore.
AR. Sólus solitúdine ego te atque áb egestate ábstuli:
sólus si ductém, referre grátiam nunquám potes.
CL. Sólus ductató, si semper sólus, quae poscám, dabis;
sémper tibi promíssum habeto hac lége, dum superés datis.
AR. Quí modus dandí? nam nunquam tú quidem expleri potes:
módo quod accepsti, haúd multo post áliquid, quod poscás, paras.
CL. Quíd modi est ductándo, amando? núnquamne explerí potes?
Módo remisistí: continuo iam, út remittam ad té, rogas.
AR. Dédi equidem, quod mécum egisti. CL. Et tíbi ego misi múlierem:
pár pari datum hóstimentum est: ópera pro pecúnia.
AR. Mále agis mecum. CL. Quíd me accusas, sí facio officiúm meum?
Nám neque fictum usquám, neque pictum, néc scriptum in poématis,
úbi lena bene agát cum quiquam amánte, quae frugi ésse volt.

AR. Míhi quidem te párcere aequom est tándem, ut tibi durém diu.
CL. Nón tu scis? quae amánti parcet, éadem sibi parcét parum.
Quási piscis, itidem ést amator lénae: nequam est, nísi recens.
Ís habet succum, is suávitatem; eum quóvis pacto cóndias,
vél patinariúm, vel assum; vórses, quo pactó lubet.
Ís dare volt; is, se áliquid posci: nam úbi de pleno prómitur,
néque ille scit, quid dét, quid damni fáciat; illi réi studet:
vólt placere sése amicae, vólt mihi, volt pédisequae,
vólt famulis, volt étiam ancillis; ét quoque catuló meo
súbblanditur nóvus amator, se út quom videat gaúdeat.
Véra dico. Ad súom quemque hominem quaéstum esse aequom est cállidum.
AR. Pérdidici istaec ésse vera dámno cum magnó meo.
CL. Si écastor nunc hábeas, quod des, ália verba pérhibeas;
núnc quia nihil habés, maledictis te éam ductare póstulas.
AR. Nón meum est. CL. Nec méum quidem edepol, ád te ut mittam grátiis.
Vérum aetatis átque honoris grátia hoc fiét tui,
quía nobis lucró fuisti pótius, quam decorí tibi:
sí mihi dantur dúo talenta argénti numerata ín manum,

hánc tibi noctem honóris causa grátiis donó dabo.
AR. Quíd, si non est? CL. Tíbi non esse crédam; illa alio ibít tamen.
AR. Úbi illaec, quae dedi ánte? CL. Abusa: nám si ea durarént mihi,
múlier mitterétur ad te; núnquam quidquam póscerem.
Díem, aquam, solem, lúnam, noctem, haéc argento nón emo;
cétera, quaeque vólumus uti, Graéca mercamúr fide.
Quom á pistore pánem petimus, vínum ex oenopólio:
si aés habent, dant mércem. Eadem nós disciplina útimur:
sémper oculatаé nostrae manús sunt: credunt, quód vident.
Vétus est „Nihili cócio est;" scis, cúius: non dico ámplius.
AR. Áliam nunc mihi orátionem déspoliato praédicas,
lónge aliam, ínquam, praebes núnc, atque olim, quúm dabam,
áliam atque olim, quum ílliciebas me ád te blande ac bénedice:
túm mihi aedes quoque ádridebant, quom ád te veniebám, tuae;
me únice unum ex ómnibus te atque íllam amare, aibás mihi;
úbi quid dederam, quási columbae púlli in ore ambaé meo
úsque eratis; méo de studio stúdia erant vostra ómnia;

úsque adhaerebátis; quod ego iússeram, quod vólueram,
fáciebatis; quód nolebam ac vétueram, de indústria
fúgiebatis, néque conari id fácere andebatís prius.
Núnc neque quid velím, neque nolim, fácitis magni, péssumae.
CL. Nón tu scis? hic nóster quaestus aúcupii simíllimus'st.
Aúceps quando cóncinnavit áream, obfundít cibum:
áves adsuescunt. Necésse est facere súmtum, qui quaerít lucrum.
Saépe edunt; semél si captae súnt, rem solvunt aúcupi.
Ítidem hic apud nos: aédis nobis área est; aucéps sum ego;
ésca est meretrix; léctus illix ést; amatorés aves:
béne salutandó consuescunt, cómpellando blánditer,
ósculando, orátione vínnula, venústula.
Sí papillam pértractavit, haúd id est ab re aúcupis;
sávium si súmsit, sumere éum licet sine rétibus.
Haéccine te esse oblítum, in ludo quí fuisti tám diu?
AR. Túa ista culpa est, quaé discipulum sémidoctum abs te ámoves.
CL. Rémeato audactér, mercedem sí eris nactus; núnc abi.
AR. Máne, mane! audi! díc, quid me aequom cénses pro illa tíbi dare,
ánnum hunc ne cum quíquam alio sit? CL. Téne? vigintí minas,

átque ea lege: si álius ad me príus attulerit, tú vale.
AR. Át ego: est etiam, priúsquam abis, quod vólo loqui. CL. Dic, quód lubet.
AR. Nón omnino iám perivi: est réliquom, quod pereám magis:
hábeo, unde istuc tíbi, quod poscis, dém; sed in legés meas
dábo, ut scire póssis: perpetuom ánnum hunc mihi uti sérviat,
néc quemquam interea álium admittat prórsus, quam me, ad sé virum.
CL. Quín, si tu volés, domi servi quí sunt, castrabó viros.
Póstremo, ut volés nos esse, sýngrapham facito ádferas;
út voles, ut tíbi lubebit, nóbis legem impónito:
módo tecum una argéntum adferto; fácile patiar cétera.
Pórtitorum simíllumae sunt iánuae lenóniae:
si ádfers, tum patént; si non est, quód des, aedes nón patent.
AR. Ínterii, si nón invenio ego íllas vigintí minas;
ét profecto, nísi illud perdo argéntum, pereundum ést mihi.
Núnc pergam ad forum átque experiar ópibus, omni cópia:
súpplicabo, exóbsecrabo, ut quémque amicum vídero;
dígnos, indignós, adire atque éxperiri cértum est mi:
nám si mutuás non potero, cértum est, sumam foénore.

ACTUS II. SCENA I.

LIBANUS.

Hércle vero, Líbane, nunc te méliust expergíscier!
[átque argento cómparando fíngere falláciam.]
Jám diu factum est, quóm discesti áb hero atque abíisti ád forum:
ígitur inveniúndo argento ut fíngeres falláciam,
íbi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.
Quín tu abs te socórdiam omnem réicis, segnitiem ámoves,
átque ad ingeniúm vetus vorsútum te recipís tuom?
Sérva herum: cave tú idem faxis, álii quod serví solent,
quí ad heri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt. —
Únde sumam? quem íntervortam? quo hánc celocem cónferam?
Ímpetritum, inaúguratum est; quóvis admittúnt aves;
pícus, cornix ést ab laeva, córvus, parra ab déxtera.
Cónsuadent. Certum hércle est, vostram cónsequi senténtiam.
Séd quid hoc, quod pícus ulmum túndit? Haud temerárium est.
Cérte hercle, ego quantum éx augurio aúspicii intéllego,
aút mihi in mundó sunt virgae, aut átriensi Saúreae.

Séd quid illuc, quod éxanimatus cúrrit hic Leónida?
Métuo, quod illic óbscaevavit méae falsae falláciae.

ACTUS II. SCENA II.

LEONIDA. LIBANUS.

LE. Úbi ego nunc Libanúm requiram aut fámiliarem fílium,
út ego illos lubéntiores fáciam, quam Lubéntia est?
Máxumam praedam ét triumphum eis ádfero adventú meo.
Quándo mecum páriter potant, páriter scortarí solent,
hánc quidem, quam náctus, praedam, páriter cum illis pártiam.
LI. Íllic homo aedis cómpilavit, móre si fecít suo.
Vaé illi, qui tam indíligenter óbservavit iánuam!
LE. Aétatem velím servire, Líbanum ut conveniám modo,
LI. Méa quidem hercle ópera liber núnquam fies ócius.
LE. Étiam de tergó ducentas plágas praegnantés dabo.
LI. Lárgitur pecúlium omne: in térgo thesaurúm gerit.
LE. Nám si huic occásioni témpus subterdúxerit,
núnquam edepol quadrígis albis índipiscet póstea;

hérum in obsidióne linquet, ínimicûm animos aúxerit.
Séd si mecum occásionem opprímere hanc, quae obvenít, studet:
máxumas opímitates gaúdio effertíssumas
súis heris ille úna mecum páriet, gnatoque ét patri:
ádeo ut aetatem ámbo ambobus nóbis sint obnóxii,
nóstro devinctí beneficio. LI. Víncto nescio quós ait.
Nón placet: metuo, ín commune né quam fraudem fraúsus sit.
LE. Périi ego oppidó, nisi Líbanum invénio iam, ubiubi est géntium.
LI. Íllic homo socium ád malam rem quaérit quem adiungát sibi.
Nón placet: pro mónstro extemplo est, quándo, qui sudát, tremit.
LE. Séd quid ego hic, properáns, concesso pédibus, lingua lárgior?
Quín ego hanc iubeó tacere, quaé loquens lacerát diem?
LI. Édepol hominem ínfelicem, quí patronam cómprimat!
Nám si quid sceléste fecit, língua pro illo péierat.
LE. Ádproperabo: né post tempus praédae praesidiúm parem.
LI. Quaé illaec praeda est? Íbo advorsum atque électabo, quídquid est.
Iúbeo te salvére voce súmma, quoad virés valent.
LE. Gýmnasium flagrí, salveto. LI. Quíd agis, custos cárceris?
LE. Ó catenarúm colone! LI. O vírgarum lascívia!

LE. Quót pondo ted ésse censes núdum? LI. Non edepól scio.
LE. Scíbam ego, te nescíre; at pol ego, quí ted expendí, scio:
núdus vinctus céntum pondo es, quándo pendes pér pedes.
LI. Quo árgumento istúc? LE. Ego dicam, quo árgumento et quó modo:
ád pedes quando ádligatumst aéquom centupóndium;
úbi manus manicaé complexae súnt atque adductae ád trabem,
néc dependes, néc propendes, quín — malus nequámque sis.
LI. Vaé tibi! LE. Istoc téstamento Sérvitus legát tibi.
LI. Vérbivelitátionem fíeri compendí volo.
Quíd istuc est negóti? LE. Certum est crédere? LI. Audactér. LE. Licet,
sís, amanti súbvenire fámiliari fílio:
tántum adest boni ímproviso; vérum commistúm malo.
Ómnes de nobís carnuficum cóncelebrabuntúr dies.
Líbane, nunc audácia usust nóbis inventa ét dolis:
tántum facinus módo inveni ego, út nos dicamúr duo
ómnium digníssumi esse, quó cruciatus cónfluant.
LI. Érgo mirabár, quod dudum scápulae gestibánt mihi,
háriolari quae óccoeperunt, síbi esse in mundó malum.
Quídquid est, elóquere. LE. Magna est praéda cum magnó malo.

LI. Sí quidem omnes cóniurati crúciamenta cónferant:
hábeo, opinor, fámiliarem térgum, ne quaerám foris.
LE. Si ístanc firmitúdinem animi óbtines, salví sumus.
LI. Quín, si tergo rés solvenda est, rápere cupio públicum:
pérnegabo atque óbdurabo, périurabo dénique.
LE. Hém, ista virtus ést, quando usust, quí malum fert fórtiter.
Fórtiter malúm qui patitur, ídem post patitúr bonum.
LI. Quín rem actutum edísseris? Cupió malum nancíscier.
LE. Plácide ergo unumquídque erogita; ut ácquiescam. Nón vides,
me éx cursura anhélitum etiam dúcere? LI. Age age, mánsero
tuo árbitratu, vél adeo usque dúm peris. LE. Ubinam ést herus?
LI. Máior apud forum ést, minor hic íntus est. LE. Iam satis ést mihi.
LI. Túm igitur tu es díves factus? LE. Mítte ridiculária.
LI. Mítto igitur. Istúc, quod adfers, aúres exspectánt meae.
LE. Ánimum advorte: ut aéque mecum haéc scias. LI. Taceó. LE. Beas.
Méministin', asinós Arcadicos mércatori Péllaeo
nóstrum vendere átriensem? LI. Mémini. Quid tum póstea?

LE. Hem érgo is argentum húc remisit, quód daretur Saúreae
pró asinis. Aduléscens venit módo, qui id argentum áttulit.
LI. Úbi is homo est? LE. Iam dévorandum cénses, si conspéxeris.
LI. Íta enimvero. Séd tamen tu némpe eos asinos praédicas,
vétulos, claudos, quíbus subtritae ad fémina iam erant úngulae?
LE. Ípsos, qui tibi súbvectabant rúre huc virgas úlmeas.
LI. Téneo: atque iidem te hínc vexerunt vínctum rus. LE. Memorás probe.
Vérum, in tonstrina út sedebam, me ínfit percontárier,
écquem filiúm Stratonis nóverim Demaénetum.
Díco me novísse extemplo, et me éius servom praédico
ésse, et aedis démonstravi nóstras. LI. Quid tum póstea?
LE. Áit, se ob asinos férre argentum átriensi Saúreae,
vígînti mnas, séd eum se non nóvisse hominem, quí siet;
ípsum vero sé novisse cállide Demaénetum.
Quóniam ille elocútus haec sic ... LI. Quíd tum? LE. Ausculta ergó: scies:
éxtemplo fació facetum me átque magnificúm virum;
díco, med esse átriensem. Síc hoc respondít mihi:
égo pol Saureám non novi, néque, qua facie sít, scio:

té non aequom est súccensere. Sí herum vis Demaénetum,
quém ego novi, addúce: argentum nón morabor quín feras.
Égo me dixeram ádducturum et mé domi praestó fore;
ílle in balineás iturust; índe huc veniet póstea.
Quíd nunc consilí captandum cénses? dic. LI. Hem, istúc ago,
quómodo argento íntervortam et ádventorem et Saúream.
Iam hóc opus est exásciatum. Nám si ille argentúm prius
hóspes huc adfért, continuo nós ambo exclusí sumus.
Nám me hodie senéx seduxit sólum seorsum ab aédibus,
míhi tibique intérminatus, nós futuros úlmeos,
ní hodie Argyríppo viginti éssent argentí minae;
iússit vel nos átriensem, vél nos uxorém suam
défraudare; díxit sese óperam promissám dare.
Núnc tu abi ad forum ád herum, et narra, haec út nos acturí sumus:
te éx Leonidá futurum esse átriensem Saúream,
dum árgentum adferát mercator pró asinis. LE. Faciam, út iubes.
LI. Égo illum interea hic óblectabo, príus si forte advénerit.
LE. Quíd ais? LI. Quid vis? LE. Púgno malam sí tibi percússero,
móx quom Saureán imitabor, cavéto ne succénseas.
LI. Hércle vero tú cavebis, né me attingas, sí sapis,
né hodie maló cum auspicio nómen commutáveris.

LE. Quaéso aequo animo pátitor. LI. Patitor tú item, quom ego te réferiam.
LE. Díco, ut usus fíeri. LI. Dico hercle égo quoque, ut factúrus sum.
LE. Né nega. LI. Quin prómitto, inquam, hostíre contra, ut mérueris.
LE. Égo abeo; tu, iám scio, patiére. Sed quis hic ést? Is est!
Ílle est ipsus! Iam égo recurro huc: tú hunc interea híc tene:
vólo seni narráre. LI. Quin tuum offícium facis ergo, ác fugis?

ACTUS II. SCENA III.

MERCATOR. LIBANUS.

ME. Ut démonstratae súnt mihi, hasce aédis esse opórtet,
Demaénetus ubi dícitur habitáre. I, puere, púlta,
atque átriensem Saúream, si est íntus, evocáto huc.
LI. Quis nóstras sic frangít foris? Ohe, ínquam, si quid aúdis!
ME. Nemo étiam tetigit: sánun' es? LI. At cénsebam attigísse,
propterea, huc quia habebás iter: nolo égo fores, consérvas
meas, á te verberárier: sane égo sum amicus nóstris.
ME. Pol haúd periclum est, cárdines ne fóribus effringántur,

si istóc exemplo tu ómnibus, qui quaérunt, respondébis.
LI. Ita haéc morata est iánua: extémplo ianitórem
clamát, procul si quém videt ire ád se calcitrónem.
Sed quíd venis? quid quaéritas? ME. Demaénetum volébam.
LI. Si sít domi, dicám tibi. ME. Quid? éius atriénsis?
LI. Nihiló mage intus ést. ME. Ubi est? LI. Ad tónsorem ire díxit.
ME. Quom vénisset, post nón rediit? LI. Non édepol. Quid volébas?
ME. Argénti vigintí minas, si adésset, accepísset.
LI. Qui pro ístuc? ME. Asinos véndidit Pellaéo mercatóri
Mercátu. LI. Scio. Tu id núnc refers? Iam hic crédo eum adfutúrum.
ME. Qua fácie voster Saúrea est? Si is ést, iam scire pótero.
LI. Maciléntis malis, rúfulus, aliquántum ventriósus,
truculéntis oculis, cómmoda statúra, tristi frónte.
ME. Non pótuit pictor réctius descríbere eius fórmam.
LI. Atque hércle ipsum adeo cóntuor; quassánti capite incédit.
Quisque óbviam huic occésserit iráto, vapulábit.
ME. Si quidem hércle Aeacidinís minis animísque expletus cédit,
Si méd iratus tétigerit, irátus vapulábit

ACTUS II. SCENA IV.

LEONIDA. MERCATOR. LIBANUS.

LI. Quid hoc sít negoti? néminem meum díctum magni fácere?
Libanum ín tonstrinam ut iússeram veníre, is nullus vénit.
Nae ille édepol tergo et crúribus consúluit haud decóre!
ME. Nimis ímperiosust. LI. Vaé mihi hodié! LE. Salvere iússi
Libanúm libertum! iám manu emíssus? LI. Obsecró te.
LE. Nae tu hércle cum magnó malo mihi óbviam occessísti!
Cur nón venisti, ut iússeram, in tonstrínam? LI. Hic me morátust.
LE. Si quidem hércle nunc summúm Iovem te dícas detinuísse,
atque ís precator ádsiet, malám rem effugies núnquam.
Tu, vérbero, imperiúm meum contémsti? LI. Perii, hóspes!
ME. Quaeso hércle, noli, Saúrea, mea caúsa hunc verberáre.
LE. Utinám nunc stimulus ín manu mihi sít . . . ME. Quiesce, quaéso.
LE. qui látera conterám tua, quae occálluere plágis. —
Abscéde, ac sine me hunc pérdere, qui sémper me ira incéndit,

quoi núnquam unam rem mé licet semél praecipere fúri,
quin cénties eadem ímperem atque obgánniam; itaque iam hércle
clamóre ac stomacho nón queo labóri suppeditáre.
Iussín', sceleste, ab iánua hoc stércus hinc auférri?
iussín' columnis déiici operás araneárum?
iussín' in splendorém dari bullás has foribus nóstris?
Nihil ést: tamquam si claúdus sim, cum fústi est ambulándum.
Quia tríduum hoc unúm modo foro óperam adsiduam déderim,
dum réperiam, qui quaéritet argéntum in foenus: híc vos
dormítis intereá domi, atque herus ín hara, haud aedibus, hábitat.
Hem ergo hóc tibi! LI. Hospes, te óbsecro, deféndel ME. Saurea, óro,
meá causa ut mittás. LE. Eho, ecquis pró vectura olívi
rem sólvit? LI. Solvit. LE. Quói datum est? LI. Stichó vicario ípsi
tuo. LE. Váh, delenire ádparas! Scio, míhi vicarium ésse,
neque eo ésse servom in aédibus heri, quí sit pluris, quam ílle est.
Sed vína, quae here véndidi vinário Exaerámbo,
iam pro íis satisfecít Sticho? LI. Fecísse satis opínor;
nam vídi hunc ipsum abdúcere et trapézitam Exaerámbum.

LE. Sic dédero. Prius quae crédidi, vix ánno post exégi;
nunc sátagit: abducít domum etiam últro et scribit númos.
Dromó mercedem rétulit? LI. Dimídio minus, opínor.
LE. Quid, réliqüom? LI. Aibat réddere, quam extémplo redditum ésset:
nam rétineri, ut, quod sít sibi operís locatum, effíceret.
LE. Scyphós, quos utendós dedi Philodámo, retulítne?
LI. Non étiam. LE. Hem, non? Sí velis, da, cómmoda, homini amíco!
ME. Perii hércle, iam hic me abégerit suo ódio! LI. Heus iam satís tu.
Audín', quae loquitur? LE. Aúdio et quiésco. ME. Tandem, opínor,
contícuit: nunc adeam óptumum est, priusquam íncipit tinníre.
Quam móx mi operam das? LE. Hem óptume, quamdúdum tu advenísti?
Non hércle te províderam. Quaesó, ne vitio vórtas:
ita íracundia óbstitit oculís. ME. Non mirum fáctum est.
Sed, sí domi est, Demaénetum volébam. LE. Negat esse íntus;
verum ístuc argentúm tamen mihi sí vis denumeráre,
reprómittam, istoc nómine solútam rem futúram.
ME. Sic pótius, ut Demaéneto tibi heró praesente réddam.

LI. Herus ístunc novit, átque herum hic. ME. Hero huíc praesente réddam.
LI. Da módo meo perículo: rem sálvam ego exhibébo:
nam sí sciat nostér senex, fidém non esse huic hábitam,
succénseat, quoi ómnium rerum ípsus semper crédit.
LE. Non mágni pendo, né duit: si nón volt, sic sine ádstet.
LI. Da, inquám! Vah, formidó miser, ne hic mé tibi arbitrétur
suasísse, sibi ne créderes. Da, quaéso, ac ne formída.
Salvom hércle erit. ME. Credám fore, dum quidem ín manu ipse habébo.
Peregrínus ego sum; Saúream non nóvi. LI. At nosce sáne.
ME. Sit, nón sit, non edepól scio; si is ést, eum esse opórtet.
Ego cérte me incertó scio hoc datúrum nemini hómini.
LE. Hercle ístum di omnes pérduint! — Verbó cave supplicássis!
Feróx est, vigintí minas meás tractare sése.
Nemo áccipit: aufer té domum! abscede hínc! molestus né sis!
ME. Nimis íracunde! Nón decet supérbum esse hominem sérvom.
LI. Malo hércle iam magnó tuo nae istí nec recte dícis!
Impúre, nihili, nón vides irásci? LE. Perge pórro!

LI. Flagítium hominis, da, óbsecro, argentum huíc, ne male loquátur.
ME. Malum hércle vobis quaéritis. LE. Crura hércle diffringéntur,
ni istum ímpudicum pércies. LI. Perii hércle! LE. Age, impudíce,
sceléste! LI. Non audés mihi sceléstο subveníre?
LE. Pergín' precari péssumo? ME. Quae rés? tun' libero hómini
male, sérvos, loquere? LE. Vápula! ME. Id quidém tibi hercle fíet,
ut vápules, Demaénetum simulác conspexero hódie.
In iús voco te. LE. Nón eo. ME. Non ís? — Memento. LI. Mémini.
ME. Dabitúr pol suppliciúm mihi de térgo vostro. LE. Vaé te!
Tibí quidem supplícium, carnuféx, de nobis détur?
ME. Atque étiam pro istis máledictis poenaé pendentur mi hódie.
LE. Quid, vérbero? ain' tu, fúrcifer? herum nós fugitare cénses?
I núnc ïam ad herum, quó vocas iamdúdum, quo volébas,
Nunc démum! ME. Tamen nunquam hínc feres argénti numum, nísi me
dare iússerit Demaénetus. LE. Ita fácito: age ambula érgo.
Tu cóntumeliam álteri faciás, tibi non dicátur?
Tam ego hómo sum, quam tu. ME. Scílicet ita rés est. LE. Sequere hac érgo.
Praefíscini hoc nunc díxerim: nemo étiam me adcusávit

meritó meo, neque mé Athenis est álter hodie quísquam,
cui crédi recte aequé putent. ME. Fortássis; sed tamén me
nunquam hódie induces, út tibi credam hóc argentum ignóto.
Lupus ést homo homini, nón homo, quom, quális sit, non nóvit.
LE. Iam núnc secunda míhi facis? Scibam, huíc te capitulo hódie
factúrum satis pro iniúria. Quamquam égo sum sordidátus,
frugí tamen sum, néc potest pecúlium enumerári.
ME. Fortásse. LE. Etiam nunc díco: Periphanés, Rhodo mercátor
divés, absente heró, mihi solús talentum argénti
soli ánnumeravit, ét mihi credidít, neque est decéptus.
ME Fortásse. LE. Atque etiam tú quoque ipse, si ésses percontátus
me ex áliis, scio pol, créderes nunc, quód fers. ME. Haud negássim.

ACTUS III. SCENA I.

CLEAERETA. PHILENIUM.

CL. Néqueon' ego ted ínterdictis fácere mansuetám meis?
án ita tu es animáta, ut quae expers mátris impeplí sies?

PHI. Úbi piem pietátem, si istoc móre moratám tibi
póstulem placére, mater, míhi quo pacto praécipis?
CL. Án decorum est ádvorsari méis te praeceptís? PHI. Quid est?
CL. Hóccine est pietátem colere, impérium matris mínuere?
PHI. Néque, quae recte fáciunt, culpo; néque, quae delinquúnt, amo.
CL. Sátis dicacula és amatrix. PHI. Máter, is quaestúst mihi:
língua poscit, córpus quaerit: ánimus orat, rés monet.
CL. Égo te volui cástigare: tú mi adcusatríx ades.
PHI. Néque edepol te adcúso, neque id me fácere fas exístumo;
vérum ego meas querór fortunas, quom íllo, quem amo, próhibeor.
CL. Érgo pars orátionis dé die dabitúr mihi?
PHI. Et meam partém loquendi ét tuam tradó tibi.
Ád loquendum atque ád tacendum túte habeas portísculum.
Quín pol si reposívi remum sóla ego, in castéria,
úbi quiesco, omnís familiae caúsa consistít tibi.
CL. Quíd ais tu, quam ego únam vidi múlierem audacíssumam?
quótiens te vetui Árgyrippum, fílium Demaéneti,
cómpellare aut cóntrectare, cólloquive aut cóntui?
Quíd dedit? quid déportari iússit ad nos? Tú tibi
vérba blanda esse aúrum rere; dícta docta pró datis.

Últro amas, ultro éxpetessis, últro ad te arcessí iubes.
Íllos, qui dant, eós derides; quí deludunt, déperis.
Án te id expectáre oportet, sí quis promittát tibi,
té facturum dívitem esse, sí moritur matér sua?
Écastor nobís periclum et fámiliae porténditur,
dúm eius expectámus mortem, né nos moriamúr fame.
Núnc adeo nisi mi húc argenti ádfert vigintí minas,
naé ille ecastor hínc trudetur lárgus lacrumarúm foras.
Híc dies summús'st apud med ínopiae excusátio.
PHI. Pátiar, si cibó carere mé iubeas, matér mea.
CL. Nón veto te amáre, qui dant, quád amentur grátia.
PHI. Quíd, si hic animus óccupatust, máter, quid faciám? mone. CL. Hem!
méum caput contémples, si quidem éx re consultás tua.
PHI. Étiam opilió, qui pascit, máter, alienás oves,
áliquam habet pecúliarem, quí spem soletúr suam:
síne me amare unum Árgyrippum ánimi causa, quém volo.
CL. Íntro abi: nam té quidem edepol níhil est impudéntius.
PHI. Aúdientem dícto, mater, próduxisti fíliam.

ACTUS III. SCENA II.

LEONIDA. LIBANUS.

LE. Perfídiae laudes grátiasque habémus merito mágnas,
quum nóstris sycophántiis dolís astutiísque,
scapulárum confidéntia, virtúte ulmorum fréti,
advórsum stimulos, láminas, crucésque, compedésque,
nervós, catenas, cárceres, numéllas, pedicas, bóias,
indúctoresque acérrumos, gnarósque nostri térgi,
[qui saépe ante in nostrás scapulas cicátrices dedérunt,]
eas núnc legiones, cópias, exércitusque, fúrum
vi púgnando, periúriis nostrís, euge! potíti.
Id vírtute huius cóllegae meáque comitáte
factúmst. LI. Qui me est vir fórtior ad súfferendas plágas?
LE. Edepól virtutes quí tuas nunc póssit collaudáre,
sicút ego possum, quaé domi duellíque male fecísti!
Nae illa édepol pro meritó tuo memorári multa póssunt:
ubi fídentem fraudáveris; ubi hero ínfidelis fúeris;
ubi vérbis conceptís sciens lubénter periuráris;
ubi párietes perfóderis; in fúrto ubi sis prehénsus;
ubi saépe causam díxeris pendéns adversus ócto

artítos, audacés viros, valéntes virgatóres.
LI. Fateór, profecto, ut praédicas, Leónida, esse véra;
verum édepol nae etiam túa quoque malefácta iterari múlta
et véra possunt: úbi sciens fidéli infidus fúeris:
ubi prénsus in furtó sies manufésto, et verberátus;
ubi périuraris; úbi sacro manús sis admolítus;
ubi herís damno et moléstiae et dedécori saepe fúeris;
ubi, créditum tibi quód sit, tibi datum ésse pernegáris;
ubi amícae, quam amicó tuo, fuerís magis fidélis;
ubi saépe ad languorém tua durítia dederis ócto
validós lictores úlmeis afféctos lentis vírgis.
Num mále relata est grátia? ut collégam collaudávi?
LE. Ut méque teque máxume atque ingénio nostro décuit.
LI. Iam omítte ista, atque hoc, quód rogo, respónde. LE. Rogita, quód vis.
LI. Argénti vigintí minas habésne? LE. Harioláre.
Edepól senem Demaénetum lepidúm fuisse nóbis!
Ut ádsimulabat, Saúream med ésse, quam facéte!
Nimis aégre risu mé continui, ubi hóspitem inclamávit,
quod sé absente míhi fidem habére noluísset.
Ut mémoriter me Saúream vocábat atriénsem!
LI. Manedúm! LE. Quid est? LI. Philénium estne haéc, quae intus éxit,
atque Árgyrippus? LE. Opprime os! Is ést: subauscultémus.

LI. Lacrumántem laciniá tenet lacrumáns. Quidnam esse dícam?
LE. Tacite aúscultemus. LI. Áttate, modo hércle in mentem vénit;
nimis véllem habere pérticam. LE. Quoi réi? LI. Qui verberárem
asinós, si forte occéperint clamáre hinc ex cruména.

ACTUS III. SCENA III.

ARGYRIPPUS. PHILENIUM. LIBANUS. LEONIDA.

AR. Cur mé retentas? PHI. Quía tui amáns abeuntis égeo.
AR. Valé! PHI. Aliquanto ámplius valérem, si hic manéres.
AR. Salvé! PHI. Salvere mé iubes, quoi tu ábiens adfers mórbum?
AR. Matér supremum míhi tua dixít: domum ire iússit.
PHI. Acérbum funus fíliae faciét, si te caréndum est.
LI. Homo hércle hinc exclusúst foras. LE. Ita rés est. AR. Mitte, quaéso.
PHI. Quo núnc abis? quin tu híc manes? AR. Nox, sí voles, manébo.
LI. Audín' tu hunc, opera ut lárgus est noctúrna? nunc enim híc est
negótiosus intérdius. LE. Vidélicet Solón est,

legés ut conscribát, quibus se pópulus teneat. LI. Gérrae!
Qui sése parere ápparent huius légibus, profécto
nunquám bonae frugí sient; diés noctesque pótent.
LE. Nae iste hércle ab ista nón pedem discédat, si licéssit,
qui núncfestinat, átque ab hac minátur sese abíre.
LI. Sermóni iam finém face tuo: huiús sermonem accípiam.
AR. Valé! PHI. Quo properas? AR. Béne vale: apud Órcum te vidébo:
nam equidém me iam, quantúm potest, ab víta abiudicábo.
PHI. Cur tu, óbsecro, immerító meo me mórti dedere óptas?
AR. Egó te? quam si intéllegam defícere vita, iam ípse
vitám meam tibi lárgiar et dé mea ad tuam áddam.
PHI. Cur érgo minitarís, tibi te vítam esse amissúrum?
Nam quíd me facturám putas, si istúc, quod dicis, fáxis?
Mihi cértum efficere in me ómnia eadém, quae tu in te fáxis.
AR. O mélle dulci dúlcior mihi tu és. PHI. Certe enim tu víta es
mihi. Cómplectere. AR. Fació lubens. PHI. Utinám sic efferámur!
LE. O Líbane, Libane, ut míser homo est, qui amát! LI. Imo hercle véro,
qui péndet, multo est míserior. LE. Scio, quí periclum féci.

Circúmsistamus, álter hinc, hinc álter: adpellémus.
LI. Here, sálve! Sed num fúmus est haec múlier, quam amplexáre?
AR. Qui dúm? LI. Quia oculi súnt tibi lacrumántes; eo rogávi.
AR. Patrónus qui vobís fuit futúrus, perdidístis.
LI. Equidem hércle nullum pérdidí, ideó quia nunquam ullum hábui.
LE. Philénium, salvé! PHI. Dabunt di, quaé velitis, vóbis!
LI. Noctém tuam et viní cadum velím, si optata fíant.
AR. Verbúm cave faxis, vérbero! LI. Tibi équidem, non mihi, ópto.
AR. Tum tu ígitur loquere, quód lubet. LI. Hunc hércle verberáre.
LE. Quisnam ístuc accredát tibi, cinaéde calamistráte?
Tun' vérberes, qui pró cibo habeás te verberári?
AR. Ut vóstrae fortunaé meis praecédunt, Libane, lónge,
hodié qui nunquam ad vésperum vivám! LI. Quapropter, quaéso?
AR. Quia ego hánc amo, et haec méd amat; huic quód dem, nusquam quídquam est:
hinc méd amantem ex aédibus abégit huius máter.
Argénti vigintí minae med ád mortem adpulérunt,
quas hódie adulescens Díabolus ipsí daturus díxit,
ut hánc ne quoquam mítteret, nisi ád se, hunc annum tótum.

Vidétin', vigintí minae quid póllent, quidve pós sunt?
Ille, qui íllas perdit, sálvos est; ego, quí non perdo, péreo.
LI. Iam dédit argentum? AR. Nón dedit. LI. Bono ánimo es! ne formída!
LE. Secéde huc, Libane: té volo. LI. Si quíd vis. AR. Obsecró vos,
eadem ístac opera suáviust compléxos fabulári.
LI. Non ómnia eadem aeque ómnibus, here, suávia esse scíto.
Vobís est suave amántibus compléxos fabulári;
ego cómplexum huius níhil moror: meum aútem hic aspernátur.
Proinde ístuc facias ípse, quod faciámus nobis suádes.
AR. Ego véro, et quidem edepól lubens. Intérea, si vidétur,
concédite istuc. LE. Vín', herum delúdi? LI. Dignust sáne.
LE. Vin fáciam, ut me Philénium praesénte hoc amplexétur?
LI. Cupio hércle. LE. Sequere hac. AR. Écquid est salútis? satis locúti?
LE. Auscúltate atque operám date et mea dícta devoráte.
Primum ómnium servós tuos nos ésse non negámus;
sed sí tibi argentí minae vigínti proferéntur:
quo nós vocabis nómine? AR. Libértos. LE. Non patrónos?
AR. Id pótius. LE. Vigintí minae hic ínsunt in cruména;

has égo, si vis, tibí dabo. AR. Di té servassint sémper,
custós herilis, décus popli, thesaúrus copiárum,
salús interior córporis, amórisque imperátor!
Hic póne, hic istam cólloca cruménam in collo pláne!
LE. Nolo égo te, qui herus sís mihi, onus ístuc sustinére.
AR. Quin tú labore líberas te, atque ístam imponis ín me?
LE. Ego báiulabo; tu, út decet dominum, ánte me ito inánis!
AR. Quid núnc? quid est? quin trádis huc cruménam herum pressátum?
LE. Hanc, quoí daturus hánc, iube petere átque orare mécum:
nam istúc proclive est, quód iubes, me pláne collocáre.
PHI. Da, méus ocellus, méa rosa, da, mi ánime, mea volúptas,
Leónida, argentúm mihi! ne nós deiunge amántis!
LE. Dic ígitur me passérculum, gallínam, coturnícem,
agnéllum, hoedillum mé tuum dic esse, vel vitéllum!
prehénde auriculis! cómpara labélla cum labéllis!
AR. Ten' ósculetur, vérbero? LE. Quam véro indignum vísum est?
Atquí pol hodie nón feres, ni génua confricántur.
AR. Quidvís egestas ímperat: fricéntur. PHI. Da nunc, óro.
Age, mí Leonida, óbsecro; fer amánti hero salútem!

redime ístoc benefició te ab hoc, et tíbi eme hunc isto argénto!
LE. Nimis bélla es atque amábilis; et si hóc esset meum, hódie
nunquám me orares, quín darem! Illúnc te orare méliust:
illic hánc mihi servandám dedit. I sáne, bella, bélle! —
Cape hóc sis, Libane! AR. Fúrcifer, etiám me delusísti?
LE. Nunquam hércle facerem, génua ni tam néquiter fricáres.
Age sís tu in partem núnc ïam hunc delúde, atque amplexáre hanc.
LI. Taceás! me spectes. AR. Quín ad hunc, Philénium, adgredímur,
virúm quidem pol óptumum, et non símilem furis húius?
LI. Inámbulandum est. Núnc mihi vicíssim supplicábunt.
AR. Quaeso hércle, Libane, sís herum tuis fáctis sospitári:
da mi ístas vigintí minas! Vidés me amantem egére.
LI. Vidébitur; factúm volo; redíto huc conticínio.
Nunc ístam tantispér iube petere átque orare mécum.
PHI. Amándone exorárier vis téd, an osculándo?
LI. Enimvéro utrumque. PHI. Ergo óbsecro te, utrúmque nostrûm sérva.
AR. O Líbane, mi patróne, mihi trade ístuc. LI. Magis decórum est,

libértum potius quám patronum onus ín via portáre.
PHI. Mi Líbane, ocellus aúreus, donúm decusque amóris,
amábo! faciam, quód voles: da istúc argentum nóbis!
LI. Dic ígitur me tuam anáticulam, colúmbam, vel catéllum,
hirúndinem, monédulam, passérculum, putíllum.
Fac prśerpentem béstiam me, dúplicem ut habeam línguam!
circúmdato me bráchiis! meum cóllum circumplécte!
AR. Ten' cómplectatur, cárnufex? LI. Quam véro indignus vídeor?
Ne istúc nequidquam díxeris tam indígnum dictum ín me,
vehés pol me hodie, sí quidem hoc argéntum ferre spéres.
AR. Ten' égo veham? LI. Tun' hóc feras argéntum hinc aliter á me?
AR. Perii hércle! Verum sí quidem est decórum, herum vehere sérvum,
inscénde. LI. Sic istí solent supérbi subdomári.
Adsta ígitur, ut consuétus es puer ólim. Scin' ut dícam?
Hem, síc! — Abi, laudo; néc te equo magis ést equus ullus sápiens.
AR. Inscénde actutum! LI. Ego fécero. — Hem quid istúc est? ut tu incédis?
Demam hércle iam tibi de hórdeo, tolútim ni badízas!

AR. Amábo, Libane, iám sat est. LI. Nunquam hércle hodie exorábis:
nam iám calcari quádrupedem agitábo advorsum clívom;
postídea ad pistorés dabo, ut ibí cruciere cúrrens.
Adsta, út descendam núnc iam in proclívi, quamquam néquam es.
AR. Quid núnc? quoniam ambo vós, ut est lubitúm, nos delusístis;
datísne argentum? LI. Sí quidem mihi státuam et aram státuis,
atque, út deo, mi hic ímmolas bovém: nam ego tibi Salús sum.
LE. Etiám tu, here, istunc ámoves abs te, átque me aggredíre,
atque ílla, sibi quae hic iússerat, mihi státuis, supplicásque?
AR. Quem te aútem nominém deum? LE. Fortúnam, atque Obsequéntem.
AR. Iam istóc es melior. LI. Án quid est hominí Salute mélius?
AR. Licét laudem Fortúnam; tamen, ut né Salutem cúlpem.
PHI. Ecástor ambae súnt bonae. AR. Sciam, úbi boni quid déderint.
LE. Opta íd, quod ut contíngat tibi vis. AR. Quíd, si optaro? LE. Éveniet.
AR. Opto ánnum hunc perpetuúm mihi huius óperas. LE. Impetrásti.
AR. Ain' véro? LE. Certe, inquam. LI. Ád me adi vicíssim, atque experíre.
Exópta id, quod vis máxume tibi évenire: fíet.

AR. Quid ego áliud exoptem ámplius, nisi íllud quoius inópia est,
vigínti argenti cómmodas minas, húius qui dem mátri.
LI. Dabúntur. Animo sís bono face: éxoptata obtíngent.
AR. Ut cónsuevere, hominés Salus frustrátur et Fortúna.
LE. Egó caput argentó fui huic hódie reperiúndo.
LI. Ego pés fui. AR. Quin néc caput nec pés sermonum adpáret.
Nec, quíd dicatis, néc, me cur ludátis, scire póssum.
LI. Satis iám delusum cénseo: rem, ut ést, nunc eloquámur.
Animum, Árgyrippe, advérte sis. Patér nos ferre hoc iússit
argéntum ad te. AR. Ut témpore opportúneque attulístis!
LI. Hic ínerunt vigintí minae bonaé, mala opera pártae:
has tíbi nos pactis légibus dare iússit. AR. Quid id est, quaéso?
LI. Noctem húius et coenam sibi út dares. AR. Iube ádvenire, quaéso.
Meritíssumo eius, quaé volet, faciémus, qui hosce amóres
nostrós dispulsos cómpulit. LE. Patiéris, Argyríppe,
patrem hánc amplexarí tuom? AR. Haec fáciet, facile ut pátiar,
Leónida. Curre, óbsecro: patrem húc orato ut véniat.

LI. Iamdúdum est intus. AR. Hác quidem non
vénit. LI. Angipórto
illác per hortum círcuit clam: né quis se vidéret
huc íre familiárium: ne uxór resciscat, métuit.
De argénto si matér tua sciat út sit factum ....
AR. Heía,
benedícito! Ite intró cito! Valéte. LE. Et vos
amáte!

ACTUS IV. SCENA I.

DIABOLUS. PARASITUS.

DI. Agedum, ístum ostende, quém conscripsti,
sýngraphum
intér me et amicam et lénam; et leges pérlege:
nam tú poëta es prórsus ad eam rem únicus.
PA. Horréscet faxo léna, leges quom aúdiet.
DI. Age, quaéso, mi hercle tránslege. PA. Au-
din'? DI. Aúdio.
PA. Diábolus, Glauci fílius, Cleaéretae
lenaé dedit dono argénti vigintí minas,
Philénium ut secum ésset noctis ét dies
hunc ánnum totum. DI. Néque cum quiquam
alió quidem.
PA. Addóne? DI. Adde; et scríbas, vide, plane
ét probe!
PA. Aliénum hominem íntromittat néminem.
Quod illa aút amicum aút patronum nóminet,
aut quód illa amicae súae amatorem praédicet:
forés occlusae ómnibus sient, nísi tibi.
In fóribus scribat: Óccupatam ésse se.
Aut quód illa dicat, péregre allatam epístolam:

ne epístola quidem úlla siet in aédibus,
nec cérata adeo tábula; et si qua inútilis
pictúra sit, eam véndat. Ni quatríduo
abálienarit, quo éx argentum accéperit,
tuus árbitratus sít: comburas, sí velis.
Ne illí sit cera, ubi fácere possit lítteras.
Vocét convivam néminem illa; tú voces.
Ad eórum ne quem óculos adiiciát suos.
Si quem álium adspexit, caéca continuó siet.
Tecum úna postea aéque pocula pótitet;
abs téd accipiat, tíbi propinet, tú bibas.
Ne illá minus aut plus, quám tu, sapiat. DI. Sátis placet.
PA. Suspíciones ómnes abs se ségreget:
neque íllaec ulli péde pedem hominí premat,
quom súrgat: neque in léctum inscendat próxumum;
neque, quóm descendat, índe det quoiquám manum.
Spectándum ne quoi ánulum det, néque roget.
Talós ne quoiquam hómini admoveat, nísi tibi;
quom iáciet, Te, ne dícat: nomen nóminet.
Deam ínvocet sibi, quám lubebit, própitiam;
deum núllum. Si magis réligiosa fúverit,
tibi dícat: tu pro illa óres, ut sit própitius.
Neque ílla ulli homini nútet, nictet, ádnuat.
Post sí lucerna extíncta sit, ne quíd sui
membrí commoveat quídquam in tenebris. DI. Óptumum est;
ita scílicet factúram; verum in cubículo . . .
deme ístuc! equidem illánc moveri géstio.
Nolo íllam habere caúsam, et vetitam dícere.
PA. Scio, cáptiones métuis. DI. Verum. PA. Ergo, út iubes.

Tollám? DI. Quidni? PA. Audi réliqüa. DI. Loquere, aúdio.
PA. Neque úllum verbum fáciat perplexábile;
neque úlla lingua scíat loqui, nisi Áttica.
Forte sí tussire occépsit, ne sic tússiat,
ut quoíquam linguam in tússiendo próferat.
Quod illa aútem simulet, quási gravedo prófluat:
hoc né sic faciat: tú labellum abstérgeas
potiús, quam quoiquam sávium faciát palam.
Nec máter lena ad vínum accedat ínterim,
neque úlli verbo mále dicat. Si díxerit,
haec múlta ei esto: víno vigintí dies
ut cáreat. DI. Pulcre scrípsti! scitum sýngraphum!
PA. Tum sí coronas, sérta, unguenta iússerit
ancíllam ferre Véneri aut Cupídini:
tuus sérvus servet, Vénerine eas det, án viro.
Si fórte pure vélle habere díxerit,
tot nóctes reddat spúrcas, quot pure hábuerit.
Haec súnt non nugae: nón enim mortuália.
DI. Placént profecto léges. Sequere intró. PA. Sequor.

ACTUS IV. SCENA II.

DIABOLUS. PARASITUS.

DI. Sequere hác. Egon' haec pátiar, aut taceam? Émori
me málim, quam haec non éius uxori índicem.
Ain' tu? ápud amicam múnus adulescéntuli
fungáre? uxori excúses te et dicás senem?
praerípias scortum amánti, atque argentum óbicias
lenaé? suppiles clám domi uxorém tuam?

Suspéndas potius mé, quam tacita haec tu aúferas.
Iam quidem hércle ad illam hinc íbo, quam tu própediem,
ni quídem ílla ante occupássit te, effligés scio,
luxúriae sumtus súppeditare ut póssies.
PA. Ego síc faciundum cénseo: me honéstiust,
quam té, palam hanc rem fácere: ne illa exístumet,
amóris causa pércitum id fecísse te
magis, quám sua causa. DI. At pól quin dixti réctius.
Tu ergó face, ut illi túrbas, lites cóncias:
cum súo sibi gnato úna ad amicam dé die
potáre; illam expiláre clam. PA. Ne mé mone:
ego istúc curabo. DI. At égo ted opperiár domi.

ACTUS V. SCENA I.

ARGYRIPPUS. DEMAENETUS.

[AR. Age, décumbamus, sís, pater. DE. Ut iússeris,
mi gnáte, ita fiat. AR. Púeri, mensam adpónite.]
DE. Numquídnam tibi moléstum est, mi gnáte, si haec mecum ádcubat?
AR. Pietás, pater, oculís dolorem próhibet. Quamquam ego istánc amo,
possum équidem inducere ánimum, ne aegre pátiar, quod tecum ádcubat.
DE. Decét verecúndum ésse adulescentem, Árgyrippe. AR. Edepól, pater,
meritó tuo facere póssum. DE. Age ergo, agitémus hoc convívium
vino ét sermone suávi. Nolo ego métui, amari mávolo,
mi gnáte, me abs te. AR. Pól ego utrumque fácio, ut aequom est fílium.

DE. Credam ístuc, si esse te hílarum videro. AR. Án tu esse me tristém putas?

DE. Putem égo? quem videam aeque ésse moestum, ut quási dies si dícta sit.

AR. Ne díxis istuc. DE. Né sic fueris: íllico ego non díxero.

AR. Hem, adspécta: rideo. DE. Útinam, male qui míhi volunt, sic rídeant!

AR. Scio équidem, quamobrem mé, pater, tu trístem credas núnc tibi:

quia istaéc est tecum. Atque égo quidem, hercle, ut vérum tibi dicám, pater:

ea rés me male habet; át non eo, quia tíbi non cupiam, quaé velis:

verum ístam amo. Alíam técum esse, equidem fácile possim pérpeti.

DE. At ego hánc volo. AR. Ergo súnt, quae exoptas. Míhi, quae ego exoptém, volo.

DE. Unum húnc diem perpétere: quoniam tíbi potestatém dedi,

cum hac ánnum ut esses, átque amanti argénti feci cópiam.

AR. Hem, istóc me facto tíbi devinxti. DE. Quín te ergo hilarum dás mihi?

ACTUS V. SCENA II.

ARTEMONA. PARASITUS. DEMAENETUS. ARGYRIPPUS. PHILENIUM.

ART. Áin' tu, meum virum híc potare, óbsecro, cum fílio,

ét ad amicam détulisse argénti vigintí minas,

meóque filió sciente id fácere flagitiúm patrem?

PA. Néque divini néque mi humani pósthac quidquam accréduas,
Ártemona, si húius rei med ésse mendacem invéneris.
ART. Át scelesta ego praéter alios méum virum fuví rata
síccum, frugi, cóntinentem, amántem uxoris máxume.
PA. Át nunc dehinc scito, íllum ante omnis mínimi mortalés preti,
mádidum, nihili, incóntinentem atque ósorem uxorís suae.
ART. Pól ni vera ista éssent, nunquam fáceret ea, quae núnc facit.
PA. Égo quoque hercle illum ántehac hominem sémper sum frugí ratus;
vérum hoc facto sése ostendit, quí quidem cum fílio
pótet una, atque úna amicam dúctet, decrepitús senex.
ART. Hóc ecastor ést, quod ille it ád coenam cotídie.
Áit sese ire ad Árchidemum, Chaéream, Chaeréstratum,
Clíniam, Chremém, Cratinum, Díniam, Demósthenem:
ís apud scortum córruptelae et líberis lustrís studet.
PA. Quín tu illum iubés ancillas rápere sublimém domum?
ART. Táce modo. Nae illúm mecastor míserum habebo! PA. Ego istúc scio
íta fore illi, dúm quidem cum illo núpta eris. ART. Ego cénseo
éum etiam hominem aut ín senatu dáre operam, aut cliéntibus;

ibi labore délassatum nóctem totam stértere:
ille opere forís faciundo lássus noctud ádvenit;
fúndum alienum arát, incultum fámiliarem déserit.
Ís etiam, corrúptus, porro súom corrumpit fílium.
PA. Séquere hac me modó: iam faxo ipsum hóminem manufesto ópprimas.
ART. Níhil ecastor ést, quod facere mávelim.
PA. Manedúm. ART. Quid est?
PA. Póssis, si forte ádcubantem túom virum conspéxeris,
cúm corona, ampléxum amicam, sí videas, cognóscere?
ART. Póssum ecastor. PA. Hém tibi hominem!
ART. Périi! PA. Paulispér mane:
aúcupemus éx insidiis clánculum, quam rém gerant.
ARG. Quíd modi, pater, ámplexando fácies? DE. Fateor, gnáte mi . . .
AR. Quíd fatere? DE. me éx amore húius corruptum óppido.
PA. Aúdin', quid ait? ART. Aúdio. DE. Egon' ut nón domo uxorí meae
súbripiam in delíciis pallam quam hábet, atque ad te déferam?
nón edepol condúci possim víta uxoris ánnua.
PA. Cénsen', tu illunc hódie primum ire ádsuetum esse in gáneum?
ART. Ílle ecastor súppilabat mé, quod ancillás meas
súspicabar, átque insontes míseras cruciabám.
AR. Pater,
iúbe dari vinúm: iamdudum fáctum est, quom primúm bibi.
DE. Dá, puere, ab summo. Áge, tu interibi ab ínfumo da sávium.

ART. Périi, misera, ut ósculatur cárnufex, capulí decus!
DE. Édepol animam suáviorem aliquánto, quam uxorís meae!
PHI. Díc, amabo, an foétet anima úxoris tuae? DE. Naúteam
bíbere malim, sí necessum ést, quam íllam osculárier.
ART. Áiin' tandem? Edepól nae tu istuc cúm malo magnó tuo
ín me dixistí! Sine venias módo domum: faxo út scias,
quíd pericli sít, dotatae uxóri vitium dícere.
PHI. Míser ecastor és! ART. Ecastor dígnus est. AR. Quid aís, pater?
écquid matrem amás? DE. Egone? illam núnc amo, quia nón adest.
AR. Quíd, quom adest? DE. Periísse cupio. PA. Ámat homo hic te, ut praédicat.
ART. Naé ille ecastor foénerato fúnditat: nam sí domum
rédierit hodie, ósculando ego úlciscar potíssimum.
AR. Iáce, pater, talós, ut porro nós iaciamus. DE. Máxume.
Té, Philenium, mihi, atque uxóri mortem! — Hoc Vénerium est!
Púeri, plaudite, ét mi ob iactum cántharo mulsúm date!
ART. Nón queo duráre. PA. [Si non didicisti fullonicam:
non mirandum est.] In oculos núnc invadi est óptumum.
ART. Égo pol vivam, et tu istanc hodie cúm tuo magnó malo

ínvocavisti! PA. Écquis currit póllinctorem accérsere?
AR. Máter, salve! ART. Sát salutist. PA. Mórtuost Demaénetus!
Témpus est subdúcere hinc me; púlcre hoc gliscit proélium.
Íbo ad Diabolúm; mandata dícam facta, ut vóluerit,
átque interea ut décumbamus suádebo, hi dum lítigant;
póst eum demum huc crás adducam ad lénam, ut vigintí minas
éi det, in parte hác amanti ut líceat ei potírier.
Árgyrippus éxorari, spéro, poterit, út sinat
sése alternas cum íllo noctes hác frui: nam ni ímpetro,
régem perdidi: éx amore tántum est homini incéndium.
ART. Quíd tibi huc recéptio ad te est méum virum? PHI. Pol mé quidem
míseram odio énicavit. ART. Súrge, amator! í domum!
DE. Núllus sum! ART. Imo es (né nega) pol ómnium nequíssumus!
Át etiam cubát cuculus! Súrge, amator! í domum!
DE. Vaé mihi! ART. Vera háriolare. Súrge, amator: í domum!
DE. Ábscede ergo paúlulum istuc. ART. Súrge, amator: í domum!
DE. Iam, óbsecro, uxor . . . ART. Núnc uxorem me ésse meministí tuam?
Módo quom dicta in me íngerebas, ódium, non uxór, eram.
DE. Tótus perii! ART. Quíd tandem? anima foétetne uxorís tuae?

DE. Múrrham olet. ART. Iam súbripuisti pállam, quam scortó dares?
PHI. Écastor quin súbrepturum pállam promisít tibi.
DE. Nón taces? AR. Ego díssuadebam, máter. ART. Bellum fílium!
Ístoscine patrem aéquom'st mores líberis largírier?
Nílne te pudét? DE. Pol, si aliud níl sit, tui me, uxór, pudet.
ART. Cáno capite té cuculum úxor ex lustrís rapit!
DE. Nón licet manére (coena cóquitur) dum coeném modo?
ART. Écastor coenábis hodie, ut dígnus es, magnúm malum.
DE. Mále cubandum est: iúdicatum me úxor adducít domum.
AR. Dícebam, patér, tibi, ne mátri consulerés male.
PHI. Dé palla meménto, amabo. DE. Iúben' hanc hinc abscédere?
PHI. Ímo intus potiús sequere hac me, mí anime! AR. Ego veró sequor.
ART. Í domum! PHI. Da sávium etiam, priúsquam abis. DE. I ín crucem!

GREX.

Híc senex si quíd clam uxorem súo animo fecít volup,
néque novom neque mírum fecit, néc secus, quam alií solent;
néc quisquam est tam ingénio duro, néque tam firmo péctore,
quín, ubi quidquam occásionis sít, sibi faciát bene.
Núnc si voltis déprecari huíc seni, ne vápulet,
rémur impetrári posse, sí plausum hic clarúm datis.

AULULARIA.

DRAMATIS PERSONAE.

LAR.

EUCLIO, senex.

STAPHYLA, eius serva.

EUNOMIA, soror Megadori.

MEGADORUS, senex, patruus Lyconidis.

STROBILUS GEMINUS, h. e. servus Megadori et Lyconidis.

ANTHRAX, coquus

CONGRIO, coquus.

PYTHODICUS, servus Megadori.

LYCONIDES, Megadori nepos.

PHAEDRA, Euclionis filia.

SUMMARIUM.

Senex est avarus Euclio, qui habet filiam, quam Cereris vigiliis compresserat adolescens Lyconides, ignaram non ignarus, cuia esset. Is Lyconides habet avunculum Megadorum, qui omnium ignarus, prolis procreandae causa illam ipsam Euclionis filiam in matrimonium ducere decrevit. Repererat autem Euclio thesaurum domi suae, eumque anxie custodit. Impetrat Megadorus filiam; dumque nuptiae apparantur, Euclio thesaurum inter turbas alio atque alio loco condit. Speculatur eam rem Strobilus, Lyconidis servus, thesaurumque furatur. Lamentantem ea de re Euclionem Lyconides convenit, confessurus de filia, (dum Euclio credit de rapto thesauro confessurum), et repudium remissum ab avunculo nuncians. Ergo aperiuntur omnia; Strobilum adigit Lyconides, ut thesaurum reddat; ipse vero filiam Euclionis in matrimonium ducit. Egregia prorsus fabula nomen habet ex aula i. e. olla, in qua reconditum gestat Euclio thesaurum.

Scena Athenis.

ARGUMENTUM.

Senéx avarus, víx sibi credens, Eúclio,
domí suae defóssam multis cúm opibus
aulam ínvenit, rursúmque penitus cónditam
exánguis, amens, sérvat. Eius fíliam
Lycónides vitiárat. Intereá senex
Megadórus, a soróre suasus dúcere
uxórem, avari gnátam deposcít sibi.
Durús senex vix promíttit, atque, aulaé timens,
domó sublatam váriis abstrudít locis.
Insídias servus fácit huius Lycónides,
qui vírginem vitiárat; atque ipse óbsecrat
avónculum Megadórum sibimet cédere
uxórem amanti. Pér dolum mox Eúclio
quum pérdidisset aúlam, insperato ínvenit,
Laetúsque natam cóllocat Lycónidi.

Aulám repertam aúri plenam Eúclio
Vi súmma servat, míseris affectús modis.
Lycónides istíus vitiat fíliam.
Volt hánc Megadorus índotatam dúcere,
Lubénsque ut faciat, dát coquos cum obsónio.
Auró formidat Eúclio: abstrudít foras;
Reque ómni inspecta cómpressoris sérvulus
Id súrpit. Illic Eúclioni rém refert:
Ab eó donatur aúro, uxore, et fílio.

PROLOGUS.

LAR FAMILIARIS.

Ne quís miretur quí sim, paucis éloquar.
Ego Lár sum familiáris, ex hac fámilia,
unde éxeuntem me ádspexistis. Hánc domum
iam múltos annos ést quum possideo ét colo,
patri ávoque amicus húius, qui nunc híc habet.
Sed míhi avos huius óbsecrans concrédidit
aurí thesaurum clam ómnes; in medió foco
defódit, venerans mé, ut id servarém sibi.
Is quóniam moritur, (íta avido ingenió fuit,)
nunquam índicare id fílio voluít suo,
inopémque optavit pótius eum relínquere,
quam éum thesaurum cómmonstraret fílio.
Agrí reliquit éii non magnúm modum,
qui cúm labore mágno et misere víveret.
Ubi is óbiit mortem, quí mihi id aurum crédidit;
coepi óbservare, ecquí maiorem fílius
mi honórem haberet, quam éius habuissét pater.
Atque ílle vero mínus minusque impéndio
curáre, minusque me ímpartire honóribus.
Item á me contra fáctum est: nam item obiít diem.
Is ex se húnc reliquit, qui híc nunc habitat, fílium
paritér moratum, ut páter avosque huiús fuit.
Huic fília una est; éa mihi cotídie
aut túre aut vino aut áliqui semper súpplicat;
dat míhi coronas. Éius honoris grátia

fecí, thesaurum ut híc reperiret Eúclio,
quo illám facilius núptam, si vellét, daret.
Nam cómpressit eam dé summo adulescéns loco.
Is scít adulescens, quaé sit, quam comprésserit;
illa íllum nescit, néque compressam autém pater.
Eam ego hódie faciam ut híc senex de próxumo
sibi uxórem poscat: íd ea faciam grátia,
quo ille éam facilius dúcat, qui comprésserat.
Et híc, qui poscet éam sibi uxorém senex,
is ádulescentis íllius est avónculus,
qui illánc stupravit nóctu, Cereris vígiliis.
Sed híc senex iam clámat intus, út solet;
anúm foras extrúdit, ne sit cónscia.
Credo, aúrum inspicere vólt, ne subreptúm siet.

ACTUS I. SCENA I.

EUCLIO. STAPHYLA.

EU. Exi, ínquam! age, exi! exeúndum hercle tibi hinc ést foras,
circúmspectatrix cum óculis emissítiis!
STA. Nam cúr me miseram vérberas? EU. Ut mísera sis,
atque út te dignam mála malam aetatem éxigas.
STA. Nam quá me nunc causa éxtrusisti ex aédibus?
EU. Tibi egó rationem réddam, stimulorúm seges?
Illúc regredere ab óstio! illuc, sís. Vide, ut
incédit! At scin', quómodo tibi rés se habet?
Si hodie hércle fustem cépero aut stimulum ín manum,

testúdineum istum tíbi ego grandibó gradum.
STA. Utinám me divi adáxint ad suspéndium
potiús quidem, quam hoc pácto apud te sérviam!
EU. At út scelesta sóla secum múrmurat!
Oculós hercle ego istos, ímproba, effodiám tibi,
ne me óbservare póssis, quid rerúm geram.
Abscéde! etiam nunc! étiam nunc! etiám! ohe,
istíc adstato! Si hércle tu ex istóc loco
digitúm transvorsum aut únguem latum excésseris,
aut sí respexis, dónicum ego te iússero:
contínuo hercle ego te dédam discipulám cruci.
Sceléstiorem me hác anu certé scio
vidísse nunquam, nímisque ego hanc metuó male,
ne mi éx insidiis vérba imprudentí duit,
neu pérsentiscat, aúrum ubi est abscónditum;
quae in óccipitio quóque habet oculos, péssuma.
Nunc íbo, ut visam, éstne ita aurum, ut cóndidi,
quod mé sollicitat plúrimis miserúm modis.

ACTUS I. SCENA II.

STAPHYLA.

Nec núnc mecastor, quíd hero ego dicám meo
malaé rei evenísse, quamve insániam,
queo cómminisci: íta me miseram ad húncmodum
deciés die uno saépe extrudit aédibus.
Nescío pol, quae illunc hóminem intemperiaé tenent:
pervígilat noctis tótas; tum autem intérdius

quasi claúdus sutor dómi sedet totós dies.
Neque iám, quo pacto célem herilis fíliae
probrúm, propinqua pártitudo quoi áppetit,
queo cómminisci; néque quidquam meliús est mihi,
ut opínor, quam ex me ut únam faciam lítteram
longám, meum laqueo cóllum quando obstrínxero.

ACTUS I. SCENA III.

EUCLIO. STAPHYLA.

EU. Nunc défaecato démum animo egrediór domo,
postquám perspexi, sálva esse intus ómnia.
Redi núnc iam intro atque íntus serva. STA. Quíppini!
ego íntus servem? An, né quis aedis aúferat?
Nam hic ápud nos nihil est áliud quaesti furibus:
ita inániis sunt ópletae, atque aráneis.
EU. Mirúm, quin tua me caúsa faciat Iúpiter
Philíppum regem aut Dárium, trivenéfica!
Aráneas mihi ego íllas servarí volo.
Paupér sum, fateor: pátior. Quod di dánt, fero.
Abi íntro! occlude iánuam! Iam ego híc ero.
Cave quémquam alienum in aédis intromíseris.
Quod quíspiam ignem quaérat: extinguí volo,
ne caúsae quid sit, quód te quisquam quaéritet.
Nam si ígnis vivet, tu éxstinguére extémpulo.
Tum aquam aúfugisse dícito, si quís petet.

Cultrúm, secarim, pístillum, mortárium,
quae uténda vasa sémper viciní rogant,
furés venisse, atque ábstulisse dícito.
Profécto in aedis méas me absente néminem
volo íntromitti; atque étiam hoc praedicó tibi:
si Bóna Fortuna véniat, ne intromíseris.
STA. Pol ea ípsa, credo, ne íntromittatúr, cavet:
nam ad aédis nostras núsquam adit, quanquám prope est.
EU. Tace átque abi intro. STA. Táceo atque abeo. EU. Occlúde, sis,
forés ambobus péssulis. Iam ego híc ero. —
Discrúcior animi, quia áb domo abeundúm est mihi.
Nimis hércle invitus ábeo; sed, quid agám, scio:
nam nóster nostrae qui ést magister cúriae,
divídere argenti díxit numos ín viros;
id sí relinquo ac nón peto, omnes íllico
me súspicentur, crédo, habere aurúm domi:
nam nón est verisímile, hominem paúperem
pauxíllum parvi fácere, quin numúm petat.
Nam núnc, quom celo sédulo omnis, né sciant,
omnés videntur scíre, et me benígnius
omnés salutant, quám salutabánt prius;
adeúnt, consistunt, cópulantur déxteras;
rogitánt me, ut valeam, quíd agam, quid rerúm geram.
Nunc, quó profectus sum, íbo; postideá domum
me rúrsum, quantum pótero, tantum récipiam.

ACTUS II. SCENA I.

EUNOMIA. MEGADORUS.

EUN. Velím, te arbitrári, med haéc verba, fráter,
meái fidéi tuáique réii
causá facere, ut aéquom est germánam sorórem.
Quamquam haúd falsa súm, nos odiósas habéri.
Nam múltum loquáces merito ómnes habémur:
nec mútam profécto repértam ullam ésse
hodié mulierém dicunt úllo in saéclo.
Verum hóc, frater, únum tamén cogitáto,
tibí proximám me, mihíque esse itém te:
ita aéquum est, quod ín rem esse utríque arbitrémur,
et míhi te, et tibí me consúlere et monére;
neque óccultum id habéri, neque pér metum mussári,
quín participém te paritér, et tu me ut fácias.
Eó nunc ego sécreto te húc foras sedúxi,
út tuam rem ego técum hic loquerér familiárem.
[ME. Da mihi, optuma femina, manum. EUN. Ubi ea est? quis ea est nam optuma?
ME. Tu. EUN. Tune ais? ME. Si negas, nego. EUN. Decet equidem vera proloqui.
Nam optima nulla potest eligi; alia alia peior, frater, est.
ME. Idem ego arbitror, nec tibi adversari
certum est de istac re umquam, soror.
EUN. Da mihi operam, amabo.
ME. Tua est. Utere, atque impera, si quid vis.
EUN. Id quod in rem tuam optumum esse arbitror,

te id admonitum advento.
ME. Soror, more tuo facis. EUN. Facta volo.]
ME. Quid ést id, sorór? EUN. Quod tibí sempitérnum
salútare sít liberís procreándis.
ME. Ita dí faxint! EUN. Volo te úxorem
domum dúcere. ME. Hei, occidís! EUN. Quid ita?
ME. Quia mí misero cerebrum éxcutiunt
tua dícta, soror; lapidés loqueris.
EUN. Heia, hóc face, quod te iússit soror.
ME. Si lúbeat, faciam. EUN. In rém tuam hoc est.
[ME. Ut quidem emoriar, priusquam ducam.
Sed his legibus si quam dare vis, ducam,
quae cras veniat, perendie foras feratur.
His legibus quam dare vis, cedo, nuptias adorna.]
EUN. Quám maxima póssum tibi, fráter, dare dóte:
séd es grandior nátu, media ést mulieris aétas.
Eám si iubes, fráter, tibi mé poscere, póscam.
ME. Númnam vis me intérrogare te? EUN. Ímo si quid vís, roga.
ME. Póst mediam aetatém qui mediam dúcit uxorém domum,
si éam senex anúm praegnantem fórtuitu fécerit,
quíd dubitas, quin sít paratum nómen puero Póstumus?
Núnc ego istum, sóror, laborem démam et deminuám tibi.
Égo virtute deûm ét maiorum nóstrûm dives súm satis:
ístas magnas fáctiones, ánimos, dotes dápsiles,
clámores, impéria, eburata vehícla, pallas, púrpuram,

níl moror, quae in sérvitutem súmtibus redigúnt viros.
EUN. Díc mihi, quaeso, quís ea est, quam vis dúcere uxorem? ME. Éloquar.
Nóvisti hunc senem Eúclionem ex próxumo paupérculum?
EUN. Nóvi, hominem haud malúm mecastor. ME. Éius cupio fíliam
vírginem mihi désponderi. Vérba ne faciás, soror.
Scío, quid dictura és: hanc esse paúperem. Haec paupér placet.
EUN. Dí bene vortant! ME. Ídem ego spero. EUN. Quíd? me num quid vís? ME. Vale.
EUN. Ét tu, frater. ME. Égo conveniam Eúclionem, sí domi est.
Séd eccum; nescio únde sese núnc homo recipít domum.

ACTUS II. SCENA II.

EUCLIO. MEGADORUS.

EU. Praésagibat mi ánimus, frustra me íre, quom exibám domo:
ítaque abibam invítus: nam neque quísquam curiálium
vénit, neque magíster, quem divídere argentum opórtuit.
Núnc domum properáre propero: nam égomet sum hic, animús domi est.
ME. Sálvos atque fórtunatus, Eúclio, sempér sies.

EU. Dí te ament, Megadóre. ME. Quid tu? récten' atque, ut vís, vales?
EU. Nón temerarium ést, ubi dives blánde adpellat paúperem:
iam íllic homo aurum scít me habere: eo mé salutat blándius.
ME. Aín' tu, te valére? EU. Pol ego haud pérbene a pecúnia.
ME. Pól si est animus aéquos, satis habés, qui bene vitám colas.
EU. Ánus hercle huic indícium fecit de aúro; perspicué palam est;
quói ego iam linguám praecidam atque óculos effodiám domi.
ME. Quíd tu solus técum loquere? EU. Méam pauperiem cónqueror:
vírginem habeo grándem, dote cássam atque inlocábilem;
néque eam queo locáre quoiquam. ME. Táce; bonum habe animum, Eúclio:
dábitur: adiuvábere a me. Díc, si quid opust; ímpera.
EU. Núnc petit, quom póllicetur; ínhiat aurum, ut dévoret;
áltera manú fert lapidem, pánem ostentat áltera.
Némini credó, qui large blándust dives paúperi:
úbi manum iniicít benigne, ibi ónerat aliquam zámiam.
Égo istos novi pólypos, qui, sicúbi quid tetigerínt, tenent.
ME. Dá mi operam parúmper: paucis, Eúclio, est quod té volo

dé communi re áppellare meá ét tua. EU. Hei miseró mihi!
aúrum mi intus hárpagatum est: núnc hic eam rem vólt, scio,
mécum adire ad páctionem: vérum intervisám domum.
ME. Quó abis? EU. Iamiam ad té revortar: námque est, quod visám domum.
ME. Crédo edepol, ubi méntionem ego fécero de fília,
mi út despondeát, sese a me dérideri rébitur.
Néque illo quisquam ést álter hodie ex paúpertate párcior.
EU. Dí me servant: sálva res est: sálvom est, si quid nón perit.
Nímis male timuí, priusquam intro rédii: exanimatús fui. —
Rédeo ad te, Megadóre, si quid mé vis. ME. Habeó grátiam.
Quaéso, quod te pércontabor, ne íd te pigeat próloqui.
EU. Dúm quidem ne quid pércónteris, quód non lubeat próloqui.
ME. Díc mihi: quali me árbitraris génere prognatúm? EU. Bono.
ME. Quíd fide? EU. Boná. ME. Quid factis? EU. Néque malis, neque ímprobis.
ME. Aétatem meam scís? EU. Scio, esse grándem, itidem ut pecúniam.
ME. Cérte edepol equidém te civem síne mala omni málitia
sémper sum arbitrátus, et nunc árbitror. EU. Aurum huíc olet.

Quíd nunc me vis? ME. Quóniam tu me et égo te, qualis sís, scio:
quaé res recte vórtat mihique tíbique tuaeque filiae,
fíliam tuám mi uxorem pósco. Promitte hóc fore.
EU. Heía, Megadore, haúd decorum fácinus tuis factís facis,
út inopem atque innóxium abs te atque ábs tuis me irrídeas:
nám de te neque ré neque verbis mérui, ut faceres quód facis.
ME. Néque edepol ego té derisum vénio, neque derídeo,
Néque dignum arbitrór. EU. Cur igitur póscis meam gnatám tibi?
ME. Út propter me tíbi sit melius, míhique propter te ét tuos.
EU. Vénit hoc mihi in mentém, Megadore, téd esse hominem dívitem,
fáctiosum: mé item esse hominem paúperum paupérrumum:
núnc si filiám locassim méam tibi, in mentém venit,
té bovem esse, et me ésse asellum: ubi técum coniunctús siem,
úbi onus nequeam férre pariter, iáceam ego asinus ín luto;
tú me bos haud mágis respicias, gnátus quasi numquám siem;
ét te utar iníquiore, et méus med ordo irrídeat;
neútrubi habeam stábile stabulum, sí quid divortí fuat:
ásini me mordícibus scindant, bóves incursent córnibus.

Hóc magnum est períclum, me ab asinís ad boves transcéndere.
ME. Quam ád probos propínquitate próxume te adiúnxeris,
tam óptumum est. Tu cónditionem hanc áccipe, auscultá mihi,
átque eam despondé mi. EU. At nihil est dótis quod dem. ME. Né duis,
dúmmodo moráta recte véniat, dotata ést satis.
EU. Eó dico, ne mé thesauros réperisse cénseas.
ME. Nóvi: ne doceás. Desponde. EU. Fíat. Sed pro Iúpiter!
nón ego disperií? ME. Quid est? EU. Quid? crépuit quasi ferrúm modo.
ME. Híc apud me hortúm confodere iússi. Sed ubi hic ést homo?
Ábiit, neque me cértiorem fécit: fastídít mei.
Quía videt me súam amicitiam vélle, more hominúm facit.
Nám si opulentus ít petitum paúperioris grátiam,
paúper metuit cóngrediri; pér metum male rém gerit;
ídem, quando illaéc occasio périit, post seró cupit.
EU. Si hércle ego te non élinguandam dédero usque ab radícibus:
ímpero, auctórque sum, ut me quóivis castrandúm loces.
ME. Vídeo hercle ego te me árbitrari, Eúclio, hominem idóneum,
quém senecta aetáte ludos fácias, haud meritó meo.
EU. Néque edepol, Megadóre, facio, néque, si cupiam, cópia est.

ME. Quíd nunc? etiam míhi despondes fíliam? EU. Illis légibus,
cum ílla dote, quám tibi dixi. ME. Spónden' ergo? EU. Spóndeo.
ME. Dí bene vortant! EU. Íta di faxint! Íllud facito ut mémineris
cónvenisse, ut né quid dotis méa ad te afferret fília.
ME. Mémini. EU. At scio, quo vós soleatis pácto perplexárier:
páctum non pactum ést, non pactum páctum est, quod vobís lubet.
ME. Núlla controvérsia mihi técum erit. Sed, núptias
hódie quin faciámus, num quae caúsa? EU. Imo edepol óptume.
ME. Íbo igitur; parábo. Numquid mé vis? EU. Istuc. ME. Fiét. Vale.
Heús, Strobile, séquere propere me ád macellum strénue.
EU. Íllic hinc abiit. Di ímmortales, óbsecro, aurum quíd valet!
Crédo ego illum iam inaúdivisse, mi ésse thesaurúm domi:
íd inhiat; eá affínitatem hanc óbstinavit grátiá.

ACTUS II. SCENA III.

EUCLIO. STAPHYLA.

EU. Úbi tu es, quae déblaterasti iám vicinis ómnibus,

méae me filiaé daturum dótem? Heus, Staphyla, té voco!
Écquid audis? Váscula intus púre propera atque élue!
fíliam despóndi ego; hodie núptum huic Megadoró dabo.
STA. Dí bene vortant! Vérum ecastor nón potest: subitúm est nimis.
EU. Táce atque abi! Curáta fac sint, quom á foro redeám domum;
átque occlude aédis. Iam ego hic ádero. STA. Quid ego núnc agam?
núnc nobis prope adést exitium, mi átque herili fíliae:
nám probrum atque pártitudo própe adest ut fiát palam;
quód celatum est átque occultatum úsque adhuc, nunc nón potest.
Íbo intro, ut, herus quae ímperavit, fácta, quom veniát, sient.
Nam écastor malúm moerore métuo ne mistúm bibam.

ACTUS II. SCENA IV.

STROBILUS, ANTHRAX. CONGRIO.

STR. Postquam óbsonavit hérus et conduxít cocos
tibícinasque hasce ápud forum, edixít mihi,
ut díspartirem obsónium hic bifáriam.

CO. Me tú quidem hercle, dícam palam, non dívides.
Si quó tu totum me íre vis, operám dabo.
AN. Bellum ét pudicum véro prostibulúm popli!
Post, sí quis vellet, te haúd nevelles dívidi.
STR. Atqui égo istuc, Anthrax, áliovorsum díxeram,
non ístuc, quo tu insímulas. Sed herus núptias
meus hódie faciet. AN. Quóius ducit fíliam?
STR. Vicíni huius Eucliónis senis e próxumo.
Ei ádeo obsoni hinc dímidium iussít dari,
cocum álterum, itidemque álteram tibícinam.
AN. Nempe huíc dimidium dúcis, dimidiúm domi?
STR. Nempe, sícut dicis. CO. Quíd, hic non poterat dé suo
senex óbsonari fíliai in núptiis?
STR. Vah! CO. Quíd negoti est? STR. Quíd negoti sít, rogas?
Puméx non aeque est áridus atque hic ést senex.
CO. Ain' tándem, ita esse, ut dícis? STR. Tute exístuma.
Quin dívûm atque hominum clámat continuó fidem,
suam rém periisse, séque eradicárier,
de suó tigillo fúmus si qua exít foras.
Quin, quom ít dormitum, fóllem [sibi] obstringit ób gulam.
CO. Cur? STR. Né quid animae fórte amittat dórmiens.
CO. Etiámne obturat ínferiorem gútturem,
ne quíd animai fórte amittat dórmiens?

STR. Haec míhi ted, ut tibí med, aequom est crédere.
CO. Imo équidem credo. STR. Át scin' etiam quómodo?
aquam hércle plorat, quóm lavat, profúndere.
CO. Censén' talentum mágnum exorarí potesse
ab istóc sene ut det, quí fiamus líberi?
STR. Famem hércle utendam, sí roges, nunquám dabit.
Quin ípsi pridem tónsor unguis démserat:
collégit omnia, ábstulit, praeségmina.
AN. Edepól mortalem párce parcum praédicas.
CO. Censén' vero, adeo esse párcum et misere vívere?
STR. Palméntum pridem éi eripuit mílüos.
Homo ád praetorem plórabundus dévenit;
infít ibi postuláre, plòrans, éiulans,
ut síbi liceret mílüom vadárier.
Sexcénta sunt, quae mémorem, si sit ótium.
Sed utér vostrorum est célerior, memorá mihi.
CO. Ego, ut múlto melior. STR. Cócum ego, non furém, rogo.
CO. Cocúm ego dico. STR. Quíd tu ais? AN. Sic sum, út vides.
CO. Cocus ílle nundinálist: in nonúm diem
solet íre coctum. AN. Tún', trium litterárum homo,
me vítuperas? fur! étiam fur! trifúrcifer! ....

ACTUS II. SCENA V.

STROBILUS. ANTHRAX. CONGRIO.

STR. Tace núnc iam tu, atque ágnum horum uter est pínguior, ...
AN. Licét. STR. Tu, Congrio, éum sume actutúm tibi,
atque íntro abi illuc, ét vos illum séquimini.
Vos céteri illuc ád nos! CO. Hercle iniúria
dispártivisti: pínguiorem agnum ísti habent.
STR. At tíbi nunc dabitur pínguior tibícina.
I sáne cum illo, Phrýgia. Tu autem, Eleúsium,
huc íntro abi ad nos. CO. Ó Strobile súbdole,
huccíne detrusti me ád senem parcíssumum,
ubi, sí quid poscam, usque ád ravim poscám prius
quam quídquam detur? STR. Stúltus et sine grátia es,
[Ibi récte facere, quándo, quod faciás, perit.]
CO. Qui véro? STR. Rogitas? Iám princípio in aédibus
turba ístic nulla tíbi erit. Si qui utí voles,
domo ábs te afferto, ne óperam perdas póscere.
Hic ápud nos magna túrba ac magna fámilia est,
suppéllex, aurum, véstes, vasa argéntea:
ibi sí perierit quídpiam (quod té scio
facile ábstinere pósse, si nihil óbviam est),
dicánt: coci abstulérunt; comprehéndite,
vincíte, verberáte, in puteum cóndite!
Horúnc tibi istic níhil eveniet: quíppe qui
ubi quíd subripias, níhil est. Sequere hac mé.
CO. Sequor.

ACTUS II. SCENA VI.

STROBILUS. STAPHYLA. CONGRIO.

STR. Heus, Stáphyla, prodi atque óstium aperi! STA. Quí vocat?
STR. Strobílus. STA. Quid vis? STR. Hós ut accipiás cocos
tibícinamque obsóniumque in núptias.
Megadórus iussit Eúclioni haec míttere.
STA. Cererín', Strobile, hás facturi núptias?
STR. Qui? STA. Quía temeti níhil allatum intéllego.
STR. At iam áfferetur, si á foro ipsus rédierit.
STA. Ligna híc apud nos núlla sunt. CO. Sunt ásseres?
STA. Sunt pól. CO. Sunt igitur lígna: ne quaerás foris.
STA. Quid, ímpurate? quámquam Volcanó studes,
coenaéne causa aut túae mercedis grátia
nos nóstras aedis póstulas combúrere?
CO. Haud póstulo. STR. Duc ístos intro. STA. Séquimini.

ACTUS II. SCENA VII.

PYTHODICUS.

Curáte; ego intervísam, quid faciánt coci;
quos pól ut ego hodie sérvem, cura máxuma est.

Nisi únum hoc faciam, ut ín puteo coenám coquant;
inde cóctam sursum súbducemus córbulis;
si autém deorsum cómedent, si quid cóxerint;
superi íncoenati súnt et coenati ínferi.
Sed vérba hic facio, quási negoti níl siet,
Rapácidarum ubi tántum siet in aédibus.

ACTUS II. SCENA VIII.

EUCLIO. CONGRIO.

EU. Volui ánimum tandem cónfirmare hodié meum,
ut béne me haberem fíliai núptiis:
venio ád macellum, rógito piscis; índicant
carós, agninam cáram, caram búbulam,
vitulínam, cetum, pórcinam, cara ómnia:
atque éo fuerunt cáriora: aes nón erat.
Abeo ílline iratus, quóniam nihil est, quí emam;
ita íllis impuris ómnibus adiví manum.
Deinde égomet mecum cógitare intér vias
occépi: festo díe si quid prodégeris,
proféato egere líceat, nisi pepérceris.
Postquam hánc rationem córdi ventrique édidi,
accéssit animus ád meam senténtiam,
quam mínumo sumtu fíliam ut nuptúm darem.
Nunc túsculum emi et hás coronas flóreas;
haec ímponentur ín foco nostró Lari,
ut fórtunatas fáciat gnatae núptias.
Sed quíd ego apertas aédis nostras cónspicor?
et strépitus est intus! númnam ego compilór miser?

CO. Aulám maiorem, sí pote, ex vicínia
pete: haéc est parva; cápere non quit. EU. Heí mihi!
perii hércle! aurum rápitur: aula quaéritur.
Nimírum occidor, nisi égo intro huc propero cúrrere.
[Apóllo, quaeso, súbveni mi atque ádiuva:
confíge sagittis fúres thesaurários!
quoi ín re tali iám subvenisti ántidhac.
Sed césso prius, quam prórsus perii, cúrrere?]

ACTUS II. SCENA IX.

ANTHRAX.

Dromó, desquama píscis. Tu, Machaério,
congrúm, muraenam exdórsua, quantúm potes.
[atque omnia, dum absum hinc, exossata faciant.]
Ego hínc artoptam ex próxumo utendám peto
a Cóngrione. Tu ístum gallum, sí sapis,
glabriórem reddes míhi, quam volsus lúdiust.
Sed quid hóc clamoris óritur hinc ex próxumo?
Coci hércle, credo, fáciunt officiúm suom.
Fugiam íntro, ne quid túrbae hic itidém fuat.

ACTUS III. SCENA I.

CONGRIO.

Óptati civés, populares, íncolae, adcolae, ádvenae omnes,

dáte viam, qua fúgere liceat: fácite totae pláteae pateant.
Néque ego unquam, nisi hódie, ad Bacchas véni in bacchanál coquinatum:
íta me miserum et méos discipulos fústibus male cóntuderunt.
Tótus doleo atque óppido perii: íta me iste habuit sénex gymnasium;
neque lígna ego usquam géntium praebéri vidi púlcrius.
Itaque ómnis exegít foras, me atque hós, onustos fústibus.
Attát, perii hercle egó miser: aperítur Bacchanál; adest,
sequitúr! Scio, quam rém geram: hoc ipsús magister mé docet.

ACTUS III. SCENA II.

EUCLIO. CONGRIO.

EU. Redi! quó fugis nunc? téne, tene! CO. Quíd, stolide, clámas?
EU. Quia ad Trísviros iam ego déferam tuóm nomen. CO. Quamóbrem?
EU. Quia cúltrum habes. CO. Cocúm decet. EU. Quía comminátu's
mihi. CO. Ístuc malefactum árbitror, quía non latus fódi.
EU. Homo núllust, te sceléstior quí vivat hódie,
neque quoi égo de industria ámplius malí plus lubens fáxim.

CO. Pol, etsí taceas, palam íd quidem est: rés ipsa téstis est:
ita fústibus sum móllior miser mágis quam ullus cinaédus.
Sed quíd tibi, mendíce homo, nós tactio est? quaé res?
EU. Etiám rogas? an, quía minus, quám aequom erat, féci?
Sine! CO. At hércle cum magnó malo tuó, si hoc caput séntit!
EU. Pol ego haud scio, quid póst fuat: tuóm nunc caput séntit!
Sed in aédibus quid tíbi meis nám erat negóti
me absénte, nisi ego iússeram? Voló scire. CO. Tace érgo:
quia vénimus coctum ad núptias. EU. Quíd tu, malum, cúras,
ego utrúm crudum an cóctum edim, nísi tu mi es tútor?
CO. Volo scíre, sinas, an nón sinas, nós coquere hic coénam?
EU. Volo scíre item ego, meaé domi méan' salva futúra?
CO. Utinám mea mihi modo aúferam, quaé attuli, sálva!
EU. Me haud poénitet: tua ne éxpetam. CO. Sció: ne doce: nóvi.
Quid est, quá prohibes nunc grátia nós coquere hic coénam?
quid fécimus, quid díximus tibi, secus quam vélles?
EU. Etiám rogas, sceléste homo? quí angulos ómnis

mearum aédium et conclávium mihí perviam fácitis.
Id úbi tibi erat negótium, ád focum si adésses,
non físsile haberés caput. Mérito id tibi fáctum est.
Adeo út meam senténtiam iám noscere póssis:
si ad iánuam huc accésseris, nísi iussero, própius,
ego té faciam, misérrumus mórtalis utí sis.
Scis iám meam senténtiam? CO. Quó abis? redi rúrsum!
Ita mé bene Lavérna amet, té iam, nisi réddi
mihi vása iubes, pípulo híc differam ante aédis.
Quíd ego nunc agám? Nae ego edepol véni huc auspició malo:
númo sum condúctus; plus iam médico mercedést opus.

ACTUS III. SCENA III.

EUCLIO. CONGRIO.

EU. Hóc quidem hercle, quóquod ibo, mécum erit, mecúm feram,
néque istuc in tantís periclis únquam committam út siet.
Íte sane núnc iam intro omnes ét coci, et tibícinae.
Étiam introdúce, si vis, vél gregem venálium.
Cóquite, facite, féstinate núnc iam, quantúm lubet.
CO. Témperi: postquam ímplevisti fústi fissorúm caput.
EU. Íntro abi: opera húc conducta est vóstra, non orátio.

CO. Heú, senex, pro vápulando hercle égo abs te mercedém petam:
cóctum ego, non vápulatum, dúdum conductús fui.
EU. Lége agito mecúm! molestus né sis! I et coenám coque,
aút abi in malúm cruciatum ab aédibus! CO. Abi tú modo.

ACTUS III. SCENA IV.

EUCLIO.

Íllic hinc abiit. Di ímmortales, fácinus audax íncipit,
quí cum opulento paúper coepit rém habere aut negótium.
Véluti Megadorús tentat med ómnibus miserúm modis,
quí simulavit, méi honoris míttere huc causá cocos;
ís ea causa mísit, hoç qui súrriperent miseró mihi
Cóndigne etiam méus med intus gállus gallináceus,
qui ánui erat pecúliaris, pérdidit penússume:
úbi erat haec defóssa, occepit scálpturire ibi úngulis
círcumcirca. Quíd opust verbis? íta mi pectus péracuit:
cápio fustem, obtrúnco gallum, fúrem manifestárium.

Créde ego edepol ílli mercedem gállo pollicitós cocos,
si íd palam fecísset: exemi éx manu manúbrium.
Quíd opust verbis? fácta est pugna in gállo gallináceo.
Séd Megadorus, méus affinis, éccum incedit áforo.
Iam húnc non ausim praéterire, quín consistam et cólloquar.

ACTUS III. SCENA V.

MEGADORUS. EUCLIO.

ME. Narrávi amicis múltis consilium meum
de cónditione hac Eúclionis fíliae.
Laudánt; sapienter fáctum et consilió bono.
Nam, méo quidem animo, sí idem faciant céteri,
opuléntiores paúperiorum fílias
ut índotatas dúcant uxorés domum:
et múlto fiat cívitas concórdior,
et invídia nos minóre utamur, quam útimur;
et illaé malam rem métuant, quam metuónt, magis;
et nós minore súmtu simus, quám sumus.
In máxumam illuc pópuli partem est óptumum.
In paúciores ávidos altercátio est;
quorum ánimis avidis átque insatietátibus
neque léx neque tutor cápere est qui possít modum.
Namque hóc qui dicat: Quo íllae nubent dívites
dotátae, si istud iús pauperibus pónitur?
Quo lúbeat, nubant, dúm dos ne fiát comes.
Hoc íta si fiat, móres meliorés sibi

paréñt, pro dote quós ferant, quam núnc ferunt.
Ego fáxim, muli, prétio qui superánt equos,
sint víliores Gállicis canthériis.
EU. Ita mé di amabúnt, út ego hunc ausculté lubens:
nimis lépide fecit vérba ad parsimóniam:
ME. Nulla érgo dicat: Équidem dotem ad te áttuli
maiórem multo, quám tibi erat pecúnia:
enim míhi quidem aequom est púrpuram atque aurúm dari,
ancíllas, mulos, múliones, pédisequos,
salútigerulos púeros, vehicla, quí vehar.
EU. Ut mátronarum hic fácta pernovít probe!
Moríbus praefectum múlierum hunc factúm velim.
ME. Nunc quóquo venias, plús plaustrorum in aédibus
videás, quam ruri, quándo ad villam véneris.
Sed hoc étiam pulcrum est, praé quam ubi sumtús petunt:
stat fúllo, phrygio, áurifex, lanárius,
ciniflónes, patagiárii, indusiárii,
flammeárii, violárii, carinárii,
aut mánulearii, aút murobrechárii;
propólae linteónes, calceolárii,
sedentárii sutóres, diabathrárii,
soleárii astant, ástant molochinárii;
petúnt fullones, sárcinatorés petunt;
strophiárii astant, ástant semizonárii.
Iam hosce ábsolutos cénseas: cedúnt, petunt
trecénti; circumstánt phylacistae in átriis,
textóres, limbulárii, arculárii.
Ducúntur, datur aes. Iam hósce absolutos cénseas:

quom incédunt infectóres crocotulárii,
aut áliqua mala crux sémper est, quae aliquíd petat.
EU. Compéllarem ego illum, ní metuam, ne désinat
memoráre mores múlierum: nunc síc sinam.
ME. Ubi núgivendis rés soluta est ómnibus
[pro illís crocotis, stróphiis, sumtu uxório:]
ibi ád postremum cédit miles, aés petit.
Itúr, putatur rátio cum argentário;
impránsus miles ádstat, aes censét dari.
Ubi dísputata est rátio cum argentário,
etiám plus ipsus débet argentário.
Spes prórogatur míliti in alium diem.
Haec súnt atque aliae múltae in magnis dótibus
incómmoditates súmtusque intolerábiles.
Nam quae índotata est, éa in potestate ést viri;
dotátae mactant ét malo et damnó viros.
Sed éccum affinem ante aédis. Quid agis, Euclio?

ACTUS III. SCENA VI.

EUCLIO. MEGADORUS.

EU. Nimiúm lubenter édi sermonem tuom.
ME. Ain'? audivisti? EU. Usque a princípio ómnia.
ME. Tamen meó quidem animo aliquánto facias réctius,
si nítidior sis fíliai núptiis.
EU. Pro ré nitorem et glóriam pro cópia.
Qui habént, meminerint sése, unde oriundí sient;
neque pól, Megadore, míhi nec quoiquam paúperi
opínione mélius res structa ést domi.

ME. Imo, Eúclio, est. EU. Est? ME. Ét di faciant, út siet:
plus plúsque istuc sóspitent, quod núnc habes.
EU. Illúd mihi verbum nón placet: Quod núnc habes.
Tam hic scít me habere, quam égomet: anus fecít palam.
ME. Quid tú te solus é senatu sévocas?
EU. Pol ego, út te accusem, mérito meditabár. ME. Quid est?
EU. Quid sít, me rogitas? quí mihi omnis ángulos
furum ímplevisti in aédibus misseró mihi;
qui intrómisisti in aédis quingentós cocos
cum sénis manibus, génere Geryonáceo;
quos si Árgus servet, qui óculeus totús fuit,
quem quóndam Ioni Iúno custodem áddidit,
is númquam servet; praéterea tibícinam,
quae mi ínterbibere sóla, si vinó scatat,
Corínthiensem fóntem Pirenén potest.
Tum obsónium autem . . . ME. Pól vel legioní sat est.
Etiam ágnum misi. EU. Quó quidem agno sát scio
magis cúrionem núsquam esse ullam béluam.
ME. Volo ego éx te scire, quí sit agnus cúrio.
EU. Qui ossa átque pellis tótust: ita cura macet;
quin éxta inspicere in sóle etiam vivó licet:
ita ís pellucet, quási laterna Púnica.
ME. Caedúndum illum ego condúxi. EU. Tum tu idem óptumum est
loces éfferundum: nám iam, credo, mórtuost.
ME. Potáre ego hodie, Eúclio, tecúm volo.
EU. Non pótem ego quidem hércle. ME. At ego iússero

cadum únum vini véteris a me afférrier.
EU. Nolo hércle: nam mihi bíbere decretúm est aquam.
ME. Ego te hódie reddam mádidum, si vivó, probe,
tibi quói decretum est bíbere aquam. EU. Scio, quám rem agat:
ut mé deponat víno, eam affectát viam:
post hóc, quod habeo, ut cómmutet colóniam.
Ego íd cavebo: nam álicubi abstrudám foras.
Ego fáxo et operam et vínum perdiderít simul.
ME. Ego, nísi quid me vis, éo lavatum, ut sácrufìcem.
EU. Edepól nae tu, aula, múltos inimicós habes,
atque ístuc aurum, quód tibi concréditum est.
Nunc hóc mihi factu est óptumum, ut ted aúferam,
aula, ín Fidei fánum: ibi abstrudám probe.
Fidés, novisti me ét ego te: cave sís tibi,
ne in mé mutassis nómen, si hoc concréduo!
Ibo ád te, fretus túa, Fides, fidúcia.

ACTUS IV. SCENA I.

STROBILUS.

Hóc est servi fácinus frugi, fácere, quod ego pérsequor;
néc morae moléstiaeque impérium herile habeát sibi.
Nám qui hero ex senténtia servíre servus póstulat:
ín herum matura, ín se sera, cóndecet capéssere;
sín dormitet, íta dormitet, sérvom sese ut cógitet.

Nám qui amanti hero sérvitutem sérvit, quasi ego sérvio,
si hérum videt superáre amorem, hoc sérvi esse officium reor:
rétinere ad salútem; non eum, quo íncumbat, eo impéllere.
Quási pueris, qui náre díscunt, scírpea induitúr ratis,
quí laborent mínus: facilius út nent et moveánt manus:
eódem modo servóm ratem esse amánti hero aequom cénseo,
út toleret, ne péssum abeat, tanquam * * * *
héri imperium edíscat, ut, quod fróns velit, oculí sciant;
quód iubeat, citís quadrigis cítius properet pérsequi.
Qui éa curabit, ábstinebit cénsione búbula,
néque sua opera rédiget unquam ín splendorem cómpedes.
Núnc herus meus amat fíliam huius Eúclionis paúperis;
éam hero nunc renúnciatum est núptum huic Megadoró dari:
ís speculatum huc mísit me, ut, quae fíerent, fieret párticeps.
Núnc sine omni suspícione in ára hic adsidám sacra:
hínc ego et huc et ílluc potero, quíd agant, arbitrárier.

ACTUS IV. SCENA II.

EUCLIO. STROBILUS.

EU. Tú modo cave quoiquam índicassis, aúrum meum esse istíc, Fides:
nón metuo, ne quísquam inveniat: íta probe in latebrís situm ést.
Édepol nae illic púlcram praedam agát, si qui illam invénerit
aúlam onustam aurí. Verum id te quaéso ut prohibessís, Fides.
Núnc lavabo, ut rém divinam fáciam; ne affiném morer,
quín, ubi arcessát, meam extemplo fíliam ducát domum.
Víde, Fides, etiam átque etiam nunc, sálvam ut aulam abs te aúferam!
túae fidei concrédidi aurum; in tuó luco et fano ést situm. —
STR. Di ímmortales, quód ego hunc hominem fácinus audio éloqui,
se aúlam onustam aurí ábstrusisse hic íntus in fanó! Fides,
cáve tu illi fidélis, quaeso, pótius fueris, quám mihi!
Átque hic pater est, út ego opinor, húius, herus meús quam amat.
Ibo hinc intro: pérscrutabor fánum, si inveniam úspiam
aúrum, dum hic est óccupatus. Séd si repérero, ó Fides,

múlsi congiálem plenam fáciam tibi fidéliam;
íd adeo tibí fáciam: verum ego míhi bibam, ubi fécero.

ACTUS IV. SCENA III.

EUCLIO.

Nón temere est, quod córvos cantat míhi nunc ab laevá manu;
símul radebat pédibus terram et vóce crocibát sua.
Cóntinuo meúm cor coepit ártem facere lúdicram
átque in pectus émicare. Séd ego cesso cúrrere.

ACTUS IV. SCENA IV.

EUCLIO. STROBILUS.

EU. Fóras, foras, lumbríce, qui sub térra erepsisti modo!
Quí modo nusquam cómparebas, núnc quom compares, peris.
Égo edepol te, praéstigiator, míseris iam accipiám modis.
STR. Quaé te mala crux ágitat? quid tibi mécum est commerei, senex?
quíd me afflictas? quíd me raptas? quá me causa vérberas?
EU. Vérberabilíssume! etiam rógitas, non fur, séd trifur?

STR. Quíd tibi subripuí? EU. Redde huc, sis! STR. Quíd tibi vis reddám? EU. Rogas?
STR. Níl equidem tibi ábstuli. EU. At illud, quód tibi abstulerás, cedo!
Écquid agis? STR. Quid agám? EU. Auferre nón potes. STR. Quid vís tibi?
EU. Póne! STR. Equidem pol té datare crédo consuetúm, senex.
EU. Póne hoc, sis! aufér cavillam: nón ego nunc nugás ago.
STR. Quíd ego ponam? Quín tu eloquere, quídquid est, suo nómine.
Nón hercle equidem quídquam sumsi néc tetigi. EU. Ostende húc manus!
STR. Hém tibi! EU. Ostende. STR. Éccas! EU. Video. Age, óstende etiam tértiam.
STR. Láruae hunc atque íntemperiae insániaeque agitánt senem.
Fácin' iniuriam, án non? EU. Fateor, quía non pendes, máxumam.
Átque id quoque iam fíet, nisi fatére. STR. Quid fateár tibi?
EU. Quíd abstulisti hinc? STR. Dí me perdant, si égo tui quidquam ábstuli, —
níve adeo abstulísse vellem. EU. Ágedum, excutedum pállium . . .
STR. Tuo árbitratu. EU. ne ínter tunicas hábeas. STR. Tenta, quá lubet.
EU. Váh, scelestus quám benigne, ut ne ábstulisse intéllegam!
Nóvi sycophántias. Age, rúrsum ostende húc manum

déxteram! STR. Hem! EU. Nunc laévam ostende. STR. Quín equidem ambas prófero.
EU. Iám scrutari mítto. Redde huc! STR. Quíd reddam? EU. Ah, nugás agis.
Cérte habes. STR. Habeo égo? quid habeo? EU. Nón dico: audire éxpetis,
Íd meum quidquíd habes, redde! STR. Insánis: perscrutátus es
tuo árbitratu, néque tui me quídquam invenistí penes.
EU. Máne, mane: quis ille ést, qui hic intus álter erat tecum simul?
Périi hercle: ille nunc íntus turbat; húnc si amitto, hic ábierit.
Póstremo hunc iam pérscrutavi; hic níhil habet. Abi, quó lubet.
Iúpiter te díque perdant! STR. Haúd agit male grátias.
EU. Íbo hinc intro atque ílli socienno tuó iam interstringám gulam.
Fúgin' hinc ab oculís? abin', an non? STR. Ábeo. EU. Cave, sis, révideam! —

ACTUS IV. SCENA V.

STROBILUS.

Emórtuom ego me mávelim letó malo,
quam nón ego illi dém hodie insidiás seni.
Nam híc iam non audébit aurum abstrúdere;
credo, éfferet iam sécum et mutabít locum.

Attát, foris crepuit! sénex eccum aurum ecfért
          foras!
Tantísper hic ego ab iánua concéssero.

ACTUS IV. SCENA VI.

EUCLIO. STROBILUS.

EU. Fidéi censebam máxumam multó fidem
esse: éa sublevit ós mihi penissume.
Ni súbvenisset córvos, periissém miser.
Nimis hércle ego illum córvom, ad me veniát, velim,
qui indícium fecit: út ego illi aliquíd boni
dicám: nam quod edit, tám duim, quam pérduim.
Nunc, hóc ubi abstrudam, cógito solúm locum.
Silváni lucus éxtra murum est ávius,
crebró salicto oppletus: ibi sumám locum.
Certum ést: Silvano pótius credam, quám Fidei.
STR. Euge, eúge, di me sálvum et servatúm volunt!
Iam ego ílluc praecurram atque ínscendam ali-
          quam in árborem:
inde óbservabo, aúrum ubi abstrudát senex.
Quamquam híc manere mé herus sese iússerat:
certum ést, malam rem pótius quaeram cúm lucro.

ACTUS IV. SCENA VII.

LYCONIDES. EUNOMIA. PHAEDRA.

LY. Dixí tibi, mater, iúxta rem mecúm tenes
super Eúclionis fília: nunc te óbsecro

resecróque, mater, quód dudum obsecráveram:
fac méntionem cum avónculo, matér mea!
EUN. Scis túte, facta vélle me, quae tú velis.
Et istúc confido a frátre me impetrássere,
et caúsa iusta est: síquidem ita est, ut praédicas,
te eam cómpressisse vínolentum vírginem.
LY. Egone út te advorsum méntiar, matér mea?
PH. Perií, mea nutrix! óbsecro te, uterúm dolet!
Iunó Lucina, tuám fidem! LY. Hem, matér mea,
tibi rém potiorem vídeo: clamat, párturit.
EUN. I hac íntro mecum, gnáte mi, ad fratrém meum,
[ut istuc, quod tu me oras, efficiam tibi.]
ut istúc, quod me oras, ímpetratum ab eo aúferam.
LY. I; iám sequor te, máter. — Sed servóm meum
Strobílum miror, úbi sit, quem ego me iússeram
hic ópperiri. Núnc ego mecum cógito:
si míhi dat operam, me ílli irasci iniúrium est.
Ibo íntro, ubi de cápite meo sunt cómitia.

ACTUS IV. SCENA VIII.

STROBILUS.

Picés divitiis, qui aúreos montés colunt,
ego sólus supero. Nam ístos reges céteros
memoráre nolo, hóminum mendicábula:
ego sum ílle rex Philíppus! O lepidúm diem!
Nam ut dúdum hinc abii: múlto illuc adveníprior,
multóque prius me cóllocavi in árborem;
inde éxspectabam, ubi aúrum abstrudebát senex.

Ubi ille ábiit, ego me deórsum duco de árbore;
effódio aulam auri plénam. Inde ex eó loco
videó recipere sé senem; ille me nón videt:
nam ego módo declinaví paulum me extrá viam.
Attát, eccum ipsum! Íbo, ut hoc condám, domum.

ACTUS IV. SCENA IX.

EUCLIO.

Perii! ínterii! occidi! Quó curram? quo nón curram? Tene, téne! — Quem quis? —
Nescío: nil video: coécus eo, atque equidém, quo eam, aut ubi sim, aút qui sim,
nequeó cum animo certum ínvestigare. Óbsecro vos ego, míhi auxilio,
óro, obtestor, sítis et hominem démonstretis, quí eam abstulerit.
Quíd est? quid ridetís? Novi omnis: scío, fures esse híc compluris,
quí vestitu et créta occultant sése atque sedent, quási sint frugi.
Quíd ais tu? Tibi crédere certum est: nam ésse bonum, e voltú cognosco.
Hém, nemo habet horum? — Óccidisti! Díc igitur, quis éam habet! Nescis?
Heu mé miserum! miseré perii! male pérditu', pessume ornátus eo:
tantúm gemiti et malaé moestitiae híc dies mihi óbtulit,
famem ét pauperiem. Pérditus péníssume sum ego ómnium

in térra. Nam quid mihí ópus est vita, quí tantum auri pérdidi,
quod cústodivi sédulo? Egomét me defraudávi
animúmque meum geniúmque meum. Nunc meo álii laetificántur
damno ét malo! Pati néqueo.

ACTUS IV. SCENA X.

LYCONIDES. EUCLIO.

LY. Quínam homo hic ante aédis nostras éiulans conquéritur moerens?
Át hic quidem Euclio ést, ut opinor. — Óppido ego interií! palam est res!
scít peperisse iam, út ego opinor, fíliam suam. Núnc mi incertum est,
quíd agam; abeam an máneam? an adeam? an fúgiam? Quid agam, néscio.
EU. Quís homo hic loquitur? LY. Égo sum, miser. EU. Imo égo sum et misere pérditus,
quói tanta mala, moéstitudoque óbtigit. LY. Animó bono es.
EU. Quo, óbsecro, pacto ésse possum? LY. Quía istuc facinus, quód tuom
sóllicitat animum, íd ego feci et fáteor. EU. Quid ego ex te aúdio?
LY. Íd, quod verum est. EU. Quíd ego de te mérui, adulescéns, mali,
quamóbrem ita faceres, méque meosque pérditum ires líberos?

LY. Déus impulsor míhi fuit; is me ád illam illexit. EU. Quó modo?
LY. Fáteor me peccávisse et me cúlpam commeritúm scio:
íd adeo te orátum advenio, ut ánimo aequo ignoscás mihi.
EU. Cúr id ausus's fácere, ut id, quod nón tuom esset, tángeres?
LY. Quíd vis fieri? Fáctum est illud: fíeri infectum nón potest.
Déos credo voluísse: nam ni véllent, non fierét, scio.
EU. Át ego deos credó voluisse, ut ápud te me in nervo énicem.
LY. Ne ístuc dixis! EU. Quíd tibi ergo méam me invito táctio est?
LY. Quía vini vitio átque amoris féci. EU. Homo audacíssume,
cum ístacin' te orátione huc ád me adire ausum, ímpudens!
Nám si istuc ius ést, ut tu istuc éxcusare póssies:
lúce claro déripiamus aúrum matronís palam;
póst id si prehénsi simus, éxcusemus, ébrios
nós fecisse amóris causa. Nímis vile est vinum átque amor,
si ébrio atque amánti impune fácere, quod lubeát, licet.
LY. Quín tibi ultro súpplicatum vénio ob stultitiám meam.
EU. Nón mihi homines placént, qui quando mále fecerunt, púrgitant.
Tu illam scibas nón tuam esse: nón attactam opórtuit.

LY. Érgo quia sum tángere ausus, haúd causificor, quín eam
égo habeam potíssimum. EU. Tun' hábeas me invitó meam?
LY. Haúd te invito póstulo; sed meam ésse oportere árbitror.
Quín tu eam inveniés, inquam, meam illam ésse oportere, Eúclio.
EU. Iám quidem hercle te ád praetorem rápiam et tibi scribám dicam,
nísi refers. LY. Quid tíbi ego referam? EU. Quód subripuistí meum.
LY. Súbripui ego tuom? únde? aut quid id est? EU. Íta te amabit Iúpiter,
út tu nescis. LY. Nísi quidem tu míhi, quid quaeras, díxeris.
EU. Aúlam auri, inquam, té reposco, quám tu confessús's mihi
te ábstulisse. LY. Néque edepol ego díxi, neque fecí. EU. Negas?
LY. Pérnego imo: nám neque ego aurum, néque istaec aula quaé siet,
scío nec novi. EU. Illam, éx Silvani lúco quam abstulerás, cedo!
Í, refer! dimídiam tecum pótius partem díyidam.
Támetsi fur mihi és: molestus nón ero. Fur, í, refer.
LY. Sánus tu non és, qui furem mé voces; ego te, Eúclio,
de ália re rescísse censuí, quod ad med áttinet.
Mágna est [res], quam ego tecum ótiose, si ótium est, cupió loqui.

EU. Díc bona fidé: tu id aurum nón subripuistí? LY. Bona.
EU. Néque scis, quis id abstúlerit? LY. Istuc quóque bona. EU. Atque id sí scies,
quí abstulerit, mihi índicabis? LY. Fáciam. EU. Neque partém tibi
áb eo, quiqui est, índe posces, néque furem excipiés? LY. Ita.
EU. Quíd, si fallis? LY. Túm me faciat, quód volt, magnus Iúpiter!
EU. Sát habeo. Age nunc, lóquere, quid vis. LY. Sí me novistí minus,
génere qui sim gnátus: hic mihi ést Megadorus avónculos;
méus fuit patér Antimachus; égo vocor Lycónides;
máter est Eunómia. EU. Novi génus: nunc, quid vis, íd volo
nóscere. LY. Ex te fíliam tu habés. EU. Imo eccillám domi.
LY. Éam tu despondísti, opinor, meo avónculo. EU. Omnem rém tenes.
LY. Ís me nunc renúntiare répudium iussít tibi.
EU. Répudium, rebús paratis, éxornatis núptiis?
Út illum di immortáles omnes deaéque, quantum est, pérduint,
quém propter hódie aúri tantum pérdidi, infelíx, miser!
LY. Bóno animo es, benedíce! Nunc, quae rés tibi et gnataé tuae
béne felicitérque vortat .... Íta di faxint, ínquito.
EU. Íta di faciant! LY. Ét mihi ita di fáciant! Audi núnc iam.

Quí homo culpam admísit in se, núllust tam parví preti,
quín pudeat, quin púrget sese: núnc te obtestor, Eúclio,
út, quod ego erga téd imprudens péccavi aut gnatám tuam,
míhi ignoscas, éamque uxorem míhi des, ut legés iubent.
Égo me iniuriám fecisse fíliae fateór tuae,
Céreris vigiliís, per vinum atque ímpulsu adulescéntiae.
EU. Heí mihi, quod fácinus ex te ego aúdio! LY. Cur éiulas,
quém ego avom fecí iam ut esses fíliai núptiis?
Nám tua gnata péperit decumo ménse post (numerúm cape):
eá re repudiúm remisit avónculus causá mea.
Í intro: exquaere, sítne ita, ut ego praédico. EU. Perii óppido:
íta mihi ad malúm malae res plúrimae se adglútinant.
Íbo intro: ut, quid húius reii sít, sciam. LY. Iam té sequor.
Haec própemodum iam esse in vado salútis res vidétur.
Nunc sérvom esse ubi dicám meum Strobílum, non repério;
nisi étiam hic opperiár tamen paulísper; postea íntro
hunc súbsequar: nunc ínterim spatium éi dabo exquiréndi
meum fáctum ex gnatae pédisequa nutríce anu: ea rem nóvit.

ACTUS V. SCENA I.

STROBILUS. LYCONIDES.

STR. Di ímmortales, quíbus et quantis mé donatis gaúdiis!
Quádrilibrem aulam aúro onustam ego hábeo: quis me est divítior?
quís me Athenis núnc magis quisquam est hómo, quoi di sintprópitii?
LY. Cérto enim ego vocem híc loquentis módo me audire vísus sum. STR. Hem!
hérumne adspicio méum? LY. Videon' Strobílum ego hunc, servóm meum?
STR. Ípsus est. LY. Haud álius est. STR. Congrédiar. LY. Contollám gradum.
Crédo ego illum, ut iussi, eámpse anum adiisse, húius nutricem vírginis.
STR. Quín ego illi me ínvenisse díco hanc praedam atque éloquor?
Ígitur orabo, út manu me míttat. Ibo atque éloquar.
Réperi .... LY. Quid réperisti? STR. nón, quod pueri clámitant
ín faba se réperisse. LY. Iámne autem, ut solés, deludis?
STR. Hére, mane; eloquár: iam ausculta. LY. Age érgo loquere. STR. Réperi hodie,
hére, divitias nímias. LY. Ubinam? STR. Quádrilibrem [inquam,] aulam aúri plenam.
LY. Quód ego facinus aúdio ex te? STR. Eúclioni huic séni subripui.

LY. Úbi id est aurum? STR. In árca apud me: núnc volo manú me emitti.
LY. Égone te manú emittam, scélerum cumulatíssume?
STR. Ábi, here! scio, quam rém geras: lepide hércle animum túom tentavi.
Iám, ut eriperes, ádparabas: quíd faceres, si répperissem?
LY. Nón potes probásse nugas. Í, redde aurum! STR. Réddam ego aurum?
LY. Réddas, inquam, ut huíc reddatur. STR. Ah, únde? LY. Modo quod fássus esse
és in arca. STR. Sóleo hercle ego garríre nugas: íta loquor. LY. Scin,
quómodo? STR. Vel hércule enicá me: nunquam a mé feres hinc.

. . . .

(Imperfecta fabula.)

BACCHIDES.

SUMMARIUM.

Mnesilochus absens ab amico suo Pistoclero petierat ut sibi amicam suam Bacchidem quaereret, a milite quodam sibi ablatam. Is, ea inventa, eius sororem, alteram Bacchidem, amat; eamque ob rem a paedagogo suo Lydo acerbe castigatur. Advenit Mnesilochus et comperit ex Lydo, Pistoclerum Bacchidem aliquam amare. Ergo ille credit, eum amare suam, iratusque hanc ob rem, statuit patri exhibere argentum, quod repetitum ab aliquo mandatu patris Ephesum profectus fuerat, cuiusque partem quantam vellet ad redimendam Bacchidem ut ei liceret sumere, Chrysalus effecerat. Re autem, ut erat, comperta, poenitet eum facti; miles enim adest, abducturus Bacchidem, nisi pretium reddatur. Ergo Chrysalus alium dolum struit Nicobulo patri, efficitque ut ille, metu militis, sponte pecuniam numeret; qua accepta iuvenes unaque Lydus apud Bacchides potant. Quos evocaturi dum senes Nicobulus et Philoxenus ad aedes Bacchidum accedunt, ipsi, amore earum illecti, compelluntur, ut introeant unaque cum filiis potent.

Scena est Athenis.

DRAMATIS PERSONAE.

PISTOCLERUS, filius Philoxeni.
LYDUS, Pistocleri paedagogus.
BACCHIDES, meretrices duae.
CHRYSALUS, servus Pistocleri.
NICOBULUS, senex, pater Mnesilochi.
PHILOXENUS, pater Pistocleri.
MNESILOCHUS, Pistocleri amicus.
PARASITUS.
CLEOMACHUS, miles.
MILITIS PUER.
GREX.

ACTUS I. SCENA I.

BACCHIS. SOROR BACCHIDIS. PISTOCLERUS.

BA. Quíd, si hoc potis ést, ut taceas, égo loquar? SO. Lepidé licet.
BA. Úbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subveniás, soror.
SO. Pól magis metuo, mihi ín monendo né defuat orátio.
BA. Pól ego quoque metuó, lusciniolaé ne defuat cántio.
PI. Séquere hac. Quid agunt dúae germanae méretrices cognómines?
Quíd in concilio cónsuluístis? BA. Béne pol. PI. Haud meretrícium est.
BA. Míserius nihil ést, quam mulier. PI. Quíd esse dicis dígnius?
BA. Haéc ita me orat, síbi qui caveat, áliquem ut hominem réperiam,
áb istoc milite; út, ubi emeritum síbi sit, se revehát domum.
Íd, amabo te, huic cáveas. PI. Quid isti cáveam? BA. Ut revehatúr domum,
úbi ei dederit óperas; ne hanc ille hábeat pro ancillá sibi,
Nam haéc si habeat aúrum, quod illi rénumeret, faciát lubens.

PI. Úbi nunc is homo est? BA. Iam híc, credo, aderit. Séd hoc idem apud nos réctius
póteris agere; atque, ís dum veniat, sédens hic opperíbere.
Eádem biberis; eádem dedero tíbi, ubi biberis, sávium.
PI. Víscus merus vostra ést blandítia. BA. Quíd iam? PI. Quia enim intéllego:
dúae unum expetitís palumbem. Périi, arundo [alas] vérberat!
Nón ego istuc facinús mihi, mulier, cónducibile esse árbitror.
BA. Quí, amabo? PI. Quia, Bácchis, Bacchas métuo et Bacchanál tuum.
BA. Quíd est, quod metuis? né tibi lectus málitiam apud me suádeat?
PI. Mágis illectum túom quam lectum métuo: mala tu es béstia.
Nam huíc aetati nón conducit, múlier, latebrosús locus.
BA. Égomet, apud me sí quid stulte fácere cupias, próhibeam.
Séd ego apud me te ésse ob eam rem, míles quom veniát, volo:
quía, quom tu aderis, huíc mihique haud fáciet quisquam iniúriam:
tú prohibebis; ét eadem opera túo sodali operám dabis;
ét ille adveniens túam med esse amícam suspicábitur.
Quíd, amabo, obticuísti? PI. Quia istaec lépida sunt memorátui;

éadem in usu, atque úbi periclum fácias, aculeáta sunt;
ánimum fodicant, bóna distimulant, fácta et famam saúciant.
Ápage a me, apage! SO. Ah, nímium ferus es. PI. Míhi sum. SO. Malacissándus es.
Quíd ab hac metuis? PI. Quíd ego metuam, rógas? Homo aduleacéntulus
pénetrem huiusmodi ín palaestram, ubi dámnis desudáscitur;
úbi pro disco dámnum capiam, pró cursura dédecus?
BA. Lépide memoras. PI. Úbi ego capiam pró machaera túrturem,
úbique imponat ín manum alius míhi pro cestu cántharum;
pró galea scaphiúm, pro insigni sít corolla pléctilis,
pro hásta talus; pró lorica málacum capiam pállium;
úbi mihi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto ádcubet?
Ápage a me, apage! BA. Ah, nímium ferus es! PI. Míhi sum. BA. Malacissándus es.
Équidem tibi do hanc óperam. PI. Ah, nimium prétiosa es operária.
BA. Símulato me amáre. PI. Utrum ego istuc iócon' adsimulem, an sério?
BA. Heía, hoc agere mélinst: miles quom húc adveniat, té volo
me ámplexari. PI. Quíd eo opus est? BA. Út ille te videát, volo.
Scío, quid ago. PI. Et pól ego scio, quid métuo. Sed quid aís? BA. Quid est?

PI. Quíd? si apud te eveniát desubito prándium aut potátio
fórte, aut coena, ut sólet in istis fíeri conciliábulis:
úbi ego tum adcubem? BA. Ápud me, mi anime: ut lépidus cum lepida ádcubet.
Lócus hic apud nos, quámvis subito vénias, semper líber est.
Úbi tu lepide vóles esse tibi, méa rosa, mihi dícito.
Dáto, qui bene sit; égo, ubi bene sit, tíbi locum lepidúm dabo.
PI. Rápidus fluvius ést hic: non hac témere transirí potest.
BA. Átque ecastor ápud hunc fluvium áliquid perdundúm est tibi.
Mánum da et sequere. PI. Ah, mínime! BA. Quid ita? PI. Quía istoc illecebrósius
fíeri nil potést: nox, mulier, vínum, homini adulescéntulo.
BA. Áge igitur: equidém pol nihili fácio, nisi causá tua.
Ílle quidem hanc abdúcet; tu nullus ádfueris, si nón lubet.
PI. Súmne autem nihilí, qui nequeam ingénio moderarí meo?
BA. Quíd est, quod metuas? PI. Níhil est. Nunc ego, múlier, tibi me emáncupo;
túos sum: tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. Núnc ego te facere hóc volo:
égo sorori méae coenam hodie dáre volo viáticam:
égo tibi argentúm iubebo iam íntus efferrí foras:
tú facito obsonátum nobis sít opulentum obsónium.

PI. Égo obsonabo: nam íd flagitium méum sit, mea te grátia et
óperam dare mihi, ét ad eam operam fácere sumtum dé tuo.
BA. Át ego nolo dáre te quidquam. PI. Síne. BA. Sino equidem, sí lubet.
Propera, amabo! PI. Príus hic adero, quám te amare désinam.
SO. Béne med accipis ádvenientem, méa soror. BA. Quid ita, óbsecro?
SO. Quía piscatus méo quidem animo hic tíbi hodie evenít bonus.
BA. Méus ille quidem est; tíbi nunc operam dábo de Mnesilochó, soror,
út hic accipias pótius aurum, quam híne eas cum mílite.
SO. Cúpio. BA. Dabitur ópera. — Aqua calet. Eámus hinc intro, út laves:
nám ut in navi vécta es, crédo, tímida es. SO. Aliquantúm, soror.
Símul hinc nesció qui turbat, qui húc it. Decedámus nos.
BA. Séquere hac igitur me íntro in lectum, ut sédes lassitúdinem.

ACTUS I. SCENA II.

LYDUS. PISTOCLERUS.

LY. Iamdúdum, Pistocléré, tacitus té sequor,
spectáns, quas tute rés hoc ornatú geras:

nam íta me di ament, út Lycurgus míhi quidem
vidétur posse hic ád nequítiam addúcier.
Quo núnc capessis téd hinc advorsá via
cum tánta pompa? PI. Húc. LY. Quid huc? quis istíc habet?
PI. Amór, Voluptas, Vénus, Venustas, Gaúdium,
Iocus, Lúdus, Sermo, Suávis suaviátio.
LY. Quid tíbi commerci est cúm dis damnosíssumis?
PI. Malí sunt homines, quí bonis dicúnt male.
Tu dís nec recte dícis: non aequóm facis.
LY. An déus est ullus Suávis suaviátio?
PI. An nón putasti esse úmquam? O Lyde, es bárbarus,
quem ego sápere nimio cénsui plus quám Thalem.
Is stúltior es bárbaro Potítio,
qui, tántus natu, deórum nescís nómina.
LY. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tibi
hoc ádparavit; míhi paratumst, quoí placet.
LY. Etiám me advorsus éxordire argútias,
qui sí decem habeas línguas, mutum esse áddecet?
PI. Non ómnis aetas, Lýde, ludo cónvenit.
Magis únum in mente est míhi nunc, satis ut cómmode
pro dígnitate obsóni haec concurét cocus.
LY. Iam pérdidisti te átque me atque operám meam,
qui tíbi nequídquam saépe monstraví bene.
PI. Ibidem égo meam operam pérdidi, ubi tú tuam:
tua discíplina néc mihi prodest néc tibi.
LY. O praéligatum péctus! PI. Odiosús mihi es.

Face átque sequere, Lýde, me! LY. Illuc, sís, vide:
non paédagogum iám me, sed Lydúm, vocat!
PI. Non pár videtur néque sit consentáneum,
quom hérus hic intus síet et cum amica áccubet,
quomque ósculetur, ét convivae alii áccubent,
praeséntes paedagógus illis una út siet.
LY. An hóc ad eas res óbsonatumst, óbsecro?
PI. Sperát quidem animus, quo éveniat, dis in manu est.
LY. Tu amícam habebis? PI. Quóm videbis, túm scies.
LY. Imó neque habebís, néc sinam. Iturus súm domum.
PI. Omítte, Lyde, ac cáve malo! LY. Quid? cáve malo?
PI. Iam excéssit mi aetas éx magisterió tuo.
LY. O bárathrum, ubi es? út ego te usurpém lubens!
Videó nimio iam múlto plus, quam vólueram:
vixísse nimio sátiust iam, quam vívere!
Magístron quemquam discipulum minitárier?
Nihil móror discipulos mihi ésse tam plenos sánguinis:
valéns afflictet mé vacivom vírium.
PI. Fiam, út ego opinor, Hércules, tu autém Linus.
LY. Pol métuo magis, ne Phoénix tuis factís fuam,
teque ád patrem esse mórtuom renúntiem.
PI. Satis históriarum est! LY. Híc vereri pérdidit.
Compéndium edepol haúd aetati optábile
fecísti, quom istanc náctu's impudéntiam. —
Occísus hic homo est. — Écquid in mentem ést tibi,

patrém tibi esse? PI. Tíbi ego, aut tu mihi sérvos es?
LY. Peiór magister te ístaec docuit, nón ego.
Nimio és tu ad istas rés discipulus dócilior,
quam ad ílla, quae te dócui, ubi operam pérdidi.
PI. Istáctenus tibi, Lýde, libertás data est.
Orátionis sátis est. Sequere hac me, ác tace.
LY. Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
quom istaéc flagitia mé celavisti ét patrem.

ACTUS II. SCENA I.

CHRYSALUS.

Herílis patria, sálve, quam ego biénnio,
postquam hínc in Ephesum ábii, conspició lubens.
Salúto te, vicíne Apollo, qui aédibus
propínquus nostris ádcolis, venerórque te,
ne Nícobulum mé sinas, nostrúm senem,
prius cónvenire, quám sodalem víderim
Mnesílochi Pistoclérum, quem ad epístolam
Mnesílochus misit súper amica Bácchide.

ACTUS II. SCENA II.

PISTOCLERUS. CHRYSALUS.

PI. Mirum ést, me, ut redeam, te ópere tanto quaésere,
qui abíre hinc nullo pácto possim, sí velim:

Ita mé vadatum amóre vinctumque áttines.
CH. Proh di ímmortales, Pístoclerum cónspicor!
O Pístoclere, sálve! PI. Salve, Chrýsale!
CH. Compéndii verba múlta iam faciám tibi.
Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi;
hospítium et coenam póllicere, ut cónvenit,
peregre ádvenienti: ego aútem venturum ádnuo.
Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.
Rogábis me, ubi sit. PI. Vívit? nempe recté valet?
CH. Istúc volebam ego éx te percontárier.
PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam ád modum?
CH. Quia si ílla inventa est, quám amat, vivit ét valet;
si nón inventa est, mínus valet, moribúndus est.
Anima ést amica amánti; si abest, núllus est;
si adést, res nulla est, ípsus est nequam ét miser.
Sed tú quid factitásti mandatís super?
PI. Egón' ut, quod ab illo áttigisset núntius,
non ímpetratum id ádvenienti ei rédderem?
Regiónes colere mávellem Acherúnticas.
CH. Eho, an ínvenisti Bácchidem? PI. Samiám quidem.
CH. Vide, quaéso, ne quis tráctet illam indíligens:
scis tu, út confringi vás cito Samiúm solet.
PI. Iamne, út soles? CH. Dic, úbi ea nunc est, óbsecro!
PI. Hic, éxeuntem me únde adspexistí modo.
CH. Ut istúc est lepidum: próxumae vicíniae
habitát! Ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?
Imo únice unum plúrimi pendít. CH. Papae!
PI. Imo út eam credis? mísere amans desíderat.

CH. Scitum ístuc? PI. Imo, Chrysale . . . CH. Hem! PI. Non tántulum
unquam íntermittit témpus, quín eum nóminet.
CH. Tanto hércle melior Bácchis. PI. Imo . . . CH. Imo ábiero
potiús. PI. Num invitus rém bene gestam audís heri?
CH. Non rés, sed actor míhi cor odio saúciat.
Etiam Épidicum, quam ego fábulam aeque ac me ípsum amo,
nullam aéque invitus spécto, si agit Péllio.
Sed Bácchis etiam fórtis tibi vísa ést? PI. Rogas?
Ni náctus Venerem essem, hánc Iunonem dícerem.
CH. Edepól, Mnesiloche, ut rem hánc natam esse íntéllego,
quod amés, paratúm est: quód des, invento ést opus.
Nam istíc fortasse auro ópus est. PI. Philippeó quidem.
CH. Atque eo fortasse iám opust? PI. Imo etiám prius:
nam iam húc adveniet míles, CH. Et miles quidem!
PI. qui de ámittunda Bácchide aurum hic éxigit.
CH. Veniát, quando volt, átque ita, ne mihi sit morae!
domi ést: non metuo néc quicquam súpplico,
dum quidem hóc valebit péctus perfidiá meum.
Abi íntro: ego hic curábo; tu intus dícito,
Mnesílochum adesse, Bácchidi. PI. Faciam, út iubes.
CH. Negótium hoc ad me áttinet aurárium.
Mille ét ducentos Philíppos attulímus aúreos
Ephesó, quos hospes débuit nóstro seni:

inde égo hodie áliquam máchinabor máchinam,
unde aúrum efficiam amánti herili filio.
Sed fóris concrepuit nóstra: quínam exít foras?

ACTUS II. SCENA III.

NICOBULUS. CHRYSALUS.

NI. Ibo ín Piraeum; vísam, ecquae advénerit
in pórtum ex Epheso návis mercatória:
nam méus formidat ánimus, nostrum tám diu
ibi désidere néque redire filium.
CH. Extéxam ego illum púlchre iam, si dí volunt.
Haud dórmitandum est: ópus est χρυσῷ, Chrýsale!
Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem
Phryxi: ítaque tondebo aúro usque ad vivám cutem.
Servós salutat Nícobulum Chrýsalus.
NI. Proh di ímmortales, Chrýsale, ubi mi est filius?
CH. Quin tú primum salútem reddis, quám dedi?
NI. Salvé. Sed ubinam est Mnésilochus? CH. Vivít; valet.
NI. Venítne? CH. Venit. NI. Eúax, adspersísti aquam!
Benene úsque valuit? CH. Páncratice atque athlética.
NI. Quid hóc, qua causa eum hínc in Ephesum míseram?
accépitne aurum ab hóspite Archidémide?

CH. Heu, cór meum et cerebrum, Nícobule, finditur,
istíus hominis úbi fit quaque méntio.
Tun' hóspitem illum nóminas, hostém tuom?
NI. Quid ita, óbsecro, hercle? CH. Quía edepol certó scio,
Volcánus, Sol, Luná, Dies, dei quátuor,
sceléstiorem núllum illuxere álterum . . .
NI. Quamne Árchidemidém? CH. quam, inquam, Archidémidem.
NI. Quid fécit? CH. Quid non fécit? quin tu id mé rogas?
Primúmdum infícias íre coepit fílio;
negáre, se debére tibi trióbulum.
Contínuo antiqüom hóspitem nostrúm sibi
Mnesílochus advocávit Pelagoném senem:
eo praésente homini extémplo ostendit sýmbolum,
quem túte dederas, ád eum ut ferret, fílio.
NI. Quid, úbi ei ostendit sýmbolum? CH. Infit dícere,
adúlterinum et nón eum esse sýmbolum;
quotque ínnocenti ei díxit contumélias!
adúlterare eum aíbat rebus céteris.
NI. Habétin' aurum? id míhi primum dicí volo.
CH. Postquám quidem praetor récuperatorés dedit,
damnátus demum ví coactus réddidit
mille ét ducentos Philíppum. NI. Tantum débuit.
CH. Porro étiam ausculta púgnam, quam voluít dare.
NI. Etiámne est quid porro? CH. Hem, áccipe: trina haec núnc erit.
NI. Decéptus sum: Autolycó hóspiti aurum crédidi.

CH. Quin tu aúdi. NI. Ingenium ávidi haud pernoram hóspitis.
CH. Postquam aúrum abstulimus, ín navem conscéndimus,
domúm cupientes. Fórte ut adsedi ín stega,
dum círcumspecto, átque ego lembum cónspicor.
[Longum ést, rigorem máleficum exornárier.]
NI. Perii hércle! lembus ílle mihi laedít latus!
CH. Is érat communis cum hóspite et praedónibus.
NI. Adeón' me fuisse fúngum, ut qui illi créderem,
quom mi ípsum nomen éius Archidémidis
clamáret, demturum ésse, si quid créderem!
CH. Is nóstrae navi lémbus insidiás dabat.
Occoépi ego observáre eos, quam rém gerant.
Intérea e portu nóstra navis sólvitur.
Ubi pórtu exiimus, hómines remigió sequi;
neque avés neque venti cítius. Quoniam séntio,
quae rés gereretur: návem extemplo státuimus.
Quoniám vident nos stáre, occeperúnt ratem
turbáre in portu. NI. Heu édepol mortalís malos!
Quid dénique agitis? CH. Rúrsum in portum récipimus.
NI. Sapiénter factum a vóbis! Quid illi póstea?
CH. Revórsionem ad térram faciunt vésperi.
NI. Aurum hércle auferre vóluere! CH. Ei rei operám dabant!
NI. Non mé fefellit; sénsi. Eo exanimatús fui.
CH. Quoniám videmus, aúro insidias fíeri:
capimús consilium cóntinuo: postrídie
auférimus inde aurum ómne, illis praeséntibus,
palam átque aperte, ut ílli id factum scíscerent.
NI. Scite hércle! Cedo, quid ílli? CH. Tristes ílico,

quom extémplo a portu íre nos cum auró vident,
subdúcunt lembum cápitibus quassántibus.
Nos ápud Theotímum omne aúrum deposívimus,
qui illíc sacerdos ést in Dianae Éphesiae.
NI. Qui istíc Theotímust? CH. Mégalobyzi fílius,
qui núnc in Epheso est Éphesiis caríssumus.
NI. Nae ille hércle mihi sit múlto tanto cárior,
si me ílloc auro tánto circumdúxerit!
CH. Quin ípsa in aede Díanai cónditum est;
ibidém publicitus sérvant. NI. Occidísti me!
nimio híc privatim sérvaretur réctius.
Sed vós nilne attulístis inde aurí domum?
CH. Imo étiam. Verum, quántum attulerit, néscio.
NI. Quid? néscis? CH. Quia Mnesílochus noctu cláneulum
devénit ad Theotímum, nec mihi crédere
nec quoíquam in navi vóluit: eo ego néscio,
quantíllum attulerit; vérum haud permultum áttulit.
NI. Etiám dimidium cénses? CH. Non edepól scio;
verum haúd opinor. NI. Fértne partem tértiam?
CH. Non hércle opinor; vérum verum néscio.
Profécto de auro nil scio, nisi néscio.
Nunc tíbimet illuc návi capiundum ést iter,
ut illúd reportes aúrum ab Theotimó domum.
Atque heús tu! NI. Quid vis? CH. Ánulum gnatí tui
facito út meminerís férre. NI. Quid opust ánulo?
CH. Quia id signum est cum Theotímo: qui eum illi ádferet,
ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.
Sed istíc Theotimus dívesne est? CH. Etiám rogas,
qui sóccis habeat aúro suppactúm solum?

NI. Cur íta fastidít? CH. Tántas dívitiás habet:
nescít, quíd faciát aúro. NI. Míhi dédérit velim.
Sed quí praesente íd aúrum Theotimó datum est?
CH. Populó praesente; núllust Ephesi, quín sciat.
NI. Istúc sapienter sáltem fecit fílius,
quom díviti homini id aúrum servandúm dedit:
ab eó licebit quámvis subito súmere.
CH. Imo hém tantisper núnquam te morábitur,
quin hábeas illud, quó díe illuc véneris.
NI. Censébam, me effugísse a vita máritima,
ne návigarem tándem hoc aetatís senex;
id mi haúd, utrum velím, licere intéllego:
ita béllus hospes fécit Archidémidés.
Ubi núnc est ergó méus Mnesilochus fílius?
CH. Deos átque amicos íit salutatum ád forum.
NI. At ego hínc ad íllum, ut cónveniam, quantúm potest.
CH. Ille ést oneratus récte, et plus iustó vehit.
Exórsa haec tela nón male omninó mihi est,
ut amántem herilem cópem facerem fílium.
Ita féci, ut auri quántum vellet súmeret;
quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.
Senéx in Ephesum hinc íbit aurum arcéssere;
hic nóstra agetur aétas in malacúm modum:
siquidem híc relinquet néque secum abducét senex
med ét Mnesilochum. Quás ego hic turbás dabo!
Sed quíd futurum est, quom hóc senex rescíverit?
quom se éxcucurrisse illuc frustra scíverit,
nosque aúrum abusos? quíd mihi fiet póstea?
Credo hércle, adveniens nómen mutabít mihi,
faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrýsalo.

Aufúgero hercle, sí magis usus vénerit;
si eró reprehensus, mácto ego illum infortúnio.
Si illí sunt virgae rúri, at mihi tergúm domi est.
Nunc íbo: herili fílio hanc fabricám dabo
super aúro, amicaque éius inventa Bácchide.

ACTUS III. SCENA I.

LYDUS.

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, óbsecro!
Nam équidem haud aliter ésse duco, quíppe quo nemo ádvenit,
nísi quem spes relíquere omnes, ésse ut frugi pósset.
Bácchides non Bácchides, sed Bácchae sunt acérrumae.
Ápage istas a mé sorores, quae hóminum sorbent sánguinem!
Ómnis ad perníciem instructa dómus opime atque ópipare.
Quaé ut adspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
Égone ut haec conclúsa gestem clánculum? ut celém patrem,
Pístoclere, túa flagitia, aut dámna aut desidiábula,
quíbus patrem et me téque amicosque ómnis affectás tuos
ád probrum, damnúm, flagitium adpéllere una et pérdere?

Néque meí neque té tui intus púditum est factis, quaé facis,
quíbus tuom patrém, meque una, amícos, affinís tuos,
túa infamiá fecisti gérulifigulos flágitii!
Núnc priusquam malum ístoc addis, cértum est, iam dicám pátri.
Dé me culpam hanc démolibor iam, ét seni faciám palam:
út eum éx lutulénto coeno própere hinc eliciát foras.

ACTUS III. SCENA III.

MNESILOCHUS.

Múltimodis meditátus egomet mécum sum, et ita esse árbitror:
hómini amico, qui ést amicus íta uti nomen póssidet,
nísi deos, ei níl praestare. Id ópera expertus sum ésse ita;
nám ut in Ephesum hínc ábii (hoc factum est férme abhinc biénnium):
éx Epheso huc ad Pístoclerum méum sodalem lítteras
mísi, amicam ut mi inveniret Bácchidem; illum intéllego
ínvenisse, ut sérvos meus mihi núntiavit Chrýsalus.
Cóndigne is quam téchnam de auro advórsum meúm fecít patrem,

út mihi amanti cópia esset! [Séd eccos video incédere.
Nám pol, meo quidem ánimo, ingrato hómine nihil impénsiust;
málefactorem amítti satius, quám relinqui béneficum.
Praéstat nimio impéndiosum té, quam ingratum dícier:
íllum laudabunt bóni; hunc etiam ípsi culpabúnt mali.
Quá me causa mágis cum cura esse átque obvigilato ést opus.
Núnc, Mnesiloche, spécimen specitur, núnc certamen cérnitur,
sísne, necne, ut ésse oportet, málus, bonus, cuiúsmodi;
iústus, iniustús; malignus, lárgus; commodus, incommodus.
Cáve, sis, te superáre servom síris faciundó bene!
Útut eris, moneo, haúd celabis.] — Séd eccos video incédere
pátrem sodalis ét magistrum. Hinc aúscultabo, quám rem agant.

ACTUS III. SCENA III.

LYDUS. PHILOXENUS. MNESILOCHUS.

LY. Núnc experiar, sítne acetum tíbi cor acre in péctore.
Séquere. PHI. Quo sequár? quo ducis núnc me? LY. Ad illam, quaé tuum

pérdidit, pessúmdedit tibi fílium uni únicum.
PHI. Héia, Lyde, léniter qui saéviunt, sapiúnt magis.
Mínus mirandum est, illaec aetas sí quid illorúm facit,
quám si non faciát. Feci ego istaec ítidem in adulescéntia.
LY. Heí mihi, hei mihi, ístaec illum pérdidit adsentátio!
Nam ábsque te esset, égo illum haberem réctum ad ingenium bonum;
núnc propter te tuámque pravos fáctus est fidúciam
Pistoclerus. MNE. Di ímmortales, méum sodalem hic nóminat!
Quíd hoc negoti est, Pístoclerum Lýdus quod herum tám ciet?
PHI. Paúlisper, Lyde, ést lubido hómini suo animo óbsequi;
iam áderit tempus, quóm sese etiam ipse óderit. Morém geras.
Dúm caveatur, praéter aequom né quid delinquát: sine.
LY. Nón sino, neque équidem illunc me vívo corrumpí sinam.
Séd tu, qui tam pró corrupto dícis causam fílio,
éademne erat haec díscipulina tibi, quom tu adulescéns eras?
Négo, tibi hoc annís viginti fuísse primis cópiae,
dígitum longe a paédagogo pédem ut efferres aédibus.
Íd quoi obtigerat, hóc etiam ad malum árcessebatur malum:
ét discipulus ét magister pérhibebantur ímprobi.

Ánte solem éxorientem ni ín palaestram véneras,
gýmnasii praeféeto haud medióeres poenas pénderes.
Íbi cursu, luctándo, hasta, dísco, pugilatú, pila,
sáliendo, sese éxercebant mágis, quam scorto aut sáviis;
íbi suam aetatem éxtendebant, nón in latebrosís locis.
Índe de hippodromo ét palaestra úbi revenissés domum:
cíncticulo praecínctus in sella ápud magistrum adsíderes;
túm librum legerés. Si unam péccavisses sýllabam,
fíeret corium tám maculosum, quam ést nutricis pállium.
MNE. Própter me haec nunc méo sodali díci, discruciór miser:
ínnocens suspícionem hanc sústinet causá mea.
PHI. Álii, Lyde, núnc sunt mores. LY. Íd equidem certó scio:
nam ólim populi príus honorem cápiebat suffrágio,
quám magistri désinebat ésse dicto obédiens;
át nunc priusquam séptuennis ést, si attingas éum manu:
éxtemplo puer paédagogo tábula dírumpít caput.
Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicít pater:
„nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.“
Próvocatur paédagogus: „Ého, senex minimí preti,
ne áttigas puerum ístac causa, quándo fecit strénue.“
Ít magister, quási lucerna, úncto expletus línteo;

ítur íllinc iúre dicto. Hóccine hic pactó potest
ínhibere imperiúm magister, si ípsus primus vápulet?
MNE. Ácris postulátio haec est, quom húius dicta intéllego.
Míra sunt, ni Pístoclerus Lýdum pugnis cóntudit.
PHI. Séd quis hic est, quem adstántem video ante óstium? LY. O Philóxene . . .
MNE. Déos propitios mé videre quam íllunc mavellém mihi.
PHI. Quís illic est? LY. Mnesílochus, gnati túi sodalis Pístocleri,
haúd consimili ingénio atque ille est, qui ín lupanari ádcubat.
Fórtunatum Nícobulum, qui íllunc produxít sibi!
PHI. Sálvos sis, Mnesíloche; salvom te ádvenire, gaúdeo.
MNE. Dí te ament, Philóxene. LY. Hic enim ríte productúst patri:
ín mare it; rem fámiliarem cúrat; custodít domum;
óbsequens obédiensque est móri atque imperiís patris.
Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit;
tríduom non ínterest aetátis, uter maiór siet:
vérum ingenium plús triginta ánnis maiust, quam álteri.
PHI. Cáve malo, et compésce in illum dícere iniusté! LY. Tace:
stúltus es, qui illí male aegre pátere dici, quí facit.
Nám illum meum malúm promtare málim, quam pecúlium.
PHI. Quídum? LY. Quia, malúm si promtet, ín dies faciát minus.

MNE. Quíd sodalem méum castígas, Lýde, discipulúm tuom?
LY. Périit tibi sodális! MNE. Ne di sírint! LY. Sic est, út loquor.
Quín ego, quom perîbat, vidi; nón ex audito árguo.
MNE. Quíd factum est? LY. Meretrícem indigne déperit . . . MNE. Non tú taces?
LY. Át quae acerrume, aéstuose absórbet, ubi quemque áttigit.
MNE. Úbi ea mulier hábitat? LY. Hic. MNE. Unde éam esse aiunt? LY. Ex Samo.
MNE. Quaé vocatur? LY. Bácchis. MNE. Erras, Lýde. Ego omnem rém scio,
quémadmodum est; tu Pístoclerum fálso atque insontem árguis:
nám ille amico et bénevolenti súo sodali sédulo
rém mandatam exséquitur; ipsus néque amat, nec tu créduas.
LY. Ítane oportet rém mandatam gérere amici sédulo,
út ipsus in gremio ósculantem múlierem teneát sedens?
Núllon' pacto rés mandata pótest agi, nisi idéntidem
ád papillas mánus ferat, labra áb labris nusquam aúferat?
Nám alia memoráre, quae illum fácere vidi, díspudet:
quém manum sub véstimenta ad córpus tetulit Bácchidi
mé praesente, néque pudere quídquam. Quid verbís opust?
Míhi discipulus, tíbi sodalis périit, huiic fílius:

nám ego illunc periísse duco, quoí quidem periít pudor.
Quíd opust verbis? sí ópperiri véllem paulispér modo,
út opino, illius ínspectandi mi ésset maior cópia:
plús vidissem, quám deceret, quám me atque illo aequóm foret.
MNE. Pérdidisti mé, sodalis! Égone illanc múlierem
cápitis non perdám? Perire mé malis malím modis!
Sátin' ut, quem tu habeás fidelem tibi, aút quoi credas, nésciias?
LY. Víden', ut aegre pátitur, gnatum ésse corruptúm tuom,
súom sodalem? ut ípsus sese crúciat aegritúdine?
PHI. Mnésiloche, hoc tecum óro, ut illius ánimum atque ingeniúm regas:
sérva tibi sodálem et mihi fílium! MNE. Factúm volo.
PHI. Ín te ergo hoc onus ómne impono. Lýde, sequere hac mé. LY. Sequor.
Mélius esset, mé quoque una sí cum illoc relínqueres.
PHI. Ádfatim est. Mnesíloche, cura et cóncastiga hominém probe,
quí dedecorat té, me, amicos, álios flagitiís suis.

ACTUS III. SCENA IV.

MNESILOCHUS.

Amíciorem núnc utrum credám magis,
sodálemne esse, an Bácchidem, incertum ádmodum est.
Illum éxoptavit pótius? hábeat! óptume est!
Nae illa íllud hercle cúm malo fecít — meo:
nam míhi divini núnquam quisquam créduat,
ni ego íllam exemplis plúrimis planéque — amo!
Ego fáxo haud dicet náctam, quem derídeat:
nam iám domum ibo atque — áliquid subripiám patri;
id istí dabo. Ego istanc múltis ulciscár modis
adeo égo illam cogam usque, út — mendicet méus pater.
Sed sátin' ego animum ménte sincerá gero,
qui ad húnc modum haec hic, quaé futura, fábulor?
Amo hércle, opino, utpóte quod pro certó sciam;
verúm quam illa unquam dé mea pecúnia
raménta fiat plúmea propénsior,
mendícum malim méndicando víncere.
Nunquam édepol viva me írridebit: nám mihi
decrétum est, renumeráre iam omne aurúm patri.
Igitúr mi inani atque ínopi subblandíbitur
tum, quóm mea illud níhilo pluris réferet,
quam si ád sepulcrum mórtuo dicát iocum.
[Sed antequam illa unquam meis opulentiis
ramenta fiat gravior aut propensior,
mori me mavelim excruciatum inopia.]
Profécto stabile est, mé patri aurum réddere.

Eádem éxorabo, Chrýsalo causá mea
patér ne noceat, neú quid ei suscénseat,
mea caúsa de auro quód eum ludificátus est:
nam illi aéquom est me consúlere, qui causá mea
mendácium dixít. Nunc vos me séquimini.

ACTUS III. SCENA V.

PISTOCLERUS.

Rébus aliis ántevortar, Bácchis, quae mandás mihi:
Mnésilochum ut requíram, atque ut eum mécum ad te adducám simul.
Nám illud animus méus miratur, si á me tetigit núntius,
quíd remoratur. Íbo et visam huc ád eum, si forte ést domi.

ACTUS III. SCENA VI.

MNESILOCHUS. PISTOCLERUS.

MNE. Réddidi patríd omne aurum. Núnc ego illam mé velim
cónvenire, póstquam inanis súm, contemtricém meam.
Séd veniam mihi quám gravate páter dedit de Chrýsalo!
Vérum postremo ímpetravi, ut né quid ei suscénseat.

PHI. Éstne hic meus sodális? MNE. Estne hic hóstis, quem adspició, meus?
PI. Cérte is est. MNE. Is ést. PI. Adíbo cóntra, et contollám gradum.
Sálvos sis, Mnesíloche. MNE. Sálve. PI. Sálvos quom peregre ádvenis,
coéna detur. MNE. Nón placet mihi coéna, quae bilém movet.
PI. Núm quae advenienti aégritudo obiécta est? MNE. Atque acérruma.
PI. Únde? MNE. Ab homine, quém mihi amicum esse árbitratus sum ántidhac.
PI. Múlti more isto átque exemplo vívunt, quos quom cénseas
ésse amicos, réperiuntur fálsi falsimóniis,
língua factiósi, inertes ópera, sublestá fide.
Núllus est, qui nón invideat rém secundam obtíngere;
síbi ne invideátur, ipsi ígnavi recté cavent.
MNE. Édepol nae tu illórum mores pérquam meditaté tenes.
Séd etiam unum hoc éx ingenio málo malum inveniúnt suo:
núlli amici súnt, inimicos ípsi in sese omnés habent;
átque ii se quum frústrant, frustrare álios stolidi exístumant:
sícut est hic, quem ésse amicum rátus sum, atque ipsus súm mihi:
ílle, quod in se fúit, adcuratum hábuit, quod possét mali
fácere, et in me incónciliare cópias omnés meas.
PI. Ímprobum istunc ésse oportet hóminem. MNE. Ego ita esse árbitror.

PI. Óbsecro hércle, lóquere, quis is est. MNE. Bénevolens vivít tibi:
nám ni ita esset, técum orárem, út ei, quod possés mali
fácere, faceres. PI. Díc modo hominem, quí sit. Si non fécero
éi male aliquo pácto, me esse dícito ignavíssumum.
MNE. Néquam homo est; verum hércle amicus ést tibi. PI. Tantó magis
díc quis est: nequám hominis ego párvi pendo grátiam.
MNE. Vídeo, non potésse, quin tibi éius nomen éloquar:
Pístoclére, pérdidisti mé sodalem fúnditus!
PI. Quíd istuc est? MNE. Quíd ést? Misine ego ád te ex Epheso epístolam
súper amica, ut mi invenires? PI. Fáteor factum, et réperi.
MNE. Quíd? tibi non erát meretricum aliárum Athenis cópia,
quíbuscum haberes rém, nisi cum illa, quám ego mandassém tibi,
ócciperes tu amáre, et me íres consultúm mále?
PI. Sánun' es? MNE. Rem réperi omnem ex túo magistro: né nega.
Pérdidisti me! PI. Étiamne ultro túis me prolectás probris?
MNE. Quíd? amás Bacchidém? PI. Duas ergo hic íntus eccas Bácchides . . .
MNE. Quíd duae? PI. atque ambás sorores. MNE. Lóqueris nunc nugás sciens.
PI. Póstremo, parúm si pergis míhi fidem arbitrárier,

tóllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam. MNE. Imo ibó: mane.
PI. Nón maneo, neque tú me habebis fálso suspectúm. MNE. Sequor.

ACTUS IV. SCENA I.

PARASITUS. PUER. PISTOCLERUS.

PA. Parasítus ego sum hóminis nequam atque ímprobi,
milítis, qui amicam sécum avexit éx Samo.
Nunc me íre iussit ád eam et percontárier,
utrum aúrum reddat, ánne eat secúm simul.
Tu púer, qui dudum cum íllac usque istísimul,
quae harúm sunt aedes, púlta! adi actutum ád fores! —
Recéde hinc dierecte! Én ut pultat própudium!
Comésse panem trís pedes latúm potes,
forés pultare néscis! Ecquis in aédibust?
heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?
ecquis éxit? PI. Quid istuc? quae ístaec est pultátio?
quae té mala crux ágitat, ad istunc quí nodum
aliéno vires túas extentes óstio?
Forés paene effregísti! Quid nunc vís tibi?
PA. Aduléscens, salve. PI. Sálve. Sed quem quaéritas?
PA. Bacchídem. PI. Utram ergo? PA Níhil scio, nisi Bácchidem.
Paucís me misit míles ad eam Cléomachus:

vel út ducentos Philíppos reddat aúreos,
vel ut hínc in Elatiam hódie eat secúm simul.
PI. Non ít; negat esse itúram. Abi et renúntia!
Alium ílla amat, non íllum. Duc te ab aédibus!
PA. Nimis íracunde! PI. At scín', quam iracundús siem?
Nae tibi hércle haud longe est ós ab infortúnio:
ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt!
PA. Quom ego húius verba intérpretor, mihi cautio est,
ne núcifrangibula excússit ex malís meis. —
Tuo ego ístaec igitur dícam illi perículo.
PI. Quid áis tu? PA. Ego istuc ílli dicam. PI. Díc mihi,
quis tu és? PA. Illius sum íntegumentum córporis.
PI. Nequam ésse oportet, quoí tu integumentum ímprobus es.
PA. Sufflátus ille huc véniet. PI. Diruptúm velim!
PA. Numquíd vis? PI. Abeas céleriter, facto ést opus.
PA. Vale, déntifrangibule. PI. Ét tu, integumentúm, vale.
In eum haéc revenit rés locum, ut, quid cónsilii
dem méo sodali súper amica, nésciam,
qui irátus renumerávit omne aurúm patri,
neque númus ullust, quí reddatur míliti.
Sed húc concedam: nám concrepuerúnt fores:
Mnesílochus eccum moéstus progreditúr foras.

ACTUS IV. SCENA II.

MNESILOCHUS. PISTOCLERUS.

MNE. Pétulans, protervo, íracundo ánimo, indomito, incógitato,
síne modo et modéstia sum, síne bono iure átque honore;
íncredibilis, ímpos animi, ínamabilis, illépidus vivo,
málevolente ingénio natus. Póstremo id mihi est, quód nolo aliis.
Credíbile hoc est? Nequíor nemo est,
neque indígnior, quoi di bénefaciant,
neque quem hómo quisquam aut amet aút adeat.
Inimícos quam amícos aequúm'st med habére;
malós, quam bonós, par magís me iuváre.
Ómnibus próbris,
quae ímprobis víris
dígna sunt, dígnior núllus'st homo, quí patri
réddidi omne aúrum amans, quód fuit praé manu.
Naé ego, hómo miser, pérdidi me átque operam
Chrýsali!
PI. Cónsolandus hic mi ést. Ibo ad eum.
Mnésiloche, quíd fit? MNE. Perii!
PI. Dí melius faciánt! MNE. Perii!
PI. Nón taces, insipiéns? MNE. Taceam?
PI. Sánus satis non és. MNE. Perii!
Múlta mala mi in péctore nunc
ácria atque acerba éveniunt.
Críminin' me habuísse fidem?
Immérito tibi iratús fui.

l. Heía, bonum habe animum! MNE. Únde habeam?
lórtuus plurís preti est,
ıam égo sum. PI. Militis párasitus
odo vénerat aurum pétere hinc;
ım égo meis dictís malis
is fóribus atque hác répuli,
ıiéci hominem. MNE. Quíd mi íd prodest?
ıuid fáciam? Níl habeó miser.
llé quidem hanc abducét, scio.
I. Si mihi sit, non pol póllicear.
INE. Scio, déderis, novi; séd ni ames,
on hábeam tibi fidém tantam.
lunc ágitas sat tu tuárum rerum.
lgóne ut opem mihí ferre putem
ósse inopem té? PI. Tace: deus réspiciet nós aliquis.
INE. Núgae. PI. Mane. MNE. Quid ést? PI. Tuam copiam éccam video Chrýsalum.

ACTUS IV. SCENA III.

CHRYSALUS. MNESILOCHUS. PISTOCLERUS.

CH. Húnc hominem decet auro expendi, huic decet statuam státui ex auro:
ıám duplex hodie fácinus feci, dúplicibus spoliís sum affectus:
lérum maiorem méum ut ego hodie lúsi lepide! ut lúdificatust!

Cállidum sénem
cállidis dólis
cómpuli et pérpuli, mi ómnia ut créderet.
Núnc amanti héro,
fílio sénis,
quícum ego bíbo,
quícum edo et ámo,
régias cópias aúreasque óbtuli,
út domo súmeret, neú foris quaéreret.
Nón mihi plácent
Pármenonés, Syri, quí duas aut trís minas
aúferunt héris.
Nequíus nihil est, quam cónsilii egens
servós, ni habet multipoténs pectus.
Ubicúnque usus siet, éxpromat.
Nullús frugi esse potést homo,
nisi qui ét bene et male facére tenet.
Ímprobis cum ímprobus
hárpaget fúribus,
fúretur, quód queat.
Vórsipellem cónvenit ess' frugi hóminem, pectu
quoí sapit.
Bonus sít bonis, malus sít malis;
utcúnque res 'st, ita ánimum habeat.
Séd lubet scíre, quantum aúrum herus síbi
démsit, et quíd suo réddidit pátri.
Frúgi si est, Hérculem fécit ex pátre:
décumam partem eí dedit, síbi novem abstúlit.
Séd, quem quaero, óptime ecce óbviam míhi est
Núm qui nummi éxciderunt, hére, tibi, quod tér
ram sic
óbtuere? Quíd vos moestos tám tristesque cón
spicor?

Nón placet, nec témere est etiam. Quín respondetís mihi?
MNE. Chrýsale, occidí! CH. Fortassis tu aúri demsistí parum.
MNE. Quí, malum, parum? Ímo vero nímio minus multó parum.
CH. Quíd tu igitur, stúlte, quoniam occásio ad eam rém fuit
méa virtute párta, ut, quantum vélles, tantum súmeres,
síc hoc digitulís duobus súmebas primóribus?
Án nescibas, quam éiusmodi homini ráro tempus sé daret?
MNE. Érras. CH. At quidem túte errasti, quóm parum immersti ámpliter.
MNE. Pól tu, quam nunc, méd accuses mágis, si magis rem nóveris.
Óccidi! CH. Ánimus iam ístoc dicto plús praesagitúr mali.
MNE. Périi! CH. Quid ita? MNE. Quía patri omne cúm ramento réddidi.
CH. Réddidisti? MNE. Réddidi. CH. Omnene? MNE. Óppido. CH. Occisí sumus!
Qui ín mentem venít tibi, istuc fácinus facere tám malum?
MNE. Bácchidem atque hunc súspicabar própter crimen, Chrýsale,
mé male consuluísse: ob eam rem omne aúrum iratus réddidi
méo patri. CH. Quid, úbi reddebas aúrum, dixistí patri?
MNE. Mé id aurum accepísse extemplo ab hóspite Archidémide. CH. Hem!

ístoc dicto dedísti hodie ín cruciatum Chrýsalum:
nam úbi me adspiciet, ád carnificem rápiet continuó senex.
MNE. Égo patrem exorávi. CH. Nempe ergo hóc ut faceret, quód loquor?
MNE. Ímo tibi ne nóceat, neu quid ób eam rem suscénseat;
átque aegre impetrávi. Nunc hoc tíbi curandum est, Chrýsale....
CH. Quíd vis curem? MNE. Ut ád senem etiam álteram faciás viam.
Cómpara, fabricáre, finge, quód lubet, conglútina:
út senem hodie dóctum docte fállas, aurumque aúferas.
CH. Víx videtur fíeri posse. MNE. Pérge, ac facile ecféceris.
CH. Quám, malum, facile, quém mendacii préndit manufestó modo?
quém si orem, ut míhi nihil credat, íd non ausim crédere?
MNE. Ímo si audiás, quae dicta díxit me advorsúm tibi!
CH. Quíd dixit? MNE. Si tu íllum solem síbi solem esse díxeris,
se íllum lunam crédere esse, et nóctem, qui nunc ést dies.
CH. Émungam hercle hominém probe hodie: ne íd nequidquam díxerit.
MNE. Núnc quid nos vis fácere? CH. Enim nil, nísi ut ametis, ímpero.
céterum quantúm lubet me póscitote aurum: égo dabo.

Quíd mihi refert Chrýsalo esse nómen, nisi factís probo?
Séd nunc quantillum úsust auri tíbi, Mnesiloche? díc mihi.
MNE. Míliti numís ducentis iam úsus est pro Bácchide.
CH. Égo dabo. PI. Tum nóbis opus est súmtu... CH. Ah, placidé volo
únumquidque agámus! Hoc ubi égero, tum istúc agam.
Dé ducentis númis primum inténdam balistam ín senem;
eá balista sí pervortam túrrim et propugnácula,
récta porta invádam extemplo in óppidum antiquom ét vetus;
si íd capso, geritóte amicis vóstris aurum córbibus,
si íd quoi animus spérat. PI. Apud te est ánimus noster, Chrýsale.
CH. Núnc tu abi intro, Pístoclere, ad Bácchidem, atque effér cito ...
PI. Quíd? CH. stilum, cerám, tabellas, línum. PI. Iam faxo híc erunt.
MNE. Quíd nunc es factúrus? id mihi díce. CH. Coctum prándium;
vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia.
MNE. Sícut dicis. CH. Pístoclero núlla amica est? MNE. Ímo adest:
álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas Bácchides.
CH. Quíd tu loquere? MNE. Hoc, út futuri súmus. CH. Ubi est biclínium
vóbis stratum? MNE. Quíd id exquiris? CH. Rés ita est: dicí volo.

Néscis, quid ego actúrus sim, neque, fácinus quantum exórdiar.
MNE. Cédo manum ac subséquere propius me ád foris! intro ínspice!
CH. Eúax! nimis bellus átque, ut esse máxume optabám, locus!
PI. Quae ímperavisti, ímperatum béne bonis factum íllico est.
CH. Quíd parasti? PI. Quaé parari tú iussisti, ómnia.
CH. Cápe stilum propere ét tabellas tu hás tibi. MNE. Quid póstea?
CH. Quód iubebo, scríbito istic: nám propterea té volo
scríbere, ut patér cognoscat lítteras, quandó legat.
Scríbe. MNE. Quid scribám? CH. Salutem túo patri verbís tuis.
PI. Quíd, si potius mórbum et mortem scríbat? id erit réctius.
MNE. Ne ínterturba. Iam ímperatum in céra inest. CH. Dic, quem ád modum?
MNE. „Mnésilochus salútem dicit súo patri.“ CH. Adscribe hóc cito:
„Chrýsalus mihi úsque quaque lóquitur nec recté, pater,
„quía tibi aurum réddidi et quia nón te defraudáverim.“
PI. Máne, dum scribit. CH. Célerem oportet ésse amatorís manum.
PI. Átque idem hercle ád perdundum mágis, quam ad scribendúm, citus.
MNE. Lóquere: hoc scriptum est. CH. „Núnc, pater mi (proín tu ab eo ut caveás tibi),

„Sýcophantiás componit, aúrum ut abs ted aúferat;
„ét profecto seáblaturum díxit.“ Plane adscríbito.
MNE. Díc modo. CH. „Atque id póllicetur sé daturum aurúm mihi,
„quód dem scortis, quódque in lustris cómedim et congraecém, pater.
„Séd, pater mi, né tibi hodie vérba det, quaesó cave.“
MNE. Lóquere porro. CH. Adscríbedum etiam. MNE. Lóquere, quid scribám, modo.
CH. „Séd, pater, quod prómisisti míhi, te quaeso, ut mémineris:
„né illum verberés; verum apud te vínctum adservató domi.“
Cédo tu ceram ac línum actutum. Age, óbliga, obsigná cito.
MNE. Óbsecro, quid istís ad istunc úsust conscriptís modum?
út tibi ne quid crédat atque ut vínctum te adservét domi?
CH. Quía mi ita lubet! Pótin', ut cures te átque ut ne parcás mihi?
Méa fiducia ópus conduxi, et méo periclo rém gero.
MNE. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MNE. Áccipe. CH. Animum advórtite,
Mnésiloche, et tu, Pístoclere. Iám facite in biclínio
cúm amica sua utérque adcubitum eátis; ita negótium est;
átque ibidem, ubi núnc sunt lecti stráti, potetís cito.

PI. Númquid aliud? CH. Haéc; atque etiam, ubi erit adcubitúm semel,
né quoquam exsurgátis, donec á me erit signúm datum.
PI. O ímperatorém probum! CH. Iam bís bibisse opórtuit.
MNE. Fúgiamus! CH. Vostrúm curate offícium ego efficiám meum. —

ACTUS IV. SCENA IV.

CHRYSALUS.

Insánum magnum mólior negótium,
metuóque, ut hodie póssiem emolírier.
Sed núnc truculento mi átque saevo usús sene est:
nam nón conducit húiic sycophántiae,
seném tranquillum ésse, ubi med adspéxerit.
Vorsábo ego illunc hódie, si vivó, probe!
tam fríctum ego illum réddam, quam frictum ést cicer!
Adámbulabo ad óstium: ut, quando éxeat,
extémplo advenienti eí tabellas dem ín manum.

ACTUS IV. SCENA V.

NICOBULUS. CHRYSALUS.

NI. Nimio íllaec res est mágnae dividiaé mihi,
subtérfugisse síc mihi hodie Chrýsalum.

CH. Salvós sum: iratus ést senex. Nunc ést mihi
adeúndi ad hominem témpus. NI. Quis loquitúr prope?
Atque híc quidem, opinor, Chrýsalust. CH. Accéssero.
NI. Bone sérve, salve. Quíd fit? quam mox návigo
in Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó domum? —
Tacés? Per omnis déos adiuro, ut, ní meum
gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam, quae ís velit,
ut túa iam virgis látera lacerentúr probe,
ferrátusque in pistríno aetatem cónteras.
Omnía rescivi scélera ex Mnesilochó tua.
CH. Men' críminatust? Óptume est! ego súm malus!
ego súm sacer, sceléstus! Specta rém modo.
Ego véro verbum fáciam? NI. Etiam, cárnufex,
minitáre? CH. Nosces tu íllum actutum, quális sit.
Nunc hásce tabellas férre me iussít tibi;
orábat, ut, quod istíc est scriptum, fíeret.
NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóvi. Ubi ipse est? CH. Néscio.
Nil iám me oportet scíre; oblitus sum ómnia;
scio, me ésse servom: néscio etiam id, quód scio. —
Nunc áb transenna hic túrdus lumbricúm petit.
Pendébit hodie púlcre: ita intendí tenus.
NI. Manedúm parumper: iam éxeo ad te, Chrýsale.
CH. Ut vérba mihi dat! út nescio, quam rém gerat!

Servós arcessit íntus, qui me vínciant.
Bene návis agitatur! púlcre haec confertúr ratis
Sed cónticiscam: nam aúdio aperirí foris.

ACTUS IV SCENA VI.

NICOBULUS. CHRYSALUS.

NI. Constrínge tu illi, Ártamo, actutúm manus.
CH. Quid féci? NI. Impinge púgnum, si mutíverit! —
Quid haé loquuntur lítterae? CH. Quid mé rogas?
Ut ab íllo accepi, ad te óbsignatas áttuli.
NI. Eho tú, loquitatusne és gnato meó male
per sérmonem, quia míhi id aurum réddidit?
et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen
per sýcophantiás? CH. Egone istuc díxi? NI. Ita.
CH. Quis homo ést, qui dicat, mé dixisse istúc? NI. Tace;
nullús homo dicit: haé tabellae te árguúnt,
quas tu áttulisti. Hem, haé te vincirí iubent.
CH. Aha! Béllerophontem túus me fecit fílius:
egomét tabellas tétuli, ut vincirér! — Sine!
NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo,
ut pérgraecetur técum, tervenéfice!
CH. O stúlte, stulte, néscis nunc vaeníre te;
atque ín eo ipso adstas lápide, ubi praeco praédicat.
NI. Respónde: quis me véndit? CH. Quem di díligunt,
aduléscens moritur, dúm valet, sentít, sapit.

Hunc si úllus deus amáret, plus annís decem,
plus iám viginti, mórtuom esse opórtuit;
qui térrai odium inámbulat, et iam níl sapit,
nec séntit. Tanti est, quánti est fungus pútidus.
NI. Tun' térrae me odium esse aútumas? Abdúcite hunc
intro átque adstringite ád columnam fórtiter!
Nunquam aúferes hinc aúrum! CH. Atqui ultro iám dabis.
NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quidem ultro, ut aúferam.
Quum illúnc rescisces, críminatorém meum,
quanto ín periclo et quánta in pernicié siet:
tum líbertatem Chrýsalo largíbere;
ego ádeo nunquam accípiam. NI. Dic, scelerúm caput,
dic, quo ín periclo est méus Mnesilochus fílius?
CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo géntium?
CH. Tres únos passus. NI. Vél decem. CH. Agedum, tu Ártamo,
forem hánc pauxillulum áperi placide, né crepet. —
Sat ést. Accede huc tú! viden' convívium?
NI. Video éxadvorsum Pístoclerum et Bácchidem.
CH. Qui súnt in lecto illo áltero? NI. Interií miser!
CH. Novístine hominem? NI. Nóvi. CH. Dic, sodés, mihi:
bellán' videtur spécie mulier? NI. Ádmodum.
CH. Quid? illánc meretricemne ésse censes? NI. Quíppini?

CH. Frustra és. NI. Quis igitur, óbsecro, est?
CH. Invéneris:
ex mé quidem hodie númquam fies cértior.

ACTUS IV. SCENA VII.

CLEOMACHUS. NICOBULUS. CHRYSALUS.

CLE. Meamne híc Mnesilochus, Nícobuli fílius,
per vim út retineat múlierem? quae haec fáctio est?
NI. Quis ille ést? CH. Per tempus híc venit milés mihi.
CLE. Non me árbitratur mílitem, sed múlierem,
qui mé meosque nón queam deféndere.
Nam néque Bellóna mihi únquam neque Mars créduat,
ni illum éxanimalem fáxo, si convénero,
nive éxheredem fécero vitaé suae.
NI. Chrysále, quis ille est, quí minitatur fílio?
CH. Vir hic ést illius múlieris, quacum ádcubat.
NI. Quid? vír? CH. Vir, inquam. NI. Núpta est illan', óbsecro?
CH. Scies haúd multo post. NI. Óppido interií miser!
CH. Quid? núnc scelestus tíbi videtur Chrýsalus?
Age núnc, vincito me! aúscultato fílio!
Dixín' tibi égo illum invénturum te, quális sit?
NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe, sis, me exsolví cito:
nam nísi ego exsolvor, iám manufesto hominem ópprimet.

CLE. Nihil ést lucri, quod me hódie facere mávelim,
quam illúm cubantem cum ílla opprimere, ambo út necem.
CH. Audín' quae loquitur? Quín tu me exsolví iubes?
NI. Exsólvite istum! — Périi, pertimuí miser!
CLE. Tum illánc, quae corpus públicat volgó suom,
faxó se haud dicat náctam, quem derídeat!
CH. Pacísci cum illo paúlula pecúnia
potés. NI. Pacisce ergo, óbsecro, quid tíbi lubet:
dum né manufesto hominem ópprimat, neve énicet.
CLE. Nunc nísi ducenti Philíppi redduntúr mihi,
iam illórum ego animam ambórum exsorbebo óppido!
NI. Hem, illóc pacisce, sí potes! perge óbsecro!
pacísce quidvis! CH. Íbo et faciam sédulo. —
Quid clámas? CLE. Ubi herus túus est? CH. Nusquam; néscio.
Vis tíbi ducentos númos iam promíttier,
ut né clamorem hic fácias neu convícium?
CLE. Nihil ést, quod malim. CH. Atque út tibi mala multa íngeram?
CLE. Tuo árbitratu. NI. Ut súbblanditur cárnufex!
CH. Pater híc Mnesilochi est: séquere: is promittét tibi;
tu aurúm rogato. Céterum verbúm sat est. —
NI. Quid fit? CH. Ducentis Philíppis rem pepigi. NI. Váh, salus
mea, sérvavisti mé! Quam mox dicó: Dabo?

CH. Roga húnc tu. — Tu promítte huic. NI. Promittó: roga.
CLE. Ducéntos numos aúreos Philippós probos
dabín'? CH. Dabuntur, ínque. Respondé. NI. Dabo.
CH. Quid núnc, impure? númquid debetúr tibi?
quid illí molestus? quíd illum morte térritas?
Et egó te et ille mactámus infortúnio!
Si tibi ést machaera, et nóbis vervina ést domi,
qua quídem te faciam, sí tu me irritáveris,
confóssiorem sóricina nénia!
Iamdúdum hercle equidem séntio, suspício
quae té sollicitet: eum ésse cum illa múliere.
CLE. Imo ést quoque. CH. Ita me Iúpiter, Iunó, Ceres,
Minérva, Latoná, Spes, Ops, Virtús, Venus,
Castór, Polluces, Márs, Mercurius, Hércules,
Submánus, Sol, Satúrnus dique omnés ament,
ut ílle cum illa néque cubat, neque ámbulat,
neque ósculatur, néque illud, quod dicí solet . . .
NI. Ut iúrat! Servat me ílle suis periúriis.
CLE. Ubi núnc Mnesilochus érgo est? CH. Rus misít pater;
illa aútem in arcem abívit, aedem vísere
Minérvae. Nunc apérta est: i, vise, éstne ibi.
CLE. Abeo ád forum igitur. CH. Vél hercle in malám crucem!
CLE. Hodie éxigam aurum hoc. CH. Éxige, ac suspénde te:
ne súpplicare cénseas, nihilí homo! —
Ille ést amotus! Síne me (per te, here, óbsecro
deos ímmortalis!) íre huc intro ad fílium.
NI. Quid eo íntroibis? CH. Út eum dictis plúrimis

castígem, quom haec sic fácta ad hunc faciát
modum.
NI. Imo óro, ut facias, Chrýsale, et ted óbsecro,
cave pársis in eum dícere! CH. Etiam mé mones?
Satin' ést, si plura ex me aúdiet hodié mala,
quam audívit unquam Clínia ex Demétrio? —
NI. Lippi íllic oculi sérvos est simíllumus:
si nón est, nolis ésse neque desíderes;
si est, ábstinere, quín attingas, nón queas.
Nam ní illic hodie fórte fortuna híc foret,
milés Mnesilochum cum úxore opprimerét sua,
atque óbtruncaret moéchum manufestárium.
Nunc quási ducentis Philíppis emi fílium,
quos dáre promisi míliti; quos nón dabo
temere étiam, priusquam fílium convénero.
Nunquam édepol quidquam témere credam Chrý-
salo.
Verúm lubet etiam mi hás perlegere dénuo:
aequom ést, tabellis cónsignatis crédere.

ACTUS IV. SCENA VIII.

CHRYSALUS. NICOBULUS.

CH. Atrídae duo fratrés cluent fecísse facinus
máxumum,
quom Príami patriam Pérgamum, divína moeni-
túm manu,
armís, equis, exércitu atque exímiis bellatóribus
millénum numero návium decumo ánno post sub-
égerunt.

Non Pelídes termentó fuit, praeut égo herum expugnabó meum.
Sine clásse, sineque exércitu et tánto numero mílitum
cepi, éxpugnavi amánti herili fílio aurum ab suó patre.
Nunc priúsquam huc senéx venit, lubet lámentari, dum éxeat.
O Tróia! o patria! o Pérgamum! o Príame, periistí, senex,
qui mísere male mulcábere quadringéntis Philippis aúreis!
Nam, ego hás tabellas óbsignatas, cónsignatas quás fero,
non súnt tabellae, séd equus, quem misére Achivi lígneum;
Epíus est Pistoclérus; ab eo haec súmta: Mnesilochús Sinon
relíctus. Ellum, nón in busto Achílli, sed in lecto ádcubat.
Bacchídem habet secum. Ille ólim habuit ígnem, qui signúm daret;
haec ípsum exurit. Égo sum Ulixes, quóius consilio haéc gerunt.
Tum quae híc sunt scriptae lítterae, hoc ín equo insunt mílites
armáti atque animatí probe: ita rés successit mi úsque adhuc.
Atque híc equus non in árcem, verum in árcam, faciet ímpetum:
excídium, exitium, exlécebra fiet híc equus hodie auró senis.

Nostró seni huic stolido, eí profecto nómen facio ego Ílio;
milés Menelaust; égo Agamemnon, ídem Ulixes Lártius;
Mnesílochus est Alexánder, qui erit exítium rei patriaé suae:
is Hélenam abduxit, quóia causa núnc facio obsidíum Ílio.
Nam illic ítidem audivi Ulíxem, ut ego sum, fuísse et audacem ét malum.
Dolis égo deprensus sum; ílle mendicans péne inventus ínterít,
dum ibi éxquirit fata Íliorum. Adsímiliter mi hodie óbtigit.
Vinctús sum, sed dolís me exemi; item se ílle servavít dolis.
Ílio tría fuísse audivi fáta, quae illi fórent exitio;
sígnum ex arce sí perisset; álterum etiam est Tróili mors;
tértium, quom pórtae Scaeae límen superum scínderetur.
Pária item tria eís tribus sunt fáta nostro huic Ílio:
nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium
et de hóspite et de auro ét de lembo: ibi sígnum ex arce iam ábstuli.
Iam dúo restabant fáta tum; nec mágis id ceperam óppidum.
Post úbi tabellas ád senem detuli: íbi occidi Tróilum.
Quom cénsuit Mnesílochum cum uxore ésse dudum mílitis:

ibi víx me exsolvi; atque íd periclum adsímulo, Ulixem ut praédicant
cógnitum ab Helena ésse proditum Hécubae. Sed ut olim ílle se
blánditiis exémit et persuásit, se ut amítteret:
item égo dolis me illo éxpuli perículo et decepí senem.
Postílla cum magnífico milite, úrbes verbis quí capit,
conflíxi atque hominem répuli. Dein púgnam conseruí seni;
eum ego ádeo uno mendácio devíci, uno ictu extémpulo
cépi spolia. Is núnc ducentos númos Philippos míliti,
quos dáre se promisít, dabit.
Nunc álteris etiám ducentis úsus est, qui díspensentur
Ílio capto, út sit mulsum, quí triumphent mílites.
Sed Príamus hic multo ílli praestat: nón quinquagintá modo,
quadringéntos filiós habet; atque equidem ómnis lectos síne probro.
Eos égo hodie omnis cóntruncabo duóbus solis íctibus.
Nunc Príamo nostro si ést quis emtor: coémtionalém senem
vendam égo, venalem quem hábeo, extemplo, ubi óppidum expugnávero.
Sed Príamum adstantem eccum ánte portam vídeo: adibo atque ádloquar.
NI. Cúianam vox prope mé sonat? CH. Eho, Nícobule! NI. Quíd fit?

Quid? quód te misi, ecquid égisti? CH. Rogas?
Cóngredere. NI. Congrédior.
CH. Óptumus sum orátor: ad lacrumás coegi hominem cástigando
máleque dictis, quaé quidem quivi cómminisci.
NI. Quíd ait? CH. Verbum
núllum fecit; lácrumans tacitus aúscultabat, quae égo loquebar;
tácitus conscripsít tabellas; óbsignatas mi hás dedit;
tibi me iussit dáre. Sed metuo, né idem cantent, quód priores.
Nósce signum. Estne éius? NI. Novi. Lúbet perlegere has. CH. Pérlege.
— Nunc súperum limen scínditur! nunc ádest exitium Ílio!
turbát equus lepide lígneus. NI. Chrysále, ades, dum ego has pérlego.
[CH. Quid me tibi adesse opus est? NI. Volo, ut, quod iubebo, facias;
ut scias, quae hic scripta sient. CH. Nihil moror, neque scire volo.
NI. Tamen ades. CH. Quid opus est? NI. Taceas. Quod iubeo, id facias! CH. Adero.
NI. Euge, litteras minutas! CH. Qui quidem videat parum;
Verum qui satis videat, grandes satis sunt. NI. Animum advortito igitur.
C. Nolo, inquam. N. At volo, inquam. C. Quid opust? NI. At enim id, quod te iubeo, facias.
CH. Iustum est, tuus tibi servus tuo arbitratu serviat.

NI. Hoc age, sis, iam nunc. CH. Ubi lubet, recita: aurium operam tibi dico.
NI. Cerae quidem haud parsit neque stilo; sed, quidquid est, perlegere certum est.]
„Patér, ducentos Philíppos, quaeso, Chrýsalo
„Da, si ésse salvom vís me aut vitalém tibi.“
CH. Malúm quidem hercle mágnum! tibi, dicó. NI. Quid est?
CH. Non prius salutem scrípsit? NI. Nusquam séntio.
CH. Inde á principio iam ímpudens epístola est!
Non dábis, si sapies; vérum si das máxume,
nae ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:
nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume:
sat síc suspectus súm, quum careo nóxia.
NI. Auscúlta porro, dum hóc, quod scriptum est, pérlego.
„Pudét prodire me ád te in conspectúm, pater:
„tantúm flagitium té scire audiví meum,
„quod cúm peregrini cúbui uxore mílitis.“
Pol haúd derides: nám ducentis aúreis
Philippís redemi vítam ex flagitió tuam.
CH. Nihil ést illorum, quím ego illi díxerim.
NI. „Stulté fecisse fáteor; sed quaesó, pater,
„ne me, ín stultitia sí deliqui, déseras.
„ego ánimo cupido atque óculis indomitís fui:
„persuásum est facere, quóius nunc me factí pudet.“
Prius té cavisse ergo, quám pudere, aequóm fuit.
CH. Eadem ístaec verba dúdum illi dixi ómnia.
NI. „Quaeso, út sat habeas íd, pater, quod Chrýsalus
„med óbiurgavit plúrimis verbís malis,

„et mé meliorem fécit praeceptís suis,
„ut te éi habere grátiam aequom sít bonam.“
CH. Estne ístuc istic scríptum? NI. Hem, specta: túm scies.
CH. Ut, quí deliquit, súpplex est ultro ómnibus!
NI. „Nunc, sí me fas est óbsecrare abs té, pater,
„da míhi ducentos númos Philippos, te óbsecro!“
CH. Ne unúm quidem hercle, sí sàpis. NI. Sine pérlegam.
„Ego iúsiurandum vérbis conceptís dedi,
„datúrum id me hodie múlieri ante vésperum,
„priusquam á me abiret: núnc, pater, ne péierem,
„cura átque abduce me hínc ab hac, quantúm potest,
„quam própter tantum dámni feci et flágitii.
„Cave tíbi ducenti númi dividiaé fuant:
„sexcénta tanta réddam, si vivó, tíbi.
„Vale átque haec cura.“ Quíd nunc censes, Chrýsale?
CH. Nihil égo tibi hodie cónsili quidquám dabo,
neque ego haúd committam, ut, sí quid peccatúm siet,
fecísse dicas dé mea senténtia;
verum út ego opinor, sí ego in istoc sím loco,
dem pótius aurum, quam illum corrumpí sinam.
Duae cónditiones súnt; utram tu accipiás, vide:
vel ut aúrum perdas, vél ut amator péieret.
Ego néque te iubeo, néque veto, neque suádeo.
NI. Miserét me illius. CH. Túus est: non mirúm facis.
Si plús perdundum sít, periisse suávius,
quam illúd flagitium vólgo dispaléscere.
NI. Nae ille édepol Ephesi múlto mavellém foret,

dum sálvos esset, quám revenissét domum! —
Quin égo, istic quod perdúndum est, properem pérdere.
Binós ducentos Philíppos iam intus éfferam,
et míliti quos dúdum promisí miser,
et ístos. Mane istic: iam éxeo ad te, Chrýsale. —
CH. Fit vásta Troia! scíndunt proceres Pérgamum!
Scivi égo iamdudum, fóre me exitium Pérgamo.
Edepól qui me esse dícat cruciatú malo
dignúm, nae ego cum illo pígnus haud ausím dare:
tantás turbelas fácio. Sed crepuít foris:
effértur praeda ex Tróia. Taceam núnc ïam.
NI. Cape hóc tibi aurum, Chrýsale: i, fer fílio.
Ego ád forum autem hinc íbo, ut solvam míliti.
CH. Non équidem accipiam: proín tu quaeras, quí ferat.
Nolo égo mihi credi. NI. Cápe vero: odiosé facis.
CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico, ut rés se habet.
NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí mihi.
Vel da áliquem, qui me sérvet. NI. Ohe odiosé facis.
CH. Cedo, sí necesse est! NI. Cúra hoc. Iam ego huc revénero. —
CH. Curátum est, te esse senem ómnium misérrumum.
Hoc ést incepta efficere pulcre, véluti mihi
evénit, ut ovans praéda onustus incéderem.
Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum
domúm reduco íntegrum omnem exércitum.
Sed, spéctatores, vós nunc ne mirémini,
quod nón triumpho: pérvolgatum est, níhil moror;

verúmtamen accipiéntur mulso milites.
Nunc hánc praedam omnem iam ád quaestorem déferam.

ACTUS IV. SCENA IX.

PHILOXENUS.

Quám magis in pectóre meo foveo, quás meus filius túrbas turbet,
quám se ad vitam et quós ad mores praécipitem inscitús capessat:
mágis curae est, magisque áfformido, ne ís pereat neu córrumpatur.
[Néc placitant morés, quibus video vólgo gnatis ésse parentes.]
Scío, ego fui illa aetáte, et feci illa ómnia; sed móre modesto:
dúxi, habui scortúm, potavi, dédi, donavi; séd enim id raro.
Érgo dare me lúdum meo gnato ínstitivi, ut ánimo obsequium
súmere possit: aéquum esse puto; séd nimis noló desidiae
eí dare ludum. Núnc autem ad Mnesílochum, quod mandávi, viso,
écquid eum ad virtútem aut ad frúgem opera súa compulerit,
sícut eum, si cónvenit, scio fécisse: eo est ingénio natus.

ACTUS V. SCENA I.

NICOBULUS. PHILOXENUS.

NI. Quícunque ubique súnt, qui fuere, quíque futuri súnt posthac
stúlti, stolidi, fátui, fungi, bárdi, blenni, búccones,
sólus ego omnis lónge antideo stúltitia et moríbus indoctis.
Périi, pudet! hoccíne me aetatis lúdos bis factum ésse indigne?
Mágis quam id reputo: tám magis uror, quaé meus filiús turbavit.
Pérditus atque etiam éradicatús sum: omnibus exémplis crucior:
Ómnia me mala cónsectantur: ómnibus exitiís interii!
Chrýsalus me hodié laceravit, Chrýsalus me miserúm spoliavit!
Ís me scelus auro úsque attondit dólis doctis indóctum, ut lubitum est:
íta miles memorávit: meretricem ésse, quam ille uxorem ésse aiebat;
ómniaque, ut quidque áctum est, memoravít: eam sibi hunc annúm conductam:
réliquom id auri fáctum, quod ego éi stultissumus hómo promissem.
Hóc, hoc est, quod mé peracescit; hóc est demum, quód percrucior,
me hóc aetatis lúdificari; ímo edepol sic lúdos factum,
cáno capite atque álba barba, míserum med auro ésse emunctum!
Périi, hoc servom méum non nauci fácere esse ausum. Átque ego, si alibi

plús perdiderim, mínus aègre habeam, mínus quoque id mihi dámno ducam.
PHI. Cérto hic prope me míhi nescio quis lóquier visus est. Séd quem video?
híc quidem pater Mnesíloehi. NI. Euge, sócium aerumnae et meí mali video!
Phíloxene, salve. PHI. Ét tu. Unde agis? NI. Unde hómo miser atque infórtunatus.
PHI. Át pol ego ibi sum, ésse ubi miserum hominém decet atque infórtunatum.
NI. Ígitur pari fortúna, aetate út sumus, utimur. PHI. Síc est; sed tu,
quíd tibi est? NI. Pól mihi pár idem est, quód tibi.
PHI. Númquidnam ad fílium haec aégritudo áttinet?
NI. Ádmodum. PHI. Idém mihi mórbus in péctore est.
NI. Át mihi Chrýsalus, óptumus hómo,
pérdidit fílium, me átque rem omném meam.
PHI. Quíd tibi ex fílio nam, óbsecro, aegre ést? NI. Scies.
Ís perít cúm tuo; ambo aéque amicás habent.
PHI. Qui scís? NI. Vidi. PHI. Hei mihi, dísperii!
NI. Quíd dubitamus púltare atque huc évocare ambós foras?
PHI. Haúd moror. NI. Heus, heus, Bácchis, iube, sis, áctutum aperirí foris,
nísi mávoltis fóres et postes cómminui secúribus!

ACTUS V. SCENA II.

BACCHIDES SORORES. NICOBULUS. PHILOXENUS.

BA. Quís sonitu ác tumúltu
tánto, nómine nóminat

me, átque púltat aédis?
NI. Ego átque hic. BA. Quid hóc est negóti nam, amábo?
quis hás oves adégit?
NI. Ovés nos vocánt pessumaé. SO. Pastor hárum
Dormít, quom haec eúnt a pecú palitántes.
BA. At haé pol nitént; sordidae ámbae haud vidéntur.
SO. Attónsae hae quidem ámbae usque súnt. NI. Ut vidéntur
derídere nós! PHI. Sine suo úsque arbitrátu.
BA. Rerín', ter in ánno tu hás tonsitári?
SO. Pol hódie alterá iam bis détonsa cérto est.
Vetulaé sunt thymiámae. BA. At bonás fuisse crédo.
SO. Vidén', limulís, obsecró, ut intuéntur?
BA. Ecástor sine ómni arbitrór malitia ésse.
NI. Merito hóc nobis fít, qui quidem húc venerímus.
BA. Cogántur quidem íntro. SO. Haud sció, quid eo opús sit,
quae néc lacte néc lanam habént. Sic sine ádstent.
Exóluere, quánti fuére. Omnis frúctus
iam illís decidít. Non vidés, ut palántes
grasséntur? Quin aétate crédo esse mútas:
ne bálant quidém, quom a pecú cetero ábsunt.
BA. Stultae, haúd malae vidéntur. SO. Revórtamur íntro,
sorór. NI. Illico ámbae manéte: hae oves volúnt vos.
BA. Pródigium hoc quidem ést: humana nós voce appellánt oves.
PHI. Haé oves vobís malam rem mágnam, quam debént, dabunt.

BA. Sí quam debes, té condono; tíbi habe: nunquam abs té petam.
Séd quid est, quaprópter nobis vós malum minitámini?
PHI. Quía nostros agnós conclusos ístic esse aiúnt duos.
NI. Ét praeter eos ágnos meus est ístic clam mordáx canis;
quí nisi nobis próducuntur iam átque emittuntúr foras,
árietes trucés nos erimus: ín vos incursábimus.
BA. Sóror, est, quod te vólo secreto. SO. Ého, amabo! NI. Quó illaec abeunt?
BA. Sénem illum tibi dedo últeriorem, sóror, lepide ut lenítum reddas;
égo ad hunc irátum adgrediar. Póssumus nos hos íntro inlicere huc.
SO. Méum pensum ego lepide ádcurabo, quámquam odiosum est mórtem amplecti.
BA. Fácito, ut facias. SO. Táceas. Tu tuum fácito; ego, quod dixi, haúd mutabo.
NI. Quid íllaec íllic in cónsilio duae sécreto consúltant?
PHI. Quid aís tu, homo? NI. Quid tú me vis? PHI. Pudet dícere me tibi quíddam.
NI. Quid est, quód pudeat? PHI. Sed amíco homíni tibi quód volo credere, cértum est:
nihilí sum! NI. Istuc iamprídem scio. Sed, quíd nihili sis, mémora.
PHI. Tactús sum vehementér visco.
Cor stímulo foditur. NI. Pól tibi
multo aéquius est coxéndicem.
Sed quíd istuc est? etsí iam ego ipse, quid sít, prope scire putó me;

verum aúdire etiam ex té studeo. PHI. Viden' hánc? NI. Videó. PH. Haud mala múlier!
NI. Pol véro ista mala, et tú nihili. PHI. Quid múlta? ego amo. NI. An amas? PHI. *Ναὶ γάρ.*
NI. Tun', hómo putide, amatór istac fieri aétate audes? PHI. Quí non?
NI. Quia flágitium est. PHI. Quid opúst verbis? Meo fílio non sum irátus;
neque té tuo est aequum esse íratum; si amánt, sapienter fáciunt.
BA. Sequere hác. NI. Eccas tandém! Probri perlécebrae et persuastríces,
quid núnc? etiam redditis nobis et fílios et servom? PHI. Ábin' hinc?
Non hómo tu quidem es, qui istóc pacto tam lépidam illepide appélles.
BA. Senex óptume, quantum est ín terra, sine hoc, óbsecro, exorare ábs te:
ut istúc delictum désistas tantópere ire oppugnátum.
NI. Ni abeás, quamquam tu bélla es, malum tibi mágnum dabo iam. BA. Pátiar.
Mon métuo, ne quid míhi doleat, quod férias. PHI. Ut blandíloqua est!
BA. Hei míhi metuo. SO. Hic magis tránquillust.
BA. I hac mécum intro, atque ibi, sí quid vis, filiúm concastigáto.
NI. Abin' á me, scelus? BA. Sine, méa pietas, exórem. NI. Exores tú me?
SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PHI. Immo ego te óro, ut me intro abdúcas.
SO. Lepidúm te! PHI. At scin, quo pácto me ad te intro ábducas? SO. Mecum út sis.

PHI. Omnía, quae cupio, cómmemoras. NI. Vidi égo nequam homines, vérum
te déteriorem néminem.
BA. I hac mécum intro, ubi tibi sít lepide victíbus, vino, atque unguéntis.
NI. Satis iám, satis vostri est cónvivii: nihil poénitet, ut sum accéptus.
Quadringéntis Philippis filius me et Chrysálus circumduxérunt;
quem quídem ego ut non excrúciem, alterum tántum auri non méream.
BA. Quid tándem, si dimídium auri reddítur, isne tu hac mecum íntro?
NI. Minimé! nolo! nihil móror! sine sic! malo illos ulcisci ámbo.
PHI. Etiám tu, homo nihili, quód di dant boni, cáve culpa tua amíssis!
Dimídium auri datur: áccipias, potésque et scortum accúmbas!
NI. Egon', úbi filius corrúmpatur meus, íbi potem? PHI. Potándum est.
NI. Age iám si id, útut est, étsi est dedecórum, facere indúcam
animum: égone, quum haec cum illo áccumbet, inspéctem? BA. Imo equidem técum
accúmbam, te amabo ét te amplexabór. NI. Caput prurit! périi!
Vix négito. BA. Non venit ín mentem tibi, amábo, si, dum vívas,
tibi béne facias, tamen iám pol id quidem ésse haud perlongínquum,
neque, sí hoc hodie amíssis, post id éventurum esse únquam?

NI. Quid agó? PHI. Quid agas, rogitás etiam? NI. Libet ét metuo. BA. Quid métuis?
NI. Ne obnóxius filio sim ét servo. BA. Mel méum amabo, istaec fíunt.
Tuus 'st. Únde illum censes súmere, nisi quód tute illi déderis?
Hanc véniam illi sine te éxorem. NI. Ut terebrát! Satin', offirmátum
quod mi érat, id me exorát? Tua sum opera ét propter te impróbior.
BA. Nusquám me a te avellés. Satin' ego istúc habeo offirmátum?
NI. Quod sémel dixi, haud mútabo. BA. It díes: ite intro accúbitum.
Fílií vos exspectánt intus. NI. Quam nós quidem actutum emórimur?
BA. Vespér hic est: sequiminí. PHI. Ducite nos, quó lubet, tamquam addíctos.
BA. Lepide ípsi hi sunt captí, suis qui filiís fecere insídias. [Ite.]

GREX.

Hí senes nisi fuíssent nihili iam índe ab adulescéntia:
nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápitibus;
néque adeo haec facerémus, ni antehac vídissemus fíeri,
út apud lenonés rivales fíliis fierént patres.
Spéctatores, vós valere et vólumus clare applaúdere.

C A P T E I V E I.

DRAMATIS PERSONAE.

ERGASILUS, parasitus.
HEGIO, senex.
LORARIUS.
PHILOCRATES, nobilis captivus Alius.
TYNDARUS, eius servus.
ARISTOPHONTES, captivus Alius.
PUER HEGIONIS.
PHILOPOLEMUS, filius Hegionis.
STALAGMUS, servus fugitivus.
GREX.

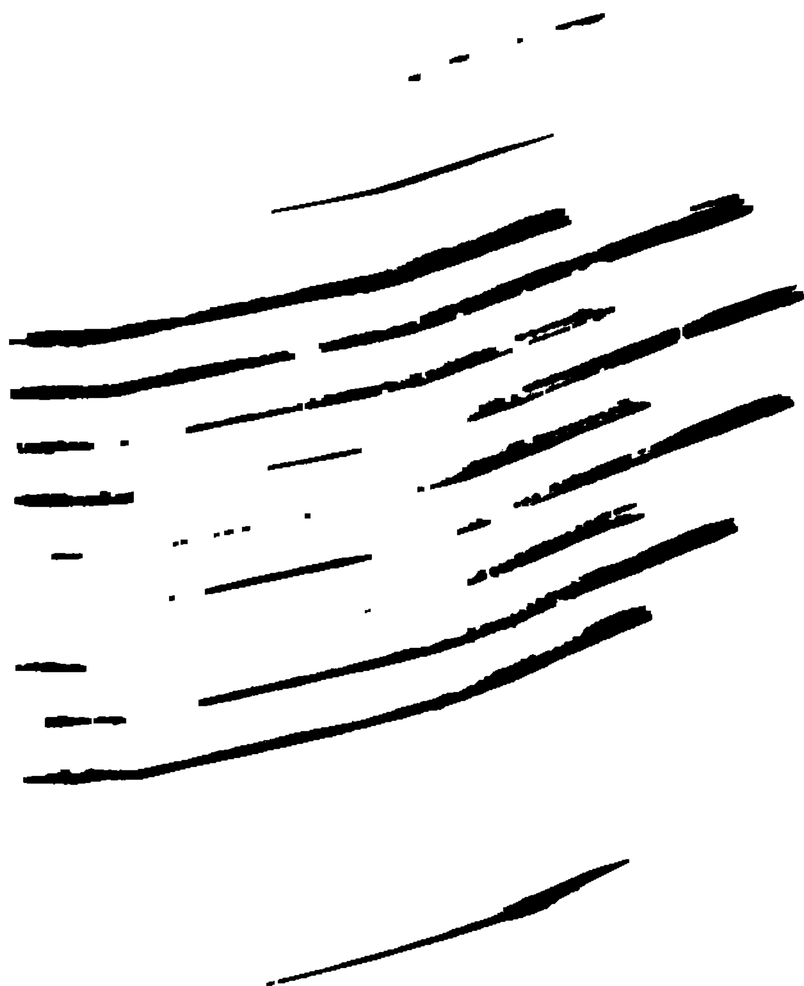
SUMMARIUM.

Bellum habebant Aetoli cum Eliensibus, (qui Plauto Alii vocantur). Hegio autem Aetolus duos habet filios, quorum alter (Philopolemus) in bello captus est ab Eliensibus emtusque de praeda a medico quodam Menarcho; alter (Tyndarus) olim quadrimulus ab servo fugitivo ablatus ad eosdem Elienses venditusque Theodoromedi cuidam, et ab hoc tamquam peculiaris filiofamilias eius (Philocrati) datus. Hi uterque (Philocrates et Tyndarus servus) in eodem bello ab Aetolis sunt capti. Hegio, ut captivum filium suum Philopolemum recuperet, consilium capit coemendi captivos Elienses, quibus illum mutet, et inter hos emit ipsos Philocratem et Tyndarum, quem suum filium esse nescit. Hi duo astute personas inter se commutant, quo facilius Philocrates tamquam servus liberetur. Eum ergo Hegio Elidem ablegat (Tyndarum esse ratus), ut is inde suum filium Philopolemum liberatum apportet. Quo iam profecto, comperit ex alio quodam captivo, se deceptum, et pro Philocrate Tyndarum servum retentum. Iratus igitur Tyndarum in lapicidinas mittit. Mox redit Philocrates cum Philopolemo, adducens simul et servum Stalagmum, qui quadrimum illum filium abstulerat. Per quem demum Hegio comperit, Tyndarum suum esse filium. Hunc ergo accersit, Philocratem ad suos remittit; Stalagmum punit. — Per omnia haec Gelasimus parasitus apposite suas partes agit.

Scena est in Aetolia.

R A

ERG
HEG
LOR
PHII
TYN
ARIS
PUER
PHIL
STAI
GREX

PROLOGUS.

Ios quós videtis stáre hic captivós duos,
í qui astant, hí stant ambo, nón sedent.
os, vós mihi testes éstis me verúm loqui.
nèx qui hic habitat, Hégio, est huiús pater.
d ís quo pacto sérviat suo síbi patri,
ego híc apud vos próloquar, si operám datis.
ni huíc fuerunt fílii natí duo;
iúm quadrimum púerum servos súrripit,
mque hínc profugiens véndidit in Álide
atríd huiusce. Iam hóc tenetis? — Óptumum est! —
egat hércle ille últimus. — Accédito! —
i nón, ubi sedeas, lócus est, est, ubi ámbules:
uando hístrionem cógis mendicárier.
go mé tua causa, ne érres, non ruptúrus sum.
os, quí potestis ópe vostra censérier,
ccípite reliqüom: álieno uti níhil moror.
ugitívus ille, ut díxeram ante, huiús patri,
omo quém profugiens dóminum abstulerat, véndidit.
Iic póstquam hunc emit, dédit eum huic gnató suo
ecúliarem, quía quasi una aetás erat.
Iic núnc domi servit súo patri, nec scít pater.
nimvéro di nos quási pilas hominés habent.
atiónem habetis, quómodo unum amíserit.

Postquám belligerant Aétoli cum Áliis:
ut fít in bello, cápitur alter fílius.
Medicús Menarchus émit ibidem in Álide.
Coepít captivos cómmercari hic Álios,
si quém reperire pósset, quí mútét suóm
illúm captivom; hunc súum esse nescit, quí domi est.
Et quóniam heri inde audívit de summó loco
summóque genere cáptum esse equitem Álium,
nihil prétio parsit, fílio dum párceret:
recónciliare ut fácilius possét domum,
emit hósce de praeda ámbo de quaestóribus.
Hice aútem inter sese húnc confinxerunt dolum,
quo pácto hic servos súum herum hínc ámittát domum.
Itaque ínter se commútant vestem et nómina;
illíc vocatur Phílocrates, hic Týndarus:
huius íllic, hic illius hódie fert imáginem.
Et hic hódie expediet hánc docte falláciam
et súum herum faciet líbertatis cómpotem,
eodémque pacto frátrem servabít suom,
reducémque faciet líberum in patriam ád patrem
imprúdens, itidem ut saépe iam in multís locis
plus ínsciens quis fécit, quam prudéns, boni.
Sed ínscientes súa sibi fallácia
ita cómpararunt ét confinxerúnt dolüm,
itaque hí commenti dé sua senténtia,
ut in sérvitute hic ád suum maneát patrem.
Ita núnc ignorans súo sibi servít patri.
Homúnculi quantí sunt, quum recógito!
Haec rés agetur nóbis, vobis fábula.
Sed étiam est, paucis vós quod monitos vóluerim.
Profécto expediet, fábulae huic operám dare.

Non pértractáte fácta est, neque item ut céterae;
neque spúrcidici insunt vérsus immemorábiles:
hic néque periurus léno est, nec meretríx mala,
neque míles gloriósus. Ne vereámini,
quia béllum Aetolis ésse dixi cum Áliis:
foris íllic extra scénam fient proélia:
nam hoc péne iniquom est cómico chorágio,
conári desubito ágere nos tragoédiam.
Proin, sí quís pugnam exspéctat, litis cóntrahat:
valéntiorem náctus advorsárium
si erít, ego faciam, ut púgnam inspectet nón bonam,
adeo út spectare póstea omneis óderit.
Abeó. Valete, iúdices iustíssumi
domí, bellique duéllatores óptumi.

ACTUS I. SCENA I.

ERGASILUS.

Iuvéntus nomen índidit scortó mihi,
eo quia ínvocatus sóleo esse in convívio.
Scio, absúrde dictum hóc dérisores dícere;
at ego áio, recte: nam ín convivió sibi
amátor, talos quóm iacít, scortum ínvocat:
estne ínvocatum, an nón est? Est planíssume.
Verum hércle: verum nós parasiti plánius,
quos númquam quisquam néque vocat neque ínvocat;
quasi múres semper édimus alienúm cibum.
Ubi rés prolatae súnt, quom rus hominés eunt,

simúl prolatae rés sunt nostris déntibus.
Quasi, quúm caletur, cóchleae in occultó latent,
suó sibi succo vívunt, ros si nón cadit:
itém parasiti rébus prolatís latent
in occúlto, miseri víctitant succó suo,
dum rúri rurant hómines, quos ligúrriant.
Prolátis rebus párasiti venátici
sumus; quándo rure rédierunt, Molóssici
odiósicique et múltum incommodístici.
Et híc quidem, hercle, nísi qui colaphos pérpeti
potís parasitus, frángique aulas ín caput,
vel ire éxtra portam Trígeminam ad saccúm licet.
Quod míhi ne eveniat, nónnullum perículum est.
Nam póstquam meus rex ést potitus hóstium, —
ita núnc belligerant Aétoli cum Áliis:
nam Aetólia haec est: íllic captus 'st in Álide
Philopólemus, huius Hégionis fílius,
senís, qui hic habitat; quae aédes lamentáriae
mihi súnt, quas quotienscúnque conspició, fleo.
Nunc híc occoepit quaéstum hunc filii grátia
inhonéstum et maxume álienum ingenió suo:
hominés captivos cómmercatur, sí queat
aliquem ínvenire, súom qui mutet fílium.
Quod égo quidem nimís quam cupio ut ímpetret.
Nam ni íllum recipit, níhil est, quo me récipiam.
Nullá iuventutis ést spes: sese omnés amant.
Ille démum antiquis ést adulescens móribus,
quoius núnquam voltum tránquillavi grátiis.
Condígne est pater éius moratus móribus.
Nunc ád eum pergam. Séd aperitur óstium,
unde sáturitate saépe ego exii ébrius.

ACTUS I. SCENA II.

HEGIO. LORARIUS. ERGASILUS.

HE. Advórte animum, sis, tu. Ístos captivós duos,
herí quos emi dé praeda a quaestóribus,
his índito caténas singulárias;
istás maiores, quíbus sunt vincti, démito.
Simíto ámbulare, sí foris, si intús volent;
sed uti ádserventur mágna diligéntia.
Libér captivos ávis ferae consímilis est:
semél fugiendi sí data est occásio,
satis ést; nunquam postílla possis préndere.
LO. Omnés profecto líberi lubéntius
sumus, quám servimus. HE. Nón videre ita tú quidem.
LO. Si nón est, quod dem, méne vis dem ipse ín pedes?
HE. Si déderis: erit extémplo mihi, quod dém tibi.
LO. Avis mé ferae consímilem faciam, ut praédicas.
HE. Ita ut dícis: nam si fáxis, te in caveám dabo.
Sed sátis verborum est. Cúra, quae iussi, átque abi.
Ego íbo ad fratrem ad álios captivós meos;
visám, ne nocte hac quídpiam turbáverint;
inde mé continuo récipiam rursús domum.
ER. Aegre ést mi, hunc facere quaéstum carcerárium
proptér sui gnati míseriam miserúm senem;
sed si úllo pacto ille húc conciliarí potest,
vel cárnificinam hunc fácere possum pérpeti.
HE. Quis hic lóquitur? ER Ego, qui tuó moerore mácerор,

macésco, consenésco, et tabescó miser.
Ossa átque pellis súm miser macritúdine,
neque únquam quidquam mé iuvat, quod edó domi
foris áliquantillum étiam, quod gusto, íd beat.
HE. Ergásile, salve. ER. Dí te bene ament, Hégio.
HE. Ne fle. ER. Égon' illum non fléam? egone non défleam
talem ádulescentem? HE. Sémper sensi fílio
meo te ésse amicum, et íllum intellexí tibi.
ER. Tum dénique homines nóstra intellegimús bona,
quum, quae ín potestate hábuimus, ea amísimus.
Ego, póstquam gnatus túus potitust hóstium,
expértus, quanti fúerit, nunc desídero.
HE. Aliénus quom eius incómmodum tam aegre feras:
quid mé patrem par fácere est, quoi ille est únicus?
ER. Aliénus ego? aliénus illi? Ah, Hégio,
nunquam ístuc dixis, néque animum induxís tuom.
Tibi ille únicust; mi étiam único magis únicus.
HE. Laudó, malum quom amíci tuum ducís malum.
Nunc hábe bonum animum. ER. Éheu! HE. Huic illúd dolet,
quia núnc remissus ést edundi exércitus.
Nullúmne interea náctus, qui possét tibi
remíssum, quem duxti, ímperare exércitum?
ER. Quid crédis? Fugitant ómnes hanc províncíam,
posteáquam captus ést Philopolemús tuos.
HE. Non pól mirandum est, fúgitare hanc províncíam:
multís et multigéneribus opus ést tibi
milítibus. Primumdum ópus est pistoriénsibus:
eorúm sunt aliquot génera pistoriénsium;

opús paniceis; ópus placentinís quoque;
opus túrdetanis; ópus est ficeduléngibus;
iam máritumi omnes mílites opus súnt tibi.
ER. Ut saépe summa ingénia in occultó latent!
hic quális imperátor nunc privátus est!
HE. Habe módo bonum animum: nam íllum confidó domum
in hís diebus mé reconciliássere:
nam eccum híc captivom ádulescentem Álium,
prognátum genere súmmo et summis diúitiis:
hoc íllum me mutáre confidó fore.
ER. Ita dí deaeque fáxint! HE. Sed num quó foras
vocátus ad cöénam? ER. Nusquam, quód sciam.
Sed quíd tu id quaeris? HE. Quía mí est natalís dies:
proptérea te vocári ad coenám volo.
ER. Facéte dictum! HE. Séd si pauxillúm potes
conténtus esse. ER. Né perpauxillúm modo:
nam istóc me adsiduo víctu delectó domi.
Age, sís, roga! HE. Emtum? ER. Nísi qui meliorem ásferet,
quae mi átque amicis pláceat conditió magis,
quasi fúndum vendam, méis me addicam légibus.
HE. Profúndum vendis tú quidem, haud fundúm, mihi.
Sed sí venturus, témpori. ER. Hem vel iam ótium est.
HE. I módo, venare léporem; nunc erím tenes:
nam méus scruposam víctus commeát viam.
ER. Nunquam ístoc vinces me, Hégio: ne póstules;
cum cálceatis déntibus veniám tamen.
HE. Aspér meus victus sáne est. ER. Sentisne ésitas?

HE. Terréstris coena est . . . ER. Súa terrestris béstia est.
HE. Multis oleribus . . . . ER. Cúrato aegrotós domi.
Numquíd vis? HE. Venías témpori. ER. Memorém mones.
HE. Ibo íntro atque intus súbducam ratiúnculam,
quantíllum argenti mihi ápud trapezitám siet.
Ad frátrem, quo ire díxeram, mox ívero.

ACTUS II. SCENA I.

LORARII. PHILOCRATES. TYNDARUS.

LO. Si di ímmortales íd voluere, vós hanc aerumnam éxsequi,
decet íd pati animo aéquo. Si id faciétis, levior lábos erit.
Domi fuístis, credo, líberi;
nunc sérvitus si evénit, ei vos mórigerari mós bonust,
eámque herili império ingeniis vóstris lenem réddere.
Indígna digna habénda sunt, herus quaé facit.
PH. Oh, oh, oh!
LO. Éiulatióne haud opus est. Óculis multam míseriae
ádicitis. In ré mala animo sí bono utare, ádiuvat.
TY. At nós pudet, quia cúm catenis súmus. LO. At pigeat póstea
nóstrum herum, si éximat, aút solutós sinat,

quós argento émerit.
TY. Quíd ille a nobis métuit? Scimus nós, no-
strum officiúm quod est,
sí solutós sinat.
LO. Át fugam fíngitis: séntio, quam rém agitis.
TY. Nós fugiamus? quó fugiamus? LO. Ín pa-
triam. TY. Apage! haud nós id deceat,
fúgitivos imitári. LO. Imo edepol, si érit occasio,
haúd dehortor.
TY. Únum exoráre vos sínite nos. LO. Quíd-
nam id est?
TY. Út sine hisce árbitris
átque vobís, nobis
détis loquendí locum.
LO. Fíat. Abscédite hinc! nós concedámus huc.
Séd brevem orátionem íncipesse. TY. Hém, mi
istuc
cértum erat. — Cóncede huc! LO. Ábite istim.
PH. Obnóxii
ámbo vobís sumus própter hanc rém, quom,
quam
vólumus nos cópiam esse, fácitis nos cómpotes.
Sécede huc núnc ïam, sí videtúr, procul,
ne árbitri dícta nostra árbitrarí queant,
neú permanét palam haec nóstra fallácia:
nám doli nón doli súnt, nisi astú colas,
séd malum máximum, si íd palam próvenit.
Nám si herus tú mihi es, átque ego mé tuom
sérvom esse adsímulo:
tamen víso opust, cauto ést opus,
ut hoc sóbrie sineque árbitris
adcúrate agátur docte ét diligénter:
tanta íncepta rés est; haud sómniculóse hoc

agéndum est. TY. Ero, út me volés esse. PH. Spéro.
TY. Nam tú nunc vidés, pro tuó caro cápite
carum ófferre meúm me capút vilitáti.
PH. Scío. TY. At scire túm memento, quándo id, quod volés, habebis.
Nám fere máxuma párs
mórem hunc hominés habent: quód volunt, dum ímpetrant,
súnt boni; séd id ubi iám penes sése habent,
éx bonis péssumi et fraúdulentíssumi
súnt. Nunc, ut té mihi ésse volo, esse aútumo.
Quód tibi suádeo, suádéam meó patri.
PH. Pól ego te, si aúdeam, meúm patrem nóminem:
nám secundúm patrem tu és pater próxumus.
TY. Aúdio. PH. Et proptérea saepiús te moneo, ut mémineris:
nón ego herus tibí, sed servos súm. Nunc te hoc unum óbsecro.
Quóniam nobis di ímmortales ánimum ostenderúnt suom,
út qui herum me tíbi fuisse atque ésse nunc conservóm velint,
quód antehac pro iure ímperitabam méo, nunc te oro pér precem,
pér fortunam incértam et per mei te érga bonitatém patris,
pér conservitiúm commune, quód hostica evenít manu:
né me secus honóre honestes, quam égo, quom servibás mihi,
átque ut, qui fuerís et qui nunc sís, meminisse ut mémineris.

TY. Scío quidem, me te ésse nunc et te ésse me. PH. Hem, istuc sí potes
mémoriter meminísse, inest spes nóbis ín hac astútia.

ACTUS II. SCENA II.

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARUS.

HE. Iam égo revortar íntro, si ex his, quaé volo, exquisívero.
Úbi sunt isti, quós ante aedis iússi huc producí foras?
PH. Édepol tibi ne quaéstioni essémus, cautum intéllego:
íta vinclis custódiisque círcummoenití sumus.
HE. Quí cavet, ne décipiatur, víx cavet, quom etiám cavet:
étiam quom cavísse ratus est, saépe is cautor cáptus est.
Án vero non iústa causa est, út vos servem sédulo,
quós tam grandi sím mercatus praésenti pecúnia?
PH. Néque pol tibi nos, quía nos servas, aéquom est vitio vórtere,
néque te nobis, sí abeamus hínc, si fuat occásio.
HE. Út vos hic, itidem íllic apud vos méus servatur fílius.
PH. Cáptus est? HE. Ita. PH. Nón igitur nos sóli ignavi fúvimus.
HE. Sécede huc: nam súnt, ex te quae sólo scitarí volo,

quárum rerum té falsiloquum mi ésse nolo. PH. Nón ero,
quód sciam; si quíd nescivi, id néscium tradám tibi.
TY. Núnc senex est ín tonstrina! núnc iam cultros áttinet!
Ne íd quidem, involúcre iniicere, vóluit, vestem ut ne ínquinet.
Séd utrum strictimne áttonsurum dícam esse, an per péctinem,
néscio; verúm si frugi est, úsque admutilabít probe.
HE. Quíd tu? servosne ésse an liber mávelis? memorá mihi.
PH. Próxumum quod sít bono, quodque á malo longíssume,
íd volo; quamquám non multum fúit molesta sérvitus,
néc mihi secus erát, quam si essem fámiliaris fílius.
TY. Eúge, pol Thalém talento nón emam Milésium:
nam ád sapientiam húius ille nímius nugatór fuit.
Út facete orátionem ad sérvitutem cóntulit!
HE. Quó de genere nátust illic Phílocrates? PH. Polyplúsio,
quód genus illic únum est pollens átque honoratíssumum.
HE. Quíd ipsus hic? quo honóre est illic? PH. Súmmo atque ab summís viris.
HE. Tum ígitur, ei quom in Ális tanta grátia est, ut praédicas,
quíd divitiae? súntne opimae? PH. Unde éxcoquat sevóm senex.

HE. Quíd pater? vivítne? PH. Vivom, quom índe abiimus, líquimus;
núnc vivatne, néc ne, id Orcum scíre oportet scílicet.
TY. Sálva res est: phílosophatur quóque iam, non mendáx modo est.
HE. Quód erat ei nomén? PH. Thesaurochrýsonicochrýsides.
HE. Vídelicet proptér divitias índitum id nomén quasi est.
PH. Ímo edepol proptér avaritiam ipsíus ac tenáciam.
[Nam ílle quidem Theodóromedes fúit germano nómine.]
HE. Quíd tu ais? tenáxne pater est éius? PH. Imo edepol pértenax.
Quín etiam, ut magis nóscas, Genio súo ubi quando sácruficat,
ád rem divinám quibus est opus, Sámiis vasis útitur,
ne ípse Genius súbripiat. Proinde, áliis ut credát, vide.
HE. Séquere hac me igitur: éadem ego ex hoc, quaé volo, exquaesívero.
Phílocrates, hic fécit, hominem frúgi ut facere opórtuit:
Nám ego ex hoc, quo génere gnatus sís, scio: hic fassúst mihi.
Haéc tu eadem si cónfiteri vís, tua e re féceris;
quaé tamen scito scíre me ex hoc. TY. Fécit officium híc suom,
quóm tibi est conféssus verum; quámquam volui sédulo

méam nobilitatem óccultare et génus et dívitiás meas,
Hégio; nunc, quándo patriam et líbertatem pérdidi,
nón ego istunc me pótius quam te métuere aequom cénseo:
vís hostilis cum ístoc fecit méas opes aequábilis.
Mémini, quom dicto haúd audebat, fácto nunc laedát licet.
Séd viden'? Fortúna humana fíngit artatque, út lubet:
mé, qui liber fúeram, servom fécit, e summo ínfumum;
qui ímperare insuéram, nunc altérius imperio óbsequor;
ét quidem si proínde, ut ipse fui ímperator fámiliae,
hábeam dominum, haud vérear, ne iniúste aut graviter mi ímperet.
Hégio, hoc te mónitum, nisi forte ípse non vis, vólueram.
HE. Lóquere audacter. TY. Tam égo fui ante líber, quam gnatús tuos;
tám mihi, quam illi, líbertatem hostílis eripuít manus;
tám ille apud nos sérvit, quam ego nunc híc apud te sérvio.
Ést profecto déus, qui, quae nos gérimus, auditque ét videt;
ís, uti tu med híc habueris, proínde illum illic curáverit:
béne merenti béne profuerit, mále merenti pár erit.

Quám tu filiúm tuom, tam páter me meus desíderat.
HE. Mémini ego istoc. Séd faterin' éadem, quae hic fassúst mihi?
TY. Égo patri meo ésse fateor súmmas divitiás domi,
méque summo génere gnatum; séd te obtestor, Hégio,
né tuom animum aváriorem fáxint divitiaé meae:
né, patri tametsi únicus sum, decére videatúr magis,
mé saturum servíre apud te súmtu et vestitú tuo
pótius, quam illic, ubi mínume honestum est, méndicantem vívere.
HE. Égo virtute deum ét maiorum nóstrum dives súm satis:
nón ego omninó lucrum omne esse útile homini exístumo.
Scío ego: multos iám lucrum luculéntos homines réddidit;
ést etiam, ubi profécto damnum praéstet facere, quám lucrum.
Ódi ego aurum: múlta multis saépe suasit pérperam.
Núnc hoc animum advórte: ut ea, quae séntio, paritér scias.
Fílius meus íllic apud vos sérvit captus Álide;
éum si reddis míhi, praeterea únum nummum né duis,
ét te et hunc amíttam hinc. Alio pácto abire nón potes.
TY. Óptumum atque aequíssumum oras, óptumusque hominum és homo.
Séd is privatam sérvitutem sérvit illi, an públicam?

HE. Prívatam medicí Menarchi. PH. Pól hic quidem huius ést cliens.
Tam hóc quidem tibi ín proclivi, quam ímber est quandó pluit.
HE. Fác, is homo ut redimátur. TY. Faciam. Séd te id oro, Hégio. . . .
HE. Quíd vis, dum ab re né quid ores, fáciam. TY. Auscultadúm: scies.
Égo me amitti, dónicum ille huc rédierit, non póstulo;
vérum quaeso, ut aéstumatum hunc míhi des, quem mittam ád patrem:
út is homo redimátur illi. HE. Imo álium potius mísero
híne, ubi erunt indúciae, illuc, tuóm qui conveniát patrem:
quí tua, quae tu míseris, mandáta, ita, ut velis, pérferat.
TY. Át nihil est, ignótum ad illum míttere: operam lúseris;
húnc mitte: hic reddét transactum ómne, si illuc vénerit;
néc quemquam fidéliorem, néque quoi plus credát, potes
míttere ad eum, néc qui magis sit sérvos ex senténtia,
néque adeo, quoi túom concredat fílium hodie audácius.
Né vereare: méo periculo húius ego experiár fidem,
frétus ingenio éius, quod me esse scít erga se bénevolum.
HE. Míttam equidem istunc aéstumatum tuá fide, si vís. TY. Volo;

quám citissume potest, tam hoc cédere ad factúm volo.
HE. Núm quae causa est, quín, si ille huc non rédeat, vigintí minas
míhi des pro illoc? TY. Óptume imo. HE. Sólvite istum núnc iam,
átque utrumque. TY. Dí tibi omnes ómnia optata ádferant,
quóm me tanto honóre honestas, quómque ex vinclis éximis.
Hóc quidem haud moléstum est, iam quod cóllus collarí caret.
HE. Quód bonis benefít beneficium, grátia ea gravida ést bonis.
Núnc tu, illunc si illo és missurus, díce, monstra, praécipe,
quae ád patrem vis núntiari. Vín vocem huc ad té? TY. Voca.

ACTUS II. SCENA III.

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARUS.

HE. Quae rés bene vortat míhi, meoque fílio,
vobísque: vult te nóvus herus operám dare
tuo véteri domino, quód is velit, fidéliter.
Nam ego te aéstumatum huíc dedi vigintí minis;
hic aútem te ait míttere hinc velle ád patrem;
meum ut íllic redimat fílium: mutátio
intér me atque illum ut nóstris fiat fíliis.
PH. Utróquevorsum réctum est ingeniúm meum,

ad te átque ad illum; pró rota uti mé licet:
vel ego húc vel illuc vórtar, quo imperábitis.
HE. Tuté tibi eà tuopte ingénio prodes plúrimum,
quom sérvitutem íta fers, ut ferrí decet.
Sequere. — Hém tibi hominem! TY. Grátiam habeó tibi,
quom cópiam istam mi ét potestatém facis,
ut ego ád parentes húnc remittam núntium,
qui mé quid rerum hic ágitem et quid fierí velim,
patrí meo ordine ómnem rem illuc pérferat.
Nunc íta convenit ínter me atque hunc, Týndare,
ut te aéstumatum in Álidem mittam ád patrem:
si nón rebitas húc, ut viginti minas
dem pró te. PH. Recte cónvenisse séntio:
nam páter expectat aút me, aut aliquem núntium,
qui hinc ád se veniat. TY. Érgo animum advortás volo,
quae núntiare hinc té volo in patriam ád patrem.
PH. Phílocrates, ut adhúc locorum féci, faciam sédulo,
út potissumúm, quod in rem récte conducát tuam,
íd petam, id pérsequarque córde atque animo et víribus.
TY. Fácis ita, ut te fácere oportet. Núnc animum advortás volo.
Ómnium primúm salutem dícito matri ét patri,
Ét cognatis, ét si quem alium bénevolentem víderis:
me híc valere et sérvitutem sérvire huic homini óptumo,
quí me honore honéstiorem sémper fecit ét facit.
PH. Ístuc ne praecípias, facili mémoria meminí tamen.

TY. Nam équidem, nisi quod cústodem habeo, líberum me esse árbitror.
Dícito patrí, quo pacto míhi cum hoc convénerit
de húius filió . . . PH. Quae memini, móra mera est monérier.
TY. út eum redimat ét remittat nóstrum huc amborúm vicem.
PH. Méminero. HE. At quamprímum poterit, tam ín rem utrique est máxume.
PH. Nón tuom tu mágis videre, quam ílle suom gnatúm cupit.
HE. Méus mihi, suos quoíque est carus. PH. Númquid aliud vís patri
núntiari? TY. Me híc valere; et túte audacter dícito,
Týndare, inter nós fuisse ingénio haud discordábili:
néque te commeruísse culpam, néque me advorsatúm tibi;
béneque hero gessísse morem, in tántis aerumnís tamen;
néque med unquam déseruisse té neque factis néque fide
rébus in dubiís, egenis. Haéc pater quandó sciet,
Týndare, ut fuerís animatus érga suom gnatum átque se:
númquam erit tam avárus, quin te gráti̇s emittát manu.
Ét mea opera, si hínc rebito, fáciam ut faciat fácilius:
nám tua opera et cómitate et vírtute et sapiéntia
fécisti, ut redíre liceat ád parentes dénuo;

quóm apud hunc conféssus es et génus et dívitiás meas:
quó pacto exemísti e vinclis túom herum tua sapiéntia.
PH. Féci ego ita, út commémoras, et, te méminisse id, gratum ést mihi.
Mérito tibi ea évenerunt á me: nam nunc, Phílocrates,
si égo item memorem, quaé med erga múlta fecistí bene,
nóx diem adimat: nám servos meus si ésses, nihilo sécius
óbsequiosus míhi fuistí sémper. HE. Di, vostrám fidem,
hóminum ingenium líberale! ut lácrumas excutiúnt mihi!
Vídeas, corde amáre inter se: quántis suum herum laúdibus
sérvos collaudávit. PH. Me pol ístic haud centésimam
pártem laudat, quam ípse meritust út laudetur laúdibus.
HE. Érgo quom optumé fecisti, núnc adest occásio
bénefacta cumuláre: ut erga hunc rém geras fidéliter.
PH. Máge non factum póssum velle, quam ópera experiar pérsequi.
Íd ut scias; Iovém supremum téstem laudo, Hégio,
me ínfidelem nón futurum Phílocrati . . . HE. Probus és homo.
PH. néc me secus unquam éi facturum quícquam, quam memét mihi.

TY. Ístaec dicta te éxperiri et óperis et factís volo;
ét quod minus dixí, quam volui, dé te, animum advortás volo.
Átque horunc verbórum causa cavéto, mihi iratús fuas;
séd, te quaeso, cógitato, hinc méa fide mittí domum
te aéstumatum et méam esse vitam hic pró te positam pígnori:
né tu me ignorés, quom extemplo meo é conspectu abscésseris,
quóm me servom in sérvitute pró ted hic relíqueris;
túque te pro líbero esse dúcas, pignus déseras,
néque des operam, pró me ut huius réducem facias fílium.
Scíto, te hinc minís viginti aéstumatum míttier.
Fác fidelis sís fideli: cáve fidem fluxám geras.
Nám pater, scio, fáciet, quae illum fácere oportet, ómnia.
Sérva tibi in perpétuom amicum me, átque hunc inventum ínveni.
Haéc per dexterám tuam te déxtera retinéns manu
óbsecro: infidélior mihi né fuas, quam ego súm tibi.
Tú hoc age! tu míhi herus nunc es, tú patronus, tú pater:
tíbi commendo spés opesque méas. PH. Mandavistí satis.
Sátin' habes, mandáta quae sunt, fácta si referó? TY. Satis.
PH. Ét tua et tua húc ornatus réveniam ex senténtia.

Númquid aliud? TY. Út, quamprimum póssis, redeas. PH. Rés monet.
HE. Séquere me: viáticum ut dem á trapezitá tibi.
Eádem opera a praetóre sumam sýngraphum. TY. Quem sýngraphum?
HE. Quem híc ferat secum ád legionem: hinc íre huic ut liceát domum.
Tu íntro abi. TY. Bene ámbulato. PH. Béne vale. HE. Edepol rém meam
cónstabilivi, quom íllos emi dé praeda a quaestóribus!
Éxpedivi ex sérvitute fílium, si dís placet.
Át etiam dubitávi, hos homines émerem, an non emerém, diu.
Sérvate istum, súltis, intus, sérvi, ne quoquám pedem
éfferat sine cústodela. Iám ego apparebó domi:
ád fratrem modó capteivos álios invisé meos;
eádem percontábor, ecquis hunc ádulescentem nóverit.
Séquere, te ut amíttam: ei rei prímum praevortí volo.

ACTUS III. SCENA I.

ERGASILUS.

Míser homo est, quí ipsé sibi, quod edit, quaérit, et id aegre ínvenit;
séd ille est misеriór, qui et aegre quaérit, et nihil ínvenit:

ille miserrumúst, qui, quom cupit ésse, quod edit, nón habet.
Nam hércle ego huic diéi, si liceat, óculos effodiám lubens:
íta malignitáte oneravit ómnes mortalés mihi;
néque ieiuniósiorem néque magis effertúm fame
vídi, nec quoi mínus procedat, quídquid facere occéperit:
íta venter guttúrque resident ésuriales férias.
Ílicet parasíticae arti in máxumam malám crucem:
íta iuventus iám ridiculos ínopesque ab se ségregat.
Níl morantur iám Laconas, ími subsellí viros,
plágipatidas, quíbus sunt verba síne pena et pecúnia;
eós requirunt, quí, lubenter quom éderint, reddánt domi.
Ípsi obsonant, quaé parasitorum ánte erat província;
ípsi de foró tam aperto cápite ad lenonés eunt,
ín tribu quam apérto capite sóntis condemnánt reos;
néque ridiculos iám terunci fáciunt; sese omnés amant.
Nam út dudum hinc abívi, accessi ad ádulescentes ín foro;
sálvete, inquam: quo ímus una ad prándium? — Atque illí tacent. —
Quís ait „Huc,“ aut quís profitetur? ínquam. — Quasi mutí silent,
néqué me rident. Úbi coenamus? ínquam. Atque illi ábnuunt.

Díco unum ridículum dictum dé dictis melióribus,
quíbus solebam ménstruales épulas ante adipíscier.
Némo ridet. Scívi extemplo, rém de compactó geri.
Né canem quidem írritatam vóluit quisquam imitárier,
sáltem, si non árriderent, déntis ut restríngerent.
Ábeo ab illis, póstquam video mé sic ludificárier;
pérgo ad alios; vénio ad alios, déinde ad alios: úna res;
ómnes compactó rem agunt, quasi ín Velabro oleárii.
Núnc redeo inde, quóniam me ibi vídeo ludificárier.
Ítem alii parasíti frustra obámbulabant ín foro.
Núnc barbarica lége certum est iús meum omne pérsequi:
quí concilium iniére, quo nos víctu et vita próhibeant,
hís diem dicam; írrogabo múltam, ut mihi coenás decem
meo árbitratu dént, quom cara annóna sit. Sic égero.
Núnc ibo ad portum hínc: est illic mi úna spes coenática;
si éa decollabít, redibo huc ád senem ad coenam ásperam.

ACTUS III. SCENA II.

HEGIO.

Quid est suávius, quam béne rem gerere público
bonó, sicut ego féci heri,
quom emi hósce homines? Ubi quísque vident,
eúnt obviám, gratulánturque eám rem.
Ita núnc me miserúm restitándo, retinéndo
lassúm reddidérunt:
vix éx gratulándo misér iam eminébam.
Tandem ábii ad praetórem; ibí vix requiévi;
rogó syngraphúm;
datúr mihi; illicó
dedí Tyndaró:
ílle abiit démum. Inde íllico praevórtor
domúm. Postquam id áctum est,
eo prótinus ad fratrem, álii mei ubi sunt Álii captívi;
rogó, Philocratem ex Álide ecquis hóminum noverít. Iam hic
exclámat, eum sibi ésse sodalem; díco eum esse apúd me;
hic éxtemplo orat óbsecratque, eum síbi videre ut líceat.
Iussi íllico hunc exsólvi. Nunc tu séquere me,
ut, quód me oravisti, ímpetres, eum hóminem uti convénias.

ACTUS III. SCENA III.

TYNDARUS.

Nunc íllud est, quom mé fuisse, quam ésse, nimio mávelim;
nunc spés, opes auxíliaque a me ségregant spernúntque se.
Hic ille ést dies, quom núlla vitae méae salus sperábilis,
neque exítium exitio est, néque adeo spes, quaé mi hunc aspellát metum:
nec súbdolis mendáciis mihi úsquam integumentum ést meis,
nec sýcophantiís nec fucis úllum mantellum óbviam est,
neque déprecatió perfidiis méis, nec malefactís fuga est,
nec cónfidentiae úsquam hospitium est, néc deverticulúm dolis.
Opérta quae fuére, aperta súnt; patent praestígiae.
Ómnis res palam ést, neque ullum hác de re negótium est,
quín male occidam, óppetamque péstem heri vicém mei.
Pérdidit me Arístophontes híc, qui intro venít modo:
ís me novit; ís sodalis Phílocrati et cognátus ést;
neque iám Salus serváre, si volt, mé potest;
nec cópia est, nisi si áliquam corde máchinor astútiam. —
Quám, malum? quid máchiner? quid cómminiscar? Máxumas
nugás ineptiásque incepso. Haéreo.

ACTUS III. SCENA IV.

HEGIO. TYNDARUS. ARISTOPHONTES. LORARIUS.

HE. Quo íllum nunc hominem prőripuisse fóras se dicam ex aédibus?
TY. Núnc enimvero ego óccidi! eúnt ad te hostes, Týndare!
Quíd loquar? quid fábulabor? quíd negabo, aut quíd fatebor?
Mihi rés in incertó sita est. Quid rébus confidám meis?
Utinám te di prius pérderent, quam périisti e patriá tua,
Arístophontes, qui éx parata re ímparatam omném facis!
Occísa est haec res, nísi reperio atrócem mi aliquam astútiam.
H. Sequere. Hém tibi hominem! adi átque alloquere. T. Quís homo est me hominum míserior?
AR. Quíd istuc est, quod méos te dicam fúgitare oculos, Týndare,
próque ignoto me ádspernari, quási me nunquam nóveris?
Équidem tam sum sérvos, quam tu, etsi égo domi libér fui;
tu úsque a puero sérvitutem sérvivisti in Álide.
HE. Édepol minume míror, si te fúgitat aut oculós tuos,
aút si te odit, qui ístum appelles Týndarum pro Phílocrate.

TY. Hégio, hic homó rabiosus hábitus est in Álide:
né tu, quod istic fábuletur, aúris immittás tuas:
nám istic hastis ínsectatus ést domi matrem ét patrem,
ét illic isti, quí sputatur, mórbus interdúm venit.
Proín tu ab istoc prócul recedas! HE. Últro istum a me! AR. Ain', vérbero,
mé rabiosum, atque ínsectatum esse hástis meum memorás patrem,
ét eum morbum mi ésse, ut qui me ópus sit insputárier?
HE. Né verere: múltos istic mórbus homines mácerat,
quíbus insputarí saluti fúit, atque aliis prófuit.
AR. Quíd tu autem? etiam huic crédis? HE. Quid ego crédam huic? AR. Insanum ésse me.
TY. Víden' tu hunc quam inimíco voltu intuétur! Concedi óptumum est,
Hégio: fit, quód ego dixi: glíscit rabies: cáve tibi!
HE. Crédidi esse insánum extemplo, ubi te áppellavit Týndarum.
TY. Quín suom ipse intérdum ignorat nómen, neque scit, quí siet.
HE. Át etiam te suóm sodalem esse aíbat. TY. Haud vidí magis!
Ét quidem Alcmaeon, átque Orestes, ét Lycurgus póstea
úna opera mihi súnt sodales, qua íste. AR. At etiam, fúrcifer,
mále loqui mi audés? non ego te nóvi? HE. Pol planum íd quidem est,
nón novisse, qui ístum appelles Týndarum pro Phílocrate.

Quém vides, eum ignóras; illum nóminas, quem nón vides.
AR. Ímo iste eum sese áit, qui non est, ésse; et, qui vero ést, negat.
TY. Tu énim repertus's, Phílocratem qui súperes verivérbio!
AR. Pól, ego ut rem videó, tu inventus's, véra vanitúdine
quí convincas! Séd quaeso hercle, agedum, ádspice ad me! TY. Hem! AR. Díc modo:
té negas Tyndarum ésse? TY. Nego, inquam. AR. Tún' te Philocratem ésse ais?
TY. Áio ego, inquam. AR. Túne huic credis? HE. Plús quidem, quam tibi aút mihi:
nam ílle quidem, quem tu húnc memoras esse, hódie hinc abiit Álidem
ád patrem huius. AR. Quém patrem, qui sérvos est? TY. Et tú quidem
sérvos, et libér fuisti; et égo me confidó fore,
si húius huc recónciliasso in líbertatem fílium.
AR. Quíd ais, furcifér? tun' te gnatum ésse memoras líberum?
TY. Nón equidem me Líberum, sed Phílocratem esse aió. AR. Quid est?
Út scelestus, Hégio, nunc ís te ludos híc facit!
Nám is est servos ípse, neque praetér se unquam ei servós fuit.
TY. Quía tute ipse egés in patria, néc tibi, qui vivás, domi est:
ómnis inveníri similes tíbi vis. Non mirúm facis:
ést miserorum, ut málevolentes sínt atque invideánt bonis.

AR. Hégio, vide sís, ne quid tu húic témere insistas crédere!
Átque, ut perspició, profecto iam áliquid pugnai édidit:
fílium tuom quód redimere se áit, id neutiquam míhi placet.
TY. Scío, te id nolle fíeri; efficiam támen ego id, si di ádiuvant:
íllum restituam huíc, hic autem in Álidem me meó patri.
Própterea ad patrem hínc amisi Týndarum. AR. Quin túte is es,
néque praeter te in Álide ullus sérvos istoc nómine est.
TY. Pérgin' servom me éxprobrare esse, id, quod vi hostili óbtigit?
AR. Énim iam nequeo cóntineri! TY. Heus, aúdin', quod ait? quín fugis?
Iám illic hic nos ínsectabit lápidibus, nisi illúm iubes
cómprehendi. AR. Crúcior. TY. Ardent óculi: fune opus, Hégio!
Víden' tu, illi maculári corpus tótum maculis lúridis?
Átra bilis ágitat hominem! AR. At pól te, si hic sapiát senex,
átra pix agitet ápud carnuficem, tuóque capiti illúceat.
TY. Iám deliraménta loquitur: lárüae stimulánt virum.
HE. Quíd hercle, quid, si hunc cómprehendi iússerim? TY. Sapiás magis.

AR. Crúcior, lapidem nón habere mé, ut illi mastígiae
cérebrum excutiam, quí me insanum vérbis concinnát suis!
TY. Aúdin', lapidem quaéritare? AR. Sólus te solúm volo,
Hégio. HE. Istinc lóquere, si quid vís, procul tamen aúdiam.
TY. Námque edepol si adbítes propius, ós denasabít tibi
mórdicus. AR. Neque pól me insanum, Hégio, esse créduis,
néque fuisse unquám, neque esse mórbum, quem istic aútumat;
vérum si quid métuis a me, iúbe me vincirí. Volo,
dum ístic itidem vínciatur. TY. Ímo enimvero, Hégio,
ístic, qui volt, vínciatur. AR. Táce modo! ego te, Phílocrates
fálse, faciam, ut vérus hodie réperiare Týndarus!
Quíd mi abnutas? TY. Tíbi ego abnuto? Quíd agat, si absis lóngius?
HE. Quíd ais? quid, si adeam húnc insanum? TY. Núgas! ludificábitur;
gárriet, quod néque pes unquam néque caput compáreat.
Órnamenta absúnt: Aiacem, hunc quóm vides, ipsúm vides.
HE. Níhili facio; támen adibo. TY. Núnc ego omnino óccidi!
núnc ego inter sacrúm saxumque stó, nec, quid faciám, scio!

HE. Dó tibi operam, Arístophontes, sí quid est quod mé velis.
AR. Éx me audibis véra, quae nunc fálsa opinare, Hégio.
Séd hoc primum me éxpurgare tíbi volo, me insániam
néque tenere, néque mi esse ullum mórbum, nisi quod sérvio.
Át ita me rex deórum atque hominum fáxit patriae cómpotem,
út istic Philocratés non magis est, quam aút ego aut tu. HE. Eho, díc mihi:
quís illic igitur ést? AR. Quem dudum díxi a principió tibi.
Hóc si secus repéries, nullam caúsam dico, quín mihi
ét parentum et líbertatis ápud te deliquió siet.
HE. Quíd tu ais? TY. Me tuom ésse servom et té meum herum. HE. Haud istúc rogo.
Fuístin' liber? TY. Fúi. AR. Enimvero nón fuit; nugás agit.
TY. Quí tu scis? An tú fortasse fuísti meae matri óbstetrix,
qui íd tam audacter dícere audes? AR. Púerum te vidí puer.
TY. Át ego te videó maior maiórem. Hem rursúm tibi!
Méam rem non curés, si recte fácias. Num ego curó tuam?
HE. Fúvitne huic patér Thesaurochrýsonicochrýsides?
AR. Nón fuit; neque ego ístuc nomen únquam audivi ante húnc diem;

Phílocrati Theodóromedes fúit pater. TY. Pereó probe!
Quín quiescis? díerectum, cor méum, i ac suspénde te!
tú subsultas; égo miser vix ádsto prae formídine.
HE. Sátin' istuc mihi éxquisitum est, fuísse hunc servom in Álide,
néque esse hunc Philocratém? AR. Tam satis, quam núnquam hoc inveniés secus.
Séd ubi is nunc est? HE. Úbi ego minume atque ípsus se volt máxume.
Tum ígitur ego derúncinatus, deártuatus súm miser
húius scelesti téchnis, qui me, ut lúbitum est, ductavít dolis.
Séd vide, sis! AR. Quin éxploratum díco et provisum hóc tibi.
HE. Cérton'? AR. Quín nihil, ínquam, invenies mágis hoc certo cértius.
Phílocrates iam inde úsque amicus fúit mihi a pueró puer.
HE. Séd qua facie est túos sodalis Phílocrates? AR. Dicám tibi:
mácilento ore, náso acuto, córpore albo, oculís nigris,
súbrufus aliquántum, crispus, cíncinnatus. HE. Cónvenit.
TY. út quidem hercle in médium ego hodie péssume procésserim.
Vae íllis virgis míseris, quae hodie in térgo morientúr meo!
HE. Vérba mihi data ésse video. TY. Quíd cessatis, cómpedes,

cúrrere ad me méaque amplecti crúra, ut vos cu stódiam?
HE. Sátin' med illi hodié scelesti cápti ceperún dolo?
Íllic servom se ádsimulabat, híc sese autem líbe rum;
núculeum amisí; reliquit pígneri putámina:
íta mi stolido súrsum vorsum os súblevere offúciis.
Híc quidem me nunquam írridebit. Cólaphe, Cor dalió, Corax,
íte istinc atque efférte lora! LO. Núm lignatum míttimur?

ACTUS III. SCENA V.

HEGIO. TYNDARUS. ARISTOPHONTES.

HE. Iniícite actutum mánicas huic mastígiae!
TY. Quid hoc ést negoti? Quíd ego deliquí? HE. Rogas,
satór sartorque scélerum et messor máxume?
TY. Non óccatorem dícere audebás prius?
nam sémper occant príus, quam sarriunt, rústici.
HE. At út confidentér mihi contra ádstitit!
TY. Decet ínnocentem sérvom atque innóxium
confídentem esse súom apud herum potíssumum.
HE. Adstríngite isti, súltis, vehementér manus!
TY. Tuús sum: tuas quidém vel praecidí iube.
Sed quíd negoti est, quámobrem succensés mihi?
HE. Quia mé meamque rém, quod in te uné fuit,
tuís scelestis fálsidicis falláciis

deláceravisti, deártuavistíque opes.
Conféciisti omnis rés ac rationés meas:
ita mi éxemisti Phílocratem falláciis.
Illum ésse servom crédidi, te líberum:
ita vósmet aiebátis, itaque nómina
inter vós permutavístis. TY. Fateor, ómnia
facta ésse ita, ut tu dícis, et falláciis
abiísse eum abs te méa opera atque astútia.
An, óbsecro hercle te, íd nunc succensés mihi?
HE. At cúm cruciatu máxumo id factum ést tuo.
TY. Dum ne ób malefacta péream, parvi aéstumo.
Si ego híc peribo, ast ílle, ut dixit, nón redit:
at érit mi hoc factum mórtuo memorábile,
meum herúm captivum ex sérvitute atque hóstibus
reducém fecisse líberum in patriam ád patrem,
meúmque potius mé caput perículo
praeóptavisse, quam ís periret, pónere.
HE. Facito érgo, ut Acherúnti clueas glória!
TY. Qui pér virtutem péritat, is non ínterit.
HE. Quando égo te exemplis éxcruciaro péssumis
atque ób sutelas túas te morti mísero,
vel te ínterisse vél perisse praédicent:
Dum péreas, nihil intérduo, dicant vívere.
TY. Pol si ístuc faxis, haúd sine poena féceris,
si ille húc redibit, sícut confído ádfore.
AR. Proh di ímmortales, núnc ego teneo, núnc scio,
quid sít hoc negoti: méus sodalis Phílocrates
in líbertate est ád patrem in patriá. Bene est,
nec ést quisquam mihi, aéque melius quoí velim.
Sed hóc mihi aegre est, me húic dedisse operám malam,
qui núnc propter me méaque verba víctus est.

HE. Vetuín' te quidquam mi hódie falsum próloqui?
TY. Vetuísti. HE. Cur es aúsus mentirí mihi?
TY. Quia véra obessent ílli, quoi operám dabam;
nunc fálsa prosunt. HE. Át tibi oberunt. TY. Óptume est.
At hérum servavi, quém servatum gaúdeo,
quoi mé custodem addíderat herus maiór meus.
Sed málene id arbitráre factum? HE. Péssume.
TY. At ego áio recte, qui ábs te seorsum séntio.
Nam cógitato: sí quis hoc gnató tuo
tuus sérvus faxit, quálem haberes grátiam?
emítteresne, nécne, eum servóm manu?
essétne apud te is sérvus acceptíssumus?
Respónde. HE. Opinor. TY. Cúr ergo iratús mihi es?
HE. Quia illí fuisti, quám mihi, fidélior.
TY. Quid? tu úna nocte póstulavisti ét die
recéns captum hominem, núperum et novítium,
te pérdocere, ut mélius consulerém tibi,
quam illí, quicum una a púero aetatem exégeram?
HE. Ergo áb eo petito grátiam istam! — Dúcite,
ubi pónderosas crássas capiat cómpedes!
Inde íbis porro in látomias lapidárias;
ibi, quom álii octonos lápides effodiúnt, nisi
cotídiano sésquiopus conféceris,
Sexcéntoplago nómen indetúr tibi.
AR. Per deós atque homines égo te obtestor, Hégio,
ne tu ístunc hominem pérduis! HE. Curábitur;
nam nóctu nervo vínctus custodíbitur;
intérdius sub térra lapides éximet.
Diu ego húnc cruciabo; nón uno absolvám die.
AR. Certúmne est tibi istuc? HE. Nón moriri cértiust.

Abdúcite istum actútum ad Hippolytúm fabrum:
iubéte huic crassas cómpedes impíngier.
Inde éxtra portam ad méum libertum Córdalum
in lápicidinas fácite deductús siet;
atque húnc me ita velle dícite curárier,
ne quí deterius huíc sit, quam quoi péssume est.
TY. Cur égo te invito me ésse salvom póstulem?
Períclum vitae méae stat tuo periculo.
Post mórtem in morte níhil est, quod metuám, mali;
etsí pervivo usque ád summam aetatém, tamen
breve spátium est perferúndi, quae minitás mihi.
Vale átque salve; etsi, áliter ut dicám, meres.
Tu Arístophontes, dé me ut meruisti, íta vale:
nam míhi propter te hoc óbtigit. HE. Ohe, abdúcite!
TY. At únum hoc quaeso, si húc rebitet Phílocrates,
ut mi éius facias cónveniundi cópiam.
HE. Perístis, nisi hunc iam é conspectu abdúcitis!
TY. Vis haéc quidem hercle est, ét trahi et trudí simul.
HE. Illic ést abductus récta in phylacam, ut dígnus est.
Ego illís capteivis áliis documentúm dabo,
ne tále quisquam fácinus incipere aúdeat:
quod ábsque hoc esset, quí mihi hoc fecít palam,
usque óbfrenatum súis me ductarént dolis.
Nunc cértum est nulli póst haec quidquam crédere:
satis súm semel decéptus. Speraví miser,
ex sérvitute me éxemisse fílium;
ea spés elapsa est. Pérdidi unum fílium

puerúm quadrimum, quém mihi servos súrpuit,
neque éum servom unquam répperi, neque fílium
maiór potitus hóstium est. Quod hoc ést scelus
quasi in órbitatem líberos prodúxerim!
Sequere hác; reducam te, úbi fuisti. Néminis
miseréri certum est, quía mei miseret néminem.
AR. Exaúspicavi ex vínclis; nunc intéllego
redaúspicandum esse ín catenas dénuo.

ACTUS IV. SCENA I.

ERGASILUS.

Iúpiter supréme, servas mé meásque augés opes
máxumas opímitates ópiparasque offérs mihi:
laudém, lucrum, ludúm, iocum, festívitatem, férias,
pompám, penum, potátiones, sáturitatem, gaúdium;
néc quoiquam homini súpplicare mé nunc est certúm mihi:
nam vél prodesse amíco possum, vél inimicum pérdere:
ita híc me amoenitáte amoena amoénus oneravít dies!
Síne sacris heréditatem sum áptus effertíssimam.
Núnc cursum ad seném capessam hunc Hégionem, quoí boni
tantum áffero, quantum ípsus a diis óptat, atque etiam ámplius.

Nunc cérta res est: eódem pacto, ut cómici serví solent,
coniíciam in collum pállium: primo éx med hanc rem ut aúdiat;
speróque, me ob hunc núntium aetérnum adepturúm cibum.

ACTUS IV. SCENA II.

HEGIO. ERGASILUS.

HE. Quanto ín pectore hánc rém meó magis volúto,
tantó mi aegritúdo auctiór est in ánimo,
ad íllunc modúm sublitum ós esse mi hódie;
neque íd perspicere quívi.
Quod quóm scibitúr,
per úrbem irridébor.
Quom extémplo ad forum ádvenero, ómnes loquéntur:
hic ílle est senéx ductus, quoí verba dáta sunt!
Sed Érgasilus éstne hic, procúl quem videó?
Collécto quidem ést pallió. Quidnam actúrust?
ER. [Move ábs te moram [ómnem] atque, Érgasile, age hánc rem!]
Mínor interminórque, ne quis míhi obstiterit óbviam,
nísi qui sat diú vixisse sése homo arbitrábitur:
nám qui obstiterit, óre sistet. HE. Híc homo pugilatum íncipit.
ER. Fácere certum est. Proínde ut omnes ítinera insistánt sua,

né quis in hac plateá negoti cónferat quidquám sui:
nám meus est balísta pugnus, cúbitus catapulta ést mihi,
húmerus aries; túm genu ut quemque ícero, ad terrám dabo;
déntilegos omnís mortalis fáciam, quemque offéndero!
HE. Quae íllaec eminátio est? nam néqueo mirarí satis.
ER. Fáciam, ut eius diéi locique meíque semper méminerit.
Quí mi in cursu obstíterit, faxo vítae is obstiterít suae.
HE. Quíd hic homo tantum íncipissit fácere cum tantís minis?
ER. Príus edico, né quis propter cúlpam capiatúr suam:
cóntinete vós domi! prohibéte a vobis vím meam!
HE. Míra edepol sunt, ni híc in ventrem súmsit confidéntiam.
Vaé misero illi, cúius cibo iste fáctust imperiósior!
ER. Túm pistores scróphipasci, quí alunt furfurí sues,
quárum odore praéterire némo pistrinúm potest,
eórum si quoiúsquam scropham in público conspéxero,
éx ipsis dominís meis pugnis éxculcabo fúrfures.
HE. Básilicas edíctiones átque imperiosás habet:
sátur homo est; habét profecto in véntre confidéntiam.
ER. Túm piscatorés, qui praebent pópulo piscis foétidos,

qui ádvehuntur quádrupedanti crúcianti canthério;
quórum odos subbásilicanos ómnis abigit ín forum:
eís ego ora vérberabo sírpiculis piscáriis,
út sciant, aliéno naso quam éxhibeant moléstiam.
Túm lanii autem, quí concinnant líberis orbás oves,
quí locant caedúndos agnos, ét duplam agninám danunt,
quí petroni nómen indunt vérveci sectário;
éum ego si in viá petronem pública conspéxero,
ét petronem et dóminum reddam mórtales misérrumos.
HE. Eúgepae! edíctiones aédilitias híc quidem habet;
mírumque adeo est, ni húnc fecere síbi Aetoli agoránomum.
ER. Nón ego nunc parasítus sum, séd régum rex regálior:
tántus ventri cómmeatus méo adest in portú cibûs.
Séd ego cesso hunc Hégionem oneráre laetitiá senem,
quí homine hominum adaéque nemo vívit fortunátior?
HE. Quae íllaec est laetítia, quam illic laétus largitúr mihi?
ER. Heús, ubi estis vós? [aperite!] écquis hoc aperit óstium?
HE. Híc homo ad coenam récipit se ad me. ER. Áperite hasce ambás foris,
priúsquam pultando ássulatim fóribus exitium áffero!

HE. Perhíbet hanc hominem cólloqui. Ergásile! ER. Ergasilum quí vocat?
HE. Réspice ad me. ER. Quód fortuna tíbi nec faciet, néc facit,
mé iubes. Séd quis est? HE. Hégio sum. ER. Óh mihi,
quántum est hominum óptumorum óptume, in tempore ádvenis.
HE. Néscio quem ad pórtum nactus és, ubi coenes: éo fastidis.
ER. Cédo manum! HE. Manúm? ER. Manum, inquam, cédo tuam actutúm! HE. Tene.
ER. Gaúde! HE. Quid ego gaúdeam? ER. Quia ego ímpero. Age, gaudé modo!
HE. Pól moerores mi ántevortunt gaúdiis. ER. Noli iráscier.
Iám ego ex corpore éxigam omnes máculas moerorúm tibi.
Gaúde audacter! HE. Gaúdeo, etsi níl scio, quod gaúdeam.
ER. Béne facis. Iubé . . . . HE. Quid iubeam? ER. Ígnem ingentem fíeri.
HE. Ígnem ingentem? ER. Ita díco: magnus út sit. HE. Quid? me, vólturi,
túan' causa aedis íncensurum cénses? ER. Noli iráscier.
Iúben', an non iubés, adstitui aúlas? patinas élui?
láridum atque epulás foveri fóculis fervéntibus?
álium pisces praéstinatum abíre? HE. Hic vigilans sómniat.
ER. Álium porcinam átque agninam et púllos gallináceos?

HE. Scís bene esse, sí sit, unde. ER. Pérnam atque ophthálmiam,
hóraeum, scombrum, ét trugonem, et cétum, et mollem cáseum?
HE. Nóminandi istórum tibi erit mágequam edundi cópia
híc apud me, Ergásile. ER. Mean' me caúsa hoc censes dícere?
HE. Néc nil hodie néc multo plus tu híc edes (ne frústra sis):
proín' tu tui quotídiani vícti ventrem ad me áfferas.
ER. Quín ita faciam, ut túte cupias fácere sumtum, etsi égo vetem.
HE. Égone? ER. Tu nae. HE. Túm tu mi igitur hérus es. ER. Imo bénevolens.
Vín' te faciam fórtunatum? HE. Málim, quam miserúm quidem.
ER. Cédo manum! HE. Hem manúm! ER. Di te omnes ádiuvant! HE. Nil séntio.
ER. Nón enim es in sénticeto: éo non sentis. Séd iube
vása tibi pura ápparari ád rem divinám cito,
átque agnum afférri proprium, pínguem. HE. Cur? ER. Ut sácrufices.
HE. Quoí deorum? ER. Mi hércle: nam ego nunc tíbi sum summus Iúpiter;
ídem ego sum Salús, Fortuna, Lúx, Laetitia, Gaúdium.
Proín tu deum hunc sáturitate fácias tranquillúm tibi.
HE. Ésurire míhi videre. ER. Míhi esurio, nón tibi.
HE. Tuo árbitratu fácile patior. ER. Crédo consuetús puer.

HE. Iúpiter te díque perdant! ER. Te hércle mi aequom est grátias
ágere ob nuntiúm: tantum ego nunc pórto a portu tíbi boni.
HE. Núnc tu mihi placés. Abi, stultus: séro post tempús venis.
ER. Ígitur olim si ádvenissem, mágis tu tum istuc díceres.
Núnc hanc laetitiam áccipe a me, quám fero: nam fílium
túom modo in portú Philopolemum vívom, salvom et sóspitem
Vídi in publicá celoce, ibidémque illum adulescéntulum
álium una et tuóm Stalagmum sérvom, qui aufugít domo,
quí tibi subripuít quadrimum púerum filiolúm tuom.
HE. Ábi in malam rem! lúdis me. ER. Ita me amábit sancta Sáturitas,
Hégio, itaque suó me semper cóndecoret cognómine,
út ego vidi . . . HE. Méumne gnatum? ER. túom gnatum et geniúm meum.
HE. Ét captivom illum Álidensem? ER. *Μὰ τὸν Ἀπόλλω!* HE. Et sérvolum
méum Stalagmum, méum qui gnatum súrripuit.... ER. *Νὴ τὰν Κόραν!*
HE. Iám diu? ER. *Νὴ τὰν Πραινέστην;* HE. Vénit? ER. *Νὴ τὰν Σιγνίαν!*
HE. Cérton'? ER. *Νὴ τὰν Φρουσινῶνα.* HE. Víde, sis! ER. *Νὴ τὰν Ἀλάτριον!*

Quíd tu per barbáricas urbis iúras? ER. Quia enim item ásperae
súnt, ut tuom victum aútumabas ésse. HE. Vae aetatí tuae!
ER. Quíppe quando míhi nil credis, quód ego dico sédulo.
Séd Stalagmus quóius erat tunc nátionis, quom hínc abit?
HE. Sículus. ER. At nunc Sículus non est: Bóius est; boiám terit:
líberorum quaérundorum caúsa ei, credo, uxór data est.
HE. Díc: bonan' fidé tu mi istaec vérba dixistí? ER. Bona.
HE. Di ímmortales, íterum gnatus vídeor, si vera aútumas!
ER. Án tu dubium habébis, etiam sáncte quom ego iurém tibi?
Póstremo, Hegió, si parva iúriiurando ést fides,
víse ad portum. HE. Fácere certum est. Tu íntus cura, quód opus est.
Súme, posce, próme quidvis! té facio cellárium.
ER. Nam hércle, nisi mantíscinatus próbe ero, fusti péctito.
HE. Aéternam tibi dápinato víctum, si vera aútumas!
ER. Únde id? HE. A me meóque gnato. ER. Spónden' tu istud? HE. Spóndeo.
ER. Át ego, tuom tibi ádvenisse fílium, respóndeo.
HE. Cúra, quam optumé potes! ER. Bene ámbula et redámbula!

ACTUS IV. SCENA III.

ERGASILUS.

Íllic hinc abiit; míhi rem summam crédidit cibáriam.
Di ímmortales, iam út ego collos praétruncabo tégoribus!
quánta pernis péstis veniet! quánta labes lárido!
quánta sumini ábsumedo! quánta callo cálamitas!
quánta laniis lássitudo! quánta porcináriis!
Nam ália si memorém, quae ad ventris víctum conducúnt, mora est.
Núnc ibo ad meam praéfecturam: út ius dicam lárido,
ét, quae pendent índemnatae pérnae, eis auxiliúm feram.

ACTUS IV. SCENA IV.

PUER HEGIONIS.

Diéspiter te díque, Ergasile, pérdant et ventrém tuom,
parasítosque omnes, ét qui posthac coénam parasitís dabit!
Cladés, calamitasque, íntemperies módo in nostram advenít domum.
Quasi lúpus esuriens métui ne illic ín me faceret ímpetum;

imisque hércle ego illum mále formidabam: íta frendebat déntibus.
dvéniens deturbávit totum cúm carni carnárium;
rrípuit gladium, praétruncavit tríbus tergoribus glándia;
ulás calicesque omnís confregit, nísi quae modialés erant;
ocum pércontabatúr, possentne sériae fervéscere;
ellás refregit ómnis intus, réclusitque armárium.
dsérvate istunc, súltis, servi! ego íbo, ut conveniám senem:
ícam, ut sibi penum áliud ornet, síquidem sese utí volet:
am hóc, ut hic quidem adórnat, aut iam níhil est, aut iam níhil erit.

ACTUS V. SCENA I.

IEGIO. PHILOPOLEMUS. PHILOCRATES.

IE. Iový disque agó gratiás merito mágnas,
quom té reducém tuo patrí reddidérunt,
quomque éx miseriís plurimís me exemérunt,
quae adhúc, te caréns dum hic fuí, sustentábam;
quomque húnc conspició in potéstate nóstra;
quomque haéc huius repérta est fidés firma nóbis.
PHILOP. Sátis iam dolui ex ánimo, et cura méd et lacrumis máceravi;
átis iam audivi túas aerumnas, ád portum mihi quás memorasti.
Hóc agamus. PH. Quíd nunc, quoniam técum servaví fidem,

tíbique hunc reducem in líbertatem féci? HE. Fecisti, út tibi,
Phílocrates, nunquám referre grátiam possím satis,
proínde ut tu proméritus de me et fílio meo. PHILOP. Imó potes,
páter, et poteris, ét ego potero, et di éam potestatém dabunt,
út beneficium bénemerenti nóstro merito múneres,
sícut tu huic potés, pater mi, fácere merito máxume.
HE. Quíd opus verbis? língua nulla est, quá negem, quidquíd roges.
PH. Póstulo abs te, ut mi íllunc reddas sérvom, quem hic relíqueram
pígnus pro me, quí mihi melior, quám sibi, sempér fuit:
pró benefactis éius utí ei prétium possim réddere.
HE. Quód benefecistí, referetur grátia: id, quod póstulas,
ét id et aliud, quód me orabis, ímpetrabis; átque te
nólim succensére, quod ego irátus ei fecí male.
PH. Quíd fecisti? HE. In lápicidinas cómpeditum cóndidi,
úbi rescivi, míhi data esse vérba. PH. Vae miseró mihi!
própter meum capút labores hómini evenisse óptumo!
HE. Át ob eam rem míhi libellam pró eo argenti né duis:
grátiis ut sit líber, a me abdúcito. PH. Edepol, Hégio,

fácis benigne! Séd quaeso, hominem ut iúbeas arcessí. HE. Licet.
Úbi estis vos? Íte actutum: Týndarum huc arcéssite.
Vós ite intro. Intéribi ego ex hac státua verbereá volo
érogitare, méo minore quíd sit factum filio.
Vós lavate intéribi. PHILOP. Sequere hac, Phílocrates, me intró. PH. Sequor.

ACTUS V. SCENA II.

HEGIO, STALAGMUS.

HE. Áge, tu illuc procéde, bone vir, lépidum mancupiúm meum!
ST. Quíd me oportet fácere, ubi tu, tális vir, falsum aútumas?
Fúi ego bellus, lépidus, bonus vir, núnquam, neque frugí bonae;
néque ero unquam. Nae tú spem ponas, mé bonae frugí fore.
HE. Própemodum, ubi locí fortunae túae sint, facile intéllegis;
[sí eris verax, rém tuam facies éx mala meliúsculam.]
Récta et vera lóquere. Sed neque tú vere neque récte adhuc
fécisti unquam. ST. Quód ego fatear, crédin' pudeat, quom aútumes?
HE. Át ego faciam ut púdeat; nam in rubórem te totúm dabo.

ST. Héia, credo ego, ímperito plágas minitarís mihi!
Tándem ista aufer. Díce, quid fers: út feras hinc, quód petis.
HE. Sátis facundus's: séd iam fieri díctis compendiúm volo.
ST. Út vis, fiat. HE. Béne morigerus fúit puer; nunc nón decet.
Hóc agamus. Iam ánimum advorte ac míhi, quae dicam, edíssere.
Sí eris verax, é tuis rebus féceris meliúsculas.
ST. Núgae istaec sunt: nón me censes scíre, qui dignús siem?
HE. Át ea subterfúgere potis es paúca, si non ómnia.
ST. Paúca effugiam, scío: nam multa evénient, et meritó meo,
quía et fugi et tíbi subripui fílium et eum véndidi.
HE. Quoí homini? ST. Theodóromedi in Álide Πολυπλουσίῳ
séx minis. HE. Proh di ímmortales, ís quidem huius ést pater
Phílocratis! ST. Quin mélius novi, quám te, et vidi saépius.
HE. Sérva, Iupitér supreme, et me ét meum gnatúm mihi!
Phílocrates, per túom te genium óbsecro, exi! té volo!

ACTUS V. SCENA III.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMUS.

PH. Hégio, adsum: sí quid me vis, ímpera. HE. Hic gnatúm meum
túo patri ait se véndidisse séx minis in Álide.
PH. Quám diu id factúm est? ST. Hic annus íncipit vicésimus.
PH. Fálsa memorat. ST. Aút ego aut tu: nám tíbi quadrímulum
túus pater pecúliarem párvolum pueró dedit.
PH. Quíd erat ei nomén? si vera dícis, memoradúm mihi.
ST. Paégnium vocitátust; post vos índidistis Týndaro.
PH. Cúr ego te non nóvi? ST. Quia mos ést oblivisci hóminibus,
néque novisse, quóius nihili sít facíunda grátia.
PH. Díc mihi! isne ístic fuit, quem véndidisti meó patri,
quí mihi pecúliaris dátus est, huius fílius?
HE. Vívitne is homo? ST. Argéntum accepi; níhil curavi céterum.
HE. Quíd tu ais? PH. Quin ístic ipsust Týndarus tuos fílius,
út quidem hic arguménta loquitur: nam ís mecum a pueró puer
béne pudiceque éducatust úsque ad adulescéntiam.
HE. Ét miser sum et fórtunatus, si vos vera dícitis:

éo miser sum, quía male illi féci, si gnatús meust.
Éheu, cur ego plús minusve féci, quam aequóm fuit!
Quód male feci, crúcior modo, si inféctum fieri póssiet.
Séd eccum incedit húc, ornatus haúd ex suis virtútibus!

ACTUS V. SCENA IV.

TYNDARUS. HEGIO. PHILOCRATES. STALAGMUS.

TY. Vídi ego multa saépe picta, quae Ácherunti fíerent
crúciamenta; vérum enimvero núlla adaeque est Ácheruns,
átque ubi ego fui in lápicidinis. Íllic ibi demum ést locus,
úbi labore lássitudo est éxigunda ex córpore.
Nam úbi illo adveni: quási patriciis púeris aut monédulae
aút anates aut cóturnices dántur, quicum lúsitent,
ítidem haec mihi advénienti upupa, quí me delectém, data est....
Séd herus eccum ante óstium, et herus álter eccum ex Álide
rédiit! HE. Salve, éxoptate gnáte mi! TY. Hem, quid? „Gnáte mi?“
Áttat, scio, cur té patrem adsimulés esse et me fílium:

quía mihi, item ut paréntes, lucis dás tuendae copiam.
PH. Sálve, Tyndare! TY. Ét tu, quoius caúsa hanc aerumnam éxigo!
PH. At nunc liber ín divitias fáxo venies: nám tibi
páter hic est; hic sérvos, qui te huic hínc quadrimum súrpuit,
vendiditque pátri meo te séx minis; is té mihi
párvolum pecúliarem párvolo pueró dedit.
Illic indicium fécit: nam hunc ex Álide huc redúcimus.
TY. Quíd? huius filium? PH. Íntus eccum frátrem germanúm tuom!
TY. Quíd tu ais? addúxtin' illunc húius captivom fílium?
PH. Quín, inquam, intus híc est. TY. Fecisti édepol et recte ét bene!
PH. Núnc tibi pater hic ést; hic fur est túos, qui parvom hinc te ábstulit.
TY. Át ego nunc hunc grándis grandem [natu] ob fúrtum ad carnuficém dabo.
PH. Méritus est. TY. Ergo édepol merito méritam mercedém dabo.
Séd dic, oro: páter meus tune és? HE. Ego sum, gnáte mi.
TY. Núnc edepol demum ín memoriam régredior, quom cógito,
quási per nebulam, Hégionem pátrem meum vocárier.
HE. Égo is sum. PH. Compédibus quaeso ut tíbi sit levior fílius
átque hic gravior sérvos. HE. Certum est, prínciplum id praevórtier.

Eámus intro, ut áccersatur fáber, ut istas cón pedes
tíbi adimam, huic dem. ST. Quói peculi níh est, recte féceris.

C A T E R V A.

Spéctatores, ád pudicos móres facta haec fa bula est:
néque in hac subagitátiones súnt neque ull amátio,
néc pueri suppósitio neque argénti circumdúctio
néque ubi amans aduléscens scortum líberet cla suóm patrem.
Húiusmodi paucás poëtae réperiunt comoédias,
úbi boni melióres fiant. Núnc vos, si vob placet,
ét si placuimús neque odio fúimus, signum ho míttite.
Quí pudicitiae ésse voltis praémium, plausúm date!

NOTAE

AD AMPHITRUONEM.

Prol. 12. *nuntiis ut.* Sic V. C. Lege igitur: *nuntis* contracte. — v. 35. *autem* correptim legendum, ut Mil. 3, 1. 83. Stich. 2, 1, 60. et al. — *petere* non elidendum, ut nec vs. 152. *facere.* — v. 38. *iam* leg. *iamd*, ut saepe *d* paragogicum addebatur. — v. 51. *huius* monosyllabum. — v. 54. *faciam* plene legendum. — v. 65. *conquistores* et hic et v. 82. et Merc. III, 4, 80. contracta forma pronunciandum pro *conquisitores.* Similiter contrahuntur interdum *amicitia*, *pudicitia*, *modestia*, *cubiculum*, al. etsi non pariter scribuntur. — v. 74. *quam si* e coni. Nam vulg. *quasi*, id quod versui non sufficit, siquidem *magistratum* ab init. contrahitur. — *sibi* totum eliditur. — v. 81. *Et* non legitur in libris, addendum versus causa ex Poen. prol. 40. — v. 84 *quive* monosyllabum. — v. 90. *Iovem* monosyllabum. — v. 102. *exercitum* prima brevi, ut 125. 140. I, 1, 248. I, 3, 6. II, 2, 109. V, 2, 7. — v. 114. Libri: *Dum illa*, quibus addidimus praepositionem. — v. 141. *fero* ne elidatur. — v. 151. *Adest.* — *Erit op.* e coni. Vulg. *Adest*, *ferit. Op.* cet. —

I, 1, 4. *inde* monosyllabum. — v. 5. *mihi* lege *mi*, et *neque* tamquam *ne.* — v. 9. *coegit* disyll. et *immodestia* ut quadrisyll. pronunciandum. — v. 12. *servitus* primis contractis. Cf. Trin. 5, 1, 6. Mil. 3, 1, 148. — v. 22. Lege *Satiust.* — v. 30. *bene.* Sic habet V. C. — v. 39. pronunciato *agrod*, uti et v. 54. — v. 57. *ordine* ne in fine elidatur, imo producatur, uti As. 2. 4, 48. Pers. 1, 1, 43. — v. 68. Sustulimus *item*, quod habet vulg. ante *hostes.* — v. 69. *imperator* in fine producendum. — v. 73. Enunciato: *actumst.* — v. 90. *inruere.* Versus est imminutus, miurus quasi, tribrachy pro cretico posito. Item v. 92. *alacri* brevis pro longa ponitur, quasi spondaeus pro cretico. — v. 96. *illic*

monosyllabum. — v. 101. *quia* totum eliditur. — v. 10[illegible] *exsequi* ne elidatur in fine. — v. 131. *esse* monosyllabum. — v. 139. *hic est.* Sic vulg. — v. 143. *pugneo* e coni. cf. Rud 3, 4, 58. Vulg. *pugni.*

I, 2, 1. *prospere* et alibi mediam *e* in scansione omittit Cf. Pers. 2, 3. 14. Pseud. 2, 1, 1. — v. 13. Sic vulg. atqu *concordiam* trisyllabum.

I, 3, 25. in *abii* ne elidatur. — v. 52. V. C. *Et dies nocte acc.* Nostr. e. coni. uti in fine *sequar* pro *subsequar*

II, 2, 2. Inclusa videntur spuria. — v. 14. *abitu* et hi et v. 20. media producta legendum. — v. 17. *vicit* ultim producta, uti saepe. — v. 36. *Nam quid* i. q. Quidnam. — v. 50. *rei* totum elidas. — v. 51. *meum* plene legatur. — v. 65. *revortimini* per licentiam producta prima. — v. 94 *tibi* quasi monosyllabum, ut et *sibi* saepe. — v. 109. *peden* quasi monosyllabum. — v. 112. ex Nonio accessit. — v. 121 *illic* monosyllabum. — v. 130. *Dedisse* contractim quasi di syllabum: *d'disse.* — v. 158. *ea* integrum eliditur. — v. 170 *nisi* lege *ni.* — v. 185. Sic vulg., addito tamen *tu* post *Ubi* — v. 202. Versus inclusi desunt in codd. illati ex Noni ab edd.

III, 1, 12. *innocenti* plene legatur.

III, 2, 36. *Vel* elidendum, quasi sit *ve.* Cf. Capt. 1, 1 22. II, 3, 10. Curc. 4, 1, 22. V. 2, 13. Most. 2, 1, 62. Stich 4, 2, 39. Poen. 4, 2, 5. Mil. 1, 1, 59. — v. 49. *pudicitiam* quasi *puditiam*, quatuor brevibus syllabis legendum, ut e Cist. 1, 1, 89. Epid. 3, 3, 24. IV, 1, 18. — v. 66. *apud* cor reptim, quasi monosyllabum. —

III, 3, 18. Accessit versus ex Nonio, nec legitur i libris. —

III, 4, 5. *Ille* monosyllabum. —

IV, 3, 15. Tertium *sive* quasi *seu* aut *si* legendum et elid. —

V, 1, 9. *sibi* eliditur totum. — Atque sic et v. 14 *meo.* — et v. 39. *tibi.* — v. 73. *cubilibus* quasi contractim l. *c'bilibus.*

V, 2, 1. *tibi* totum absorbetur elisione. — v. 7. *quam* plene legatur, *exercitum* autem correpta prima.

AD ASINARIAM.

Prol. 8. *Gregi* quasi pyrrhichius aut monosyllabum legitur. — v. 10. Legito *dicamd*, addito *d* paragogico. —

I, 1, 8. Restitui vulgatam, adiecto *quae* ex vett. — v. 51. vulg. *obsequelam*; nostr. ex coni. Scaligeri. — v. 52. *Quippe* monosyllabum. — v. 86. Legito *iaculod.* — Similiter versu 89. Perficitod. —

I, 3, 16. Restitui vulg. — v. 22. Sic habet versum Pal. III. — Et v. 52. et 55. *mihi* totum eliditur. — v. 65. *Aves* contractim ut monosyllabum legito; *necesse* autem disyllabum, ut alibi *decem*, *decet*, *decere* al. — v. 88. *simillimae* ab in. contrahito.

II, 2, 7. Praetuli vulg. *observavit*. — v. 92. *argento*. Sic V. C. — v. 105. *caveto* contractim tamquam disyllabum legendum.

II, 3, 2. *puere*. Sic edd. antt. — v. 11. *videt* in fine producito. — v. 25. *cedit* ex emend. pro vulg. *incedit*. Cf. Men. 5, 7, 31. Pseud. 4, 1, 54.

II, 4, 85. Legito: *méd Athenist.*

III, 1, 13. Sic fere vulg., quae tamen addit *una* ante *pars*.

III, 3, 135. *minas*, quasi *m'nas*, monosyllabum.

IV, 1, 7. *dedit* contracte l. — v. 42. l. *c'biculo*. — v. 49. *Forte* monosyllabum, ut *nempe*, *inde*, al.

V, 1, 1. 2. Versus duo priores suppositos esse, et metrum prodit, et hoc quod in praecendentibus miles iam accumbentes oppresserat. Nimirum aperitur paries in scena, et conspiciuntur convivantes. Orditur autem scena ex abrupto a versu tertio. Qua re forte postea minus recte observata, quum in hac scena, satis quidem inepte, prodirent histriones in prosceniunt et ibi accumberent, adiecti sunt duo illi versus, a vero Plauto longe alieni. — v. 10 *esse* monosyllabon.

V, 2, 5. *esse* monosyllabon. — v. 57. Non dubium, inclusa esse spuria, vel ob scansionem vel ob sensum. Ceterum leguntur in omnibus edd. Quibus omissis, et sensus et versus optime constat.

AD AULULARIAM.

Prol. 5. *avoque* correptis primis tamquam disyllabum enunciandum. — v. 31. *sibi* totum eliditur.

I. 1. 16. Postremum *etiam* legito: *etiamd.*

I, 3, 27. *Quia* totum eliditur.

II, 1. Versus sunt ab in. bacchiaci, dein Sotadei. Loci inclusi, utut in omnibus libris legantur, tamen spurios se et rhythmo et sensu produnt.

II, 4, 15. *Nempe* monosyllabum, ut Pseud. 1, 3, 13[?] al. — v. 16. *Senex* monosyllabum, ut Epid. 1, 1, 93. Rud prol. 35. al. — v. 36. *esse* monosyllabum.

II, 5, 9. Scripsimus *detrusti* pro vulg. *detrusisti*. — v. 11. Sic libri. At vulg. *Stultum — est* ex emendatione, qu[i] iungatur hic vs. cum sequenti, qui sine dubio suppositi[ci]tius est.

II, 7, 4. *Inde* monosyllabum, ut Amph. 1, 1, 4. Capt. 1, 2, 19. al.

II, 8, 7. Vulg. *Abeo iratus illinc.* Transposuimus, u[t] *illinc* sit monosyllabum, uti Most. 2, 2, 36. *qui* autem n[e] elidatur. — Quatuor postremi huius scenae versus apert[e] spurii sunt. Non enim otium erat plura etiam adiiciend[i] post v. 23. Deinde nusquam narratur Apollo Euclioni *similes* suppetias tulisse. Denique duplex illud *currere* locum affictum esse aperte monstrat.

II, 9, 3. Maxima huius vs. pars deest in codicibus, suppleta a Camerario.

III, 1, 3. Verbum *coquinare* corripitur in Plauto uti et *inquino*, *deruncino* al. Cf. Pseud. 3, 2, 85. 64. ubi pariter atque hic cdd. omnes *coquinare* habent, non *coquitare*, quod editores voluere hic substituere. Quod autem *coquinus* producitur, nihil impedit.

III, 2. Versus 1—32. sunt Saturnii huiuscemodi: ⏑ ⏑ ⏑́ ⏑ – – ⏑́ ⏑ – | ⏑́ – ⏑ ⏑́ – Versu 10. lege *quamd* et v. 13. *namd.* — Postremi duo troch. tetr.

III, 4, 7. Vulg. *Qui erat anui.*

III, 5. Fortasse maior huius scenae pars supposita. Certe concinnior multo esset poesis, si post versum 21. statim sequeretur v. 63. omissa ista exaggeratione, quam esse serioris aetatis, genitivi illi in *ii* plene pronunciati coarguunt.

III, 6, 9. Vulg. *Imo est, et dii faciant uti siet*, imperfecto versu, quem alii aliter explent. Quae inclusimus, ab nobis addita sunt.

IV, 7, 4. *Avonculo* tamquam Creticum pronunciato.

IV, 10, 61. Vulg. habet *et* ante *benedice*, quod omisimus cum Goellero.

V, 1. Scena imperfecta est. Sed et huius, quod restat, nonnisi pauci versus videntur genuini esse. Quae in editionibus sequuntur Supposita, desunt in V. C. et omnibus bonis libris; adiecta sunt medio aevo, quum agerentur fabulae Plautinae exercitii causa a scholasticis. Vide ad Amph. IV, 2, fin.

AD BACCHIDES.

Quae in edd. ab initio leguntur supposita, in nullo reperiuntur codice, et abiicienda fuerunt, sicut illata sunt medio aevo a malis poetis. Vide quae modo supra animadvertimus ad Aulul. V, 1.

I, 1. Sed et haec scena non a Plauto profecta, sed serius adiecta videtur, quo Bacchides non in fine tantum sed et ab initio fabulae in scena comparerent. Drama enim genuinum a secunda demum scena exorsum esse videtur. — v. 1. *si*, ut centies, et ut v. 12, (Cf. et III, 3, 29.) non elidendum. Dedimus autem codicum lectionem. — v. 17. *alas* additicium videtur; quo omisso et aeque bonus sensus et melior versus apparet. — v. 31. Interloquentem feci sororem. — v. 32. Sic vulg., nisi quod: *rogitas*. — v. 64—66. Personarum nomina mutavimus.

I, 2, 18. Dedi lect. vett. et Pall. — v. 34. Vulg. et edd. *Praesentibus illis paedagogus una ut siet.* De constructione *praesente illis* v. Donat. ad Ter. Eun. IV, 3, 7. Cf. Amph. II, 2, 202. —

II, 2, 11. *nempe* monosyllabum. — v. 27. *proxumae*. Cf. Mil. 2, 3, 2. — v. 52. *Philippos* quasi una syllaba hic pronunciato.

II, 3, 21. *Luna* in fine producenda, uti haud raro nominativus primae. — v. 63. *rei* totum elidatur. — Et sic *eo* v. 64.

III, 2, 9. *Sed ecc. v. inc.* Sic edd., pro quibus Meursius e coni. *Sed aequum est, id ei reddere.* Verum locus inclusus omnis sine dubio suppositus.

III, 4, 22—24. Patet, hos versus non una cum vv. 14—16, eadem scena admitti posse, quamvis in omnibus libris legantur. Ergo seclusimus cum Bothio.

IV, 3, 50. Vulg. *Id aurum* omisso *me*, quod addidit Bothius. — v. 59. *ecfeceris* ex emend. Meurs. Nam vulg. *haec feceris*.

IV, 6, 12. Vulg. *iam* ante *tuus*.

IV, 7, 80. Restituimus vulg. *etiam*.

IV, 8, 13. *Sinon relictus. Ellum* ex vulg. Nam saepe *eccum*, *eccillum* et similia de absentibus. — v. 25. *itidem* addit vulg.: atque *illic* monosyllabum. — v. 50. *equidem* addit vulg. atque verbum sane *quadringentos*, uti V, 2, 68, in hac fabula videtur quasi trisyllabum esse pronunciandum. — v. 65—73. Hi versus etsi in omnibus legantur,

tamen et forma et sententia sese spurios produnt. — v. 107. *pater, ne peierem.* Sic vulg. et V. C. Cf. 119. —

IV, 9, 5. *more modesto* Pall.

V, 1, 1. *ubique* habet V. C.

V, 2, 36. *amplecti* ex emend. pro vulg. *amplexari.* — v. 52. Vulg. post *servum?* addit: *an ego experior tecum vim maiorem?* quae esse abiicienda et sensus et versus clamat. — v. 65. Vulg. add. PHI. *Ita sum.* — v. 67. Vulg. *me nihil poenitet.* At illo *me* facile caremus. *Poenitet* autem est: non satis habeo, non satis factum est mihi. *Nihil poenitet* ergo erit: satis mihi factum est, satis habeo, non plura cupio. Cf. Trin. 2, 2, 43. — Post v. 70. adduntur: *atque ut eis delicta ignoscas?* PHI. *Faciet.* — v. 91. *Ite* postremum abiiciendum videtur.

AD CAPTIVOS.

I, 1, 22. *Vel ire. Vel* elidendum aut ut *ve* legendum saepe venire in Plauto, supra iam animadvertimus. Cf. ad Amph. 3, 2, 36. — v. 26. *illic* monosyllabum. — v. 37. *Ille* item. — v. 39. *Condigne* ne elidatur in fine. — v. 41. *Unde* monosyllabum.

I, 2, 76. Praetuli vulg. *Nam.* Al. *Non.*

II, 1, 8. *Oculis* etc. h. e. adiicitis miseriae vestrae multam, quam infertis oculis vestris. Dativus *oculis* loco genitivi est, ut saepe pro genitivo dativus ponitur. Cf. Bacch. 4. 1, 24. et infra 2, 3, 7. al.

II, 2, 38. Versus genuinus esse nequit, ideo quia III, 4, 101. Hegio Theodoromedis nomen ignorat.

III, 2, 1. Iambicum esse senarium nunc reor versum primum, ut *quid est* correptim legantur, uti persaepe.

III, 4, 87. *Sed* producitur, uti Pseud. 2, 1, 21. IV, 1, 7.

IV, 2, 11. *Omnem* deest in libris, additum ab recc., sine quo versus non sit integer. Qui versus integer sane spurius videtur, quia videtur verisimilius, Ergasilum statim ab trochaicis ordiri. — 12. Vulg. *Eminor.* Verum illud *E* ex Ergasili nomine ortum, quod ipsum quoque argumento est, eius orationem hinc demum ordiri.

IV, 2, 100. Addidi *ne* ad *Meum.*

V, 3, 18. Legendum: *quamd aequom fuit.*

M. ACCII PLAUTI

QUAE SUPERSUNT

COMOEDIAE

CUM

FRAGMENTIS PRIORUM EDITORUM

ET NOVIS ANGELI MAII.

NOVA EDITIO STEREOTYPA.

ICTIBUS VERSUUM NOTATIS

EX RECENSIONE

C. H. WEISII.

TOMUS III.

MILES GLORIOSUS. MOSTELLARIA. PERSA.
POENULUS. PSEUDOLUS.

LIPSIAE

SUMTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII

1842.

MILES GLORIOSUS.

DRAMATIS PERSONAE.

PYRGOPOLINICES, miles.
ARTOTROGUS, eius parasitus.
PALAESTRIO, servus Pleusidis, Pyrgopolinici dono datus.
PERIPLECTOMENES, senex.
SCELEDRUS, servus Pyrgopolinicis.
PHILOCOMASIUM, meretrix.
PLEUSIDES, adolescens.
LUCRIO, puer conservus Sceledri.
ACROTELEUTIUM, meretrix.
MILPHIDIPPA, eius ancilla.
PUER.
CARIO, cocus.

SUMMARIUM.

Amabat quidam adolescens, Pleusides nomine, Atheniensis, puellam a lenone, nomine Philocomasium. Is Pleusides quum ab re publica legatus Naupactum profectus esset, interim miles Pyrgopolinices illam puellam invitam Athenis abripit, secumque Ephesum abducit. Quam rem quum servus (Palaestrio) hero suo nunciare vellet, ipse capitur, et Ephesum deducitur, et eidem militi Pyrgopolinici dono datur. Scribit tamen inde rem omnem Pleusidi; isque statim navi vectus Ephesum venit, et apud vicinum militis, Periplectomenem, habitat. Ubi quo convenire amantes possint, Palaestrio clanculum parietem perforat; qua re primum Sceledrus deluditur, custos puellae, qui, simiam sectatus, osculantes de tecto conspexerat. Deinde dolum struunt ipsi militi. Fingunt, puellam aliquam esse uxorem Periplectomenis; ea autem se fingit amare militem et velle abduci a viro. Deceptus ea re miles, Philocomasium cum Pleuside navigare iubet. Ipse autem, tamquam moechus, Periplectomeni poenas dat.

Res geritur Ephesi.

ARGUMENTUM.

Meretrícem ingenuam déperibat mútuo
Athéniensis iúvenis. Naupactum ís domo
legátus abiit; míles in eandem íncidit,
depórtat Ephesum invítam. Servos A'ttici,
ut núntiaret dómino factum, návigat;
capitúr, donatur ílli captus míliti.
Ad herum, út veniret Ephesum, scribit. A'dvolat
adoléscens atque in próxumo devórtitur
apud hóspitem patérnum. Medium párietem
perfódit servos, cómmeatus clánculum
qua fóret amantum; géminam fingit múlieris
sorórem adesse. Móx ei dominus aédium
suám clientam sóllicitandum ad mílitem
subórnat. Capitur ílle: sperat núptias,
dimíttit concubínam, et moechus vápulat.

ACROSTICHUM.

Meretrícem Athenis Éphesum miles ávehit.
Id heró dum amanti sérvos nuntiáre volt,
Legáto peregre, cáptus ipsus ín mari,
Et ílli eidem míliti donó datust.
Suum árcessit herum Athénis; atque pérforat
Geminís communem clám parietem in aédibus,
Licére ut quiret cónvenire amántibus.
Obhaérentes custós hos videt de tégulis;
Ridículus autem, quási sit alia, lúditur.
Itémque impellit mílitem Palaéstrio,
Omíssam faciat cóncubinam, quándo ei
Senís vicini cúpiat uxor núbere.
Ultro, ábeat, orat; dónat multa; ipse ín domo
Senís prehensus poénas pro moechó luit.

ACTUS I. SCENA I.

PYRGOPOLINICES. ARTOTROGUS.

Curáte, ut splendor meó sit clypeo clárior,
quam sólis radii esse ólim, quum sudúm 'st, solent:
ut, ubi úsus veniat, cóntra consertá manu,
praestríngat oculorum áciem in acie hóstibus.
Nam ego hánc machaeram míhi consolarí volo,
ne lámentetur, néve animum despóndeat,
quia sé iampridem fériatam géstitem,
quae mísera gestit fárctum facere ex hóstibus.
Sed ubi Ártotrogus? AR. Híc est; stat proptér virum
fortem átque fortunátum, et forma régia;
tum béllatorem. Márs haud ausit dícere
neque aéquiparare súas virtutes ád tuas.
PY. Quemne égo servavi in cámpis Gurgustidóniis,
ubi Bómbomachides Clúninstaridysárchides
erat ímperator súmmus, Neptuní nepos?
AR. Meminí: nempe illum dícis cum armis aúreis,
quoius tú legiones dífflavisti spíritu,
quasi véntus folia aut pániculam tectóriam.
PY. Istúc quidem edepol níhil est. AR. Nihil hercle hóc quidem,
praeut ália dicam, — tú quae nunquam féceris.
— Periúriorem hoc hóminem si quis víderit,
aut glóriarum pléniorem, quam íllic est,
me síbi habeto, et ego me illí mancupió dabo.

si unum épityrum apud illum ésuriens insáne edam.
PY. Ubi tu és? AR. Eccum: edepol, vél elephanto in Índia
quo pácto pugno praéfregisti bráchium.
PY. Quid? bráchium? AR. Illud dícere voluí, femur.
PY. At indíligenter íceram. AR. Pol sí quidem
conníxus esses, pér corium, per víscera,
perque ós elephanti bráchium tramítteres.
PY. Nolo ístaec hic nunc. AR. Ne hércle operae pretiúm quidem,
mihi te énarrare: tuás qui virtutés sciam.
— Ventér creat omnis hás aerumnas: aúribus
peraúrienda súnt, ne dentes déntiant,
et ádsentandum est, quídquid hic mentíbitur.
PY Quid illúd, quod dico? AR. Hem, scío iam, quid vis dícere.
Factum hércle; memini fíeri. PY. Quid id est? AR. Quídquid est.
PY. Habés tabellas? AR. Vís rogare? Habeo, ét stilum.
PY. Facéte advortis ánimum tuum ad animúm meum.
AR. Novísse mores mé tuos meditaté decet,
curámque adhibere, ut praévelim, quod tú velis.
PY. Ecquíd meministi . . . . AR. Mémini. Centum in Cílicia
et quínquaginta, céntum Sycolatrónidae,
trigínta Sardi, séxaginta Mácedones,
sunt hómines, tu quos óccidisti unó die.
PY. Quanta ístaec hominum súmma est? AR. Septem míllia.
PY. Tantum ésse oportet; récte rationém tenes.
AR. At núllos habeo scríptos; sic meminí tamen.

PY. Edepól memoria est óptuma. AR. Offa mé monet.
PY. Dum tálem facies, quálem adhuc, adsíduo edes:
commúnicabo té semper mensá mea.
AR. Quid in Cáppadocia, úbi tu quingentós simul,
ni hebés machaera fóret, uno ictu occíderes?
PY. At péditatus relíquiae erant, si víverent.
AR. Quid tíbi ego dicam, quód omnes mortalés sciunt,
Pyrgópolinicem te únum in terra vívere
virtúte et forma et fáctis invictíssumis?
Amánt te omnes mulíeres, neque hercle iniúria,
qui sís tam pulcer; út vel illae, quae here pállio
me réprehenderunt. PY. Quíd here dixerúnt tibi?
AR. Rogitábant: Hiccine Áchilles est, inquít, tibi? —
Imo éius frater, ínquam. — Innuit áltera:
ergó mecastor púlcer est, inquít mihi,
et líberalis. Víde, caesaries quám decet!
Nae illaé sunt fortunátae, quae cum istó cubant!
PY. Itane aíbat tandem? AR. Quaé me ambae obsecráverint,
ut te hódie quasi pompam íllac praeterdúcerem.
PY. Nimia ést miseria, púlcrum esse hominém nimis.
AR. Moléstae sunt mihi: órant, ambiunt, óbsecrant,
vidére ut liceat; ád sese arcessí iubent:
ut tuó non liceat óperam dare negótio.
PY. Vidétur tempus ésse, ut eamus ád forum,
ut, ín tabellis quós consignavi híc heri
latrónes, íbus dínumerem stipéndium.
Nam réx Seleucus me ópere oravit máxumo,

ut síbi latrones cógerem et conscríberem.
Regi húnc diem mihi óperam decretúm est dare.
AR. Áge, eámus ergo. PY. Séquimini, satéllites.

ACTUS II. SCENA I.

PALAESTRIO.

Mihi ad énarrandum hoc árgumentum est cómitas,
si ad aúscultandum vóstra erit benígnitas.
Qui autem aúscultare nólet, exsurgát foras:
ut sít, ubi sedeat ílle, qui auscultáre volt.
Nunc, qua ádsedistis caúsa in festivó loco,
comoédiai, quám modo acturí sumus,
et árgumentum et nómen vobis éloquar.
Alázon graece huic nómen est comoédiae;
id nós latine Glóriosum dícimus.
Hoc óppidum Ephesust; índe miles, méus herus,
qui hinc ád forum abiit, glóriosus, ímpudens,
stercóreus, plenus périurî atque adúlterî:
ait sése ultro omnis múlieres sectárier:
is déridiculo est, quáqua incedit, ómnibus;
itaque híc meretrices, lábiis dum ductánt eum,
maiórem partem vídeas valgis sáviis.
Nam ego haúd diu apud hunc sérvitutem sérvio.
Id vólo vos scire, quómodo ad hunc devénerim
in sérvitutem ab eó, quoi serviví prius.
Date óperam: nam nunc árgumentum exórdiar.
Erat hérus Athenis míhi adulescens óptumus;
is amábat meretricem, aéque Athenis Átticis,
et illa íllum contra: qui ést amor cultu óptumus.

Is públice legátus Naupactúm fuit,
magnái reii públicai grátia.
Intéribi hic miles fórte Athenas ádvenit;
insínuat sese ad íllam amicam héri mei;
occépit eius mátri suppalpárier
vino, órnamentis, ópiparisque obsóniis.
Itaque íntimum ibi se míles apud lenám facit.
Ubi prímum evenit míliti huic occásio,
sublínit os illi lénae, matri múlieris,
quam herus méus amabat: nám is illius fíliam
coniícit in navem míles clam matrém suam,
eámque invitam huc múlierem in Ephesum ádvehit.
Ut amícam herilem Athénis avectám scio:
ego, quántum citius póssum, mihi navém paro,
inscéndo, ut eam rem Naúpactum ad herum
núntiem.
Ubi súmus provecti in áltum, fit, quod dí volunt:
capiúnt praedones návem illam, ubi vectús fui;
prius périi, quam ad herum véni, quo ire occéperam.
Ille, mé qui cepit, dát me huic dono míliti.
hic póstquam in aedis me ád se deduxít domum,
video íllam amicam herílem, Athenis quaé fuit.
Ubi cóntra adspexit me, óculis mihi signúm dedit,
ne se áppellarem; deínde, postquam occásio est,
conquéritur mecum múlier fortunás suas;
ait, sése Athenas fúgere cupere ex hác domu;
sese íllum amare méum herum, Athenis quí fuit,
neque péius quemquam odísse, quam istunc mí-
litem.
Ego quóniam inspexi múlieris senténtiam,
cepí tabellas, cónsignavi clánculum,
dedi mércatori cuídam, qui ad illum déferat
meum herúm, qui Athenis fúerat, qui hanc amáverat:

ut is húc veniret. Ís non sprevit núntium:
nam et véuit, et is in próxumo hic devórtitur
apud súum paternum hóspitem, lepidúm senem.
Itaque ílle amanti suo hóspiti morém gerit,
nosque ópera consilióque adhortatúr, iuvat;
itaque égo paravi hic íntus magnas máchinas,
qui amántis una intér se facerem cónvenas:
nam unúm conclave, cóncubinae quód dedit
milés, quo nemo nísi eapse inferrét pedem,
in éo conclavi égo perfodi párietem,
qua cómmeatus clam ésset hinc huc múlieri.
Et séne sciente hoc féci: is consiliúm dedit.
Nam méus conservos ést homo haud magní preti,
quem cóncubinae míles custodem áddidit;
ei nós facetis fábricis et doctís dolis
glaucómam ob oculos óbiiciemus; eúmque ita
faciémus, ut, quod víderit, non víderit;
et móx, ne erretis, haéc duarum hodié vicem,
et híc et illic, múlier feret imáginem,
atque éadem erit, verum ália esse adsimulábitur.
Ita súblinitum est ós custodi múlieris.
Sed fóris concrepuit hínc a vicinó sene.
Ipse éxit: hic ille est lépidus, quem dixí, senex.

ACTUS II. SCENA II.

PERIPLECTOMENES. PALAESTRIO.

PE. Nisi hércle defregéritis talos, pósthac quemque in tégulis
víderitis aliénum: ego vostra fáciam latera lórea.

Mihí quidem iam arbitrí vicini súnt, meae quid fiát domi:
íta per impluvium íntro spectant. Núnc adeo edico ómnibus:
quémque a milite hóc videritis hóminem in nostris tégulis
éxtra unum Palaéstrionem, hunc déturbatote ín viam.
Quód ille gallinam aút columbam sé sectari aut símiam
dícat: disperístis, ni usque ad mórtem male mulcássitis.
Átque adeo, ut ne légi fraudem fécerint taláriae,
áccuratote, út sine talis dómi agitent convívium.
PA. Néscio quid malefáctum a nostra huic fámilia est, quantum aúdio:
íta hic senex talós elidi iússit conservís meis.
Séd me excepit; níhili facio, quíd illis faciat céteris.
Ággrediar hominem. Éstne advorsum? Est, quási [collaturús pedem.]
Quíd agis, Periplectómene? PE. Haud multos hómines, si optandúm foret,
núnc videre et cónvenire, quám te, mavellém. PA. Quid est?
quíd tumultuás cum nostra fámilia? PE. Occisí sumus!
PA. Quíd negoti est? PE. Rés palam est. PA. Quae rés palam est? PE. De tégulis
módo nescio quis ínspectavit vóstrum familiárium
pér nostrum impluvium íntus apud nos Phílocomasium atque hóspitem
ósculantes. PA. Quís homo vidit? PE. Túus conservos. PA. Quís is homo est?

PE. Néscio: ita abripuít repente sése subito. PA. Súspicor
mé periisse. PE. Ubi abít, conclamo: Heus, quíd agis tu, inquam, in tégulis?
Ílle mihi abiens íta respondit, sé sectari símiam.
PA. Vaé mihi misero, quoí pereundum est própter nihili béstiam!
Séd Philocomasium híccine etiam núnc est? PE. Quum exibam, híc erat.
PA. Si ést, sis, iube transíre huc, quantum póssit, se ut videánt domi
fámiliares, nísi quidem illa nós volt, qui serví sumus,
própter amorem suum ómnis crucibus cóntubernalés dari.
PE. Díxi ego istuc, nísi quid aliud vís. PA. Volo. Hoc dícito,
prófecto ut ne quóquam ingenio dégrediatur múliebri;
earum ártem et disciplínam obtineat ét colorem. PE. Quem ád modum?
PA. Út eum, qui hic se vídit, verbis víncat ne se víderit;
síquidem centiés hic visa sít, tamen infíciás eat.
Ós habet, linguám, perfidíam, málitiam átque audáciam,
cónfidentiám, confirmitátem, fraudeléntiam:
qui árguat se, eum cóntra vincat iúreiurandó suo.
Dómi habet animum fálsiloquom, falsíficum, falsiiúrium;
dómi dolos, domi délenifica fácta, domi fallácias.
Nám mulier olitóri nunquam súpplicat, si qua ést mala:

dómi habet hortum, et cóndimenta ad ómnes moles mélifica.
PE. Égo istaec, si erit hic, núntiabo. Séd quid est, Palaéstrio,
quód volutas túte tecum in córde? PA. Paulispér tace,
dum égo mihi consília in animum cónvoco, et dum cónsulo,
quíd agam, quem dolúm doloso cóntra conservó parem,
qui íllam hic vidit ósculantem, id vísum ut ne visúm siet.
PE. Quaére; ego hinc abscéssero abs te huc ínterim. — Illuc, sís, vide,
quem ád modum abstitít, severa frónte curas cógitans!
péctus digitis púltat: cor, credo, évocaturúst foras.
Ecce aútem avortit; nísus laevo in fémine habet laevám manum,
déxtera digitís rationem cómputat, feriéns femur
déxterum: ita veheménter, quod facto ópus est, aegre súppetit.
Cóncrepuit digitís: laborat. Crébro commutát status.
Éccere autem cápite nutat! Nón placet, quod réperit.
Quídquid est, incóctum non exprómet; bene coctúm dabit.
Écce autem aedificát: columnam ménto subfulsít suo.
Ápage! non placét profecto mi ílla inaedificátio:
nam ós columnatúm poetae esse índaudivi bárbaro,
quoí bini custódes semper tótis horis áccubant.

Eúge, euge euscheme ádstitit hercle, et dúlice et comoédice!
Númquam hodie quiéscet, priusquam id, quód petit, perfécerit.
Hábet opinor. Áge, si quid agis! vígila! ne somnó stude,
nísi quidem hic agitári mavis várius virgis * * *.
Tíbi ego dico! au, fériatus né sis! Heus, Palaéstrio,
vígila, inquam! expergíscere, inquam! lúcet hoc, inquam! PA. Aúdio.
PE. Víden' hostes tibi adésse tuoque térgo obsidium? Cónsule!
árripe opem auxiliúmque ad hanc rem! Própere hoc, non placidé, decet.
Ántevenito aliqua áliquos: aut tu círcumduce exércitum!
Cúrre in obsidiúm perduelles; nóstris praesidiúm para!
Íntercludе inimícis commeátum; tibi muní viam,
quá cibatus cómmeatusque ád te et legionés tuas
túto possit pérvenire. Hanc rém age: res subitária est.
Réperi! comminíscere! cedo cálidum consiliúm cito:
quae híc sunt visa, ut vísa ne sint; fácta infecta utí sient.
Mágnam illic homo rem íncipissis; mágna munis moénia!
Tute únus si recípere hoc ad te dícis, confidéntia est,
nós inimicos prófligare pósse. PA. Dico et récipio.
PE. Ét ego impetratúrum dico id, quód petis. PA. At te Iúpiter

béne amet! PE. At tu impárti, amice, mé, quod commentús's. PA. Tace,
dum ín regionem astútiarum meárum te induco, út scias
iúxta mecum méa consilia. PE. Sálva sumes índidem.
PA. Hérus meus elephánti corio círcumtentust, nón suo,
néque habet plus sapiéntiae, quam lápis. PE. Egomet istúc scio.
PA. Núnc sic rationem íncipissam, hánc instituam astútiam,
út Philocomasio hánc sororem géminam germanam álteram
dícam Athenis ádvenisse cúm amatore aliquó suo,
tám similem, quam lácte lacti est; ápud te eos hic devórtier
dícam hospitio .... PE. Euge, eúge lepide! laúdo commentúm tuum!
PA. út, si illic concríminatus síet advorsum mílitem
méus conservus éam vidisse cum álieno osculárier,
eam árguam vidísse apud te cóntra conservóm meum
cúm suo amatore ámplexantem atque ósculantem. PE. Imo [ut] óptume!
Ídem ego dicam, sí me exquiret míles. PA. Sed simíllumas
dícito esse; et Phílocomasio id praécipiendum est, út sciat:
né titubet, si quaéret ex ea míles. PE. Nimis doctúm dolum!
Séd si ambas vidére in uno míles concilió volet,

quíd agimus? PA. Facile ést: trecentae póssunt causae cólligi:
„Nón domi est; abiit ámbulatum: dórmit; ornatúr; lavat;
„Prándet; potat; óccupata est; óperae non est; nón potest;“
quántum vis prolátionum, dúm modo nunc primá via
índucamus, véra ut esse crédat, quae mentíbimur.
PE. Plácet, ut dicis. PA. Íntro abi ergo, et, si ístic est muliér, iube
éam cito domúm transire, atque haéc ei monstra, et praécipe,
út teneat consília nostra, quémadmodum exorsí sumus,
dé gemina soróre. PE. Docte tíbi illam perdoctám dabo.
Númquid aliud? PA. Íntro ut abeas. PE. Ábeo. PA. Et quidem ego ibó domum,
átque hominem investígando operam súmam; hinc dissimulávero;
quí fuerit consérvos, qui hodie sít sectatus símiam.
Nam ílle non potuit, quín sermone suo áliquem familiárium
párticipaverít de amica héri, vidisse sése eam
híc in proxumo ósculantem cum álieno adulescéntulo.
Nóvi morem ego, ét tacere nóstrorum solús scio.
Si ínvenio, qui vídit, ad eum víneas pluteósque agam.
Rés parata est: ví pugnandoque hóminem capere cérta res ’st.

Si íta non reperio, íbo odorans, quási canis venáticus,
úsque donec pérsecutus vólpem ero vestígiis.
Séd fores concrepuérunt nostrae: ego vóci moderabó meae:
nam íllic est Philocomásio custos, méus conservos; atque ít foras.

ACTUS II. SCENA III.

SCELEDRUS. PALAESTRIO.

SC. Nísi quidem ego hodie ámbulavi dórmiens in tégulis:
cérto edepol scio, mé vidisse hic próxumae vicíniae
Phílocomasium herílem amicam síbi alienum quaérere.
PA. Híc illam vidit ósculantem, quántum hunc audiví loqui.
SC. Quís hic est? PA. Tuos consérvos. Quid agis, Scéledre? SC. Te, Palaéstrio,
vólupe est convenísse. PA. Quid iam, aut quíd negoti? fác sciam.
SC. Métuo. PA. Quid metuís? SC. Ne hercle hodie, quántum hic familiárium est,
máxumum in malúm cruciatumque ínsiliamus. PA. Tú sali
sólus: nam ego istam ínsulturam et désulturam níhil moror.
SC. Néscis tu fortásse, apud nos fácinus quod natúm est novom.

PA. Quód id est facinus? SC. Ímpudicum. PA. Túte sci solí tibi;
míhi ne dixis: scíre nolo. SC. Nón enim faciam, quín scias.
Símiam hodie súm sectatus nóstram in horum tégulis.
PA. Édepol, Sceledre, homó sectatus's níhili nequam béstiam.
SC. Dí te perdant! PA. Té istuc aequom: quóniam occepisti éloqui.
SC. Fórte fortuná per impluvium húc despexi in próxumum:
átque ego illi adspicio ósculantem Phílocomasium cum áltero
néscio quo adulescénte. PA. Quod ego, Scéledre, scelus ex te aúdio?
SC. Prófecto vidí. PA. Tute? SC. Egomet duóbus his oculís meis.
PA. Ábi! non verisímile dicis, néque vidisti. SC. Núm tibi
líppus videor? PA. Médicum istuc tibi mélius percontárier.
Vérum enim tu istanc, sí te di ament, témere haud tollas fábulam:
túis nunc cruribús capitique fraúdem hinc capitalém creas:
nám tibi iam, ut pereás, paratum est dúpliciter, nisi súpprimis
túum stultiloquiúm. SC. Qui vero dúpliciter? PA. Dicám tibi.
Prímumdum, si fálso insimulas Phílocomasium, hoc périeris;

íterum, si id verum ést, tu, custos ádditus ei, périeris.
SC. Quíd fuat me, néscio; haec me vídisse, ego certó scio.
PA. Pérgin', infelíx? SC. Quid tibi vis dícam, nisi quod víderim?
Quín etiam nunc íntus hic in próxumo est. PA. Eho, an nón domi est?
SC. Víse, abi intro túte: nam ego míhi nil credi póstulo.
PA. Cértum est facere id. SC. Híc te opperiar; eâdem illi insidiás dabo,
quám mox horsum ad stábulum iunix récipiat se e pábulo.
Quíd ego nunc faciám? Custodem me ílli miles trádidit.
Núnc, si indicium fácio, interii; sí taceo, interií tamen,
si hóc palam fuerít. Quid peius múliere aut audácius?
Dúm ego in tegulis súm, illac haec sé hospitio edít foras.
Édepol facinus fécit audax! Hóccine si milés sciat,
crédo hercle, has sustóllat aedes tótas, atque hinc ín crucem.
Quídquid hercle est, mússitabo pótius, quam intereám male.
Nón ego possum, quae ípsa sese vénditat, tutárier.
PA. Scéledre, Sceledre! SC. Quís homo interminat? PA. Ést alter te audácior?
Quís magis dis inimícis natus, quám tu, atque iratís? SC. Quid est?

PA. Iúben' tibi oculos éffodiri, quíbus id, quo nusquam ést, vides?
SC. Quíd? nusquam? PA. Non égo nunc vitam túam emam vitiosá nuce.
SC. Quíd negoti est? PA. Quíd negoti sít, rogas? SC. Cur nón rogem?
PA. Nónne tibi istanc praétruncari línguam largiloquám iubes?
SC. Quámobrem iubeam? PA. Phílocomasium eccám domi, quam in próxumo
vídisse aibas te ósculantem atque ámplexantem cum áltero.
SC. Mírum est, lolio víctitare té, tam vili trítico.
PA. Quíd iam? SC. Quia luscítiosus. PA. Vérbero, edepol tú quidem
coécus, non luscítiosus: nám illam quidem eccám domi.
SC. Quíd? domi? PA. Domi hércle vero. SC. Abi: lúdis me, Palaéstrio.
PA. Túm mihi sunt manus ínquinatae. SC. Quídum? PA. Quia ludó luto.
SC. Vaé capiti tuó! PA. Tuo istuc, Scéledre, promittó fore,
nísi oculos orátionemque áliam commutás tibi.
Séd fores concrepuérunt nostrae. SC. At égo illa observó fores:
nám nihil est, qua hinc húc transire ea póssit, ni recto óstio.
PA. Quín domi eccam: néscio, quae te, Scéledr scelera súscitant.
SC. Míhi ego video, míhi ego sapio, míhi ego cr do plúrimum:

mé homo nemo déterruerit, quín ea sit in his aédibus.
Híc obsistam, ne ímprudenti huc éa se surrepsít mihi.
PA. Méus illic homo est: déturbabo iam égo illum de pugnáculis. —
Vín' iam faciam, út stultividum té fatearis ... SC. Áge, face.
PA. néque te quidquam sápere corde, néque oculis utí? SC. Volo.
PA. Némpe tu istic ais ésse herilem cóncubinam? SC. Atque árguo
éam me vidisse ósculantem hic íntus cum alienó viro.
PA. Scín' tu, nullum cómmeatum hinc ésse, et a nobís? SC. Scio.
PA. Néque solariúm neque hortum, nísi per impluviúm? SC. Scio.
PA. Quíd nunc, si ea domi ést, si faciam, ut eam éxire hinc videás domo:
dígnus es verbéribus multis? SC. Dígnus. PA. Serva istás foris;
né tibi clam se súbterducat ístinc, atque huc tránseat.
SC. Cónsilium est ita fácere. PA. Pedes ego iam íllam huc tibi sistam ín viam.
SC. Ágedum ergo face! — Vólo scire, utrum ego íd, quod vidi, víderim,
án illic faciat, quód facturum dícit, ut ea sít domi.
Nam égo quidem meos óculos habeo, néc rogo utendós foris;
séd hic illi suppárasitatur sémper; hic ei próxumust;

prímus ad cibúm vocatur; prímo pulmentúm datur.
Nám illic noster ést fortasse círciter triénnium,
néque cuiquam, quam ílli, in nostra mélius famulo fámilia.
Séd ego hoc, quod ago, id me ágere oportet: hóc observare óstium.
Hác obsistam; síc quidem certo vérba mihi nunquám dabunt.

ACTUS II. SCENA IV.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIUM. SCELEDRUS.

PA. Praecépta facito ut mémineris. PH. Totiés monere mírum est.
PA. At métuo, ut satis sis súbdola. PH. Cedo vél doctam, edocébo.
Meminí malas, ut sínt malae: mihi pól e quo supérfit.
PA. Age, iám nunc insiste ín dolos! ego ábs te procul recédam. —
Quid ádstas, Sceledre? SC. Hanc rém gero. Habeo aúris: loquere, quíd vis.
PA. Credo égo istoc exempló tibi esse eundum áctutum extra pórtam,
dispéssis manibus pátibulum quom habébis. SC. Quamnam ób rem?
PA. Respícedum ad laevam! Quís illaec est muliér? SC. Proh di immortáles,
Heri cóncubina haec ést quidem. PA. Mihi quóque pol ita vidétur.

Age, núnc iam, quandó lubet, — SC. Quid agám? PA. peri, peri própere!
PH. Ubi istíc bonus servos, qui própudii me máxume innocéntem
falso ínsimulavit? PA. Hém tibi! hic mihi id díxit. SC. Tibi. PH. Quem díxti
tu té vidisse in próxumo hic, sceléste, me osculántem?
PA. Et cum álieno adulescéntulo dixít. SC. Dixi hercle véro.
PH. Tun' mé vidisti? SC. Atque hís quidem oculís. PH. Carebis, crédo,
qui plús vident, quam quód vident. SC. Nunquam hércle deterrébor,
quin víderim id, quod víderim. PH. Ego stúlta et mora múltum,
quae cum hóc insano fábulem, quem pól ego capitis pérdam.
SC. Nolí minitari: scío crucem futúram mihi sepúlcrum:
ibi méi maiores súnt siti, patér, avos, proavos, ábavos.
Non póssunt mihi mináciis tuis híce oculi fodíri.
Sed paúcis verbis té volo, Palaéstrio. — Obsecro, únde haec
exít huc? PA. Unde, nísi domo? SC. Domo? PA. Té vidente. SC. Vídeo;
nisi mírum est facinus, quómodo haec hinc pótuerit transíre:
nam cérto neque solárium est apud nós, neque hortus úllus,
nec fenéstra, nisi clatráta. — Nam certo égo te hic intus vídi.

PA. Pergín', sceleste, inténdere et hanc argúere? PH. Ecastor érgo
mi haud fálsum evenit sómnium, quod nóctu hac somniávi.
PA. Quid sómniasti? PH. Ego éloquar. Sed, amábo, advortito ánimum.
Hac nóctein somnis méa soror geminá germana vísa
veníssé Athenis ín Ephesum cum súo amatore quódam;
hi ambo hóspitio huc in próxumum mihi dévorti sunt vísi.
PA. Palaéstrionis sómnium narrátur. — Perge pórro.
PH. Ego laéta visa, quía soror venísset; propter eándem
suspícionem máxumam sum vísa sustinére:
nam argúere in somnis mé familiarís meus mihi vísust,
me cum álieno adulescéntulo, quasi núnc, esse osculátam,
quom illa ósculata méa soror gemina ésset suumpte amícum.
Ita me ínsimulatam pérperam falsum ésse somniávi.
PA. Satin' éadem vigilanti éxpetunt, quae in sómnis visa mémoras?
Heus hércle quam praeséntia omnia! Abi íntro et comprecáre.
Narrándum ego istuc míliti censébo. PH. Facere cértum;
neque mé quidem patiár probri falso ímpune insimulátam.

SC. Timeó, quid rerum gésserim: ita dórsus totus prúrit.
PA. Scin', té periisse? SC. Núnc quidem est domi cérto. Certa rés est,
nunc nóstrum observare óstium, ubiubi sít. PA. At, Sceledre, quaéso,
ut ád id exemplum sómnium quam símile somniávit,
atque út tu suspicátus 's eam vidísse te osculántem!
SC. Me eam nón vidisse árbitraris? PA. Naé tu hercle, opínor,
resipísce. Si ad herum haec rés pervenerít, peristi púlcre!
SC. Nunc démum experior, mi ób oculos calíginem obstitísse.
PA. Dudum édepol hoc planúm quidem: quae hic úsque fuerit íntus.
SC. Nihil hábeo certi, quíd loquar. Non vídi eam, etsi vídi.
PA. Nae tu édepol stultitiá tua nos paéne perdidísti.
Dum té fidelem fácere hero voluísti, absumtus's paéne.
Sed fóres viciní próxumi crepuérunt; conticíscam.

ACTUS II. SCENA V.

PHILOCOMASIUM. PALAESTRIO. SCELEDRUS.

PH. Inde ígnem in áram, ut Éphesiae Diánae lauta laúdes
gratísque agam, eique ut Árabico fumíficem odore amoéne,

quae me ín locis Neptúniis templísque turbuléntis
servávit, saevis flúctibus ubi sum ádflictata múltum.
SC. Palaéstrio! o Palaéstrio! PA. O Scéledre, Sceledre, quíd vis?
SC. Haec múlier, quae hinc exít modo, estne herílis concubína
Philocómasium, an non ést ea? PA. Hercle opínor; ea vidétur.
Sed fácinus mirum est, quómodo haec hinc nunc pótuerit transíre,
si quídem ea est. SC. An dubiúm tibi est, eam ésse hanc? PA. Ea vidétur.
Adeámus, appellémus. SC. Heus, quid istúc est, Philocomásium?
quid tíbi istic hisce in aédibus debétur? quid negóti est?
Quid núnc taces? tecúm loquor. PA. Imo édepol tute técum:
nam haec níl respondet. SC. Te álloquor, vitíi probrique pléna,
quae círcum vicinós vages. PH. Quicúm tu fabuláre?
SC. Quicúm, nisi tecum? PH. Quís tu homo es, aut mécum quid negóti est?
SC. Mén' rogas, hem, quí sim? PH. Quin ego hóc rogem, quod nésciam?
PA. Quís ego sum igitur, si húnc ignoras? PH. Míhi odiosus, quísquis es,
ét tu, et hic. SC. Nos nón novisti? PH. Neútrum. SC. Metuo máxume . . . .
PA. Quíd metuis? SC. Enim ne nosmet pérdiderimus úspiam:

nám neque te neque mé novisse ait haéc. PA. Perscrutari hóc volo,
Scéledre, nos nostri án alieni símus: ne clam quíspiam
nós vicinorum ímprudentis áliquis immutáverit.
SC. Cérte equidem nostér sum. PA. Et pol ego. Quaéris tu, muliér, malum.
Tíbi ego dico: heus, Phílocomasium! PH. Quaé te intemperiaé tenent,
quí me perperám perplexo nómine appellés? PA. Eho,
quís igitur vocáre? PH. Glycerae nómen est. SC. Iniúria est.
Fálsum nomen póssidere, Phílocomasium, póstulas.
PA. Át hice testis nón dicat ei? et meo héro non facis iniúriam?
PH. Égone .... PA. Tute. PH. quaé heri Athenis Éphesum adveni vésperi
cúm meo amatore, ádulescente Athéniensi? PA. Díc mihi,
quíd hic tibi in Epheso ést negoti? PH. Géminam germanám meam
híc sororem esse índaudivi: eam véni quaesitúm. SC. Mala es.
PH. Ímo ecastor stúlta multum, quaé vobiscum fábuler.
Ábeo. SC. Abire nón sinam te. PH. Mítte! SC. Manufestária
rés est: non mitto. PH. Át mihi iam crepábunt manus, malaé tibi,
nísi me omittis! SC. Quíd malum, adstas? quín retines altrínsecus?

PA. Níl moror, negótiosum mi ésse tergum. scio,
án ista non sit Philocomasium, atque ália eius s milís siet?
PH. Míttis me, an non míttis? SC. Imo vi, átqu invitam ingrátiis,
nísi voluntate íbis, rapiam té domum. PH. Ho sticum hóc mihi
dómicilium est, Athénis domus est ác genus. Eg istánc domum
néque moror, neque vós, qui homines sítis, nov néque scio.
SC. Lége agito: te núsquam mittam, nísi das fir matám fidem,
te húc, si omisero, íntro ituram. PH. Ví me co gis, quísquis es.
Dó fidem, si omíttis, istuc me íntro ituram, qu iubes.
SC. Écce mitto. PH. At ego ábeo missa. SC. Mu- liébri fecistí fide.
PA. Scéledre, manibus ámisisti praédam: tam ea est, quám potis,
nóstra herilis cóncubina. Vín' tu facere hoc strénue?
SC. Quíd faciam? PA. Effer míhi machaeram hu íntus. SC. Quid faciés ea?
PA. Íntrorumpam récta in aedis: quémque hic intus vídero
cúm Philocomasio ósculantem, eum ego óbtruncabo extémpulo!
SC. Vísane est ea ésse? PA. Imo edepol pláne ea est. Sed quómodo
díssimulabat! Ábi, machaeram huc éffer! SC. Iam faxo híc erit.

PA. Néque eques, neque pedés profecto quísquam tanta audácia,
qui aéque faciat cónfidenter quídquam, quam, quae múlieres
fáciunt! Ut utrobíque oratiónem docte édidit!
út sublinitur ós custodi caúto, conservó meo!
Nímis beat, quod cómmeatus tránstinet trans párietem!
SC. Heús, Palaestrió, machaera níhil opus. PA. Quid iam? aút quid est?
SC. Dómi eccam herilem cóncubinam. PA. Quíd? domi? SC. In lectó cubat.
PA. Édepol nae tu tíbi malam rem réperisti, ut praédicas.
SC. Quíd iam? PA. Quia hanc attíngere ausus múlierem hinc in próxumo.
SC. Mágis hercle metuó. Sed nunquam quísquam faciet quín soror
Ísta sit germána huius. PA. Eam pol tu ósculantem hic víderas.
Ét quidem palam ést, eam esse, ut dícis. SC. Quid propiús fuit,
quam út perirem, sí locutus fuíssem hero! PA. Ergo, sí sapis,
mússitabis. Plús oportet scíre servom, quám loqui.
Égo abeo a te, né quid tecum cónsili commísceam;
átque apud hunc eó vicinum: tuaé mihi turbae nón placent.
Hérus si veniet, sí me quaerit, híc ero: hinc me arcéssito.

ACTUS II. SCENA VI.

SCELEDRUS. PERIPLECTOMENES.

SC. Satin' ábiit ille, neque herfle plus negótium
curát, quam si non sérvitutem sérviat?
Certó quidem illaec nostra íntus est in aédibus:
nam egomét cubantem eám modo offendí domi.
Certum ést nunc observátioni operám dare.
PE. Non hércle hice homines mé marem, sed féminam,
vicíni rentur ésse servi mílitis:
ita mé ludificant. Meámne hic in via hóspitam,
quae heri húc Athenis cum hóspite advenít meo,
tractátam et ludificátam, ingenuam et líberam?
SC. Perii hércle: hic ad me récta habet rectám viam.
Metuo, íllaec mihi res né malo magnó fuat:
quantum húnc audivi fácere verborúm senem.
PE. Accédam ad hominem. Tún' Sceledre, hic, scelerúm caput,
meám ludificasti hóspitam ante aedís modo?
SC. Vicíne, ausculta, quaéso. PE. Ego auscultém tibi?
PA.ᵛolo me éxpurgare. PE. Túne te expurgés mihi,
cúm Philocᵒntum támque indignum féceris?
caᵎinámini, arbitrámini,
SC. Vísane esᵗcere vobis, vérbero?
est.? PE. At ita me dí deaeque omnés
díssimulabat! ᵗt,
faxᵗcium vírgarum de té datur

longúm diutinúmque a mane ad vésperum:
quod méas confregisti ímbrices et tégulas,
ibi dúm condignam té sectatus símiam;
quodque índe inspectavísti meum apud me hóspitem,
ampléxum amicam quom ósculabatúr suam;
quodque cóncubinam herílem insimulare aúsus es
probrí, pudicam, méque summi flágiti;
tum, quód tractavisti hóspitam ante aedís meas;
nisi míhi supplicium stímuleum de té datur:
dedécoris pleniórem herum faciám tuum,
quam mágno vento plénum est undarúm mare.
SC. Ita súm coactus, Périplectomene, ut nésciam,
utrúm me postuláre tecum aequóm 'st prius,
an me éxpurgare hoc tíbi videtur aéquius,
nisi ístaec non est haéc, neque ista est méi heri.
Sicút etiam nunc néscio, quid víderim:
ita ístaec huius símilis est nostraé tua,
siquidém non eadem est. PE. Víse ad me intro: iám scies.
SC. Licétne? PE. Quin te iúbeo; placide nóscita.
SC. Ita fácere certum est. PE. Heús, Philocomasiúm, cito
transcúrre curriculo ád nos: ita negótium est:
post, quándo exierit Scéledrus a nobís, cito
transcúrrito ad vos rúrsum curriculó domum.
Nunc pól ego metuo, né quid infuscáverit;
si hic nón videbit múlierem, aperitúr dolus.
SC. Proh di ímmortales, símiliorem múlierem
magisque eándem, utpote quae nón sit eadem, nón reor
deos fácere posse. PE. Quíd nunc? SC. Commeruí malum.

PE. Quid ígitur? ean' est? SC. Étsi ea est, non ést ea.
PE. Vidístin' istam? SC. Vídi et illam, et hóspitem
compléxam atque osculántem. PE. Ean' est? SC. Néscio.
PE. Vin' scíre plane? SC. Cúpio. PE. Abi intro ad vós domum
contínuo: vide, sitne ístaec vostra intús. SC. Licet.
Pulcre ádmonuisti. Iám ego ad te exibó foras.
PE. Nunquam édepol hominem quémquam ludificárier
magís facete vídi et magis mirís modis.
Sed éccum egreditur. SC. Périplectomene, te óbsecro
per deós atque homines, pérque stultitiám meam,
perqué tua genua .... PE. Quíd obsecras me? SC. Inscítiae
meae ét stultitiae ignóscas. Nunc demúm scio
me fuísse excordem, coécum, incogitábilem:
nam Phílocomasium eccam íntus. PE. Quid nunc, fúrcifer?
vidístin' ambas? SC. Vídi. PE. Herum exhibeás volo.
SC. Meruísse equidem me máxumum fateór malum,
et tuaé fecisse me hóspitae aio iniúriam;
sed meam ésse herilem cóncubinam cénsui,
quoi mé custodem herus áddidit Milés meus:
nam ex súmmo puteo símilior nunquám potis
aqua aquái sumi, quam haéc est atque ista hóspita.
Et mé despexe ad té per impluviúm tuum
fateór. PE. Quidni fateáre, ego quod víderim?
SC. Sed Phílocomasium mé vidisse cénsui.

PE. Ratúsne me sic hóminem esse minumí preti,
si ego mé sciente páterer, vicinó meo
eam fíeri apud me tam ínsignite iniúriam?
SC. Nunc démum a me insipiénter factum esse árbitror,
quum rém cognosco; at nón malitiosé tamen
feci. PE. Ímo indigne: námque hominem servóm suos
domitós habere opórtet oculos ét manus
orátionemque. SC. Égo nae si post húnc diem
muttívero, etiam quód egomet certó sciam:
dato éxcruciatum méd: ego me dedám tibi.
Nunc hóc mi ignoscas, quaéso. PE. Vincam animúm meum,
ne málitiose fáctum id esse abs te árbitrer.
Ignóscam tibi istuc. SC. Át di tibi faciánt bene!
PE. Nae tu hércle, si te dí amant, linguam cómprimes
posthác; etiam illud, quód scies, nescíveris;
ne víderis, quod víderis! SC. Bene mé mones.
Ita fácere certum est. Séd satine oratús's? PE. Abi. —
SC. Numquíd nunc aliud mé vis? PE. Ne me nóveris. —
SC. Dedit híc mihi verba! Quám benigne grátiam
fecít, ne iratus ésset! Scio, quam rém gerat:
ut míles, quom extemplo á foro adveniát domum,
domi cómprehendat. Úna hic et Palaéstrio
me habént venalem; sénsi, et iamdudúm scio.
Nunquam hércle ex ista nássa ego hodie escám petam:
nam iam áliquo aufugiam et me óccultabo aliquót dies,

dum hae cónsilescunt turbae atque irae léniunt.
Nam iám nunc satis et nímio plus meruí mali. —
Verúm tamen, de me quídquid est, ibo hínc domum. —
PE. Illic hínc abscessit. Sát edepol certó scio,
occísam saepe sápere plus multó suem,
quum mánducatur, ne íd, quod vidit, víderit.
Nam illíus oculi atque aúres atque opínio
transfúgere ad nos. Úsque adhuc actum ést probe.
Nimiúm festivam múlier operam praébuit.
Redeo ín senatum rúrsus: nam Palaéstrio
domí nunc apud me, Scéledrus nunc autém foras:
frequéns senatus póterit nunc habérier.
Ibo íntro: ne, dum ábsum, illis sortitó fuam.

ACTUS III. SCENA I.

PALAESTRIO. PLEUSIDES. PERIPLECTOMENES.

PA. Cóhibete intra límen etiam vós parumper, Pleúsides:
sínite me prius próspectare, ne úspiam insidiaé sient
cóncilium quod habére volumus: nam ópus est nunc tutó loco,
únde inimicus né quis nostra spólia capiat aúribus.
[Nám bene consultúm consilium súrripitur saepíssume,
sí minus cum cúra aut caute lócus loquendi léctus est.]

Nám bene consultum ínconsultum est, si ínimicis sit úsui,
néque potest, quin, si íd inimicis úsui est, obsít mihi:
quíppe si rescíverint inimíci consiliúm tuum,
tuópte tibi consílio occludunt línguam, et constringúnt manus,
átque eadem, quae illís voluisti fácere tu, faciúnt tibi.
Séd speculabor, né quis aut hinc á laeva, aut a déxtera
nóstro consilió venator ádsit cum auritís plagis.
Stérilis hinc prospéctus usque ad últimam plateam ést probe:
évocabo. Heus, Périplectomene et Pleúside, progrédimini!
PE. Écce nos tibi obédientis. PA. Fácile est imperium ín bonis.
Séd volo scire, eodém consilio, quód intus meditatí sumus,
sí gerimus rem. PE. Mágis ad rem esse nón potest utíbilius.
PA. Ímo quid tibi? PL. Quódne vobis pláceat, displiceát mihi?
Quís homo sit magis méus quam tu es? PE. Lóquere lepide et cómmode.
PA. Pól ita decet hunc fácere. PL. At hoc me fácinus miserum mácerat,
méumque cor corpúsque cruciat. PE. Quíd id est, quod cruciát? cedo.
PL. Me tibi istuc aetátis homini fácinora puerília
óbicere, neque té decora, néque tuis virtútibus,

éaque expetere te ópibus summis méi honoris grátia,
míhique amanti ire ópitulatum, atque éa te facere fácinora,
quae ístaec aetas fúgere facta mágis, quam sectarí solet.
Eám pudet me tibi ín senecta obiícere sollicitúdinem.
PE. Nóvo modo tu, homo, amás; si quidem te quídquam, quod faxís, pudet,
níhil amas; umbra és amantum mágis, quam amator, Pleúsides.
PL. Hánccine me aetatem éxercere méi amoris grátia!
PE. Quíd ais tu? itane tíbi ego videor óppido Acherúnticus?
tám capularis, támne tibi diu vídeor vitam vívere?
Nam équidem haud sum annos nátus praeter quínquaginta et quátuor;
cláre oculis videó, pernix sum mánibus, sum pedes móbilis.
PA. Si álbus capillis híc videtur, neútiquam ibi ingenio ést senex;
ínest in hoc amússitata súa sibi ingenua índoles.
PL. Pól id quidem experiór ita esse, ut praédicas, Palaéstrio:
nám benignitás quidem huius óppido ut adulescéntuli est.
PE. Ímo, hospes, magis quúm periclum fácies, magis noscés meam
cómitatem ergá te amantem. PL. Quíd opus nota nóscere?

PE. Út apud te exemplum éxperiundi hábeas, ne petás foris.
Nám qui ipse haud amávit, aegre amántis ingenium ínspicit;
át ego amoris áliquantum habeo humórisque etiam in córpore,
néque dum exarui éx amoenis rébus et voluptáriis.
Vél cavillatór facetus, vél conviva cómmodus
ítem ero, neque ego unquam óblocutor sum álteri in convívio:
íncommoditate ábstinere me ápud convivas cómmode
cómmemini, et meae orátionis iústam partem pérsequi,
ét meam partem itidém tacere, quum áliena est orátio.
Mínume sputatór, screator, sum, ítidem minume múccidus:
póst Ephesi sum nátus; non enim in Ápulis, non Ánimulae.
PL. Ó lepidum semísenem, si, quas mémorat, virtutés habet,
átque equidem plane éducatum in nútricatu Vénerio!
PE. Plús dabo, quam praédicabo, ex mé venustatís tibi.
Néque ego ad mensam públicas res clámo neque legés crepo,
néque ego unquam aliénum scortum súbigito in convívio;
néque praeripio púlpamentum, néque praevorto póculum,

néque per vinum unquam éx me exoritur díssidium in convívio;
sí quis ibi est odiósus, abeo dómum, sermonem ségrego;
vénerem, amorem, amoénitatemque áccubans exérceo.
PL. Ét quidem edepol ómnes mores ád venustatem iúgiter!
Cédo tris mi homines aúrichalco cóntra cum istis móribus!
PA. Át quidem, illuc aetátis qui sit, nón invenies álterum
lépidiorem ad omnés res, nec, qui amíco amicus sít magis.
PE. Túte me ut fateáre faciam esse ádulescentem móribus:
íta apud omnes cómparebo tíbi res benefactís frequens.
Ópusne erit tibi ádvocato trísti, iracundo? écce me.
Ópusne leni? léniorem díces, quam mutum ést mare;
líquidiusculúsque ero, quam véntus est favónius.
Vél hilarissumúm convivam hinc índidem expromám tibi,
vél primariúm parasitum atque óbsonatorem óptumum;
tum ád saltandum nón cinaedus málacus aeque est átque ego.
PA. Quíd ad illas artís optassis, si óptio eveniát tibi?
PL. Húius pro meritis út referri páriter possit grátia,

tíbique, quibus nunc me ésse experior súmmae solicitúdini.
Át tibi tanto súmtui esse, míhi molestum est. PE. Mórus es:
nam ín mala uxore átque inimico sí quid sumas, súmtus est;
ín bono hospite átque amico quaéstus est, quod súmitur;
ét quod in divínis rebus súmas, sapientí lucro est.
Deûm virtute tránseuntem accípere apud me, est cómitas.
És, bibe, animo obséquere mecum, atque ónera te hilaritúdine!
Líberae sunt aédes, liber sum aútem ego: uti volo líbere.
Nám mihi, deum virtúte dicam, própter divitiás datas
lícuit uxorém dotatam génere summo dúcere;
séd nolo mihi oblátratricem in aédis intromíttere.
PL. Cúr non vis? nam prócreare líberos, lepidum ést opus.
PE. Hércle vero: vérum liberum ésse, id multo est lépidius.
PA. Tú homo et alterí sapienter pótis es consulere, ét tibi.
PE. Nám bona uxor (si éa quidem dedúcta est usquam géntium:)
úbi ea possit ínveniri? Vérum egon' eam ducám domum,
quaé mihi nunquam hoc dícat: Eme, mi vír, lanam, unde tibi pállium
málacum et calidum cónficiatur, túnicaeque hibernaé bonae,

ne álgeas hac híeme; hoc nunquam vérbum ex uxore aúdias;
vérum, priusquam gálli cantent, quaé me somno súscitet;
dícat: Da, mi vír, Calendis méam quod matrem iúverit;
dá, qui farcit; dá, qui condit; dá, quod dem Quinquátribus
praécantrici, cóniectrici, háriolae atque harúspicae:
flágitium est, si níhil mittetur, quó supercilió spicit.
Túm piatricém clementer nón potest quin múnerem.
Iámpridem, quia níhil abstulerit, súccenset ceréria.
Tum óbstetrix expóstulavit mécum, sibi missúm parum.
Quíd? nutrici nón missurus quídquam, quae vernás alit?
Haéc atque huius simília alia dámna multa múlierum
me úxore prohibént, mihi quae huius símilis sermonés serat.
PA. Dí tibi propitií sunt hercle: nám si semel amíseris
líbertatem, haud fácile te in eum rúrsum restitués locum.
PL. Át illa laus est, mágno in genere et ín divitiis máxumis
líberos hominem éducare, géneri monumentum, ét sibi.
PE. Quándo habeo multós cognatos, quíd opus sit mihi líberis?

Núnc bene vivo et fórtunate, atque út volo, atque animo út lubet;
meá bona morte meá cognatis dícam, inter eos pártiam.
Ílli apud me edúnt; me curant; vísunt, quid agam, ecquíd velim.
Priusquam lucet, ádsunt; rogitant, nóctu ut somnum céperim.
Eós pro liberís habebo. Quín mihi mittunt múnera.
Sácruficant? dant índe partem míhi maiorem, quám sibi;
ábducunt ad éxta; me ad se, ad prándium, ad coenám vocant.
Ílle miserrumúm se retur, mínumum qui misít mihi.
Ílli inter se cértant donis; égo haec mecum mússito:
bóna mea inhiánt, certatim míttunt dona et múnera.
PA. Nímis bona ratióne, nimiumque ád te et tua multúm vides:
ét tibi sunt gemini ét trigemini, sí te bene habes, fílii.
PE. Pól, si habuissem, sátis cepissem míseriarum líberis.
Cóntinuo excruciárer animi. Sín forte fuissét febris,
cénserem emorí; cecidissetne ébrius aut de equo úspiam,
métuerem, ne ibi défregisset crúra aut cervicés sibi.
[Túm ne uxor mihi ínsignitos púeros pariat póstea,
aút varum, aut valgum, aút compernem, aut paétum, aut broncum fílium.]
PA. Huíc homini dignum ést divitias ésse et diu vitám dari,

qui ét rem servat, ét qui bene habet, suísque amicis ést volup.
PL. Ó lepidum caput! Íta me di deaéque ament, aequóm fuit,
deós paravisse, úno exemplo ne ómnes vitam víverent.
Sícut merci prétium statui, pró virtute ut véneat,
quae ímproba est, pro mércis vitio dóminum pretio paúperet:
ítidem divos díspertisse vítam humanam aequóm fuit;
quí lepide ingeniátus esset, vítam longinquám darent:
qui ímprobi essent ét scelesti, iis ádimerent animám cito.
Si hóc paravissént, et homines éssent minus multí mali,
ét minus audactér scelesta fácerent facta; et póstea,
quí probi homines éssent, esset hís annona vílior.
PE. Quí deûm consília culpet, stúltus inscitúsque sit,
quíque eos vituperét. Nunc iam istis rébus desistí decet:
núnc volo obsonáre, ut, hospes, túa te ex virtute ét mea
méae domi accipiám benigne, lépide et lepidis víctibus.
PL. Níl me poenitét, iam quanto súmtui fuerím tibi.
Nam hóspes nullus tám in amici hospítium devortí potest,
quín ubi triduum íbi continuom fúerit, iam odiosús siet;

vérum ubi dies decém continuos íllius iterastí domum:
támetsi dominus nón invitus pátitur, servi múrmurant.
PE. Sérvientis sérvitutem ego sérvos introduxí mihi,
hóspes, non qui mi ímperarent, quíbus ego essem obnóxius.
Sí illis aegre est, míhi quod volupe est: méo remigio rém gero;
támen id, quod odio ést, faciundum est cúm malo atque ingrátiis.
Núnc, quod occepi, óbsonatum pérgam. PL. Si certum ést tibi:
cómmodum obsoná, ne magno súmtu: mihi quidvís sat est.
PE. Quín tu istanc orátionem hinc véterem atque antiquam ámoves?
Nám proletarió sermone núnc quidem, hospes, útere:
nam íi solent, quando áccubuere, ubi coéna apposita est, dícere:
„Quíd opus fuit hoc, hóspes, sumtu tánto nostra grátia?
„Ínsanivisti hércle: nam idem hoc hóminibus sat erát decem."
Quód eorum causa óbsonatum est, cúlpant, et comedúnt tamen.
PL. Fít pol illud ad íllud exemplum. PA. Ut dócte et perspecté sapit!
PE. Séd iidem homines núnquam dicunt, quámquam appositum est ámpliter:
„Iúbe illud demi! tólle hanc patinam! rémove pernam: níhil moror.

„Aúfer illam offám penitam! próbus hic conger frígidus:
„rémove! abi, aufer!“ Néminem eorum haec ádseverare aúdias;
séd percellunt se, ét procumbunt dímidiati, dum áppetunt.
PA. Bónus bene ut malós descripsit móres! PE. Haud centésimam
pártem dixi, atque ótium nunc sí sit, possim exprómere.
PA. Ígitur id, quod ágitur hic, ei prímum praevortí decet:
núnc huc animum advórtite ambo. Míhi opus est operá tua,
Périplectomene: nám ego inveni lépidam sycophántiam,
qui ádmutiletur míles usque caésariatus, átque uti
huíc amanti ac Phílocomasio hanc ésficiamus cópiam,
út hic eam abducát, abeatque. PE. Dári istanc rationém volo.
PA. Át ego mi anulúm dari istum tuúm volo. PE. Quam ad rem úsui est?
PA. Quándo habebo, igitúr rationem meárum fabricarúm dabo.
PE. Útere; accipe. PA. Áccipe a me rúrsum rationém doli,
quam ínstitui. PL. Ambo pérpurgatis tíbi operam damus aúribus.
PA. Hérus meus ita mágnus moechus múlierum est, ut néminem
fuísse adaeque néque futurum crédam; PE. Credo ego istúc item.

PA. ítaque Alexandrí praestare praédicat formám suam;
ítaque omnis se ultró sectari in Épheso memorat múlieres . . . .
PE. Édepol quid te de ístoc multa? Scío te non mentírier;
séd ego, ita esse, ut dícis, teneo púlcre: proin, Palaéstrio,
quám potes, tam vérba confer máxume ad compéndium.
PA. Écquam tu potés reperire fórma lepida múlierem,
quoí fallaciárum cor corpúsque sit plenum ét doli?
PE. Íngenuamne, an líbertinam? PA. Aequi ístuc facio, dúmmodo
eám des, quae sit quaéstuosa, quaé alat corpus córpore,
quoíque sapiat péctus: nam cor nón potest; quod núlla habet.
PE. Laútam vis, an, quaé nondum sit laúta? PA. Siccam, súccidam,
quám lepidissumám potes, quamque ádulescentem máxume.
PE. Hábeo eccillam méam clientam, méretricem adulescéntulam.
Séd quid ea usus ést? PA. Ut ad ted éam iam deducás domum,
útique eam huc ornátam adducas ín matronarúm modum:
cápite comto; crínes vittasque hábeat, adsimulétque, se
túam esse uxorem. Ita praécipiendum est. PE. Érro, quam insistás viam.

PA. Át scietis. Séd ecqua ancilla est illi? PE. Est primé cata.
PA. Eá quoque opus est: íta praecipito múlieri atque ancíllulae,
út simulet, se túam esse uxorem, et déperire hunc mílitem;
quásique hunc anulúm faveae suae déderit, ea porró mihi:
míliti ut darém; quasique ego reí sim interpres. PE. Aúdio:
né me surdum vérbera. PA. Tu si aúdis, ego rectá dabo
míliti; a tuá mi uxore dícam delatum ét datum,
út sese ad eum cónciliarem. Ille éiusmodi est: cupiét miser.
Quín, nisi adulterió, studiosus réi nullae aliae est, ímprobus.
PE. Nón potuit reperíre, si ipsi Sóli quaerundás dares,
lépidiores dúas ad hanc rem, quam égo dabo. Habe animúm bonum.
PA. Érgo accurato, ét properato. — Núnc tu ausculta, Pleúsides.
PL. Tíbi sum obediéns. PA. Hoc facito. Míles domum ubi advénerit,
mémineris, ne Phílocomasium nómines. PL. Quam nóminem?
PA. Glýceram. PL. Nempe eandém, quae dudum cónstituta est. PA. Páx! abi.
PL. Méminero. Sed quíd meminisse id réfert hanc ad rém tamen?
PA. Égo enim dicam túm, quando usus póscet: intereá tace.

Út nunc etiam hic ágit, actutum pártis defendás tuas.
PL. Égo eo intro igitur. PA. I ét, praecepta sóbrie ut curés, face.

ACTUS III. SCENA II.

PALAESTRIO. LUCRIO.

PA. Quantás res turbo! quántas moveo máchinas!
Erípiam ego hodie cóncubinam míliti,
si cénturiati béne sunt maniplarés mei.
Sed illúm vocabo. Heus, Scéledre, nisi negótium,
progrédere ante aedis: té vocat Palaéstrio.
LU. Non óperae est Sceledro. PA. Quíd iam? LU. Sorbet dórmiens.
PA. Quid? sórbet? LU. Illud, stértit, volui dícere;
sed quía consimile est, quód stertas, quasi sórbeas.
PA. Eho, an dórmit Sceledrus íntus? LU. Non nasó quidem:
nam eo mágnum clamat. Tétigit calicem clánculum:
demísit nardini ámphoram cellárius.
PA. Eho, tú sceleste, qui ílli suppromús's, eho!
LU. Quid vís? PA. Qui lubitum est ílli condormíscere?
LU. Oculís, opinor. PA. Nón te istuc rogitó, scelus.
Procéde huc: periistí iam, nisi verúm scio.
Promsísti tu illi vínum? LU. Non promsí. PA. Negas?
LU. Nego hércle vero: nam ílle me vetuit dícere.
Neque équidem heminas ócto expromsi in úrceum,

neque flle hic calidum éxbibit in prándium.
PA. Neque tú bibisti? LU. Dí me perdant, sí bibi,
si bíbere potui. PA. Quí iam? LU. Quia enim obsórbui:
nam nímis calebat, ámburebat gútturem.
PA. Alii ébrii sunt, álii poscam pótitant!
Bonó suppromo et prómo cellam créditam!
LU. Tu hercle ídem faceres, sí tibi esset crédita.
Quoniam aémulari nón licet, nunc ínvides.
PA. Eho an únquam promsit ántehac? respondé, scelus!
Atque, út tu scire póssis, edicó tibi:
si fálsa dixis, Lúcrio excruciábere!
LU. Ita véro? ut tu ipse mé dixisse délices,
posteá sagina ego éiciar cellária;
ut tíbi, si promtes, álium suppromúm pares.
PA. Non édepol faciam: age, éloquere audactér mihi.
LU. Nunquam édepol vidi prómere; verum hóc erat:
mihi ímperabat; égo promebam póstea.
PA. Hui, íllic crebro cápite sistebánt cadi!
LU. Non hércle tam istic válide casabánt cadi,
sed in célla erat paullúm nimis loculi lúbrici:
ibi erát bilibris aquális, hic proptér cados;
ea saépe decies cómplebatur dé die.
Eam plénam atque inánem fieri máxumam
vidi; úbi hama bacchabátur, casabánt cadi.
PA. Abi, abi íntro iam. Vos ín cella vinária
bacchánal facitis: iam hércle ego herum addu-cam á foro. —
LU. Perii, éxcruciabit mé herus, domum si vénerit,
quom haec fácta scibit, quía sibi non díxerim.
Fugiam hércle aliquo, atque hoc ín diem extollám malum.

Ne díxeritis, óbsecro, huic, vostrám fidem.
PA. Quo té agis? LU. Missus sum álio. Iam huc revénero.
PA. Quis mísit? LU. Philocomásium. PA. Abi. Actutúm redi.
LU. Quaesó tamen, tu méam partem infortúnii,
si dívidetur, me ábsente accipitó tamen.
PA. Modo íntellexi, quám rem mulier gésserit.
Quia Scéledrus dormit, húnc subcustodém suum
foris áblegavit, dum áb se huc transirét. Placet.
Sed Périplectomenes, quam eí mandavi, múlierem
nimis lépida forma dúcit. Di hercle hanc rem ádiuvant.
Quam dígne ornata incédit, haud meretrície!
Lepide hóc succedit súb manus negótium.

ACTUS III. SCENA III.

PERIPLECTOMENES. ACROTELEUTIUM.
MILPHIDIPPA. PALAESTRIO.

PE. Rem omnem, Ácroteleutiúm, tibi tibique úna, Milphidíppa,
domí demonstravi órdine. Hanc fabricám fallaciásque
minus sí tenetis, dénuo volo pércipiatis pláne.
Satis si íntelligitis, áliud est, quod pótius fabulémur.
AC. Stultítia atque insipiéntia magna, haúd fallacia, haéc sit,
me ire ín opus alienum, aút tibi meam óperam pollicitári,

si in ea ópificina nésciam aut mala ésse aut fraudulénta.
PE. At mélius est monérier. AC. Meretrícem commonéri,
quam sáne magni réferat, mihi clám est. Quin ego me frústro.
Postquam ádbibere aurés meae tuae móram oratiónis,
tibi díxi, miles quémadmodum potis ésset deasciári.
PE. At némo solus sátis sapit: nam ego múltos saepe vídi
regiónem fugere cónsilii prius, quám repertam habére.
AC. Si quíd faciundum est múlieri male átque malitióse,
ea sibi ímmortalis mémoria est meminísse et sempitérna;
sin béne quid aut fidéliter faciúndum est: eo devéniunt,
oblíviosae extémplo uti fiánt; meminisse néqueunt.
PE. Ergo ístuc metuo, quód venit vobís faciundum utrúmque:
nam id próderit mihi, míliti male quód facietis ámbae.
AC. Dum néscientes, quíd bonum, faciámus: ne formída.
Mala núlla meretrix'st, (né pave), peióres ubi convéniunt.
PE. Ita vós decet. Conséquimini. PA. Cesso égo illis obviam íre.
Veníre salvom gaúdeo. Lepido hércle ornatu incédit.

PE. Bene ópportuneque óbviam is, Palaéstrio. Hem tibi, ádsunt,
quas mé iussisti addúcere, et quo ornátu. PA. Eu, noster ésto!
Palaéstrio Acroteleútium salútat. AC. Quis hic, amábo, est,
qui tám pro nota nóminat me? PE. Hic nóster architéctust.
AC. Salve, árchitecte. PA. Sálva sis. Sed díc mihi, ecquid híc te
onerávit praeceptís? PE. Probe meditátam utramque dúco.
PA. Audíre cupio, quémadmodum: ne quíd peccetis, páveo.
PE. Ad túa praecepta: dé meo nihil hís novom apposívi.
AC. Nempe lúdificari mílitem tuum herúm vis. PA. Elocúta es.
AC. Lepide ét sapienter, cómmode et facéte res paráta est.
PA. Atque húius uxorem ésse te volo ádsimulare .... AC. Fíet.
PA. quasi míliti animum adiéceris, simuláre .... AC. Sic futúrum est.
PA. quasique haéc res per me intérpretem et tuam áncillam gerátur ....
AC. Bonus vátes poteras ésse: nam, quae súnt futura, dícis.
PA. quasique ánulum hunc ancíllula tua abs té detulerit ád me,
quasique éum ego milití darem tuis vérbis. AC. Vera dícis.

PE. Quid istís nunc memoratís opust, quae cómmeminere? AC. Méliust:
nam, mí patrone, hoc cógitato: ubi próbus est architéctus,
bene líneatam sí semel carínam collocávit,
facile ésse navem fácere, ubi fundáta et constitúta est.
Nunc haéc carina sátis probe fundáta et bene statúta est;
adsúnt fabri architéctonesque ad eám rem haud imperíti;
si nón nos materiárius remorátur, quod opus, quí det:
novi índolem nostri íngeni; cito erít parata návis.
PA. Nempe tú novisti mílitem, meum herúm? AC. Rogare mírum est.
Populi ódium quidni nóverim, magnídicum, cincinnátum,
moechum únguentatum? PA. Num ílle te nam nóvit? AC. Nunquam vídit:
quí nóverit me, quís ego sim? PA. Nimis lépide fabulare.
Eo pótuerit lepídius pol fierí. AC. Potin' est, ut hóminem
mihi dés, quiescas cétera? Ni lépide ludificáta
ero, cúlpam omnem in me impíngito. PA. Agite ígitur, intro abíte!
insístite hoc negótium sapiénter! AC. Alia cúra.
PA. Age, Périplectomene, has núnc ïam duc íntro; ego ad forum íllum
convéniam atque illi hunc ánulum dabo, átque praedicábo,
a túa uxore míhi datum esse, eamque íllum deperíre.

Hanc ád nos, quom extemplo á foro veniémus, mittitó tu,
quasi clánculum ad me míssa sit. PE. Faciémus: alia cúra.
PA. Vos módo curate: ego íllum probe iam onerátum huc accíbo.
PE. Bene ámbula; bene rém gere! At egon' hóc si efficiam pláne,
ut cóncubinam mílitis meus hóspes habeat hódie
atque hínc Athenas ábeat, si hodie húnc dolum dolámus,
quid tíbi ego mittam múneris! AC. Datne eápse mulier óperam?
PA. Lepidíssume et comíssume. AC. Confído, confutúrum.
Ubi fácta erit collátio nostrárum malitiárum,
haud véreor, ne nos súbdola perfídia pervincámur.
PE. Abeámus ergo intro, haéc uti meditémur cogitáte:
ut áccurate et cómmode hoc, quod agéndum est, exsequámur:
ne quíd, ubi miles vénerit, titubétur. AC. Tu moráre.

ACTUS IV. SCENA I.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Vólup est, quod agas, si íd procedit lépide et ex senténtia.
Nam égo hodie ad Seleúcum regem mísi parasitúm meum,

út latrones, quós conduxi, hinc ád Seleucum dúceret,
qui éius regnum tútarentur, míhi dum fieret ótium.
PA. Quín tu tuam rem cúra potius, quám Seleuci: quaé tibi
cónditio nova et lúculenta fértur per me intérpretem.
PY. Ímo omnes res pósteriores póno, atque operam dó tibi.
Lóquere: auris meás profecto dédo in ditioném tuam.
PA. Círcumspicedum, né quis nostro hic aúceps sermoní siet:
nam hóc negotii clándestino ut ágerem, mandatúm est mihi.
PY. Némo adest. PA. Hunc árrhabonem amóris primum a me áccipe.
PY. Quíd hic? unde est? PA. A lúculenta atque á festiva fémina,
quaé te amat, tuamque éxpetissit púlcram pulcritúdinem.
Éius nunc mi anulum ád te ancilla pórro ut deferrém, dedit.
PY. Quíd? ean' ingenua, án festuca fácta e serva líbera est?
PA. Vah! égone ut ad te ab líbertina esse aúderem internúntius,
qui íngenuis satis réspondere néqueas, quae cupiúnt tui?
PY. Núpta ea est, an vídua? PA. Et nupta et vídua. PY. Quo pactó potis
vídua et nupta esse éadem? PA. Quia aduléscens nupta est cum sene.

PY. Eúge! PA. Lepida et líberali fórma est. PY. Cave mendácium.
PA. Ád tuam formam illa úna digna est. PY. Hércle pulcram praédicas.
Séd quis ea est? PA. Senis húius uxor Périplectomeni in próxumo.
Éa demoritur te, átque ab illo cúpit abire: odít senem;
núnc te orare atque óbsecrare iússit, ut tui cópiam
síbi potestatémque facias. PY. Cúpio hercle equidem, si ílla volt.
PA. Quaé cupit. PY. Quid illá faciemus cóncubina, quaé domi est?
PA. Quín tu illam iube ábs te abire, quó lubet: sicút soror
éius huc gemina vénit Ephesum, et máter, arcessúntque eam.
PY. Áin' tu? advenit Éphesum mater éius? PA. Aiunt, quí sciunt.
PY. Hércle occasiónem lepidam, ut múlierem excludám foras.
PA. Ímo vin' tu lépide facere? PY. Lóquere, et consiliúm cedo.
PA. Vín tu illam actutum ámovere, a te út abeat per grátiam?
PY. Cúpio. PA. Tum te hoc fácere oportet. Tíbi divitiarum ádfatim est:
iúbe sis aurum atque órnamenta, quae ílli instruxti múlieri,
dóno habere síbi, auferreque ábs te, quo lubeát, sibi.
PY. Pláceet, ut dicis. Séd, ne istanc amíttam et haec mutét fidem,

víde modo. PA. Vah, délicatus! quaé te tamquam oculós amet!
PY. Vénus me amat. PA. St! [tace]: áperiuntur fóres: concede huc clánculum.
Haéc celox illíus est, quae hic egréditur internúntia.
PY. Quae haéc celox? PA. Ancíllula illius ést, quae hic egreditúr foras,
quae ánulum istunc áttulit, quem tíbi dedi. PY. Edepol haéc quidem
béllula est. PA. Pithécium haec est prae ílla et spinturnícium.
Víden' tu illam oculis vénaturam fácere, atque aucupium aúribus?

ACTUS IV. SCENA II.

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MI. Iam ést ante aedis círcus, ubi sunt lúdi faciundí mihi.
Díssimulabo, hos quási non videam néque esse hic etiamdúm sciam.
PY. Táce: subauscultémus, ecqua dé me fiat méntio.
MI. Númquis hic prope adest, quí rem alienam pótius curet, quám suam,
qui aúcupet me, quíd agam, qui de vésperi vivát suo?
Éos nunc homines métuo, mihi ne óbsint neve obstent úspiam,
dómo si bitet, dum húc transibit, quae húius cupiens córporist,

quae ámat hunc hominem nímium lepidum et nímia pulcritúdine,
mílitem Pyrgópolinicem. PY. Sátin' haec quoque me déperit?
Méam laudat speciem: édepol huius sermónes cinerem haud quaéritant.
PA. Quo árgumento? PY. Quía enim loquitur laúte et minume sórdide.
PA. Quídquid istaec dé te loquitur, níhil attrectat sórdidum.
PY. Tum aútem illa ipsa est nímium lepida nímisque nitida fémina.
Hércle vero iam ádlubescit prímulum, Palaéstrio.
PA. Príusne, quam illanc óculis tuis? PY. Tuis vídeo id, quod credó tibi,
quum haéc locutus; ílla autem absens súbigit me ut amem. PA. Hercle hánc quidem
níl tu amassis: mi haéc desponsa est. Tíbi si illa hodie núpserit,
égo hanc continuo uxórem ducam. PY. Quíd ergo hanc dubitas cólloqui?
PA. Sequere hác med ergo. PY. Pédisequus tibi sum. MI. Útinam, cuius caúsa
forás sum egressa, cónveniundi mihi éveniat potéstas!
PA. Erit, ét tibi exoptatum óbtinget. Bonum habe ánimum! ne formída:
homo quídam est, qui scit, quód quaeris, ubi sít. MI. Quem ego hic audívi?
PA. Sociúm tuorum concíliorum et partícipem consiliórum.
MI. Tum pól ego id, quod celo, haúd celo. PA. Imo étiam si, non célas.

MI. Quo argúmento? PA. Infidós celas; ego tíbi fide sum fírma.
MI. Cedo sígnum, si harunc Báccharum es. PA. Amat múlier quaedam quéndam.
MI. Pol istúc quidem multae. PA. At nón multae de dígito donum míttunt.
MI. Enim cógnovi nunc: fécisti modo mi éx proclivo plánum.
Sed hic númquis adest? PA. Vel adést, vel non. MI. Cedo té mihi solae sólum.
PA. Brevin', án longinquo sérmoni? MI. Tribus vérbis. PA. Iam ad te rédeo.
PY. Quid? ego híc adstabo tántisper cum hac fórma et factis frústra?
PA. Patere átque adsta: tibi hánc ego do operám. PY. Properando excrúcior.
PA. Pedeténtim: tu haec scis, tráctari ita solére hasce huiusmodi mérces.
PY. Age, age, út tibi maxime cóncinnum est. PA. Nullum ést hoc stolidius sáxum.—
Redeo ád te. Quid me vóluisti? MI. Quo pácto hoc dudum accépi,
istúc fero ad te cónsilium. PA. Quasi hunc dépereat .... MI. Teneo ístuc.
PA. Collaúdato formam ét faciem, et virtútes commemoráto.
MI. Ad eám rem habeo omnem áciem, tibi uti dúdum demonstrávi.
PA. Tu cétera cura, et cóntempla, et de meís venator vérbis.
PY. Aliquám mihi partem hodie óperae des deníque! Iam tandem ades íllico!

PA. Adsum: ímpera, si quid vís. PY. Quid illaec narrát tibi? PA. Lamentári
ait íllam miseram, crúciari et lacrumántem se afflictáre,
quia tís egeat, quia té careat. Ob eám rem huc ad te míssa est.
PY. Iube adíre. PA. At scin', quid tú facias? Face té fastidii plénum,
quasi nón lubeat. Me inclámato, quia síc te volgo vólgem.
PY. Memini ét praeceptis párebo. PA. Voco érgo hanc, quae te quaérit?
PY. Adeát, si quid volt. PA. Sí quid vis, adí, múlier! MI. Pulcer, sálve.
PY. Meum cógnomentum cómmemorat. Di tíbi dent, quaecunque óptes.
MI. Tecum aétatem exigere út liceat. PY. Nimium óptas. MI. Non me díco;
sed herám meam, quae te démoritur. PY. Multae áliae idem istuc cúpiunt,
quibus cópia non est. MI. Écastor haud mírum, si te habes cárum,
hominém tam pulcrum et praéclara virtúte et forma et fáctis.
Ecquis dígnior fuit hómo qui esset? PA. Non hércle humanust érgo:
nam vólturio plus húmani, credo, ést. PY. Magnum me fáciam
nunc, quóniam illaec me cóllaudat. PA. Viden' ígnavom, ut sese ínfert? —
Quin tu huíc respondes? Haéc illaec est ab illá, quam dudum díxi.

PY. Quanám ab illa? Nam ita mi óccursant multaé: meminisse haud póssum.
MI. Ab illá, quae digitos déspoliat suos, ét tuos digitos décorat:
nam hunc ánulum ab tuí cupiente huc détuli huic, qui pórro.
PY. Quid núnc tibi vis, muliér, memora. MI. Ut, quae té cupit, eam ne spérnas,
quae pér tuam nunc vitám vivit. Sit, néc sit, spes in te úno est.
PY. Quid núnc volt? MI. Te compéllare et complécti et contrectáre.
Nam nísi tu illi fers súppetias, iam illa ánimum despondébit.
Age, mi Áchilles, fiat, quód te oro! serva íllam pulcram púlcer!
Expróme benignum ex téte ingenium, urbícape, occisor régum!
PY. Heu, hercle ódiosas res! Quóties hoc tibi, vérbero, ego interdíxi,
meam né sic volgo pólliciteris óperam? PA. Audin' tu, múlier?
dixi hóc tibi dudum et núnc dico: ni huic vérri affertur mérces,
non híc suo seminió quamquam porcéllam impartitúrust.
MI. Dabitúr, quantum ipsus pretí poscet. PA. Talentúm Philippûm huic opus aúri est:
minus áb nemine accípiet. MI. Heu ecastór nimis vilest tándem!
PY. Non míhi avaritia unquam ínnata est: satis hábeo divitiárum:

plus mihi aúri mille est módiorum Philippeí. PA. Praeter thesaúrum.
Tum argénti montis, nón massas, habet. Aétna non aeque áltus.
MI. Heu, ecástor periurum! PA. Út ludo? MI. Quid ego? út sublecto os? PA. Scíte.
MI. Sed, amábo, mitte me áctutum. PA. Quin tu huíc respondes áliquid,
aut fácturum, aut non fácturum? quid illám miseram animi excrúcias,
quae númquam male de té merita est? PY. Iube eámpse exire huc ád nos:
dic me ómnia, quae volt, fácturum. MI. Facis núnc, ut te facere aéquom,
quom, quaé te volt, eandém tu vis. PA. Non ínsulsum habet ingénium!
MI. quomque me óratricem haud sprévisti, sistíque exorare éx te.
Quid est? út ludo? PA. Nequeo hércle equidem risú med admoderári.
Ob eám causam huc abs te ávorti. PY. Non édepol tu scis, múlier,
quantum égo honorem nunc ílli habeo. MI. Scio, ét istuc illi dícam.
PA. Contra aúro alii hanc vendére potuit operam. MI. Ístuc pol tibi crédo.
PA. Meri béllatores gígnuntur, quas híc praegnates fécit;
et púeri annos octíngentos vivónt. MI. Vae tibi, nugátor!
PY. Quin míille annorum pérpetuo vivónt, ab seclo ad séclum. —

PA. Eo mínus dixi, ne haec cénseret me advórsum se mentíri.

MI. Perií, quot hic ipse annós vivet, quoius fílii tam diu vívont?

PY. Postríduo natus sum égo, mulier, quam Iúpiter ex Ope nátust.

PA. Si hic prídie natus fóret, quam ille est: hic habéret regnum in coélo.

MI. Iam, iám sat, amabo, est: sínite abeam, si póssum, viva a vóbis!

PA. Quin érgo abis? quando résponsum est. MI. Ibo átque illam huc addúcam,

quam própter mi opera est. Númquid vis? PY. Ne mágis sim pulcer, quám sum:

ita mé mea forma habet sóllicitum. PA. Quid hic núnc stas? quin abis? MI. Ábeo.

PA. Atque ádeo, audin' tu? dícito docte et córdate. MI. Cura áliud.

PA. Philocómasio dic, sí est hic, domum ut tránseat: hunc hic ésse.

MI. Hic ést, cum mea hera; clám nostrum hunc sermónem sublegérunt.

PA. Lepidé factum est, iam ex sérmone hoc gubernábunt doctius pórro.

MI. Remoráre. PA. Abeo; neque té moror, neque te tángo, neque te . . . Táceo.

PY. Iube máturate illam éxire huc: iam istí rei praevortémur.

ACTUS IV. SCENA III.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

Quid míhi nunc auctor és, ut sciam, Palaéstrio,
de cóncubina? Nám nullo pactó potest
prius haéc in aedes récipi, quam illam amíserim.
PA. Quid mé consultas, quíd agas? Dixi equidém tibi,
quo pácto id fieri póssit clementíssume.
Aurum átque vestem omném muliebrem habeát sibi,
quae illi ínstruxisti; súmat, habeat, aúferat;
dicásque, tempus máxumum esse, ut eát domum:
sorórem geminam adésse et matrem dícito,
quibuscúm comitata récte deveniát domum.
PY. Qui tú scis, eas adésse? PA. Quia oculís meis
vidi híc sororem esse éius. PY. Conveníitne eam?
PA. Convénit. PY. Ecquid fórtis visa est? PA. Ómnia
vis óbtinere. PY. Ubi mátrem esse aiebát soror?
PA. Cubáre in navi líppam atque oculis túrgidis
nauclérus dixit, qui íllas advexít, mihi.
Is ad hós nauclerus hóspitio devórtitur.
PY. Quid is? écquid fortis? PA. Ábi, sis, hinc: nam tú quidem
ad equás fuisses scítus admissárius,
qui cónsectare quá mares, qua féminas.
PY. Hoc áge nunc. Istuc quód das consiliúm mihi,
te cum ílla verba fácere de ista ré volo:
nam cúm illa sane cóngruit sermó tibi.
PA. Qui pótius, quam tute ádeas, tuam rem túte agas?

dicás, uxorem tíbi necessum esse dúcere;
cognátos persuadére; amicos cógere?
PY. Itáne tu censes; PA. Quíd ego ni ita cénseam.
PY. Ibo ígitur intro. Tu híc ante aedis ínterim
speculáre: ut, ubi illaec pródeat, me prόvoces.
PA. Tu módo istuc cura, quód agis. PY. Curatum íd quidem est.
Quin sí voluntate nólet, vi extrudám foras.
PA. Istúc cave faxis; quín potius per grátiam
bonam ábeat abs te; atque íllaec, quae dixí, dato:
aurum, órnamenta, quae ílli instruxistí, ferat.
PY. Cupio hércle. PA. Credo, té facile impetrássere.
Sed abi íntro; noli stáre. PY. Tibi sum obédiens.
PA. Numquíd videtur démutare, atque úti ego
dixi ésse vobis dúdum hunc moechum mílitem?
Nunc ád me ut veniat, úsust, Acroteleútium,
ancíllula eius, et Pleúsides. Proh Iúpiter,
satin' út commoditas úsquequaque me ádiuvat?
Nam quós videre exóptabam me máxime,
una éxeuntes vídeo hinc e próxumo.

ACTUS IV. SCENA IV.

ACROTELEUTIUM. MILPHIDIPPA. PLEUSIDES. PALAESTRIO.

AC. Séquimini! simul círcumspicite, né quis adsit árbiter.
MI Néminem pol videó, nisi hunc, quem vólumus conventum. PA. Ét ego vos.

MI. Quíd agis, noster árchitecte? PA. Egon' árchitectus? Váh! MI. Quid est?
PA. Quía enim non sum dígnus prae te, ut fígam palum in párietem.
AC. Eía vero! PA. Nímis facete, nímisque facundé mala est.
Út lepide derúncinavit mílitem! AC. At etiám parum.
PA. Bóno animo es: negótium omne iám succedit súb manus.
Vós modo porro, ut óccepistis, dáte operam adiutábilem:
nam ípse miles cóncubinam intro ábiit oratúm suam,
áb se ut abeat cúm sorore et mátre Athenas. AC. Eú, probe!
PA. Quín etiam aurum atque órnamenta, quae ípse instruxit múlieri,
ómnia dat dono, á se ut abeat: íta ego consilium eí dedi.
PL. Fácile istuc quidem ést, si et illa vólt, et ille autém cupit.
PA. Nón tu scis, quom ex álto puteo súrsum ad summum escénderis,
máxumum períclum inde esse, a súmmo ne rursúm cadas?
Núnc haec res apud súmmum puteum géritur: si praesénserit
míles, nihil hinc férri poterit húius. Nunc quam máxume
Ópus est dolis. PL. Domi ésse ad eam rem vídeo sylvaí satis:

múlieres tres; quártus tute es; quíntus ego; sextús senex.
PA. Quót apud nos falláciarum est éxcitum! Certó scio,
óppidum quodvís videtur pósse expugnarí dolis:
dáte modo operam. AC. Íd nos ad te, sí quid velles, vénimus.
PA. Lépide facitis. Núnc hanc tibi ego ímpero provínciam.
AC. Ímpetrabis, ímperator, quód ego potero, quód voles.
PA. Mílitem lepide ét facete et laúte ludificárier
vólo. AC. Voluptatém mecastor mi ímperas. PA. Scin', quem ád modum?
AC. Némpe ut adsimulém me amore istíus differri. PA. Rém tenes.
AC. Quásique istius caúsa amoris éx hoc matrimónio
ábierim, cupiéns istius núptiarum. PA. Omne órdine.
Nísi modo unum hoc: hásce esse aedes dícas dotalés tuas;
hínc senem abs te abiísse, postquam féceris divórtium:
ne ílle mox vereátur intro íre in alienám domum.
AC. Béne mones. PA. Sed ubi ílle exierit íntus, istic té procul
íta volo adsimuláre prae illius fórma quasi spernás tuam,
quásique eius opuléntitatem réverearis; ét simul
fórmam amoenitátis illius, fáciem, pulcritúdinem,
cóllaudato. Sátin' praeceptum est? AC. Téneo. Satin' est, sí tibi

ıéum opus ita dabo éxpolitum, ut ímprobare nón queas?
A. Sát habeo. Nunc tíbi ausculta quae ímperabo. PL. Dícito.
'A. Quam éxtemplo hoc erit fáctum, ubi intro haec ábierit: ibi tu íllico
'ácito ut venias húc ornatus órnatu nauclério:
:aúsiam habeas férrugineam: cúlcitam ob oculos láneam;
pálliolum habeas férrugineum (nam ís colos thalássicust),
íd connexum in húmero laevo éxpapillato bráchio;
praécinctus aliqui, ádsimulato, quási gubernatór sies.
Átque apud hunc senem ómnia haec sunt: nam ís piscatorés habet.
PL. Quíd, ubi ero exornátus? quin tu dícis, quid factúrus sim?
PA. Húc venito, et mátris verbis Phílocomasium arcéssito:
út, si itura iam ést Athenas, éat tecum ad portúm cito,
átque ad iubeat férri in navim, sí quid imponí velit.
Nísi eat, te solúturum esse návim: ventum operám dare.
PL. Sátis placet pictúra; perge. PA. Ille éxtemplo illam hortábitur,
út eat, properet, né morae sit mátri. PL. Multimodís sapis.
PA. Égo illi dicam, ut me ádiutorem, qui ónus feram ad portúm, roget.
Ílle iubebit me íre cum illa ad pórtum. Ego adeo, ut tú scias,

prórsum Athenas prótinam abibo técum. PL. Atque ubi illo véneris,
tríduom servíre nunquam té, quin liber sís, sinam.
PA. Ábi cito, atque orná te. PL. Numquid áliud? PA. Haec ut mémineris.
PL. Ábeo. PA. Et vos abíte hinc intro actútum: nam illum hinc sát scio
iam éxiturum esse íntus. AC. Celebre apúd nos imperiúm tuum est.
PA. Ágite, abscedite érgo. Ecce autem cómmodum aperitúr foris.
Hílarus exit: ímpetravit; ínhiat, quod nusquam ést, miser.

ACTUS IV. SCENA V.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Quód volui, ut volo, ímpetravi pér amicitiam et grátiam
á Philocomasió. PA. Quid tam intus fuísse te dicám diu?
PY. Núnquam ego me tam sénsi amari, quám nunc ab illa múliere.
PA. Quíd iam? PY. Ut multa vérba fecit! lénta ut materiés fuit!
Vérum postremo ímpetravi, ut vólui; donavíque ei,
quaé voluit, quae póstulavit; té quoque ei donó dedi.
PA. Étiam me? quomódo ego vivam síne te? PY. Age, es animó bono:

dem ego te líberabo. Nám, si possem ulló modo
mpetrare, abíret nec te abdúceret, operám dedi;
érum oppressit. PA. Deós sperabo, téque postremó. Tamen,
etsi istuc mihi acérbum est, quia hero té carendum est óptumo,
sáltem id volupe est, quum éx virtute fórmai evenít tibi
méa opera super hác vicina, quam égo nunc concilió tibi.
PY. Quíd opust verbis? líbertatem tíbi ego et divitiás dabo,
si ímpetras. PA. Reddam ímpetratum. PY. At géstio. PA. At modicé decet.
Móderare animo, né sis cupidus. Séd eccam ipsam; egreditúr foras.

ACTUS IV. SCENA VI.

ACROTELEUTIUM. MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MI. Hera, éccum praesto mílitem! AC. Ubi is est? MI. Ád laevam, vidéto.
Adspícito limis, ne ílle nos se séntiat vidére.
AC. Video. MI. Édepol, nunc nos témpus est malás peiores fíeri.
Tuum ést principium. AC. Óbsecro, tuté ípsum convenísti?
Ne párce voci, ut aúdiat. MI. Cum ipsó pol sum secúta

placide ípsa, ut libitum est mi, ótiose, meo árbitratu, ut vólui.
PY. Audín', quae loquitur? PA. Aúdio. Quam laéta est, quia adit ád te.
AC. O, fórtunata múlier es! PY. Ut amári videor! PA. Dígnus's.
AC. Permírum ecastor praédicas, te adísse atque exorásse.
Per epístolam aut per núntium, quasi régem, adiri eum áiunt.
MI. Namque édepol vix fuit cópia adeúndi atque impetrándi.
PA. Ut tu ínclutus apud múlieres! PY. Patiár, quando ita Venús volt.
AC. Venerí pol habeo grátiam, tandémque et oro et quaéso
ut éius mihi sit cópia, quem amó quemque expetésso,
benígnusque erga me út siet: quod cúpiam, ne gravétur.
MI. Spero, íta futurum: quámquam illum multaé sibi expetéssunt,
ille íllas spernit ségregatque ab se ómnis, extra te únam.
AC. Ergo íste metus me mácerat, quod ílle fastidiósust:
ne óculi eius senténtiam mutént, ubi viderít me,
atque éius elegántia meam extémplo speciem spérnat.
MI. Non fáciet: habe animúm bonum! PY. Ut ípsa se contémnit!
AC. Metuó, ne praedicátio tua núnc meam formam exsúperet.

MI. Istúc curavi, ut opínione illíus pulcriór sis.
AC. Si pól me nolet dúcere uxórem, genua ampléctar
atque óbsecrabo aliquó modo. Si nón quibo impetráre,
consciscam letum. Vívere sine illó scio me non pósse.
PY. Prohibéndam mortem múlieri videó. Adibon? PA. Mínume:
nam tú te vilem féceris, si te últro largiére.
Sine últro veniat, quaéritet, desíderet, expéctet.
Vis súmmovere glóriam istam, quám habes? cave, sis, fáxis.
Nam núlli mortalí scio obtigísse hoc, nisi duóbus,
tibi ét Phaoni Lésbio, tam mísere ut amaréntur.
AC. Eho, íntro abi tu, illum évocatum fóras, mea Milphidíppa!
MI. Imo ópperiamur, dum éxeat aliquís. AC. Durare néqueo,
quin eam íntro. MI. Occlusae súnt fores. AC. Effríngam. MI. Sana nón es.
AC. Si amávit unquam aut sí parem hic sapiéntiam habet ac fórmam,
per amórem si quid fécero, cleménti animo ignóscet.
PA. Ut, quaéso, amore pérdita est haec mísera! PY. Mutuúm fit.
PA. Tace: ne aúdiat. MI. Quid ástitisti obstúpida? cur non púltas?
AC. Quia nón est intus, quem égo volo. PA. Qui scís? AC. Scio pol, olfácio.
Nam odóre nasum séntiat, si intús sit. PY. Hariolátur.

Quia mé amat, propter eá Venus fecít eam ut divináret.
AC. Nescío ubi hic prope adest, quem éxpeto vidére: olet profécto.
PY. Nasó pol iam haec quidém videt plus, quam óculis. PA. Coeca amóre est.
AC. Tene me, óbsecro! MI. Cur? AC. Né cadam. MI. Quid itá? AC. Quia stare néqueo:
ita ánimus per oculós meos defít. MI. Pol militém tu
adspéxti. AC. Ita. MI. Non vídeo, ubi est. AC. Vidéres pol, si amáres.
MI. Non édepol tu illum mágis amas, quam egomét, si per te líceat.
PA. Omnés profecto múlieres te amánt, ut quaeque adspéxit.
PY. Nescio, an ex hoc me audíveris, an nón: nepos sum Véneris.
AC. Mea Mílphidippa, adi, óbsecro, et congrédere! PY. Ut me verétur!
PA. Illa ád nos pergit. MI. Vós volo. PY. Et nós te. MI. Ut iussísti,
herám meam eduxí foras. PY. Videó. MI. Iube ergo adíre.
PY. Indúxi animum, ne óderim, item ut álias: quando orásti.
MI. Verbum hércle facere nón potis, si accésserit prope ád te.
Dum te óbtuetur, ínterim linguam óculi praecidérunt.
PY. Levándum morbum múlieri videó. MI. Viden' ut tremit átque
extímuit, postquam te ádspexit? PY. Viri quóque armati idem istuc fáciunt:

ne tú mirere plús mulierem. Séd quid volt med ágere?
MI. Ad se út eas: tecum vívere volt átque aetatem exígere.
PY. Egon' ád illam eam, quae núpta sit? Virum éius metuere aéquum est.
MI. Quin tuá causa exegít virum a se. PY. Quíd? qui id facere pótuit?
MI. Quia aedés dotales húius sunt. PY. Itane? MI. Íta pol. PY. Iube domum íre:
iam ego íllic ero. MI. Vide, né sies in éxspectatióne:
ne illam ánimi excrucies. PY. Nón ero profécto. Abite. MI. Abímus.
PY. Sed quíd ego video? PA. Quíd vides? PY. Nescío quis, eccum, incédit,
ornátu quidem thalássico. PA. Iam nós volt hic profécto:
nauclérus hic quidem est. PY. Vídelicet arcéssit hanc hinc. PA. Crédo.

ACTUS IV. SCENA VII.

PLEUSIDES. PALAESTRIO. PYRGOPOLINICES.

PL. Si alium álio pacto própter amorem nésciam
fecísse multa néquiter, vereár magis
me amóris causa istóc ornatu incédere;
verúm quum multos múlta admisse accéperim
inhonésta, propter amórem, atque aliena á bonis:

mittó iam, ut occidi Áchilles civis pássus est . . . .
Sed eccúm Palaestriónem, stat cum mílite:
orátio alio míhi demutanda ést mea.
Muliér profecto náta est ex ipsá mora:
nam quaévis alia, quaé mora est aequé, mora
minor éa videtur, quám quae propter múlierem est.
Hoc ádeo fieri crédo consuetúdine.
Nam ego hánc arcesso Phílocomasium. — Séd fores
pultábo. Heus, ecquis híc est? PA. Adulescéns, quid est?
quid tu áis? quid pultas? PL. Phílocomasium quaérito:
a mátre illius vénio. Si itura ést, eat.
Omnés moratur: návim cupimus sólvere.
PY. Iamdúdum res paráta est. Heus, Palaéstrio,
aurum, órnamenta, véstem pretiosam, ómnia
duc ádiutores técum ad navim quí ferant.
Omnía composita súnt, quae donavi, út ferat.
PA. Eó. PL. Quaeso hercle, própera! PY. Non morábitur.
Quid ístuc, quaeso? quíd oculo factúm est tuo?
PL. Habeó quidem hercle oculum. PY. Át laevum dico. PL. Éloquar.
Marís causa hercle istóc ego oculo utór minus:
nam si á mare abstinuíssem, tamquam hoc úterer.
Sed nímis morantur mé diu. PY. Eccos, éxeunt.

ACTUS IV. SCENA VIII.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIUM. PLEUSIDES. PYRGOPOLINICES.

PA. Quíd modi flendó, quaeso, hodie fácies? PH. Quid ego ní fleam?
Úbi pulcerrume égi aetatem, inde ábeo. PA. Viden' hominém, tibi
qui á matre et soróre venit? PH. Vídeo. PY. Audin', Palaéstrio?
PA. Quíd vis? PY. Quin tu iúbes efferri ómnia, quae istí dedi?
PL. Phílocomasium, sálve. PH. Et tu sálve. PL. Materque ét soror
tíbi salutem mé iusserunt dícere. PH. Salvaé sient.
PL. Órant te, ut eas, véntus operam dúm dat, ut velum éxplicent.
Nám matri oculi sí valerent, mécum venissét simul.
PH. Íbo, quamquam invíta facio. Píetas sic cohibét. PL. Sapis.
PY. Sí non mecum aetátem egisset, hódie stulta víveret.
PH. Ístuc crucior, á viro me táli abalienárier:
nám tu quamvis pótis es facere utí fluat facétiis;
ét quia tecum erám, propterea ánimo eram ferócior;
eám nobilitatem ámittundam vídeo. PY. Ne fle. PH. Nón queo,
quúm te video. PA. Hábe bonum animum. Scío ego, et quid doleát mihi.

Nám nihil miror, sí lubenter, Phílocomasium, híc eras:
fórma huius, móres, virtus, ánimum attinuere híc tuom;
quúm ego servus, quándo adspicio hunc, lácrumem, quia diiúngimur.
PH. Óbsecro, licét complecti, priúsquam proficiscó? PY. Licet.
PH. Ó mei oculi! Ó mi anime! PA. Óbsecro tene múlierem,
ne áffligatur. PY. Quíd istuc? PA. Postquam ábs te abit, animó male
fáctum est huic repénte miserae. PY. Accúrrite intro! efférte aquam!
PA. Níhil aquam morór. PY. Cur? PA. Malo — mérum: ne intervéneris,
quaéso, dum resipíscit. PY. Capita intér se nimis nexa híce habent.
Nón placet. Labrá labellis férruminavit ádmodum.
PL. Téntabam, spiráret, an non. PY. Aúrem admotam opórtuit.
PL. Sín magis vis, éam omittam. PY. Nólo; retine. PA. At fléo miser.
PY. Éxite atque efférte huc intus ómnia, isti quaé dedi!
PA. Étiam nunc salúto te, Lar fámiliaris, priúsquam eo!
Cónservi consérvaeque omnes, béne valete et vívite!
Béne, quaeso, inter vós dicatis ét mihi absentí tamen.
PY. Áge, Palaestrió, bono animo es! PA. Éheu, nequeo, quín fleam,

quum ábs ted abeam. PY. Fér aequo animo. PA. Scío ego, quid doleát mihi.
PH. Séd quid hoc? [quae res? quid video? Lux, salve!] PL. Iam résipuisti? PH. Óbsecro, quem ampléxa sum
hóminem? Perii, súmne ego apud me? PL. Né time, voluptás mea.
PY. Quíd istuc est negóti? PA. Animus hánc modo hic relíquerat.
Métuoque et timeó, — ne hoc tandem própalam fiát nimis.
PY. Quíd id est? PA. Nos palám sic ferre núnc per urbem haec ómnia:
né quis tibi hoc vítio vortat. PY. Méa, non aliorúm dedi.
Párvi ego illos fácio. Age, ite cúm dis benevoléntibus!
PA. Túa ego hoc causa díco. PY. Credo. PA. Iám vale. PY. Et tu béne vale.
PA. Íte cito. Iam ego ádsequar vos: cúm hero pauca etiám loquar.
Quámquam alios fidéliores sémper habuistí tibi,
quám me, tamen tibi hábeo magnam grátiam rerum ómnium;
ét, si ita senténtia esset, tíbi servire mávelim
múlto, quam alií libertus ésse. PY. Habe animúm bonum!
PA. Haú mihi, quum vénit in mentem, ut móres mutandí sient:
múliebres morés discendi, oblíviscendi stratiótici.
PY. Fác sis frugi. PA. Iám non possum; amísi omnem lubídinem.

PY. Í, sequere illos! né morere! PA. Béne vale. PY. Et tu béne vale.
PA. Quaéso, ut memineris: si forte líber fieri occéperim,
míttam nuntium ád te: ne me déseras. PY. Non ést meum.
PA. Cógitato idémtidem, tíbi quám fidelis fúverim.
Si íd facies: tum démum scibis, tíbi qui bonus sit, quí malus.
PY. Scío et perspexi saépe; verum quom ántehac, tum hodie máxume.
PA. Scíes: imo hodie vérum factum fáxo post dicés magis.
PY. Víx reprimor, quin té manere iúbeam. PA. Cave istuc féceris:
dícent te mendácem nec verum ésse, fide nulla ésse te;
dícant, servorúm praeter med ésse fidelem néminem.
Nám si honeste cénseam te fácere posse, suádeam;
vérum non potést: cave faxis. PY. Ábi; iam patiar, quídquid est.
PA. Béne vale igitur. PY. Íre meliust strénue. PA. Etiam núnc vale.
PY. Ánte hoc factum hunc sum árbitratus sémper servom péssumum;
éum fidelem mi ésse invenio. Quom égomet mecum cógito:
stúlte feci, qui húnc amisi. Íbo hinc intro núnc ïam
ád amores meos. Séd quis exit hinc? Sónitum fecerúnt fores.

ACTUS IV. SCENA IX.

PUER. PYRGOPOLINICES.

PU. Ne mé moneatis: mémini ego officiúm meum.
Ego iám conveniam íllunc, ubiubi est géntium;
invéstigabo; óperae non parcám meae.
PY. Me quaérit illic: íbo huic puero óbviam.
PU. Ehém, te quaero. Sálve, vir lepidíssume,
cumuláte commoditáte praeter céteros;
duo dí quem curant! PY. Quí duo? PU. Mars ét Venus.
PY. Facétum puerum! PU. Íntro te ut eas óbsecrat:
te vólt, te quaerit, téque exspectans déperit.
Amánti fer opem! Quíd stas? quin intro ís? PY. Eo. —
PU. Ipsús illic sese iam ímpedivit ín plagas!
Parátae insidiae súnt; stat in statú senex,
ut ádoriatur moéchum, qui forma ést ferox,
qui omnés se amare crédit, quaeque adspéxerit
muliér; eum odere quá viri, qua múlieres.
Nunc ín tumultum ibo: íntus clamorem aúdio.

ACTUS V.

PERIPLECTOMENES. PYRGOPOLINICES. CARIO. SCELEDRUS.

PE. Dúcite istum! Sí non sequitur, rápite sublimém foras!
Fácite inter terram átque coelum ut médius sit! discíndite!

PY. Óbsecro hercle, Périplectomene, té! PE. Nequidquam hercle óbsecras.
Víde, ut istic tibi sít acutus, Cário, cultér probe.
CA. Quín iamdudum géstit, moecho hóc abdomen ádimere:
út faciam quasi púero in collo péndeant crepúndia.
PY. Périi! CA. Haud etiam; número hoc dicis. — Iámne in hominem ínvolo?
PE. Ímo etiam prius vérberetur fústibus. CA. Multúm quidem.
PE. Cúr es ausus súbigitare álienam uxorem, ímpudens?
PY. Íta me di ament, últro ventum est ád me. PE. Mentitúr: feri!
PY. Máne, dum narro. PE. Quíd cessatis? PY. Nón licet mihi dícere?
PE. Díc. PY. Oratus súm venire ad te húc. PE. Quare ausus? Hém tibi!
PY. Oíei, sum satis vérberatus! Óbsecro! CA. Quam móx seco?
PE. Úbi lubet. Disténdite hominem dívorsum et dispénnite!
PY. Óbsecro hercle té, mea verba ut aúdias, priusquám secer!
PE. Lóquere, nondum níhili factus. PY. Víduam esse cénsui;
ítaque ancilla, cónciliatrix quaé erat, dicebát mihi.
PE. Iúra, te non nóciturum esse hóminem de hac re néminem,
quód tu hodie hic es vérberatus, aút quod verberábere,

sí te salvom hinc ámittemus, Vénerium nepótulum.
PY. Iúro per Diónam et Martem, mé nociturum néminem,
quód ego hic hodie vápularim; iúreque id factum árbitror;
ét, si intestatús non abeo hinc, béne agitur pro nóxia.
PE. Quíd, si id non faxís? PY. Ut vivam sémper intestábilis.
CA. Vérberetur étiam; post tibi ámittundum cénseo.
PY. Dí tibi benefáciant semper, quum ádvocatus míhi bene es!
CA. Érgo des minam aúri nobis. PY. Quámobrem? CA. Salvis téstibus
út ted hodie hinc ámittamus, Vénerium nepótulum.
Áliter hinc a nóbis, ne sis frústra . . . . PY. Dabitur. CA. Mágis sapis.
Dé tunica et chlamyde ét machaera (né quid speres): nón feres.
Vérberone etiam, án im amittis? PY. Mítis sum equidem fústibus.
Óbsecro vos! PE. Sólvite istum. PY. Grátiam habeó tibi.
PE. Sí posthac prehéndero ego ted híc, arcebo téstibus.
PY. Caúsam haud dico. PE. Eámus intro, Cário. PY. Servós meos
éccos video. Phílocomasium iám profecta est? díc mihi.
SC. Iámdudum. PY. Hei mihí! SC. Magis dicas, sí scias, quod egó scio:
námque ille, qui lánam ob oculum habébat, nauta nón erat.

PY. Quís erat igitur? SC. Phílocomasio amátor.
PY. Qui tu scís? SC. Scio:
nám postquam exiérunt porta, níhil cessarunt íllico
ósculari atque ámplexari intér se. PY. Vae miseró mihi!
vérba mihi data ésse video. Scélus viri, Palaéstrio,
ís me in hanc illéxit fraudem. Iúre factum iúdico.
Sí sic aliis moéchis fiat, mínus hic moechorúm siet;
mágis metuant, minus hás res studeant. Eámus
ad me. Plaúdite.

MOSTELLARIA.

DRAMATIS PERSONAE.

TRANIO, servus Philolachis.

GRUMIO, coquus.

PHILOLACHES, adol., filius Theuropidis.

PHILEMATIUM, puella.

SCAPHA, eius ancilla.

CALLIDAMATES, Philolachis familiaris.

DELPHIUM, amica Callidamatis.

THEUROPIDES senex, pater Philol.

SIMO, eius vicinus.

DANISTA.

PHANISCUS, servus Philolachis

SERVOS ALIUS.

PUER.

SUMMARIUM.

Absente domo Theuropide, eius interim filius Philolaches decoquit domi cum familiari Callidamate et servo Tranione. Aere quoque mutuo ab danista sumto, liberat Philematium. Accumbentibus igitur in convivio apud Philolachem cum amoribus suis, ex insperato redit pater Philolachis, Theuropides. Consternati aufugere cupiunt. Sed impedimento est Callidamatis crapula. Igitur expedit rem Tranio. Hortatur, ut quieti maneant, neque se moveant quoquam. Obviam it seni. Fabulam fingit, monstra videri in aedibus. Accedit autem danista, foenus petitum. Unde quaerenti Theuropidi, cuiusnam rei causa mutuum filius sumserit, Tranio aedes emisse dicit; porroque sciscitanti, quas? pergit mentiri, vicini, Simonis; a quo etiam praesente impetrat, ut liceat eas Theuropidi inspicere. Is introit cum Tranione, et contemplatur. Egressus ablegat Tranionem rus, ut filium arcessat. Interim ad aedes Theuropidis accesserant servi Callidamatis, quos ille iusserat sibi advorsum venire. A quibus comperit Theuropides se esse deceptum; edoctusque porro a Simone, Tranionem acriter punire parat. Ille audacter prodit, suspicatusque periculum, in aram confugit. Accedente deinde Callidamate et pro omnibus deprecante, cedit senex precibus, et condonat.

(Mostellaria dicitur a mostris, h. e. monstris. — Scena est Athenis. Cf. V, 1, 24.)

ARGUMENTUM.

Manumísit emtos súos amores Philolaches,
Omnémque absente rém suo absumít patre.
Senem, út revenit, lúdificatur Tránio:
Terrífica monstra áit videri in aédibus,
Et índe primum [esse] émigratum. Intérvenit
Lucrípeta foenus foénerator póstulans,
Ludúsque rursum fít senex: nam mútuum
Accéptum dicit pígnus emtis aédibus.
Requírit, quae sint. Áit, vicini próxumi.
Inspéctat illas; póst se derisúm dolet;
Ab suí sodale gnáti exoratúr tamen.

ACTUS I. SCENA I.

GRUMIO. TRANIO.

Exi é culina, sís, foras, mastígia,
qui mi ínter patinas éxhibes argútias.
Egrédere, herilis pérnicies, ex aédibus.
Ego pól te ruri, sí vivam, ulciscár probe.
Exi, ínquam, nidor, é culina. Quíd lates?
TR. Quid tíbi, malum, hic ante aédis clamitátio est?
An rúri censes te ésse? Abscede ab aédibus!
abi rús! abi dierécte! abscede ab iánua!
Hem, hoccíne volebas? GR. Périi! cur me vérberas?
TR. Quia tú vis. GR. Patiar. Síne modo adveniát senex:
sine módo venire sálvom, quem absentém comes.
TR. Nec vérisimile lóquere nec verúm, frutex,
comésse quemquam ut quísquam absentem póssiet.
GR. Tu urbánus vero scúrra, deliciaé popli,
rus míhi tu obiectas? Sáne credo, Tránio,
quod te ín pistrinum scís actutum trádier.
Cis hércle paucas témpestates, Tránio,
augébis ruri número genus ferrátile.
Dum tíbi lubet licétque, pota, pérde rem,
corrúmpe herilem fílium, adulescentem óptumum:
diés noctesque bíbite, pergraecámini;
amícas emite, líberate: páscite
parasítos: obsonáte pollucíbiliter!
Haeccíne mandavit tíbi, quom peregre hinc iít, senex?

hoccíne modo hic rem cúratam offendét suam?
hoccíne boni esse offícium servi exístumas,
ut héri sui corrúmpat et rem et fílium?
Nam ego íllum corruptum dúco, quom his factís studet.
Quo némo adaeque iúventute ex omni Áttica
antehác est habitus párcus nec magis cóntinens,
is núnc in aliam pártem palmam póssidet.
Virtúte id factum túa et magisterió tuo.
TR. Quid tíbi, malum, me, aut quíd ego agam, curátio est?
An rúri, quaeso, nón sunt, quos curés, boves?
Lubét potare, amáre, scorta dúcere:
mei térgi facio haec, nón tui, fidúcia.
GR. Quam cónfidenter lóquitur! fue! TR. At te Iúpiter
dique ómnes perdant: óboluisti állium,
germána illuvies, rústicus, hircus, hára suis,
canés capra commísta! GR. Quid vis fíeri?
Non ómnes possunt ólere unguenta exótica,
si tú oles; neque supérior quam herus accúmbere,
neque tám facetis, quám tu vivis, víctibus.
Tu tíbi istos habeas túrtures, piscés, aves;
sine me álliato fúngi fortunás meas.
Tu fórtunatus; égo miser. Patiúnda sunt.
Meúm bonum me, té tuum maneát malum.
TR. Quasi ínvidere mihi hóc videre, Grúmio,
quia míhi bene est, et tíbi male est. Digníssumum est.
Decét me amare, et té bubulcitárier;
me víctitare púlcre, te miserís modis.
GR. O cárnuficium críbrum, quod credó fore:
ita té forabunt pátibulatum pér vias

stimulís, si huc revéniat quamprimúm senex.
TR. Qui scís, an tibi istuc prínus eveniat, quám mihi?
GR. Quia núnquam merui: tú meruisti, et núnc
meres.
TR. Orátionis óperam compendíface,
nisi té mala re mágna mactarí cupis.
GR. Ervóm daturin' éstis, bubus quód feram?
Date aés, si ne estis. Ágite, porro pérgite,
quo óccepistis! bíbite! pergraecámini!
este! éffercite vós! saginam caédite!
TR. Tace átque abi rus: ego íre in Piraeúm volo
in vésperum paráre piscatúm mihi.
Ervóm tibi aliquis crás faxo ad villam áfferat.
Quid est? quíd tu me nunc óbtuere, fúrcifer?
GR. Pol tíbi istuc credo nómen actutúm fore.
TR. Dum intérea sic sit, ístuc „actutúm“ sino.
GR. Ita ést; sed unum hoc scíto, nimio célerius
veníre, quod moléstum est, quam illud, quód petas.
TR. Moléstus ne sis: núnc iam i rus, teque ámove.
Ne tu érres, praeterhác mihi non faciés moram.
GR. Satin' ábiit, neque, quod díxi, flocci exístumat?
Proh di ímmortales, óbsecro vostrám fidem,
facite, húc ut redeat nóster quam primúm senex,
triénnium qui iam hínc abest, priusquam ómnia
periére, et aedes ét ager. Qui nisi húc redit,
paucórum mensum súnt relictae réliquiae.
Nunc rús abibo: nam éccum herilem fílium
videó corruptum éx adulescente óptumo.

ÀCTUS I. SCENA II.

PHILOLACHES.

Recórdatus múltum et diú cogitávi,
argúmentaque ín pectus múlta institívi
ego, átque in meó corde, (si ést quod mihí cor,)
volútavi eám rem et diú disputávi,
hominém quoius réii, quandó natus ést,
similem ésse arbitrárer simulácrumque habére.
Id réperi iam exémplum.
Novárum aedium ésse arbitrór similem ego hóminem,
quando híc natus ést. Ei rei argúmenta dícam.
Atque hóc haud vidétur verí simile vóbis?
[At ego id faciam esse ita ut credatis.]
Profécto, esse, ita út praedicó, vera, víncam.
Atque hóc vosmetípsi, sció, proinde utí nunc
ego ésse autumó, quando dícta audiétis
mea, haud áliter id dicétis.
Auscúltate, argúmenta dúm dico ad hánc rem:
simúl gnarurés vos volo ésse hanc rem mécum.
Aedés quom extempló sunt parátae, expolítae,
factaé probe, examússim:
laudánt fabrum atque aedís probant; sibi quísque inde exemplum éxpetunt.
[sibi quísque simile, suo úsque sumtu; óperae ne parcúnt suae.]
Átque ubi illo ímmigrat néquam homo indíligens
cúm pigra fámilia, immúndus, instrénuus:
hic iam aédibus vitium ádditur, bonaé quum curantúr male.

ıtque illud saépe fit: témpestas vénit,
ónfringit tégulas ímbricesque: íbi
óminus indíligens réddere aliás nevolt.
'éntat imbér, lavit párietes: pérpluunt
ígna; putréfacit áër operám fabri:
équior fáctus iam úsus est aédium;
ıtque ea haud ést fabri cúlpa. Sed mágna pars
nóram hanc induxérunt: si quid númo sarcirí potest,
ısque dum mantánt, neque id * * * * * faciunt, dónicum
uónt parietes: aédificantur aédes totae dénuo.
Iaec árgumenta ego aédificiis díxi; nunc etiám volo
locére, ut homines aédium esse símiles arbitrémini.
'rimúmdum paréntes fabrí liberúm sunt
Et fúndamentúm substruúnt liberórum;
xtóllunt, paránt, sedulo ín firmitátem, et
ıt in úsum boní sint et ín speciem pópulo.
ibíque aut matériae ne párcunt, nec súmtus
bi súmtui esse dúcunt:
xpóliunt, docént literás, iura, léges;
umtú suo et labóre
itúntur, ut alií sibi esse illórum similes éxpetant.
d légionem
uom itum, ádminiculum eís danunt tum iam áliquem cognatúm suum.
átenus abeunt á fabris. Unum émeritum est stipéndium:
itúr tum specimen cérnitur, quo evéniat aedificátio.
am ego ad íd frugi usque et próbus fui, in fabrúm potestate dúm fui.

Pósteaquam ímmigravi ín ingeniúm meum,
pérdidi operám fabrorum íllico óppido.
Vénit ignávia: ea míhi tempestás fuit;
éa mi adventú suo grándinem, imbrem, áttulit;
Haéc verecúndiam mi ét virtutís modum
déturbavít detexítque a med íllico.
Póst illam obtéxere néglegens fúi:
cóntinuo pro ímbre amor advénit in cór meum;
is úsque in pectus pérmanavit, pérmadefecit cór meum.
Núnc simul rés, fides, fáma, virtús, decus,
déseruerunt: égo sum in usum fáctus nimio néquior,
átque edepol (ita tígna haec humide pútent) non videór mihi
sarcíre posse aedés meas, quin tótae perpetuaé ruant,
quin [cum] fúndamento périerint, nec quísquam esse auxilió queat.
Cór dolet, quúm scio, núnc ut sum, atque út fui,
quó neque indústrior dé iuventúte erat,
árte gymnástica, dísco, hastís, pila,
cúrsu, armís, equo; víctitabám volup;
pársimoniá ét duritiá dísciplinae aliís eram:
óptumi quique éxpetebant á me doctrinám sibi.
Núnc postquam nihilí sum, id vero meópte ingenio réperi.

ACTUS I. SCENA III.

PHILEMATIUM. SCAPHA. PHILOLACHES.

PH. Iamprídem ecastor frígida non lávi magis lubénter;
nec, quóm me melius, méa Scapha, rear ésse defaecátam.
SC. Evéntus rebus ómnibus velut hórna messis mágna
fuat. PH. Quíd ea messis áttinet ad méam lavatiónem?
SC. Nihiló plus, quam lavátio tua ad méssim. PHIL. O Venus venústa,
haec ílla est tempestás mea, mihi quaé modestiam ómnem
detéxit, tectus quá fui, quam míhi Amor et Cupído
in péctus perpluít meum; neque iam únquam obtegere póssum.
Madént iam in corde párietes: periére haec oppido aédes.
PH. Contémpla, amabo, méa Scapha, satin' haéc me vestis déceat.
Volo mé placere Phílolachi, meo océllo, meo patróno.
SC. Quin túte exornas móribus lepidís, quom lepida túte es.
Non véstem amator múlieris amát, sed vestis fártum.
PHIL. Ita mé di ament, lepida ést Scapha: sapít scelesta múltum.
Ut lépide res omnés tenet, senténtiasque amántum!

PH. Quid núnc? SC. Quid est? PH. Quin me ádspice et contémpla, ut haec decét me.
SC. Virtúte formae id évenit, te ut déceat, quidquid hábeas.
PHIL. Ergo hóc ob verbum té, Scapha, donábo ego hóc die áliqui,
neque pátiar, te isthanc grátiis laudásse, quae placét mi.
PH. Nolo égo, te assentarí mihi. SC. Nimis tú quidem stulta es múlier.
Eho mávis vituperárier falsó, quam vero extólli?
Equidém pol vel falsó tamen laudári multo málo,
quam véro culpari aút meam speciem álios irridére.
PH. Ego vérum amo; verúm volo mihi díci; mendacem ódi.
SC. Ita tú me ames, ita Phílolaches tuus té amet, ut venústa es.
PHIL. Quid áis, scelesta? quómodo adiurásti? „ita ego istam amárim?“
Quid „ita haéc me?“ id cur non ádditum est? Infécta dona fácio.
Periít, quod iam promíseram tibi; dóna perdidísti.
SC. Equidém pol miror, tám catam, tam dóctam te et bene edúctam
non scíre stulte fácere. PH. Quin mone, quaéso, si quid érro.
SC. Tu ecástor erras, quaé quidem illum expéctes unum, atque ílli
morém praecipue síc geras, atque álios adspernéris.
Matrónae, non meretrícium, est, unum ínservire amántem.
PHIL. Proh Iúpiter, nam quód malum vorsátur meae domi íllud?

Di deaéque omnes me péssumis exémplis interfíciant,
nisi ego íllam anum interféçero sití, fameque, atque álgu.
PH. Nolo égo mihi male té, Scapha, praecípere. SC. Stulta es pláne,
quae illúm tibi aeternúm putes fore amícum et benevoléntem.
Moneo égo te: te ille déseret aetáte et satietáte.
PH. Non spéro. SC. Insperata áccidunt magis saépe, quam, quae spéres.
Postrémo, si dictís nequis perdúci, ut vera haec crédas,
mea dícta ex factis nósce; rem vide, quaé sim et quae fui ánte.
Nihilo égo quam nunc tu, amáta sum, atque uní modo gessi mórem,
qui pól me, ubi aetate hóc caput colórem commutávit,
relíquit deseruítque me. Tibi idém futurum créde.
PHIL. Vix cómprimor, quin ínvolem illi in óculos stimulatríci.
PH. Solam ílli me soli cénseo esse opórtere obsequéntem,
solam ílle me solí sibi suó quom liberávit.
PHIL. Proh di ímmortales, múlierem lepidam ét pudico ingénio!
Bene hércle factum, et gaúdeo, mihi níhil esse huius caúsa.
SC. Inscíta ecastor tú quidem es. PH. Quaprópter? SC. Quae istuc cúres,
ut te ílle amet. PH Cur, óbsecro, non cúrem? SC. Libera és iam.

Tu iám, quod quaerebás, habes: ille té nisi amabit últro,
id, pró tuo capite quód dedit, perdíderit tantum argénti.
PHIL. Perii hércle, ni ego illam péssumis exémplis enicásso.
Illa hánc corrumpit múlierem malesuáda vitii léna.
PH. Nunquam égo illi possum grátiam reférre, ut meritust dé me,
Scapha: íd tu mihi ne suádeas, ut illúm minoris péndam.
SC. At hoc únum facito cógites, si illum ínservibis sólum,
dum tíbi nunc haec aetátula est, in senécta male querére.
PHIL. In ánginam ego nunc mé velim vorti, út veneficae ílli
faucés prehendam, atque énicem sceléstam stimulatrícem.
PH. Eundem ánimum oportet núnc mihi esse grátum, ut impetrávi,
atque ólim, priusquam id éxtudi, quom illí subblandiébar.
PHIL. Diví me faciant, quód volunt, ni ob ístam oratiónem
te líberasso dénuo, et ní Scapham enicásso.
SC. Si tíbi sat acceptúm est, fore tibi víctum sempitérnum,
atque íllum amatorém tibi propriúm futurum in víta:
solí gerundum cénseo morem, ét capiundos crínes.
PH. Ut fáma est homini, exín solet pecúniam invenire;

ego sí bonam famám mihi servásso, sat ero díves.
PHIL. Siquidem hércle vendundúm est, pater venísbit multo pótius,
quam té me vivo unquám sinam egére aut mendicáre.
SC. Quid illís futurum est céteris, qui té amant? PH. Magis amábunt,
quom mé videbunt grátiam referéntem rem ferénti.
PHIL. Utinám meus nunc mórtuus pater ád me nuntiétur,
ut ego éxheredem méis bonis me fáciam, atque haec sit héres.
SC. Iam istá quidem absumta rés erit: dies nóctisque estur, bíbitur,
nec quísquam parsimóniam adhibét; sagina pláne est.
PHIL. In te hércle certum est príncipe, ut sim párcus, experíri:
nam néque edes quidquam, néque bibes apud me hís decem diébus.
PH. Si quíd tu in illum béne voles loqui, íd loqui licébit;
nec récte si illi díxeris, iam ecástor vapulábis.
PHIL. Edepól si summo egó Iovi illoc argento sacruficássem,
pro illíus capite quód dedi: nunquam aéque id bene locássem.
Ut vídeas, eam medúllitus me amáre! Oh, probus homó sum:
quae pró me causam díceret, patrónum liberávi.
SC. Videó, te nihili péndere prae Phílolache omnes hómines:
nunc, ne éius causa vápulem, tibi pótius adsentíbor,

si accéptum sat habes, tíbi fore illum amícum sempitérnum.
PH. Cédo mihi speculum et cum órnamentis árculam actutúm, Scapha:
órnata ut siém, quom huc veniat Phílolaches, voluptás mea.
SC. Múlier, quae se suámque aetatem spérnit, speculo ei úsus est:
quíd opust speculo tíbi, quae tute spéculo speculum es máxumum?
PHIL. Ób istuc verbum, né nequidquam, Scápha, tam lepide díxeris,
dábo aliquid hodié peculi — tíbi, Philematiúm mea.
PH. Súo quique loco víden' capillus sátis compositust cómmode?
SC. Úbi tu commoda és, capillum cómmodum esse crédito.
PHIL. Váh, quid illa pote péius quidquam múliere memorárier?
núnc adsentatríx scelesta est; dúdum advorsatríx erat.
PH. Cédo cerussam. SC. Quíd cerussa opus nám? PH. Qui malas óblinam.
SC. Úna opera ebur átramento cándefacere póstules.
PHIL. Lépide dictum de átramento atque ébore! Euge, plaudó Scaphae.
PH. Túm tu igitur cedo púrpurissum. SC. Nón do: scita es tú quidem.
Nóva pictura intérpolare vís opus lepidíssumum?
Nón istanc aetátem oportet pígmentum ullum attíngere,

neque cerussam, néque melinum, néque ullam aliam offúciam.
Cápe igitur speculum. PHIL. Heí mihi misero: sávium speculó dedit.
Nímis velim lapidém, qui ego illi spéculo diminuám caput.
SC. Línteum cape átque exterge tíbi manus. PH. Quid ita, óbsecro?
SC. Út speculum tenuísti, metuo, ne óleant argentúm manus:
ne úsquam argentum te áccepisse súspicetur Phílolaches.
PHIL. Nón videor vidísse lenam cállidiorem ullam álteram.
Ut lepide atque astúte in mentem vénit de speculó malae!
PH. Étiamne unguentís unguendam cénses? SC. Minume féceris.
PH. Quápropter? SC. Quia ecástor mulier récte olet, ubi níhil olet.
Nám istae veteres, quaé se unguentis únctitant, intérpoles,
vétulae, edentulaé, quae vitia córporis fuco ócculunt,
úbi sese sudór cum unguentis cónsociavit, íllico
ítidem olent, quasi cum úna multa iúra confundít cocus:
quíd oleant, nesciás, nisi id unum, út male olere intéllegas.
PHIL. Út perdocte cúncta callet! níhil hac docta dóctius!
Vérum illud est, máxumaque adeo párs vostrorum intéllegit,

quíbus anus domi súnt uxores, quaé vos dote méruerunt.
PH. Ágedum, contempla aúrum et pallam, sátin' haec me deceát, Scapha.
SC. Nón me curare ístuc oportet. PH. Quem, óbsecro, igitur? SC. Éloquar.
Phílolachem: is ne quíd emat, nisi, quod tíbi placere cénseat.
Nám amator meretrícis mores síbi emit auro et púrpura.
Quíd opus est, quod suum ésse nolit, éi ultro ostentárier?
Púrpura aetas óccultanda est; aúrum turpe múlieri.
Púlcra mulier núda erit, quam púrpurata, púlcrior.
Póstea nequidquam éxornata est béne, si morata ést male:
púlcrum ornatum túrpes mores péius coeno cóllinunt.
Nám si pulcra est, nímis ornata est. PHIL. Nímis díu abstineó manum.
Quíd hic vos agitis? PH. Tíbi me exorno ut pláceam. PHIL. Ornata és satis.
Ábi hinc tu intro, atque órnamenta haec aúfer.—Sed, voluptás mea,
méa Philematiúm, potare técum collubitúm est mihi.
PH. Ét edepol mihi técum: nam quod tíbi lubet, idem míhi lubet,
méa voluptas. PHIL. Hém, istuc verbum víle est vigintí minis.
PH. Cédo, amabo, decém: bene emtum tíbi dare hoc verbúm volo.

PHIL. Étiam nunc decém minae apud te súnt: vel rationém puta:
tríginta minás pro capite tuó dedi.... PH. Cur éxprobras?
PHIL. Égone id exprobrém? Quin mihimet cúpio id opprobrárier;
néc quidquam argentí locavi iámdiu usquam aequé bene.
PH. Cérte ego, quod te amo, óperam nusquam mélius potui pónere.
PHIL. Béne igitur ratio áccepti atque expénsi inter nos cónvenit:
tú me amas, ego té amo; merito id fíeri uterque exístumat.
Haéc qui gaudent, gaúdeant perpétuo suo sempér bono;
qui ínvident, ne unquam eórum quisquam invídeat prorsus cómmodis.
PH. Áge, accumbe igitur. — Cédo aquam manibus, púer. Appone hic ménsulam.
Víde, tali ubi sint. — Vín' unguenta? PHIL. Quíd opust? cum stacta áccubo.
Séd estne hic meus sodális, qui huc incédit cum amicá sua?
Ís est: est Callidamátes: eccum, incédit. Euge, oculús meus,
cónveniunt manupláres, eccos; praédam participés petunt.

ACTUS I. SCENA IV.

CALLIDAMATES. DELPHIUM. PHILOLACHES. PHILEMATIUM.

CA. Advórsum veníri mihi ád Philolachétem
voló temperi: aúdi: hem, tibí imperátum est.
nam íllic, ubi fúi, inde éffugi fóras:
ita me íbi male convívii sermónisque taésum est.
Núnc comissátum ibo ád Philolachétem,
úbi nos hilaro íngenio ét lepide accípiet.
Écquid videór tibi, mámma, madére?
DE. Sémper istóc modo móratus vívere
débebas. CA. Vísne ego te ac túte me amplé-
ctere?
DE. Sí tibi córdi est fácere, licet. CA. Lépida es.
Dúce me, amábo. DE. Cave né cadas. Ádsta.
CA. Óh! ocellús es meus; túus sum alúmnus, [mel
meum].
DE. Cáve modo, né prius ín via accúmbas,
quam íllic, ubi léctus est strátus, coímus.
CA. Síne cadere mé. DE. Sino. CA. Séd et hoc,
quod mi ín manu est.
DE. Sí cades, nón cades, quín cadam técum.
Tóllet iacéntes post nós ambos áliquis.
Mádet homo. CA. Tún' me ais, mámma, madére?
DE. Cédo manum: nólo equidem té *** afflígi.
CA. Hém tene. DE. Age, í simul. CA. Quó ego
eam, án scis?
DE. Scío. CA. In mentém venit módo: nempe dó-
mum eo
cómissatum. DE. Ímo, istúc quidem iam mémini.

PHIL. Núm non vis óbviam méd his ire, ánime mi?
Ílli ego ex ómnibus óptume vólo.
Iám revortár. PH. Diu ést Iäm id míhi.
CA. Écquis hic ést? PH. Is est. CA. Eú, Philoláches,
Sálve, amicíssume mihi ómnium hóminum.
PHIL. Dí te ament. Áccuba, Cállidamátes.
Únde agis te? CA. Únde homo ébrius. PHIL. Próbe.
Quín, amabo, áccubas, Délphium méa?
CA. Dáte illi, quód bibat; dórmiam égo [iam].
PHIL. Nón mirum aút novum quídpiam fácit.
Quíd ego hoc fáciam
póstea, méa?
DE. Síc sine eúmpse.
PHIL. Áge tu, ínterim
dá cito ab Délphio
cántharum círcum.

ACTUS II. SCENA I.

TRANIO. PHILOLACHES. CALLIDAMATES. DELPHIUM. PHILEMATIUM. PUER.

TR. Iúpiter suprémus summis ópibus atque indústriis
mé perisse et Phílolachetem cúpit, herilem fílium.
Óccidit spes nóstra: nusquam stábulum est confidéntiae,
néc Salus nobís saluti iam ésse, si cupiát, potest:

íta mali moeróris montem máxumum ad portúm modo
cónspicatus sum: hérus advenit péregre: periit Tránio.
Écquis homo est, qui fácere argenti cúpiat aliquantúm lucri,
quí hodie sese éxcruciari méam vicem possítpati?
Ubi sunt isti plágipatidae férritribacés viri,
vél isti, qui triúm numorum caúsa subeunt súb falas,
úbi aliqui quindénis hastis córpus transfigí solent?
Égo dabo ei taléntum, primus qui ín crucem excucúrrerit;
séd ea lege, ut óffigantur bís pedes, bis bráchia.
Úbi id erit factum, á me argentum pétito praesentárium. —
Séd ego sumne infélix, qui non cúrro curriculó domum?
PHIL. Ádest obsonium: éccum Traniónem; a portú redit.
TR. Phílolaches! PHIL. Quid ést? TR. Et ego et tu . . . . PHIL. Quíd „et ego et tu?“ TR. périimus!
PHIL. Quíd ita? TR. Pater adést. PHIL. Quid ego ex ted aúdio? TR. Absumtí sumus.
Páter, inquam, tuus vénit. PH. Ubi is est, óbsecro te? TR. Adést. PHIL. Ádest?
Quís id ait? quis vídit? TR. Egomet, ínquam, vidi. PHIL Vaé mihi!
quíd ego ago? TR. Nam quíd tu, malum, me rógitas, quid agas? Áccubas.
PHIL. Tún' vidisti? TR. Égomet, inquam. PHIL. Cérte? TR. Certe, inquam. PHIL. Óccidi,

sí tu vera mémoras. TR. Quid mihi sít boni, si méntiar?
PHIL. Quíd ego nunc faciám? TR. Iube haec hinc ómnia amolírier.
Quís istic dormit? PHIL. Cállidamates. TR. Súscita istunc, Délphium.
DE. Cállidamates, Cállidamates, vígila! CA. Vigilo: cédo ut bibam.
DE. Vígila: pater advénit peregre Phílolachae. CA. Valeát pater.
PHIL. Válet illic quidem; at égo disperii. CA. Dísperisti? quí pote'st?
PHIL. Quaéso edepol, exsúrge: pater advénit. CA. Tuus venít pater?
Iúbe abire rúrsum. Quid illi réditio huc etiám fuit?
PHIL. Quíd ego agam? Pater iam híc offendet mísere adveniens ébrium,
aédis plenas cónvivarum et múlierum. Miserum ést opus,
ígitur demum fódere puteum, úbi sitis faucés tenet;
sícut ego adventú patris nunc quaéro, quid faciám miser.
TR. Écce autem, hic déposivit cáput, et dormit. Súscita.
PHIL. Étiam vigilas? Páter, inquam, aderit iam híc meus. CA. Ain' tú? pater?
Cédo soleas mihi, ut árma capiam! iám pol ego occidám patrem.
PHIL. Pérdis rem: tace. Amábo, abripíte hunc íntro actutum intér manus.
CA. Iam hércle ego vos pro mátula habebo, nísi mihi matulám datis.

PHIL. Périi! TR. Habe bonum ánimum: ego istum lépide medicabór metum.
PHIL. Núllus sum! TR. Taceás: ego, quí istaec sédem, meditabór, tibi.
Sátin' habes, si ego ádvenientem íta patrem faciám tuum,
nón modo ne introeát, verum etiam ut fúgiat longe ab aédibus?
Vós modo hinc abíte intro atque haec hínc propere amolímini.
PHIL. Úbi ego ero? TR. Ubi máxume esse vís: cum hac; tu cum istác eris.
DE. Quíd igitur? abeámus hinc nos? TR. Nón hoc longe, Délphium.
Námque intus potáte haud tantillo hác quidem causá minus.
PHIL. Heí mihi, quam istaec blánda dicta quo éveniant, madeó metu!
TR. Pótin', animo ut siés quieto et fácias, quod iubeó? PHIL. Potest.
TR. Ómnium primúm, Philematium, íntro abi, et tu, Délphium.
DE. Mórigerae tibi érimus ambae. TR. Ita ílle faxit Iúpiter!
Ánimum advortitó nunc tu iam, quaé volo accurárier.
Ómnium primúmdum aedes iám fac occlusaé sient.
Íntus cave muttíre quemquam síveris, PH. Curábitur.
TR. támquam si intus nátus nemo in aédibus habitét; PHIL. Licet.
TR. neú quisquam respónset, quando hasce aédis pultabít senex.

PHIL. Númquid aliud? TR. Clávem mi harunce aédium Lacónicam
Iám iube efferri íntus: hasce ego aédes occludam hínc foris.
PHIL. Ín tuam custódiam me et méas spes trado, Tránio.
TR. Plúma haud interést, patronus án cliens propiór siet
hominí quoi nulla in péctore est audácia.
Nam quoívis homini, vél optumo vel péssumo,
quamvís desubito fácile est facere néquiter;
verum íd videndum est, íd viri docti ést opus,
quae désignata sínt et facta néquitia,
tranquílla cuncta et út proveniant síne malo:
ne quíd patiatur, quámobrem pigeat vívere:
sicút ego efficiam, quaé facta hic turbábimus,
profécto ut liqueant ómnia et tranquílla sint,
nec quídquam nobis páriant ex se incómmodi.
Sed quíd tu egrederis? Périi! o, iamiam óptume
praecéptis paruísti! PU. Iussit máxumo
opere órare, ut patrem áliquo absterrerés modo,
ne introíret aedis. TR. Quín etiam illi hoc dícito,
factúrum, ut ne etiam adspícere aedes aúdeat,
capite óbvoluto ut fúgiat summo cúm metu.
Clavím cedo atque abi íntro, atque occlude óstium,
et ego hínc occludam. — Iúbe venire núnc ïam!
ludós ego hodie vívo praesenti híc seni
faciám, quod credo mórtuo nunquám fore.
Concédam a foribus húc; hinc speculabór procul,
unde ádvenienti sárcinam imponám seni.

ACTUS II. SCENA II.

THEUROPIDES. TRANIO.

TH. Habeó, Neptune, grátiam magnám tibi,
quom me ámisisti víx a te vivúm modo!
Verúm si posthac mé pedem latúm modo
scies ímposuisse in úndam: haud causa est, íllico,
quod núnc voluisti fácere, quin faciás mihi.
Apage, ápage te a me núnc ïam post húnc diem;
quod créditurus tíbi fui, omne crédidi.
TR. Edepól, Neptune, péccavisti lárgiter,
qui occásionem hanc ámisisti tám bonam.
TH. Triénnio post Aégypto advenió domum.
Credo, éxpectatus véniam familiáribus.
TR. Nimio édepol ille pótuit expectátior
veníre, qui te núntiaret mórtuum.
TH. Sed quid hóc? occlusa iánua est intérdius?
Pultábo. Heus, ecquis ístas aperit míhi fores?
TR. Quis homo ést, qui nostras aédes accessít prope?
TH. Meus sérvos hic quidem est Tránio. TR. O Theurópides,
here, sálve: salvom te ádvenisse gaúdeo.
Usquén' valuisti? TH. Usque, út vides. TR. Factum óptume.
TH. Quid vós? insanin' éstis? TR. Quidum? TH. Síc: quia
foris ámbulatis; nátus nemo in aédibus
servát, neque qui reclúdat, neque qui respóndeat.
Pultándo pedibus péne confregi ássulas.
TR. Eho an tú tetigisti has aédes? TH. Cur non tángerem?

Quin púltando, inquam, péne confregí fores.
TR. Tetigístin'? TH. Tetigi, inquam, ét pultavi. TR. Váh! TH. Quid est?
TR. Male hércle factum! TH. Quíd est negoti? TR. Nón potest
dicí, quam indignum fácinus fecisti ét malum.
TH. Quid iám? TR. Fuge, obsecro, átque abscede ab aédibus.
Fuge húc, fuge ad me própius! Tetigistín' fores?
TH. Quomódo pultare pótui, si non tángerem?
TR. Occídisti hercle. TH. Quém mortalem? TR. Omnés tuos.
TH. Di té deaeque omnes pérduint cum isto ómine.
TR. Metuó, te atque istos éxpiare ut póssies.
TH. Quamobrem, aút quam subito rém mihi adportás novam?
TR. Et heús, iube illos illínc, amabo, abscédere.
TH. Abscédite. TR. Aedes ne áttigatis! Tángite
vos quóque terram! TH. Obsecro hércle, quin elóquere iam.
TR. Quia séptem menses súnt, quom in hasce aedés pedem
nemo íntro tetulit, sémel ut emigrávimus.
TH. Elóquere, quid ita? TR. Círcumspicedum, núm quis est,
sermónem nostrum qui aúcupet. TH. Tutúm probe est.
TR. Circúmspice etiam. TH. Némo est: loquere núnc ïam.
TR. Capitális aedis fácta est. TH. Non intéllego.
TR. Scelus, ínquam, factum est iámdiu, antiquom ét vetus.

TH. Antíquom? TR. Id adeo nós nunc factum invénimus.
TH. Quid istúc, sceleste, est, aút quis id fecít? cedo.
TR. Hospés necavit hóspitem captúm manu;
iste, út ego opinor, qui hás tibi aedes véndidit.
TH. Necávit? TR. Aurumque éi ademit hóspiti,
eumque híc defodit hóspitem ibidem in aédibus.
TH. Quaprópter id vos fáctum suspicámini?
TR. Ego dícam, ausculta. Út foris coenáverat
tuus gnátus, postquam rédiit a coená domum:
abíimus omnes cúbitum, condormívimus.
Lucérnam forte oblítus fueram extínguere:
atque ílle exclamat dérepente máxumum.
TH. Quis homo? án gnatus meus? TR. St' tace; auscultá modo.
Ait, vénisse illum in sómnis ad se mórtuum.
TH. Nempe érgo in somnis? TR. Íta. Sed auscultá modo.
Ait íllum hoc pacto síbi dixisse mórtuum . . . .
TH. In sómnis? TR. Mirum, quín vigilanti díceret,
qui abhínc sexaginta ánnis occisús foret.
Intérdum inepte stúltus's. Sed ecce, quae ílle ait:
„Ego tránsmarinus hóspes sum Diapóntius;
hic hábito; haec mihi dédita est habitátio:
nam me Ácheruntem récipere Orcus nóluit,
quia praémature víta careo. Pér fidem
decéptus sum: hospes me híc necavit, ísque me
defódit insepúltum clam [ibidem] in hisce aédibus,
sceléstus, auri caúsa. Nunc tu hinc émigra:
sceléeta haec aedis, ímpia est habitátio."
Quae hic mónstra fiunt, ánno vix possum éloqui.

St, st'! TH. Quid, obsecro, [hercle,] fáctum est? TR. Concrepuít foris.
Hiccíne percussit? TH. Gúttam haud habeo sánguinis.
Vivóm me arcessunt ád Acheruntem mórtui.
TR. Perii! íllice hodie hanc cónturbabunt fábulam.
Nimis quám formido, né manufesto hic me ópprimat.
TH. Quid túte tecum lóquere? TR. Abscede ab iánua.
Fuge, óbsecro hercle! TH. Quó fugiam? Etiam tú fuge.
TR. Nil égo formido: páx mihi est cum mórtuis.—
TH. Heus, Tránio! TR. Non me áppellabis, sí sapis:
nihil égo commerui, néque istas percussí foris.
TH. Quaesó, quid aegre est? quaé res te agitat, Tránio?
Quicum ístaec loquere? TR. An, quaéso, tu appelláveras?
Ita mé di amabunt, mórtuum illum crédidi
expóstulare, quía percussissés fores.
Sed tu étiamne adstas, néc, quod dico, obtémperas?
TH. Quid fáciam? TR. Cave respéxis: fuge, operí caput!
TH. Cur nón fugis tu? TR. Páx mihi est cum mórtuis.
TH. Scio. Quíd? modo igitur cúr tantopere extímueras?
TR. Nil mé curassis, ínquam: ego mihi provídero;
tu, ut óccepisti, tántum, quantum quís, fuge;
atque Hérculem invocábis. TH. Hercules, te ínvoco!

TR. Et égo, tibi hodie ut dét, senex, magnúm malum.
Proh di ímmortales, óbsecro vostrám fidem,
quid ego hódie [hic] negóti confecí, malum!

ACTUS III. SCENA I.

DANISTA. THEUROPIDES. TRANIO.

DA. Sceléstiorem ego ánnum argento foénori
nunquam úllum vidi, quam híc mihi annus óbtigit.
A máne ad noctem usque ín foro degó diem;
locáre argenti némini numúm queo.
TR. Nunc pól ego perii pláne in perpetuúm modum:
danísta adest, qui amíca est emta, quí dedit.
Manifésta res est, nísi quid occurró prius,
ne hoc núnc senex rescíscat. Ibo huic óbviam.
Sed quídnam hic sese tám cito recipít domum?
Metuó, ne de hac re quídpiam indaudíverit.
Accédam atque appellábo. At quam timeó miser!
Nihil ést miserius, quam ánimus hominis cónscius,
sicút me habet. Verúm utut res sese haéc habet,
pergám turbare pórro: ita haec res póstulat.
Unde ís? TH. Conveni illum, únde hasce aedes émeram.
TR. Numquíd dixisti de íllo, quod dixí tibi?
TH. Dixi hércle vero [illi] ómnia. TR. Vae miseró mihi!
metuó, ne technae méae perpetuo périerint!
TH. Quid túte tecum? TR. Níhil enim. Sed díc mihi:

dixístin', quaeso? TH. Díxi, inquam, ordine ómnia.
TR. Etiám fatetur de hóspite? TH. Imo pérnegat.
TR. Negat? TH. Étiam rogitas? Dícam, si confessus sit.
Quid núnc faciundum cénses? TR. Ego quid cénseam?
Cape, óbsecro hercle té, cum eo una iúdicem;
sed éum videto ut cápias, qui credát mihi:
tam fácile vinces, quám pirum volpés comest.
DA. Sed Phílolachetis éccum servom Tránium,
qui míhi neque foenus néque sortem argentí danunt.
TH. Quo té agis? TR. Nec quoquam ábeo. — Nae ego súm miser,
sceléstus, natus dís inimicis ómnibus.
Iam illó praesente adíbit. Nae ego homo súm miser:
ita et hínc et illinc mi éxhibent negótium.
Sed óccupabo adíre. DA. Hic ad me it: sálvos sum:
spes ést de argento: hílarus est. TR. Frustra ést homo.
Salvére iubeo té, mi Saturidés, bene.
DA. Salve ét tu. Quid de argénto? TR. Abi, sis, bélua!
contínuo adveniens pílum iniecistí mihi.
DA. Hic homo ést inanis. TR. Híc homo certe est háriolus.
DA. Quin tu ístas mittis trícas? TR. Quin, quid vís, cedo.
DA. Ubi Phílolaches est? TR. Núnquam potuistí mihi
magis ópportunus ádvenire, quam ádvenis.

DA. Quid ést? TR. Concede huc. DA. Quín mi argentum rédditur?
TR. Scio té bona esse vóce: ne clamá nimis.
DA. Ego hércle vero clámo. TR. Ah, gere morém mihi.
DA. Quid tíbi ego morem vís geram? TR. Abi, quaeso, hínc domum.
DA. Abeám? TR. Redito huc círciter merídiem.
DA. Reddéturne igitur foénus? TR. Reddetúr. Abi.
DA. Quid ego húc recursem, aut óperam sumam aut cónteram?
Quid, si híc manebo pótius ad merídiem?
TR. Imo ábi domum. Verum hércle dico. Ábi modo!
DA. Quin vós mihi foenus dáte. Quid hic nugámini?
TR. Eu hércle! — Nae tu ábi modo; auscultá mihi.
DA. Iam hercle égo illunc nominábo. TR. Euge strénue!
Beátus vero es núnc, quom clamas. DA. Méum peto.
Multós me hoc pacto iám dies frustrámini.
Moléstus si sum, réddite argentum; ábiero.
Respónsiones ómnes hoc verbum éripit.
TR. Sortem áccipe. DA. Imo foénus: id primúm volo.
TR. Quid? tú ted, homo hominum ómnium tetérrume,
venísti huc extentátum? Agas, quod ín manu est.
Non dát: non debet. DA. Nón debet? TR. Ne grý quidem

ferre hínc potes. An mávis, ut abeát foras,
urbem éxul linquat, áctus hinc causá tui?
Quin sórtem potius dáre licet. DA. Quin nón peto.
[TH. Eiá, mastigia, ad mé redi. TR. Iam istíc ero.
Moléstus ne sis; némo dat; age, quíd lubet.
Tu sólus, credo, foénore argentúm datas?]
DA. Cedo foénus! redde foénus! foenus réddite!
datúrin' estis foénus actutúm mihi?
daté mihi foenus! TR. Foénus illic, foénus hic!
Nescít quidem nisi foénus fabulárier
veterátor; neque ego tétriorem béluam
vidísse me unquam quémquam, quam te, cénseo.
DA. Non édepol nunc me tu ístis verbis térritas.
Calidum hóc est; etsi prócul abest, urít male.
TR. Moléstus ne sis: némo dat: age quídlubet!
Tu sólus, credo, foénore argentúm datas?
TH. Quod illúc est foenus, óbsecro, quod illíc petit?
[TR. Pater éccum advenit péregre non multó prius
illíus; is tibi et foénus et sortém dabit:
ne incónciliare quíd nos porro póstules.
Vide, núm moratur? DA. Quín feram, si quíd datur.
TH. Quid áis tu? TR. Quid vis? TH. Quís illic est? quid illíc petit?
quid Phílolachetem gnátum compellát ferox
sic, ét praesenti tíbi facit convícium?]
quid illí debetur? TR. Óbsecro, iube óbiici
argéntum huic ob ós impurae béluae.
TH. Iubeám? TR. Iube homini argénto os verberárier.
DA. Perfácile ego ictus pérpetior argénteos.

TH. Quod íllud argentum est? TR. Húiic debet Phílolaches
paulúm. TH. Quantillum? TR. Quási quadragintá minas.
DA. Ne sáne id multum cénseas: paulum íd quidem est.
TR. Audín? videturne, óbsecro hercle, idóneus,
danísta qui sit, génus quod improbíssumum est?
TH. Non núnc ego istuc cúro, qui sit, únde sit:
illúd volo dici míhi, id me scire éxpeto:
ab eo étiam argenti foénus creditum aúdio.
TR. Quatuór quadraginta ílli debentúr minae.
Dic té daturum, ut ábeat. TH. Ego dicám dare?
TR. Dic. TH. Égone? TR. Tu ipsus. Díc modo! auscultá mihi!
Promítte! age inquam: ego iúbeo. TH. Respondé mihi:
quid eo ést argento fáctum? TR. Salvom est. TH. Sólvite
vosmét igitur, si sálvom est. TR. Aedes fílius
tuus émit. TH. Aedes? TR. Aédes. TH. Euge, Phílolaches
patríssat! iam homo in mércatura vórtitur.
Ain' tu? aédes? TR. Aedes, ínquam. Sed scin', quóiusmodi?
TH. Qui scíre possim? TR. Váh! TH. Quid est? TR. Ne mé roga.
TH. Nam quíd ita? TR. Speculo cláras, clarorém merum.
TH. Bene hércle factum! Quíd? eas quanti déstinat?
TR. Taléntis magnis tótidem, quot ego et tú sumus:
sed árrhaboni has dédit quadragintá minas.

Hinc súmpsit, quas ei dédimus. Satin' intéllegis?
Nam póstquam haece aedes íta erant, ut dixí tibi,
contínuo est alias aédes mercatús sibi.
TH. Bene hércle factum! DA. Heus, iam ádpetit merídies.
TR. Absólve hunc, quaeso, vómitum, ne hic nos énicet.
Quatuór quadraginta ílli debentúr minae,
et sórs et foenus. DA. Tántum est; nihilo plús peto.
TR. Velím quidem hercle, ut úno numo plús petas.
TH. Aduléscens, mecum rém habe. DA. Nempe abs té petam?
TH. Petitó cras. DA. Abeo: sát habeo, si crás fero.
TR. Malúm quod isti dí deaeque omnés duint:
ita méa consilia pérturbat peníssume.
Nullum édepol hodie génus est hominum tétrius
nec mínus bono cum iúre, quam danísticum.
TH. Qua in régione istas aédes emit fílius?
TR. Ecce aútem perii! TH. Dícisne hoc, quod té rogo?
TR. Dicám; sed nomen dómini quaero quód siet.
TH. Age, cómminiscere érgo. TR. Quid ego núnc agam,
nisi ín vicinum hunc próxumum mendácium?
Eas émisse aedes húius dicam fílium.
Calidum hércle audivi esse óptumum mendácium;
[calidum hóc est: etsi prócul abest, urít male.]
Quidquíd dei dicunt, íd decretum est dícere.
TH. Quid ígitur? iam comméntus? TR. Di istum pérduint!

— Imo ístum potius! — Dé vicino hoc próxumo
tuus émit aedes fílius. TH. Bonán' fide?
TR. Si quidem és argentum rédditurus, túm bona:
si rédditurus nón es, non emít bona.
TH. Non ín loco emit pérbono has. TR. Imo óptumo.
TH. Cupio hércle inspicere has aédes: pultadúm foris,
atque évocato aliquem íntus ad te, Tránio.
TR. Ecce aútem iterum nunc, quíd ego dicam, néscio.
Iterúm iam ad unum sáxum me fluctús ferunt.
Quid núnc? Non hercle, quíd nunc faciam, réperio;
manifésto teneor. TH. Évocadum aliquém foras:
roga, círcumducat. TR. Heús tu! At hic sunt múlieres:
vidéndum est primum, utrum éae velintne, an nón velint.
TH. Bonum aéquomque oras: pércontaredum ét roga:
ego híc tantisper, dum éxis, te opperiár foris.
TR. Di té deaeque omnes fúnditus perdánt, senex:
ita méa consilia úndique oppugnás mala.
Euge, óptume, eccum, aédium dominús foras
Simó progreditur ípsus. Huc concéssero,
dum míhi senatum cónsili in cor cónvoco.
Igitúr tum accedam hunc, quándo, quid agam, invénero.

ACTUS III. SCENA II.

SIMO. THEUROPIDES. TRANIO.

I. Mélius anno hóc mihi nón fuit dómi,
éc quando esca úna me méruerit mágis.
rándium uxór mihi pérbonum dédit;
únc dormitúm iubet íre me. Mínume!
ón mihi fórte visum íllico fúit.
Ielius, quam prándium, quód solet, dédit:
óluit in cúbiculum abdúcere me ánus.
ón bonus sómnus de prándio est: ápage!
lánculum ex aédibus me édidi fóras.
'óta turgét mihi uxor núnc, scio, dómi.
R. Rés parata ést mala in vésperum huic séni:
am ét coenandum ét cubandum íntus est mále.
I. Quóm magis cógito cúm meo ánimo:
quis dotátam habet, néminem sópor
illicitat. Íre dormítum mihi ódio est.
xsequi cérta res ést, ut ego ábeam
ótius hinc ád forum, quám domi cúbem.
tque pol néscio, ut móribus síent
ostrae: haec, sát scio, quám me habet mále;
eius posthác fore, quám fuit míhi.
R. Si ábitus tuus tíbi, senex, fécerit mále,
hil erit, quód deorum úllum accúsites;
ípse iure óptumo mérito incusés licet.
émpus nunc ést, senem hunc álloqui, míhi.
óc habet! réperi, quí senem dúcerem,
ıó dolo a mé dolorém procul péllerem.
ccedam. Dí te ament plúrimum, Símo.
. Sálvos sis, Tránio. TR. Út vales? SI. Nón
male.

Quíd agis? TR. Hominem óptumum téneo. SI. Amicé facis,
quóm me laudás. TR. Decet cérte. SI. Hercle, at téd ego
téneo servom haúd bonum. TR. Quíd ita veró, Simo?
TH. Héia, mastígia, ad mé redi! TR. Iam ísti ero.
SI. Quíd nunc? quam móx? TR. Quid est? SI. Quód solet fíeri.
TR. Díc igitur, quód solet fíeri, quíd id est?
SI. Quíd facitis vós? Sed ut vérum, Tranió, loquar,
síc decet, út homines súnt, ita morém geras,
víta quam sít brevis, cógitans símitu.
TR. Quíd? Ehem, vix tándem
percépi, super his rébus nostris té loqui.
SI. Músice hercle ágitis aetátem, ita ut vós decet:
víno, victú, piscatú probo, eléctili,
vítam colitís. TR. Imo ita éa quidem antehác erat;
núnc nobis ómnia haec éxciderúnt simul.
SI. Quídum? TR. Ita óppido occídimus omnés, Simo.
SI. Nón taces? Próspere vóbis cuncta úsque adhuc
prócesserúnt. TR. Ita ut dícis, facta haúd nego:
nós profectó probe, ut vóluimus, víximus;
séd, Simo, ita núnc ventus
návem deseruít .... SI. Quid est? Quó modo? TR. Péssumo.
SI. Quaéne subdúcta erat túto in térra?
TR. Heí! SI. Quid est? TR. Mé miserum! óccidi! SI. Quí? TR. Quia
vénit navis, nóstrae naví quae frangát ratem.

SI. Vélim, ut velles, Tránio. Séd quid est negóti?
Éloquere. TR. Éloquar: hérus [peregre] venit.
SI. Túm tibi
chórda tendétur; inde ín ferritérium:
póstea recta ín crucem. TR. Núnc te ego per génua
óbsecro, né hero indícium faciás meo.
SI. Né metuas, níl sciet é me. TR. Patróne,
sálve. SI. Nihil móror mi istiúsmodi cliéntis.
TR. Nunc hóc quod ad te nóster me misít senex....
SI. Hoc míhi responde prímum, quod ego té rogo.
Iam de ístis rebus vóster quid sensít senex?
TR. Nihil quídquam. SI. Numquid íncrepavit fílium?
TR. Tam líquidus est, quam líquida esse tempestás solet.
Nunc te hóc orare iússit opere máxumo,
ut síbi liceret ínspicere has aedés tuas.
SI. Non súnt venales. TR. Scío equidem istuc; séd senex
gynaéceum aedificáre volt hic ín suis
et bálineas et ámbulacrum et pórticum.
SI. Quid ille consomniávit? TR. Ego dicám tibi.
Dare vólt uxorem fílio, quantúm potest:
ad eám rem facere vólt gynaeceúm novum.
Nam síbi laudasse hásce ait architéctonem
nescío quem, esse aedificátas has sané bene.
Nunc hínc exemplum cápere volt, nisi tú nevis....
SI. Nae illíc malo quidem ab ópere sibi exemplúm petit.
TR. quia híc audivit ésse aestatem pérbonam;
subdíu coli has solére perpetuúm diem.
SI. Imo édepol vero, quum úsquequaque umbra ést, tamen

sol sémper hic est úsque a mani ad vésperum;
quasi flágitator ádstat usque ad óstium;
nec míhi umbra usquam est, nísi si in puteo quaépiam est.
TR. Quid? Sársinatis écqua est, si Umbram nón habes?
SI. Moléstus ne sis. Haéc sunt sicut praédico.
TR. Attámen inspicere vólt. SI. Inspiciat, sí lubet.
Si quíd erit, quod illi pláceat, de exempló meo
ipse aédificato. TR. Eón'? voco huc hominem? SI. Í, voca.
TR. Alexándrum magnum atque Ágathoclem aiunt máxumas
duo rés gessisse: quíd mihi fiet tértio,
qui sólus facio fácinora immortália?
Vehit híc clitellas, véhit hic autem altér senex.
Novítium mihi quaéstum instituí nón malum:
nam múliones múlos clitellários
habént; ego homines hábeo clitellários.
Magní sunt oneris; quídquid imponás, vehunt.
Nunc húnc haud scio án colloquár. Congredíbor.
Heus, Theúropidés! TH. Hem, quis mé nominát?
TR. Heró servos múltum fidélis suó.
Quo mé miserás, adfero ómne impetrátum.
TH. Quid íllic, obsecró, tam diú restitísti?
TR. Sení non erát otium: íd sum opperítus.
TH. Antíquom obtinés hoc tuúm, tardus út sis.
TR. Heus tú, si volés verbum hóc cogitáre:
simúl flare sórbereque haúd facile fáctu est:
ego híc esse et íllic simúl haud potui.
TH. Quid núnc? TR. Vise, spécta, tuó arbitrátu.
TH. Age, í duce mé. TR. Num morór? TH. Subsequór te.

TR. Senéx ipse te ánte ostium, éccum, opperítur.
Sed ís moestus ést, hasce sé vendidísse.
TH. Quid tándem? TR. Orat, út suadeám Philolachéti,
ut ístas remíttat sibí. TH. Haud opínor.
Sibí quisque rúri metít. Si male émtae
forént, nobis hás redhibére haud licéret.
Lucrí quidquid ést, id domúm trahere opórtet.
Misericordiás iam hominem habére haud opórtet.
TR. Moráre herculé, dum facís verba. Séquere.
TH. Fiát. TR. Do tibi ego óperam.
Senéx illic ést. — Hem, addúxi tibi hóminem.
SI. Sálvom te advenísse peregre gaúdeo, Theurópides.
TH. Dí te ament. SI. Inspícere hic aedes te hás velle aiebát mihi.
TH. Nísi tibi est incómmodum. SI. Imo cómmodum. I intro atque ínspice.
TR. Át enim mulierés. SI. Cave tu ullam flóccifaxis múlierem.
Quálibet perámbula aedes óppido, tamquám tuas.
TH. Támquam? TR. Ah, cave tu ílli obiectes núnc in aegritúdine,
te hás emisse. Nón tu vides hunc, vóltu ut tristi ést senex?
TH. Vídeo. TR. Ergo irridére ne videáre et gestire ádmodum,
nóli facere méntionem, te hás emisse. TH. Intéllego.
Ét bene monitum dúco atque esse exístumo humani íngeni.
Quíd nunc? SI. Quin tu is íntro? atque otióse perspecta, út lubet.

TH. Béne benigneque árbitror te fácere. SI. Factum edepól volo.
[Vín', qui perductét? TH. Apage istum pérductorem. Nón placet.
SI. Quíd? quid est? TH. Errábo potius, quám perductet quíspiam.]
TR. Víden', vestibulum ante aédis hoc, et ámbulacrum, quoíusmodi?
TH. Lúculentum edepól profecto! TR. Age spécta, postes quoíusmodi,
quá sint firmitáte facti, et quánta crassitúdine!
TH. Nón videor vidísse postis púlcriores. SI. Pól mihi
eó pretio emti fúerant olim. TR. Aúdin' „Fuerant" dícere?
Víx videtur cóntinere lácrumas. TH. Quanti hosce émeras?
SI. Trés minas pro istís duobus praéter vecturám dedi.
TH. Hércle quin multum ímprobiores súnt, quam a primo crédidi.
TR. Quápropter? TH. Quia édepol ambo ab ínfumo tarmés secat.
TR. Íntempestivós excisos crédo; id eis vitiúm nocet;
átque etiam nunc sátis boni sunt, sí sint inductí pice.
Nón enim pultíphagus opifex óperam fecit bárbarus.
Víden' coagmenta in fóribus? TH. Video. TR. Spécta, quam arcte dórmiunt.
TH. Dórmiunt? TR. Illúd quidem, ut conním vent, volui dícere.
Sátin' habes? TH. Ut quídquid magis contémplor, tánto mágis placet.

TR. Víden' pictum, ubi ludíficat cornix úna volturiós duo?
Córnix adstat; éa vulturios dúo vicissim véllicat.
Quaéso, huc ad me spécta, cornicem út conspicere póssies.
Iám vides? TH. Profécto nullam equidem íllic cornicem íntuor.
TR. Át tu istac ad vós obtuere, quóniam cornicém nequis
cónspicari, sí volturios fórte possis cóntui.
Iám vides? TH. Non édepol video. TR. Át ego volturiós duos.
TH. Ómnino, ut te absólvam, nullam píctam conspicio híc avem.
TR. Áge, iam mitto. Ignósco: aetate nón quis obtuérier.
TH. Haéc, quae possum, ea míhi profecto cúncta vehementér placent.
SI. Látius demum óperae est pretium ivísse. TH. Recte edepól mones.
SI. Ého, istum, puer, círcumduce hasce aédis et conclávia.
Nam égomet ductarém, nisi mi esset ád forum negótium.
TH. Ápage istum a me pérductorem: níhil moror ductárier.
Quídquid est, errábo potius, quám perductet quíspiam.
SI. Aédis dico. TH. Érgo introeo síne perductore? SI. Í, licet.
TH. Íbo intro igitur. TR. Máne, sis: videam, né canis .... TH. Agedúm, vide.

TR. Ést. TH. Ubi est? TR. Abí dierecta! st! ábin' hinc in malám crucem?
Át etiam restás? St! abi istinc! SI. Níhil pericli est. Áge [modo].
Tám placida est, quam foéta. Quavis íre intro audactér licet.
Éo ego hinc ad forúm. TH. Fecisti cómmode. Bene ámbula. —
Tránio, age, canem ístam a foribus [íntus] abducát face,
étsi non metuénda est. TR. Quin tu illam ádspice, ut placide áccubat!
Nísi molestum vís videri te átque ignavom .... TH. Iam, út lubet.
TR. Séquere hac me igitur. TH. Équidem haud usquam a pédibus abscedám tuis.

ACTUS IV. SCENA I.

PHANISCUS. SERVOS ALIUS.

Serví, qui quum cúlpa carint,
tamén [malum] metuúnt,
hí solent ésse heris útibilés.
Nam ílli, qui nihíl metuúnt,
postquám sunt malúm merití,
stúlta sibi éxpetunt cónsiliá:
exércent sese ad cúrsuram:
fugiúnt.
Sed hí, si reprénsi súnt,
faciúnt a maló
pecúlium, quód nequeúnt [a bonó]

aúgent ex pauxíllo:
[thesaúrum in]de paránt.
Mihi in péctore cónsilií [quod ést,
lubét cavére] malám rem priús,
quam út meum [térgum exsincératum fíat.]
Út adhuc fuít, mihi córium esse opórtet,
síncerum, átque uti vérberarí vetem.
Si huíc imperábo, probé tectum habébo.
[Malum] Cum ímpluit caéteris, nón impluát mihi.
Nám, ut serví volunt ésse herum, íta solet.
Bonús cum probís 'st,
malús cum malís.
Nam núnc domi nóstrae tot péssumi vívunt;
pecúli suí prodigí, plagigéruli.
Ubi, advórsum ut eánt,
vocántur, heró: [Non eó;]
moléstus ne sís:
scio, quó properás.
Gestís aliquó
iam hercle íre [vis, múla,] forás [pastum.]
Béne merens hoc prétium inde ábstuli: ita abií foras. [Solus]
Núnc eo advórsum hero ex plúrimís sérvis.
Hóc die crástini cúm herus rescíverit,
máne eos castígabit búbulis éxuviis.
Póstremo minóris pendo térgum illorum, quám meum.
Ílli erunt bucaédae multo pótius, quam ego sim réstio.
SE. Mane tu, átque adsiste íllico: Phanísce! etiam réspice!
PH. Mihí molestus né sies. SE. Vide, út fastidit símia!

PH. Mihi súm; lubet esse. Quid íd curas?
SE. Manesne íllico, impure párasite?
PH. Qui párasitus sum? SE. Ego enim dicam:
cibo pérduci poterís quovis.
Ferócem facís, quia te herús tam amát? PH. Vah,
oculí dolent! SE. Cúr? PH. Quia fúmus moléstus.
SE. Táce, sis, faber, qui cúdere
plúmbeos numós soles!
PH. Nón potes tu cógere me, ut tíbi maledicam. Nóvit herus me.
SE. Súam quidem pol cúlcitullam opórtet. PH. Si sis sóbrius,
mále non dicas. SE. Tíbi obtemperém, quom mihi tu néqueas?
PH. Át tu mecum [,pessume,] í advorsus. SE. Quaéso hercle, Phanisce, ábstine
iám sermonem de ístis rebus. PH. Fáciam, et pultabó foris.
Heus, écquis hic est, qui máxumam
iniúriam his foribus défendat?
Ecquís, ecquis huc éxit atque
aperít? Nemo hinc quidem fóras exit.
Ut esse áddecet nequam hominés, ita sunt.
Séd eo magis cauto ést opus, ne huc exeát, quí male me múlcet.

ACTUS IV. SCENA II.

TRANIO. THEUROPIDES.

TR. Quíd tibi visum ést hoc mercimóni? TH. Totus gaúdeo.

TR. Núm nimio emtae tíbi videntur? TH. Núnquam edepol ego mé scio
vídisse usquam abiéctas aedes, nísi modo hasce. TR. Ecquíd placent?
TH. Écquid placeant, mé rogas? Imo hércle vero pérplacent.
TR. Cúiusmodi gynaéceum! quid pórticum? TH. Insanúm bonam.
Nón equidem ullam in públíco esse máiorem hac exístumo.
TR. Quín ego ipse et Phílolaches in público omnes pórticus
súmus commensi. TH. Quíd igitur? TR. Longe ómnium longíssuma est.
TH. Di ímmortales, mércimoni lépidi! Si hercle núnc ferat
séx talenta mágna argenti pro ístis praesentária,
núnquam accipiam. TR. Si hércle accipere cúpias, ego nunquám sinam.
TH. Béne res nostra cóllocata est ístoc mercimónio.
TR. Mé suasore atque ímpulsore id fáctum audacter dícito,
quí subegi, foénore argentum áb danista ut súmeret,
quód isti dedimus árrhaboni. TH. Sérvavisti omném ratem.
Némpe octogintá debentur huíc minae? TR. Haud numo ámplius.
TH. Hódie accipiat. TR. Íta enimvero, né qua causa súbsiet;
Tél mihi denumeráto; ego illi pórro denumerávero.
TH. Át enim ne quid cáptioni míhi sit, si dederím tibi.
TR. Égone te ioculó modo ausim dícto aut facto fállere?

TH. Égon' abs te ausim nón cavere, né quid committám tibi?
TR. Quían' tibi unquam quídquam, postquam túus sum, verborúm dedi?
TH. Égo enim cavi recte: éam mihi debeo grátiam, atque animó meo.
Sát sapio, si abs té modo uno cáveo. TR. Tecum séntio.
TH. Núnc abi rus: dic, me ádvenisse, fílio. TR. Faciam, út voles.
TH. Cúrriculo i, iube in úrbem veniat iám simul tecúm. TR. Licet.
Núnc ego me illa pér posticum ad cóngerrones cónferam:
dícam, ut hic res sínt quietae, atque, húnc ut hinc amóverim.

ACTUS IV. SCENA III.

PHANISCUS. ALIUS SERVOS. THEUROPIDES.

PH. Híc quidem neque cónvivarum sónitus, item ut antehác fuit,
néque tibicinám cantantem, néque alium quemquam aúdio.
TH. Quae íllaec res est? quíd illice homines quaérunt apud aedés meas?
quíd volunt? quid íntrospectant? PH. Pérgam pultare óstium.
Heús, reclude, heus, Tránio! Etiamne áperis? TH. Quae haec est fábula?

PH. Étiamne aperis? Cállidamati nóstro advorsum vénimus.
TH. Heús vos, pueri, quíd istic agitis? quíd istas aedes frángitis?
PH. Hérus hic noster pótat. TH. Herus hic vóster potat? PH. Íta loquor.
TH. Púere, nimium es délicatus. PH. Éi advorsum vénimus.
TH. Quói homini? PH. Hero nóstro. Quaeso, quóties dicundúm est tibi?
TH. Púer, hic nemo hábitat: nam te esse árbitror puerúm probum.
PH. Nón hic Philolachés adolescens hábitat hisce in aédibus?
SE. Híc senex cerebrósus certe est. PH. Érras pervorsé, pater:
nám nisi hinc hodie émigravit aút heri, certó scio
híc habitare. TH. Quín sex menses iam híc nemo habitat. SE. Sómnias.
TH. Égone? SE. Tu. TH. Tu né molestus. Síne me cum pueró loqui.
PH. Némo habitat? Hem! TH. Íta. PH. Profecto: nám heri et nudiustértius,
quártus, quintus, séxtus, usque, póstquam hinc peregre eiús pater
ábiit, nunquam hic tríduom unum désitum est esse ét bibi.
TH. Quíd ais? PH. Triduom únum haud intermíssum est hic esse ét bibi,
scórta duci, pérgraecari, fídicinas, tibícinas
dúcere. TH. Quis istaéc faciebat? PH. Phílolaches. TH. Qui Phílolaches?

PH. Cuí patrem Theurópidem esse opínor. TH Hei, hei, óccidi,
si haéc hic vera mémorat. Pergam pórro percontárier.
Áin' tu, istic potáre solitum Phílolachem istum, quísquis est,
cúm hero vostro? PH. Hic, ínquam. TH. Puere, praéter speciem stúltus es.
Víde,sis,ne forte ád merendam quópiam devórteris,
átque ibi meliúscule, quam sát fuit, biberís. PH. Quíd est?
TH. Íta dico: ne ad álias aedes pérperam devéneris.
PH. Scío, qua me ire opórtet, et quo vénerim, noví, loci.
Phílolaches hic hábitat, quoius ést pater Theurópides,
quí, postquam pater ád mercatum ábiit, hic tibícinam
líberavit. TH. Phílolaches ergo? PH. Íta: Philematiúm quidem.
TH. Quánti? SE. Trigintá talentis. PH. *Μὰ τὸν Ἀπόλλω*, séd minis.
TH. Áin', minis trigínta amicam déstinatam Phílolachi?
PH. Áio. TH. Atque eam manu émisisse? PH. Áio. TH. Et postquam eius hínc pater
sít profectus péregre, perpotásse hic adsiduó tuo
cúm domino? PH. Aió. TH. Quid? aedes émit hic is próxumas?
PH. Nón aio. TH. Quadráginta etiam dédit huic, quae essent pígnori?
PH. Néque istud aio. TH. Hei, pérdis! PH. Imo súum patrem illic pérdidit.

TH. Véra cantas! Vána vellem! PH. Pátris amicus vídelicet.
TH. Heú, edepol patrém eum miserum praédicas! PH. Nihil hóc quidem est,
tríginta minaé, prae quam alios dápsiles sumtús facit.
Pérdidit patrem. Únus istic sérvos est sacérrumus,
Tránio; is vel Hérculi contérere quaestum póssiet.
Édepol eius patrís me misere míseret; qui quum istaéc sciet
fácta ita, amburét ei misero córculum carbúnculus.
TH. Sí quidem istaec véra sunt. PH. Quid méréar, quamobrem méntiar?
Heús vos? ecquis hasce áperit? SE. Quid ita púltas, ubi nemo íntus est?
PH. Álio credo cómissatum abísse: abeamus núnc ïam.
TH. Púere, iamne abís? Libertas paénula est tergó tuo.
PH. Míhi, nisi herum ut métuam et curem, níhil est, qui tergúm tegam.

ACTUS IV. SCENA IV.

THEUROPIDES. SIMO.

TH. Periì hércle! quid opust vérbis? Ut verba aúdio,
non équidem in Aegyptum hínc modo vectús fui,
sed étiam in terras sólas, orasque últimas
sum círcumvectus: íta, ubi nunc sim, néscio.
Verúm iam scibo: nam éccum, unde aedes fílius

meus émit. Quid agis tu? SI. Á foro incedó domum.
TH. Numquíd processit ád forum [tibi] hodié novi?
SI. Etiám. TH. Quid tandem? SI. Vídi efferri mórtuum. TH. Hem,
novum! SI. Únum vidi mórtuum efferrí foras.
Modo eúm vixisse aiébant. TH. Vae capití tuo!
SI. Quid tu ótiosus rés novas requíritas?
TH. Quia hódie adveni péregre. SI. Promisí foras
ad coénam: ne me té vocare cénseas.
TH. Haud póstulo edepol. SI. Vérum cras, nisi quís prius
vocáverit me, vél apud te coenávero.
TH. Ne istúc quidem edepol póstulo. Nisi quíd magis
es óccupatus, óperam mihi da. SI. Máxume.
TH. Minás quadraginta áccepisti, quód sciam,
a Phílolachete. SI. Númquam numum, quód sciam.
TH. Quid? a Tránione sérvo meo? SI. Multo íd minus.
TH. quas árrhaboni tíbi dedit? SI. Quid sómnias?
TH. Egone? Át quidem tu, qui ístoc te sperás modo
potésse dissimulándo infectum hoc réddere.
SI. Quid aútem? TH. Quod me absénte tecum hic fílius
negóti gessit. SI. Mécum ut ille hic gésserit,
dum tu híc abes, negóti? quidnam, aut quó die?
TH. Minás tibi octogínta argenti débeo.
SI. Non míhi quidem hercle; vérum, si debés, cedo.
Fidés servanda est. Ne íre inficias póstules.
TH. Profécto non negábo debere, ét dabo.
Tu cáve, quadraginta áccepisse hinc né neges.
SI. Quaeso édepol, huc me adspécta et respondé mihi.
Te vélle uxorem aiébat tuo nató dare:
ideo aédificare hic vélle aiebat ín tuis.

TH. Hic aédificare vólui? SI. Sic dixít mihi.
TH. Hei míhi, disperii! vócis non habeó satis!
Vicíni, interii, périi! SI. Numquid Tránio
turbávit? TH. Imo éxturbavit ómnia.
Delúdificatus ést me hodie indignís modis.
SI. Quid tú ais? TH. Haec res síc est, ut narró tibi:
delúdificatust me hódie in perpetuúm modum.
Nunc te óbsecro, ut me béne iuves, operámque des.
SI. Quid vís? TH. I mecum hac, óbsecro te, uná simul.
SI. Fiát. TH. Servorumque óperam et lora míhi cedo.
SI. Sume. TH. Eádem ego opera haéc tibi narrávero,
quis méd exemplis hódie [ille] ludificátus est.

ACTUS V. SCENA I.

TRANIO. THEUROPIDES.

TR. Quí homo timidus érit in rebus dúbiis, nauci nón erit.
(Átque equidem, quid id ésse dicam vérbum, nauci, néscio.)
Nám herus me postquám rus misit, fílium ut suom arcésserem,
ábii illa per ángiportum ad hórtum nostrum clánculum.
Óstium quod in ángiportu est hórti, patefecí fores;
éaque eduxi omném legionem, ét mares et féminas.
Póstquam ex obsidióne in tutum edúxi maniplarés meos:
cápio consilium, út senatum cóngerronum cónvocem.

Quém quum convocávi, atque illi me é senatu ségregant.
Úbi egomet videó, vorti rem in meó foro: quantúm potest
fácio idem, quod plúrimi alii, quíbus res timida aut túrbida est:
pérgunt turbare úsque, ut ne quid póssit conquiéscere.
Nám scio equidem, núllo pacto iam ésse posse clám senem.
Séd quid hoc est, quod fóris concrepuit próxuma vicínia?
Hérus meus hic quidem ést. Gustare ego éius sermoném volo.
TH. Íllico intra límen adstate íllic: ut, quum extempló vocem,
cóntinuo exsiliátis. Manicas céleriter connéctite.
Égo illum ante aedes praéstolabor lúdificatorém meum,
quóius ego hic lúdificabo córium, si vivó, probe.
TR. Rés palam est. Nunc té videre méliust, quid agas, Tránio.
TH. Dócte atque astuté captandum est cumílloc, ubi huc advénerit.
Nón ego illi extempló meum ostendam sénsum: mittam líneam;
díssimulabo, me hórum quidquam scíre. TR. O mortalém malum!
Álter hoc Athénis nemo dóctior dicí potest.
Vérba dare illi nón magis hodie quísquam, quam lapidí, potest.
Ádgrediar hominem; áppellabo. TH. Núnc ego ille huc veniát velim.

TR. Sí quidem pol me quaéris, adsum praésens praesentí tibi.
TH. Eúge, Tranió, quid agitur? TR. Véniunt ruri rústici;
Phílolaches iam hic áderit. TH. Edepol míhi opportune ádvenit.
Nóstrum ego hunc vicínum opinor ésse hominem audacem ét malum.
TR. Quídum? TH. Qui negát novisse vós. TR. Negat? TH. Nec vós sibi
númum unquam argentí dedisse. TR. Abi, lúdis me, credo: haúd negat.
[TH. Quíd iam? TR. Scio, iocáris nunc tu: nám ille quidem haúd negat.]
TH. Ímo edepol negát profecto; néque se has aedis Phílolachi
véndidisse. TR. Eho, án negavit, síbi datum argentum, óbsecro?
TH. Quín iusiurandúm pollicitus ést dare, si vellém, mihi,
néque se hasce aedis véndidisse, néque sibi esse argentúm datum.
Díxi ego istuc idem ílli. TR. Quid ait? TH. Sérvos pollicitúst dare
súos mihi omnes quaéstioni. TR. Núgas! nunquam edepól dabit.
TH. Dát profecto. TR. Quín et illum in iús iube ire. TH. Iám mane:
éxperiar, ut opínor; certum est míhi. TR. Mihi huc hominém cedo!
TH. Quíd, si igitur ego arcéssam homines? TR. Fáctum iam esse opórtuit.

Vél hominem iube máncupio aedes pósci. TH. Imo hoc primúm volo:
quaéstioni accípere servos. TR. Fáciundum edepol cénseo.
Égo interim aram hanc óccupabo. TH. Quíd ita? TR. Nullam rém sapis:
né enim illi huc confúgere possint, quaéstioni quós dabit,
híc ego tibi praésidebo: ne ínterbitat quaéstio.
TH. Súrge. TR. Minime. TH. Ne óccupassis, óbsecro, aram. TR. Cúr? TH. Scies:
quía enim id maxumé volo, ut illi ístoc confugiánt. Sine
tánto apud iudicem húnc argenti cóndemnabo fácilius.
TR. Quód agis, id agas. Quíd tu porro sérere vis negótium?
Néscis tu, quam méticulosa rés sit, ire ad iúdicem.
TH. Súrgedum huc: est cónsulere igitur quíddam quod tecúm volo.
TR. Síc tamen hinc consílium dedero: nímio plus sapió sedens.
Túm consilia fírmiora súnt de diviní locis.
TH. Súrge! ne nugáre! adspicedum cóntra me: TR. Adspexí. TH. Vides?
TR. Vídeo, huc si quis íntercedat tértius, pereát fame.
TH. Quídum? TR. Quia nihíl quaesti sit: quía mali hercle ambó sumus.
TH. Périi! TR. Quid tibi ést? TH. Dedisti vérba. TR. Qui tandém? TH. Probe
méd emunxti. TR. Víde sis, satine récte: num muccí fluont?

TH. Ímo etiam cerebrúm quoque omnem e cápite emunxistí meum.
Nam ómnia malefácta vostra réperi radícitus;
nón radicitús quidem hercle, vérum etiam eradícitus.
Núnquam edepol hoc hódie inultus déstinaverís. Tibi
iám iubebo ignem ét sarmenta, cárnufex, circúmdari.
TR. Né faxis: nam elíxus esse, quam ássus, soleo suávior.
TH. Éxempla edepol fáciam ego in te. TR. Quía placeo, exemplum éxpetis.
TH. Lóquere: quoiusmodí reliqui, quom hínc abibam, fílium?
TR. Cúm pedibus, manibús, cum digitis, aúribus, oculís, labris.
TH. Áliud te rogo. TR. Áliud ergo núnc tibi respóndeo.
Séd eccum tui gnatí sodalem vídeod huc incédere,
Cállidamatem: illó praesente mécum agito, si quíd voles.

ACTUS V. SCENA II.

CALLIDAMATES. THEUROPIDES. TRANIO.

CA. Úbi somnum sepelívi omnem, atque édormivi crápulam,
Phílolaches venísse mihi narrávit suum peregre húc patrem,
quóque modo hominem ádvenientem sérvos ludificátus sit;

áit, sese metúere in conspectum íllius occédere.
Núnc ego de sodálitate sólus sum oratór datus,
qui á patre eius cónciliarem pácem. Atque eccum óptume.
Iúbeo te salvére, et, salvus quom ádvenis, Theurópides,
péregre, gaudeo. Híc apud nos hódie coenes. Síc face.
TH. Cállidamate, dí te ament. De coéna facio grátiam.
CA. Quín venis? TR. Promítte: ego ibo pró te, si tibi nón libet.
TH. Vérbero, etiam irrídes? TR. Quian' me pró te ire ad coenam aútumo?
TH. Nón enim ibis: égo ferare fáxo, ut meruisti, ín crucem.
TR. Áge, mitte istaec, ét me ad coenam díc iturum. Quíd taces?
CA. Séd tu istuc quid cónfugisti in áram, inscitíssumus?
TR. Ádveniens pertérruit me. — Lóquere nunc, quid fécerim.
Núnc utrisque dísceptator, éccum, adest: age, dísputa.
TH. Fílium corrúpisse aio té meum. TR. Auscultá modo.
Fáteor peccavísse; amicam líberasse; absénte te
foénori argentúm sumpsisse; id ésse absumtum praédico.
Númquid aliud fécit, nisi quod [faciunt] súmmis gnati généribus?
TH. Hércle mihi tecúm cavendum est: nímis quam es oratór catus.

CA. Síne me dum istuc iúdicare. Súrge: ego isti adsédero.
TH. Máxume. Accípito hanc ad te lítem. TR. Enim istaec cáptio est.
Fác, ego ne metuam, ígitur, et tu út meam timeás vicem.
TH. Iám minoris ómnia fació, prae quam quibus mé modis
lúdificatus ést. TR. Bene hercle fáctum, et factum gaúdeo.
Sápere istac aetáte oportet, quí sunt capite cándido.
TH. Quíd ego nunc faciám, si amicus Démipho aut Philónides . . .,
TR. Dícito iis, quo pácto tuos te sérvos ludificáverit:
óptumas frustrátiones déderis in comoédiis.
CA. Táce parumper: síne vicissim mé loqui. — Auscultá. TH. Licet.
C. Ómnium primúm sodalem me ésse scis gnató tuo.
Ís adiit me: nam íllum prodire púdet in conspectúm tuum
própterea, quae fécit, quia te scíre scit. Nunc te óbsecro,
stúltitiae adulescéntiaeque éius ignoscás. Tuust;
scís, solere illánc aetatem táli ludo lúdere;
quídquid fecit, nóbiscum una fécit; nos delíquimus:
'oénus, sortem, súmtumque omnem, quí amica emta est, ómnia
lós dabimus, nos cónferemus, nóstro sumtu, nón tuo.
TH. Nón potuit veníre orator mágis ad me impetrábilis,
uám tu: neque illi súm iam iratus, néque quidquam succénseo;

ímo me praeséntе amato, bíbito, facito quód lubet.
Si hóc pudet, fecísse sumtum: súpplicii habeó satis.
CA. Díspudet. TR. Dat ístam veniam: quíd me fiet núnc ïam?
TH. Vérberibus, lutúm, caedere péndens! TR. Tamenetsí pudet?
TH. Ínterimam hercle te égo, si vivo! CA. Fác istam cunctam grátiam:
Tránioni remítte, quaeso, hanc nóxiam causá mea.
TH. Áliud quidvis ímpetrari a mé facilius pérferam.
quam út non ego istum pró suis factis péssumis pessúm premam.
TR. Mítte istunc, quaeso. TR. Mítte tu me. TH. Hem, víden', ut restat fúrcifer?
CA. Tránio, quiésce, si sapis. TH. Tú quiesce hanc rém modo
pétere; ego illum verbéribus, ut quiétus sit, subégero.
CA. Níhil opus est profécto. Age iam, síne ted exorárier.
TH. Nólo ores. CA. Quaeso hércle. TH. Nolo, inquam, óres. CA. Nequidquám nevis:
hánc modo unam nóxae veniam, quaéso, fac causá mea.
TR. Quíd gravaris? Quási non cras iam cómmeream aliam nóxiam:
íbi utrumque, et hóc et illud, póteris ulciscí probe.
CA. Síne te exorem. TH. Age, hábe; abi impune! Hem, húic habeto grátiam.
Spéctatores, fábula haec est ácta: vos plausúm date.

P E R S A.

DRAMATIS PERSONAE.

TOXILUS, servus.
SAGARISTIO, servus alius heri.
SATURIO, parasitus.
SOPHOCLIDISCA, subserva Lemniselenae.
LEMNISELENE, meretrix, amica Toxili.
PAEGNIUM, puer.
VIRGO, filia Saturionis.
DORDALUS, leno.

SUMMARIUM.

Toxilus servus, absente hero suo, cupit ab lenone Dordalo amicam suam Lemniselenem emere. Petit igitur ab sodali suo Sagaristione, ut ille sibi mutuam praebeat pecuniam. Ipse autem viam invenit lenonis decipiendi. Subornat parasitum Saturionem, ut is filiam suam lenoni, tamquam captivam e Persia adductam, per Sagaristionem vendi patiatur, postea vindicaturus. Idque eo consilio, ut argentum ab lenone recipiat, quod dandum foret pro Lemniselene.

Inter haec Lemniselene subservam suam Sophoclidiscam cum epistola mittit ad Toxilum; isque item Paegnium puerum cum mandatis ad Lemniselenem. Sagaristio autem, pecuniam nactus ab hero, a quo iussus erat boves in mercatu emere, eam pecuniam Toxilo tradit. Is igitur illa redimit amicam ab lenone. Tum vero Sagaristio, tamquam Persa Persico ornatu indutus, adducit Virginem, tamquam captivam e Persia missam. Eam emit leno. Paullo post accedit Saturio, filiamque asserit. Epulantur servi, lenonemque deludunt.

(Metra negligentius in hac fabula a poeta servata reperiuntur. — Scena Athenis.)

ARGUMENTUM.

Profécto domino súos amores Tóxilus
Emit, átque curat, léno ut emittát manu:
Raptámque ut emeret dé praedone vírginem
Subórnata suadét [sui] parasiti fília,
Atque íntricatum lúdit potans Dórdalum.

ACTUS I. SCENA I.

TOXILUS. SAGARISTIO.

o. Qui amáns egens ingréssus est princéps amoris ín vias,
ıperávit aerumnís suis [omnés] aerumnas Hérculis.
am cúm leone et cum éxcetra, cum cérvo, cum apro Aetólico,
ım avibús Stymphalicís, cum Antaeo, déluctari mávelim,
ıam cúm amore. Ita fió miser quaeréndo argento mútuo;
ec quídquam nisi „Non ést“, sciunt mihi réspondere, quós rogo.
ʌ. Qui heró suo servíre volt bene sérvos servitútem,
ıe illum édepol multa in péctore suo cóllocare opórtet,
ıae heró placere cénseat praesénti atque absentí suo.
go néque lubenter sérvio, neque sátis sum hero ex senténtia;
d, quási lippo oculo, me hérus meus manum ábstinere haud quít tamen,
ıin mi ímperet, quin mé suis negótiis praefúlciat.
o. Quís illic est, qui cóntra me adstat? SA. Quís hic est, qui contrá med adstat?

TO. Símilis est Sagarístionis. SA. Tóxilus hic quidem méus amicust.
TO. Is ést profecto. SA. Eum ésse opinor. TO. Cóngrediar. SA. Aggrédiar contra.
TO. Ó Sagaristió, di ament te. SA. O Tóxile, dabunt dí, quae exoptes.
Út vales? TO. Út queo. SA. Quíd agitur? TO. Vívitur.
SA. Sátin' ergo ex senténtia? TO. Si evéniunt, quae exoptó, satis.
SA. Nimis stúlte amicis útere. TO. Quid iam? SA. Quia ímperare opórtet.
TO. Mihi quídem tu iam eras mórtuus, quia té non visitávi.
SA. Negótium edepol. ... TO. Férreum fortásse? SA. Plusculum ánnum
fui praéferratus ápud molas tribúnus vapuláris.
TO. Vetus iam ístaec militia ést tua. SA. Satin' tu úsque valuisti? TO. Haúd probe.
SA. Ergo édepol palles. TO. Saúcius factús sum in Veneris proélio;
sagittá Cupido cór meum transfíxit. SA. Iam servi híc amant?
TO. Quíd ergo [faciam]? disne advórser? quasi Titáni, cum dis bélligerem,
quíbus sat esse nón queam?
SA. Víde modo, ulmeaé catapultae túum ne transfigánt latus.
TO. Básilice agito Eleútheria.
SA. Quid iám?
TO. Quia herús peregre est. SA. Ain tú? peregre est?
TO. Si túte tibi bene ésse potes patí: veni: vives mécum:

ásilico accipiére victu. SA. Váh, iam scapulae prúriunt,
uia te ístaec audiví loqui. TO. Sed hóc med unum excrúciat . . .
A. Quid [nam id] ést? TO. Haec dies summa hódie est, mea amíca sitne líbera,
n sémpiternam sérvitutem sérviat. SA. Quid núnc vis ergo?
O. Fácere amicum tíbi me potis es sémpiternum. SA. Quémadmodum?
O. Út mihi des numós sexcentos, quós pro capite íllius pendam,
uós continuo tíbi reponam ín hoc triduo aút quatriduo.
ge, fí benignus, súbveni.
A. Qua cónfidentiá rogare tu á med argentúm tantum audes,
npudens? Quin, si égomet totus véneam, vix récipi potis est,
uód tu me rogás: nam tu aquam a púmice nunc póstulas:
ui ípsus sitiat. TO. Sícine hoc te mihi fácere? SA. Quid faciám? TO. Rogas?
licúnde exora mútuum. SA. Tu fác idem, quod rogás me.
O. Quaesívi; nusquam réperi. SA. Quaeram équidem, si quis crédat.
O. Nempe hábeo in mundo? SA. Si íd domi esset míhi, iam pollicérer.
[oc meum ést, ut faciam sédulo. TO. Quidquíd erit, recipe te ád me.
A. Quaeré tamen: ego item sédulo. Si quíd erit, faxo iam út scias.

TO. Obsecró, resecro te, operám da hanc mihi fidélem! SA. Ah, odio me énicas!
TO. Amóris vitio, nón meo, nunc tíbi morologus fío.
SA. At pól ego abs te concéssero. TO. Iamne ábis? Bene ambuláto:
Sed récipe te, quantúm potes! cave fúas mihi in quaestióne:
usque éro domi, dum excóxero lenoní malum.

ACTUS I. SCENA II.

SATURIO.

Veterem átque antiquom quaéstum maiorúm meûm
servo átque obtineo et mágna cum curá colo.
Nam núnquam quisquam meórum maiorúm fuit,
quin párasitando páverint ventrés suos;
patér, avos, proavos, ábavos, atavos, trítavos,
quasi múres, semper édere alienúm cibum,
neque edácitate eos quísquam poterat víncere.
His cógnomentum erát duris Capitónibus.
Unde húnc ego quaestum obtíneo et maiorúm locum;
neque quádruplari mé volo: neque enim decet
sine méo periclo ire áliena ereptúm bona;
neque illí, qui faciunt, míhi placent: plané loquor.
Nam públicae rei caúsa quicunque íd facit
mage, quám sui quaesti, ánimus inducí potest,
eum ésse civem ét fidelem ét bonum;

ed légirupam ni dámnet, det in públicum
imídium. Atque etiam ín ea lege adscríbitor:
bi quádruplator quémpiam iniexít manum,
antídem ille illi rúrsus iniiciát manum,
t aéqua parti pródeant ad Trésviros.
Si id fíat, nae isti fáxim nusquam appáreant,
qui hic álbo rete áliena oppugnánt bona.
Sed súmne ego stultus, quí rem curo públicam,
ubi súnt magistratus, quós curare opórteat?
Nunc húc introibo: vísam hesternas réliquias,
quiérint recte, nécne; num infuerít febris;
opértaen' fuerint, né quis obreptáverit.
Sed áperiuntur aédes: remorandúst gradus.

ACTUS I. SCENA III.

TOXILUS. SATURIO.

TO. Omném rem inveni, ut súa sibi pecúnia
hodie íllam faciat léno libertám suam.
Sed eccúm parasitum, quóius mihi auxilio éstopus.
Simulábo, quasi non vídeam: ita alliciám virum.
Curáte istic vos, átque approperate ócius:
ne míhi morae sit quídquam, ubi ego intro advénero!
Commísce mulsum! strúthea coluteaque áppara,
bene ut ín scutris concáleant, et calamum íniice!
Iam pól ille hic aderit, crédo, congerró meus.
SA. Me dícit! euge! TO. Laútum credo a bálineis
iam hic ádfuturum. SA. Ut órdine omnem rém tenet!
TO. Collýrae facite ut mádeant et collíphia:

ne míhi incocta détis. SA. Rem loquitúr meram:
nihíl sunt crudae, nísi, quas madidas glútias.
Tum nísi cremore crásso est ius collýricum,
nihil ést macrum illud, épicrocum, perlúcidum.
Quasi iúream esse iús decet collýricum.
Nolo ín vesicam quód eat, in ventrém volo.
TO. Prope me híc nescio quis lóquitur. SA. O mi Iúpiter
terréstris, te coepulónus compellát tuus.
TO. O Sáturio, opportúne advenistí mihi!
SA. Mendácium edepol dícis, atque haud té decet:
nam Esúrio venio, nón advenio Sáturio.
TO. At edés: nam iam intus véntris fumant fócula.
Calefíeri iussi réliquias. SA. Pernám quidem
ius ést apponi frígidam postrídie.
TO. Ita fíeri iussi. SA. Écquid halecis? TO. Váh, rogas?
SA. Sapis múltum ad Genium. TO. Séd ecquid meministí, here
qua dé re ego tecum méntionem féceram?
SA. Memini: út muraena et cónger ne calefíerent:
nam nímio melius óppectuntur frígida.
Sed quíd cessamus proélium commíttere?
Dum máne est, omnes ésse mortalés decet.
TO. Nimis péne mane est. SA. Máne quod tu occéperis
negótium agere, id tótum procedít diem.
TO. Quaeso ánimum advorte hoc. Nám here narraví tibi
tecúmque oravi, ut númos sexcentós mihi
darés utendos mútuos. SA. Memini ét scio,
et té me orare, et míhi non esse, quód darem.
Nihilí parasitus ést, quoi argentúm domi est:

lubído extemplo coépere est convívium,
tubúrcinari dé suo, si quíd domi est.
Cynicum ésse egentem opórtet parasitúm probe:
ampúllam, strigilem, scáphium, soccos, pállium,
marsúpium habeat; ínibi paulum praésidii,
qui fámiliarem súam vitam oblectét modo.
TO. Iam nólo argentum: fíliam utendám tuam
mihi dá. SA. Nunquam edepol quoíquam etiam utendám dedi.
TO. Non ád istuc, quod tu insímulas. SA. Quid eam vís? TO. Scies:
quia fórma lepida et líberali est. SA. Rés ita est.
TO. Hic léno neque te nóvit neque gnatám tuam.
SA. Me ut quísquam norit, nísi ille, qui praebét cibum!
TO. Ita ést. Hoc tu mihi réperire argentúm potes.
SA. Cupio hércle. TO. Tum tu mé sine illam véndere.
SA. Tun' íllam vendas? TO. Ímo alium allegávero,
qui véndat, qui esse sé peregrinum praédicet;
siquidém istic leno nón sex menses Mégaribus
huc ést quum commigrávit. SA. Pereunt réliquiae;
postérius istuc támen potest. TO. Scin', quám potest?
Nunquam hércle hodie hic príus edis, ne frústra sis,
quam, te hóc facturum, quód rogo, affirmás mihi;
atqué nisi gnatam técum huc iam, quantúm potest,
addúcis, exigam hércle ego te ex hac décuria.
Quid núnc? quid est? quin dícis, quid factúrus sis?
SA. Quaeso hércle, me quoque étiam vendas, sí lubet,
dum sáturum vendas. TO. Hóc si facturús, face.

SA. Faciam équidem, quae vis. TO. Béne facis. Propera, ábi domum:
praemónstra docte, praécipe astu fíliae,
quid fábuletur, úbi se natam praédicet,
qui síbi parentes fúerint, ut subrépta sit.
Sed lónge ab Athenis ésse se gnatam aútumet;
et ut áffleat, quom ea mémoret. SA. Etiam tú taces?
Ter tánto peior ípsa est, quam illam tu ésse vis.
TO. Lepide hércle dicis. Séd scin', quid faciás? Cape
tunicam átque zonam, et chlámydem afferto et caúsiam,
quam ille hábeat, qui hanc lenóni huic vendat .... SA. Heú probe!
TO. quasi sít peregrinus. SA. Laúdo. TO. Et tu gnatám tuam
ornátam adduce lépide in peregrinúm modum.
SA. *Πόθεν* órnamenta? TO. Ábs chorago súmito.
Dare débet: praebenda Aédiles locáverunt.
SA. Iam fáxo hic aderunt. Séd ego horum níhil scio.
TO. Nihil hércle vero. Nam úbi ego argentum accépero,
contínuo tu illam a lénone adseritó manu.
SA. Sibi hábeat, si non éxtemplo ab eo abdúxero.
TO. Abi ét istuc cura. Intéribi ego puerúm volo
mittére ad amicam meam: út habeat animúm bonum:
med ésse effecturum hódie. Nimis longúm loquor.

ACTUS II. SCENA I.

SOPHOCLIDISCA. LEMNISELENE.

SO. Sátis fuit, indóctae, immemori, ínsipienti dícere toties;
nímis tandem me quídem pro barda et rústica reor hábitam esse abs te.
Quámquam ego vinum bíbo, at mandata nón consuevi simúl bibere una.
Mé quidem iam satis tíbi spectatam cénsueram esse, ét meos mores:
nam équidem te iam séctor quintum hunc ánnum, quom interea étiam, credo,
cúcus si in ludum irét, potuisset iám fieri ut probe líttteras sciret,
quom ínterim tu méum ingenium fáns non edidicísti atque infans.
Pótin' ut taceas? pótin' ne moneas? Mémini, et scio, ét calleo, ét commemini:
ámas pol, misera; id tuús scatet animus. Égo, istuc placidum tíbi ut sit, faciam.
LE. Míser est, qui amat. SO. Certe ís quidem nihili est, quí nihil amat. Quid ei hómini opus vita est?
Íre decet me, ut herae óbsequens fiam: líbera meâ operâ ócius ut sit.
Cónveniam hunc Toxílum: eius aures, quaé mandata súnt, onerabo.

ACTUS II. SCENA II.

TOXILUS. PAEGNIUM. SOPHOCLIDISCA.

TO. Sátin' haèc tibi sunt plána et certa? sátin' haec meministi ét tenes?
PA. Mélius, quam qui dócuisti. TO. Aiin' véro, verbereúm caput?
PA. Áio enimvero. TO. Quíd ergo dixi? PA. Ego récte apud illam díxero.
TO. Nón edepol scis. PA. Da hércle pignus, ní omnia memini ét scio.
TO. Équidem, si scis túte, quot habeas hódie digitos ín manu,
eó dem pignus técum. PA. Audacter, sí lubido est pérdere.
TO. Bóna pax sit potiús. PA. Tum tu igitur síne me ire. TO. Et iubeo ét sino.
Séd ita volo curáre, ut domi sis, quum égo te esse illi cénseam.
PA. Fáciam. TO. Quo ergo is núnc? PA. Domum: uti dómi sim, quum illi cénseas.
TO. Scélus tu pueri es, átque ob istanc rem ego áliquid te pecúliabo.
PA. Scío, fidei hercle herili ut soleat ímpudicitia ópprobrari,
néc subigi queántur unquam, ut pro éa fide habeant iúdicem.
TO. Ábi modo. PA. Ego laudábis faxo. TO. Séd has tabellas, Paégnium,
ípsi Lemniselénae fac des ét, quae iussi, núntiato.
SO. Césso ire ego, quo míssa sum?

PA. Éo ego. TO. I sane; égo domum ibo. Fáce rem hanc cum curá geras!
vóla curriculo! PA. Istúc marinus pásser per Circúm solet.
Íllic abiit hinc íntro huc. Sed quis haéc est, quae me advórsum incedit?
SO. Paégnium hic quidem est. PA. Sóphoclidisca haec ést, peculiáris eius,
quo égo sum missus. SO. Núllus esse hodie péior hoc perhibétur puero.
Cómpellabo. PA. Cómmorandum ést mihi apud hanc óbiicem.
SO. Paégnium, delíciae pueri, sálve: quid agis? út vales?
PA. Sóphoclidisca, dí me amabunt. SO. Quíd me? utrum? PA. Hercle néscio.
Séd, si, ut digna es, fáciant, odio hercle hábeant et faciánt male.
SO. Mítte male loquí. PA. Quum, ut digna es, díco, bene, non mále, loquor.
SO. Quíd agis? PA. Feminám scelestam te, ádstans contra, cóntuor.
SO. Cérte equidem puerúm peiorem, quám te, novi néminem.
PA. Quíd mali facio, aut cúí male dico? SO. Cuí pol cunque occásio est.
PA. Némo homo unquam ita árbitratust. SO. Át pol multi esse íta sciunt.
PA. Heía! SO. Heia! PA. Tuo éx ingenio móres alienós probas.
SO. Fáteor ego proféeto me esse, ut décet lenonis fámiliae.

PA. Sátis iam dictum habeó. SO. Sed quid tu? cónfitere, ut te aútumo?
PA. Fátear, si ita sim. SO. Iám abi: vicisti. PA. Ábi nunc iam. SO. Ergo hoc mi éxpedi,
quó agis? PA. Quo tu? SO. Díc tu. PA. Dic tu. SO. Príor rogavi. PA. At póst scies.
SO. Éo ego hinc haud lónge. PA. Et quidem ego haúd longe. SO. Quo ergó, scelus?
PA. Ní sciero prius éx te, tu ex me núnquam hoc, quod rogitás, scies.
SO. Núnquam ecastor hódie scibis, príusquam ex ted audívero.
PA. Ítane est? SO. Itane est? PA. Mála es. SO. Scelestus. PA. Décet me. SO. Me quidem haúd decet.
PA. Quíd ais? certumne ést celare, quó iter facias, péssuma?
S. Óbfirmastin' óccultare, quó te immittas, péssume?
PA. Pár pari respóndes dicto: ábi iam, quando ita cérta res 'st.
Níhili facio scíre. Valeas. SO. Ádsta! PA. At propero. SO. Et pól ego item.
PA. Écquid habes? SO. Ecquid tú? PA. Nihil equidem. SO. Cédo manum ergo. PA. Estne haéc manus?
SO. Úbi illa altera est furtífica laeva? PA. Dómi eccam: huc nullam áttuli.
SO. Hábes nescio quid. PA. Né me attrecta, súbagitatrix! SO. Sín te amo?
PA. Mále operam locás. SO. Qui? PA. Quia enim níhil amas, quum ingrátum amas.
SO. Témperi hanc vigiláre oportet fórmulam atque aetátulam:

ne, úbi capillus vérsipellis fíat, foede [semper] sérvias.
Tú quidem haud etiam es óctoginta póndo. PA. At confidéntia
ílla militia mílitatur múlto magis, quam póndere.
Át ego hanc operam pérdo. SO. Quid iam? PA. Quía peritis praédico.
Séd ego cesso. SO. Máne. PA. Molesta es. SO. Érgo ero quoque, nísi scio,
quó agas te. PA. Ad vos. SO. Ét pol ego ad vos. PA. Quíd eo? SO. Quid id ad te áttinet?
PA. Énim non ibis núnc vicissim, nísi scio. SO. Odiosús's. PA. Lubet.
SO. Núnquam hercle istuc éxterebrabis tu, út sis peior, quam égo siem.
PA. Málitia certáre tecum, míseria est. SO. Merx tú mala es.
PA. Quíd est, quod metuas? SO. Ídem istuc, quod tu. PA. Díc ergo, quid est? SO. At vétita sum,
ne hóc cuiquam homini edícerem, omnes múti ut loquerentúr prius.
PA. Ét edictum est magnópere mihi, ne cuíquam homini créderem,
ómnes muti út loquerentur príus hoc, quam ego. SO. At tu hóc face:
fíde data credámus. PA. Novi. Omnés sunt lenae lévifidae,
néque tipullae lévius pondust, quám fides lenónia.
SO. Díc, amabo. PA. Díc, amabo. SO. Nólo ames. PA. Facile ímpetras.
SO. Técum habetó. PA. Et tu hóc taceto. SO. Tácitum erit. PA. Celábitur.

SO. Tóxilo has feró tabellas, túo hero. PA. Abi: eccillúm domi.
Át ego hanc ad Lémniselenem, túam heram, obsignatam ábietem.
SO. Quíd istic scriptum? PA. Iúxta tecum, sí tu nescis, néscio,
nísi fortasse blánda verba. SO. Abeo. PA. Át ego abiero. SO. Ámbula.

ACTUS II. SCENA III.

SAGARISTIO.

Iovi ópulento, incluto, Ópe gnato, suprémo, valido, víripotenti,
opés, spes, bonás copiás commodánti,
lubéns meritoque vítulor,
quia méo amico amíciter
hanc cómmoditatis cópiam
danúnt argenti mútui,
ut éi egenti opem áfferam.
Quód ego non magis sómniabam, néque opinabar, néque censebam,
eám fore mihi occásionem, ea núnc quasi decidít de coelo.
Nám herus meus me Erétriam misit: dómitos boves ut síbi mercarer,
dédit argentum: nam íbi mercatum díxit esse die séptimi;
stúltus, qui hoc mihi dáret argentum, cúius ingenium nóverat:

nám hoc argentum álibi abutar; bóves quos emerem, nón erant.
Núnc et amico meó prosperabo, et Génio meo multá bona faciam.
Díu quod bene erit, die úno absolvam. Táx tax tergo meo érit: non curo.
Núnc amico homini bóbus domitis mea éx crumena lárgiar:
nam íd demum lepidum ést, triparcos, vétulos, avidos, áridos,
béne admordere, quí salinum sérvo obsignant cúm sale.
Vírtus est, ubi occásio admonet, dispícere. Quid faciét mihi?
Verbéribus caedi iússerit, compedés imponi. Vápulem.
Ne síbi me credat súpplicem fore! Vaé illi! mihi iam níhil novi
obférri potest, quin sím peritus. Sed Tóxili puerum Paégnium eccum!

ACTUS II. SCENA IV.

PAEGNIUM. SAGARISTIO.

PA. Pensúm meum, quod datúm est, confeci; núnc propero domum. S. Máne, etsi properas,
Paégnium! ausculta! PA. Émere oportet, quém tibi obediré velis. SA. Adsta!
PA. Éxhibeas moléstiam, ut opínor, si quid débeam,
quí nunc sic tam és molestus. SA. Scélerate, etiam réspicis?

PA. Scío ego, quid sim aetátis: eo istuc máledictum impune aúferes.
SA. Úbi Toxilus est, túus herus? PA. Ubi illí libet, neque te cónsulit.
SA. Etiámne dicis, úbi siet, venéfice? PA. Nescio, inquam, úlmitriba.
SA. Maledícis maiorí. PA. Prior proméritus perpetiáre.
Servam óperam, linguam líberam herus méus me iussit habére.
SA. Dicísne mi, ubi sit Tóxilus? PA. Dico, út perpetuo péreas.
SA. Caedére hodie tu réstibus. PA. Tua quídem, cucule, caúsa,
non hércle, si os percíderim tibi, métuam, morticíne.
SA. Video égo te, iam incubitátus es. PA. Ita súm. Quid id attinet ád te?
At nón sum ita, ut tu, grátiis. SA. Confídens! PA. Sum hercle véro:
nam ego mé confido líberum fore, tú te nunquam spéras.
SA. Potin', út molestus né sies. PA. Quod dícis, facere nón quis.
SA. Abi ín malam rem! PA. At tú domum: nam ibi tíbi parata praésto est.
SA. Vadátur hic me. PA. Utinám vades desínt, in carcere út sis!
SA. Quid hóc? PA. Quid est? SA. Etiám, scelus, male lóquere? PA. Tandem ut líceat,
quum sérvos sis, servóm tibi maledícere. SA. Itane? Spécta,
quid dédero. PA. Nihil: nam níhil habes. SA. Di deaéque me omnes pérdant,

nisi te hódie, si prehéndero, defígam in terram cólaphis!
PA. Amícus sum: eveniánt volo tibi, quae óptas; atque id fíat:
Tu [ut] mé defigas, té cruci ipsum própediem alii affígant.
SA. Quin té di deaeque .... Scís, quid hinc porró dicturus fúerim,
ni línguae moderarí queam. Potin', ábeas? PA. Abigis fácile:
nam [iam] úmbra mea intus vápulat. SA. Ut istúnc di deaeque pérdant!
Tamquám proserpens béstia, est bilínguis et sceléstus.
Hercle íllum abiisse gaúdeo. Fores áperite! Eccere aútem,
quem cónvenire máxume cupiébam, egreditur íntus!

ACTUS II. SCENA V.

TOXILUS. SAGARISTIO. SOPHOCLIDISCA.

TO. Parátum iam esse dícito, unde argéntum sit futúrum.
Iubéto habere animúm bonum: dic me íllam amare múltum.
Ubi se ádlevat, ibi me ádlevat. Quae díxi ut nuntiáres,
satin' éa tenes? SO. Magis cálleo, quam aprúgnum callum cállet.

TO. Properáto, abi domum. SA. Núnc ego huic graphicé facetus fíam:
subníxis alis me ínferam, atque amicíbor glorióse.
TO. Sed quis híc ansatus ámbulat? SA. Magnífice conscreábor.
TO. Sagarístio hic quidem est. Quíd agitur, Sagarístio? ut valétur?
Ecquid, quód mandavi tíbi, estne in te spéculae? SA. Adíto:
vidébitur: factúm volo. Veníto: promovéto!
TO. Quid hoc híc in collo tíbi tumet? SA. Vomica ést: pressare párce:
nam ubi quí mala tetigít manu, dolóres cooriúntur.
TO. Quando ístaec innata ést tibi? SA. Hodié. TO. Secari iúbeas.
SA. Metuó, ne immaturám secem: ne exhíbeat plus negóti.
TO. Inspícere morbum tuóm lubet. SA. Abi átque cave tibí, sis,
a córnu. TO. Quid iam? SA. Quía boves bini híc sunt in cruména.
TO. Emítte, sodes: ne énices famé! sine ire pástum.
SA. Enim métuo, ut possim réicere in bubílem, ne vagéntur.
TO. Ego réiciam: habe animúm bonum. SA. Credétur; commodábo.
Sequere hác, sis: argentum híc inest, quod dúdum me rogásti.
TO. Quid tú ais? SA. Dominus mé boves mercátum Eretriam mísit;
nunc mi Éretria erit haec túa domus. TO. Nimis tú facete lóquere;

atque égo omne argentúm tibi actútum incolume rédigam:
nam iam ómnes sycophántias instrúxi et comparávi,
quo pácto ab lenone aúferam hoc argéntum .... SA. Tanto mélior.
TO. Et múlier ut sit líbera, atque ipse últro det argéntum.
Sed séquere me: ad eam rem úsus est tua mihi ópera. SA. Utere, út vis.

ACTUS III. SCENA I.

SATURIO. VIRGO.

SA. Quae rés bene vortat mi, ét tibi, et ventrí meo,
perénnitatisque ádeo huic perpetuó cibo:
ut míhi supersit, súppetat, supérstitet.
Sequere hác, mea gnata, mé, cum dis voléntibus.
Quoi rei ópera detur, scís, tenes, intéllegis:
commúnicavi técum consilia ómnia.
Ea caúsa ad hoc exémplum te exornávi ego:
veníbis tu hodie, vírgo. VI. Amabo, mí pater,
quamquám libenter éscis alienís studes,
tuin' véntris causa fíliam vendís tuam?
SA. Mirúm, quin regis Philíppi causa aut Áttali
te pótius vendam, quám mea, quae sís mea.
VI. Utrum tú pro ancilla mé habes, an pro fília?
SA. Utrum hércle magis in véntris rem vidébitur:
meum, opínor, imperium ín te, non in mé tibi est.
VI. Tua istaéc potestas ést, pater; verúmtamen,

quamquám res nostrae súnt, pater, paupérculae,
modice ét modeste méliust vitam vívere:
nam ad paúpertatem si ádmigrant infámiae,
graviór paupertas fít, fides subléstior.
SA. Enimvéro odiosa es. VI. Nón sum neque me esse árbitror,
quum párva natu récte praecipió patri.
Nam inimíci famam nón ita, ut nata ést, ferunt.
SA. Feránt, eantque in máxumam malám crucem!
Non égo inimicitias ómnes pluris aéstumo,
quam, ménsa inanis núnc si apponatúr mihi.
VI. Pater, hóminum immortális est infámia;
etiám tum vivit, quum ésse credas mórtuam.
SA. Quid? métuis, ne te véndam? VI. Non metuó, pater;
verum ínsimulari nólo. SA. At nequidquám nevis:
meó modo istuc pótius fiet, quám tuo.
VI. Fiét! SA. Quae haec res sunt? VI. Cógita hoc verbúm, pater.
Herus sí minatus ést malum servó suo:
tametsi íd futurum nón est, ubi captúm 'st flágrum,
dum túnicas ponit, quánta afficitur míseria!
Ego núnc, quod non futúrum est, formidó tamen.
SA. Virgo átque mulier núlla erit, quin sít mala,
quae praéter sapiet, quám placet paréntibus.
VI. Virgo átque mulier núlla erit, quin sít mala,
quae réticet, si quid fíeri pervorsé videt.
SA. Maló cavere méliust te. VI. At si nón licet
cavére, quid agam? nám ego tibi cautúm volo.
SA. Malusne égo sum? VI. Non es, néque me dignum est dícere;
verum éi rei operam do, ne álii dicant, quíbus licet.

SA. Dicát, quod quisque vólt; ego de hac senténtia
non démovebor. VI. Át, meo si liceát modo,
sapiénter potius fácias, quam stulté. SA. Lubet.
VI. Lubére per me tíbi licere intéllego;
verúm lubere haud lúbeat, si liceát, mihi.
SA. Futúra es dicto obédiens, an nón, patri?
VI. Futúra. SA. Scisnam, tíbi quae praecepi? VI. Ómnia.
SA. Et id, út subrepta fúeris? VI. Docte cálleo.
SA. Et quí parentes fúerint? VI. Habeo in mémoria.
Necéssitate mé, mala ut fiám, facis;
verúm videto, ubi mé voles nuptúm dare,
ne haec fáma faciat répudiosas núptias.
SA. Tace, stúlta: non tu núnc hominnm morés vides,
quoiúsmodi hic cum fáma facile núbitur?
Dum dós sit, nullum vítium vitio vórtitur.
VI. Ergo ístuc facito ut véniat in mentém tibi,
me esse índotatam. SA. Cáve, sis, tu istuc díxeris.
Pol (deúm virtute dícam et maiorúm meum)
ne te índotatam dícas, quoi dos sít domi:
librórum eccillum hábeo plenum sóracum.
Si hoc áccurassis lépide, quoi rei operám damus:
dabúntur dotis tíbi inde sexcentí logi,
atque Áttici omnes, núllum Siculum accéperis.
Cum hac dóte poteris vél mendico núbere.
VI. Quin tú me ducis, sí quo ducturús, pater?
Vel tú me vende, vél, quod tibi lubét, face.
SA. Bonum aéquomque oras. Séquere hac. VI. Dicto sum aúdiens.

ACTUS III. SCENA II.

DORDALUS.

Quidnam ésse acturum hunc dícam vicinúm meum,
qui míhi iuratust, sése hodie argentúm dare?
Quodsí non dederit, átque hic dies praetérierit,
ego árgentum, ille iúsiurandum amíserit.
Sed íbi concrepuit fóris. Quisnam egreditúr foras?

ACTUS III. SCENA III.

TOXILUS. DORDALUS.

TO. Curáte istuc intus; iam égo domum me récipiam.
DO. Toxíle, quid agitur? TO. Ého, lutum lenónium,
commíxtum coeno! eho stérquilinium públicum!
impúre, inhoneste, iniúre, illex, labés popli,
pecúniai accípiter, avide atque ínvide,
procáx, rapax, traháx (trecentis vérsibus
tuas ímpuritias tráloqui nemó potest),
accípin' argentum? accípe, sis, argentum, ímpudens!
tene, sís, argentum! étiam tu argentúm tenes?
possúm te facere ut árgentum accipiás, lutum?
Non míhi censebas tántum argentí fore,
qui nísi iurato míhi nil ausus crédere?
DO. Sine réspirare mé, tibi ut respóndeam.

Vir súmme populi, stábulum servitrítium,
scortórum liberátor, subiculúm flagri,
compédium tritor, pístrinorum cívitas,
perénniserve, lúrco, edax, furáx, fugax,
cedo, sís, mi argentum! dá mihi argentum, ímpudens!
possum á te exigere argéntum? argentum, inquám, cedo!
quin tú mi argentum réddis? nilne té pudet?
lenó te argentum póscit, solida sérvitus,
pro líberanda amíca, ut omnes aúdiant.
TO. Tace, óbsecro, hercle! naé tua vox validé valet!
DO. Referúndae ego habeo línguam natam grátiae.
Eodém mihi pretio sál praehibetur, quó tibi.
Nisi me haéc defendet, núnquam delingét salem.
TO. Iam omítto iratus ésse. Id tibi succénsui,
quia té negabas crédere argentúm mihi.
DO. Mirúm, quin tibi ego créderem: ut idém mihi
facerés, quod partim fáciunt argentárii!
ubi quíd credideris, cítius extemplo á foro
fugiúnt, quam ex porta lúdis quom emissúst lepus.
TO. Cape hóc, sis. DO. Quin das? TO. Númi sexcenti híc erunt
probí, numerati: fác sit mulier líbera,
atque húc continuo addúce. DO. Iam faxo híc erit.
Non hércle, cui nunc hóc dem spectandúm, scio.
TO. Fortásse metuis ín manum concrédere.
DO. Mirúm, quin. — Citius iam á foro argentárii
abeúnt, quam in cursu rótula circumvórtitur.
TO. Abi istác travorsis ángiportis ád forum;
eádem ístaec facito múlier ad me tránseat

per hórtum. DO. Iam hic faxo áderit. TO. At ne própalam.
DO. Sapiénter sane. TO. Súpplicatum crás eat.
DO. Ita hércle vero. TO. Dúm stas, reditum opórtuit.

ACTUS IV. SCENA I.

TOXILUS.

Si quám rem accures sóbrie aut frugáliter,
solet ílla recte súb manus succédere.
Atque édepol ferme, ut quísque rem accurát suam,
sic éi procedunt póstprincipia déníque.
Si málus aut nequam est, mále res vortunt, quás agit;
sin aútem frugi est, éveniunt frugáliter.
Hanc égo rem exorsus súm facete et cállide:
igitúr proventurám bene confidó mihi.
Nunc égo lenonem ita hódie intricatúm dabo,
ut ípsus sese, quá se expediat, nésciat.
Sagarístio, heus, exi, átque educe vírginem,
et istás tabellas, quás consignaví tibi,
quas tu áttulisti mihi áb hero meo usque e Pérsia.

ACTUS IV. SCENA II.

TOXILUS. SAGARISTIO. VIRGO.

SA. Numquíd moror? TO. Euge, euge, éxornatus básilice!

Tiára ornatum lépide condecorát tuum.
Tum hanc hóspitam autem crépidula ut graphicé decet!
Sed sátin' estis meditáti? SA. Tragici et cómici
nunquam aéque sunt meditáti. TO. Lepide hercle ádiuvas.
Age, illúc abscede prócul e conspectu, ét tace.
Ubi cúm lenone mé videbis cólloqui,
id erít adeundí témpus; nunc agite, íte vos.

ACTUS IV. SCENA III.

DORDALUS. TOXILUS.

DO. Cuí homini di própitii sunt, áliquid obiiciúnt lucri.
Nam égo hodie compéndi feci bínos panes índies;
íta, ancilla mea quaé fuit hodie, súa nunc est: argénto vicit:
iám hodie alienúm coenabit, níl gustabit dé meo.
Súmne probus, sum lépidus civis, qui Átticam hodie cívitatem
máxumam maiórem feci, atque aúxi civi fémina?
Séd ut ego hodie fúi benignus! út ego multis crédidi,
néc satis a quiquam hómine accepi: ita prórsum credebam ómnibus;
néc metuo, quibus crédidi hodie, né quis mi in iure ábiurassit.
Bónus volo iam ex hóc die esse; — quód neque fiet, néque fuit.
TO. Húnc ego hominem hodie ín transennam dóctis inducám dolis;

ítaque huic insidiaé paratae súnt probe: aggrediár virum.
Quíd agis? DO. Credo. TO. Únde agis te, Dórdale? DO. Credó tibi.
TO. Dí dent, quae vélís! Eho, an iam manu émisisti múlierem?
DO. Crédo pol, credo, ínquam, tibi. TO. Iam líberta auctus? DO. Énicas.
Quin tíbi me dico crédere. TO. Dic bóna fide: iam líbera est?
DO. I, i ád forum ad praetórem: exquire, síquidem crederé mihi non vis.
Líbera, inquam, est. Écquid audis? TO. Át tibi di benefáciant omnes!
Núnquam enim posthac tíbi nec tuorum, quód nolis, volam. DO. Ábi; ne iura.
Satis crédo. TO. Ubi nunc tua líberta est?
DO. Apud téd. TO. Ain? apud me est? DO. Áio, inquam;
apud téd est, inquam. TO. Ita mé di ament,
ob instánc rem tibi multá bona instant [a me]:
nam est rés quaedam, quam occúltabam
tibi dícere; nunc eam nárrabo,
unde tú pergrande lucrúm facias.
Faciam, út mei memineris, dúm vitam
vivás. DO. Benedictis tuís benefacta
aurés meae expóstulant aúxilium.
TO. Tuum prómeritum est, merito út faciam.
Et ut mé scias esse fácturum,
tabellás tene has; pellege. DO. Haé quid ad me?
TO. Imo ád te attinent; et túa refert.
Nam e Pérsia ad me adlataé modo sunt
a meó domino. DO. Quando? TO. Haúd dudum.

DO. Quid istaéc narrant? TO. Percóntare ex ipsís: ipsae tibi nárrabunt.
DO. Cedo sáne. TO. At clare récitato.
DO. Tace, dúm pellego. TO. Haud verbúm faciam.
DO. „Salútem dicit Tóxilo Timárchides
„et fámiliae omni. Sí valetis, gaúdeo;
„ego váleo recte, et rém gero, et fació lucrum,
„neque istó redire his ócto possum ménsibus;
„itaque híc est, quod me détinet, negótium:
„Chrysópolim Persae cépere urbem in Árabia,
„plenám bonarum rérum, atque antiquom óppidum;
„ea cómparatur praéda, ut fiat aúctio
„publícitus: ea res mé domo expertém facit.
„Operam átque hospitium ego ísti praehiberí volo,
„qui tíbi tabellas ádfert. Cura, quae ís volet:
„nam is míhi honores súae domi habuit máxumos."
Quíd id ad me aut ad méam rem refert, Pérsae quid rerúm gerant,
aút, quid herus tuus? TO. Táce, stultiloque: néscis, quid te instét boni.
Nequídquam tibi Fortúna faculam lúcrificam adlucére volt.
DO. Quae ístaec lucrifica ést Fortuna? TO. Ístas, quae norúnt, roga;
égo tantundem scío, quantum tu, nísi quod perlegí prior.
Séd, ut occoepisti, éx tabellis nósce rem. DO. Bene mé mones.
Fác silentiúm. TO. Nunc ad illud vénies, quod refért tua.
DO. „Iste, quí tabellas ádfert, adduxít simul
„forma éxpetenda líberalem múlierem

„furtívam, advectam ex Árabia penitíssuma;
„eam té volo adcuráre, ut istic véneat;
„at súo periclo is émat, qui eam mercábitur:
„mancípio neque promíttet, neque quisquám dabit.
„Probum ét numeratum argéntum ut accipiát, face.
„Haec cúra, et hospes cúra ut curetúr. Vale.“
TO. Quíd igitur? postquám recitasti, quód erat cerae créditum,
iám mihi credis? DO. Úbi nunc ille est hóspes, qui hasce áttulit?
TO. Iam híc, credo, aderit: árcessivit íllam a navi. DO. Níhil mihi opus est
lítibus neque trícis. Quamobrem ego árgentum numerém foras?
Nísi mancupio accípio, quid eo míhi opus mercimónio?
TO. Tácen' an non tacés? Nunquam ego te tam ésse matulam crédidi.
Quíd metuis? DO. Metuo hércle vero: sénsi ego iam complúries,
néque mi haud imperíto eveniet, táli ut in luto haéream.
TO. Níhil periculí videtur. DO. Scío istuc; sed metuó mihi.
TO. Méa quidem nihil ístuc refert; túa ego refero grátia,
út tibi recte cónciliandi prímo facerem cópiam.
DO. Grátiam habeo; séd te de aliis, quam álios de te, suáviust
fíeri doctos. TO. Né quis vero ex Árabia penitíssuma
pérsequatur! Étiam tu illam déstinas? DO. Videám modo

mércimonium. TO. Aéqua dicis. Séd optume, eccum, ipse ádvenit
hóspes ille, qui hás tabellas áttulit. DO. Hicine ést? TO. Hic est.
DO. Haéccine illa est furtíva virgo? TO. Iúxta tecum aequé scio,
nísi quia adspexi. Équidem edepol líberalist, quísquis est.
DO. Sát edepol concínna est facie. TO. Út contemtim cárnufex! —
Táciti contemplémur formam. DO. Laúdo consilium tuum.

ACTUS IV. SCENA IV.

SAGARISTIO. VIRGO. TOXILUS. DORDALUS.

SA. Sátin' Athenae tíbi sunt visae fórtunatae atque ópiparae?
VI. Úrbis speciem vídi, hominum móres perspexí parum.
TO. Númquid in principió cessavit vérbum docte dícere?
DO. Haúd potui etiam in prímo verbo pérspicere sapiéntiam.
SA. Quíd id, quod vidisti? út munitum múro tibi visum óppidum est?
VI. Si íncolae bene súnt morati, púlcre moenitum árbitror;
Pérfidia et Peculátus ex urbe ét Avaritia si éxulant,
quárta Invidia, quínta Ambitio, séxta Obtrectátio,

séptimum Periúrium ... TO. Euge! VI. octáva Indiligéntia,
nóna Iniuriá, decimum, quod péssumum adgressú, Scelus.
Haéc nisi unde aberunt, céntuplex murus rébus servandís parum est.
TO. Quíd ais tu? DO. Quid vís? TO. Tu in illis és decem sodálibus:
té in exilium ire hínc oportet. DO. Quíd iam? TO. Quia periúrus es.
DO. Vérba quidem haud indócte fecit. TO. Éx tuo, inquam, usú est: eme hanc.
DO. Édepol qui quum hanc mágis contemplo, mágis placet. TO. Si hanc émeris,
di ímmortales! núllus leno te álter erit opuléntior;
évortes tuo árbitratu hómines fundis, fámiliis;
cum óptumis virís rem habebis; grátiam cupiént tuam;
vénient ad te cómissatum. DO. Át ego intromitti haúd sinam.
TO. Át enim illi noctu óccentabunt óstium, exurént fores:
proínde tu tibi iúbeás concludi aédes foribus férreis,
férreas aedés commutes, límina indas férrea,
férream seram átque anellum: né, si ferro párseris,
férreas tuté tibi impingi iúbeas crassas cómpedes.
DO. I ín malum cruciátum! TO. I sane! — Hanc éme, atque auscultá mihi.
DO. Módo ut sciam, quanti índicet. TO. Vín' húc vocem? DO. Ego illo accéssero.
TO. Quíd agis, hospes? SA. Vénio; adduco hánc, uti dudum díxeram.

Nám heri in portum nóctu navis vénit; vaenire hánc volo,
sí potest; si nón potest, ire hínc volo, quantúm potest.
DO. Sálvos sis, adeléscens. SA. Si quidem hanc véndidero pretió suo.
TO. Átqui aut hoc emtóre vendes púlcre, aut alio nón potes.
SA. Ésne tu huic amícus? TO. Tanquam di ómnes, qui coelúm colunt.
DO. Túm tu mi es inimícus certus: nám generi lenónio,
núnquam ullus deus tám benignus fúit, qui fuerit própitius.
SA. Hóc age. Opusne est hác tibi empta? DO. Sí tibi vaenisse ést opus,
míhi quoque empta est; sí tibi subiti níhil est, tantundem ést mihi.
SA. Índica; fac prétium. DO. Tua merx ést: tua indicátio est.
TO. Aéquom hic orat. SA. Vín' bene emere? DO. Vín tu pulcre véndere?
TO. Égo scio hercle, utrúmque velle. DO. Age, índica prognáriter.
SA. Príus dico: hanc mancúpio nemo tíbi dabit. Iam scís? DO. Scio.
Índica, minumó daturus quí sis, qui ducí queat.
TO. Táce, tace: nimis tú quidem hercle homo stúltus es puerílíter.
DO. Quíd ita? TO. Quia enim te éx puella príus percontarí volo,
quae ád rem referunt. DO. Ét quidem hercle tú me monuisti haúd male.

Víde,sis: ego ille dóctus leno péne in foveam décidi,
ni híc adesses. Quántum est, adhibere hóminem amicum, ubi quíd geras!
TO. Quó genere aut qua in pátria sit nata, aút quibus paréntibus,
né temere hanc te emísse dicas suásu aut impulsú meo,
vólo te percontári. DO. Quin laudo, ínquam, consiliúm tuum. —
TO. Nísi molestum est, pércontari hanc paúcis hic volt. SA. Máxume;
suo árbitratu. TO. Quíd stas? adi [eum] túte, atque ipse itidém roga,
út tibi percontári liceat, quaé velis; etsí mihi
díxit dare potéstatem eius; séd ego te maló tamen
eum ípsum adire: ut né contemnat te ílle. DO. Satis recté mones.
Hóspes, volo ego hanc pércontari. SA. A térra ad coelum, quíd lubet.
DO. Iúbedum ea huc accédat ad me. SA. I sáne, ac morem illí gere. —
Pércontare, exquíre, quid vis. — Áge, age nunc tu, i, praépara. —
Víde, ut ingrediare aúspicato. VI. Líquidum est auspiciúm. TO. Tace;
cóncede huc, sis: iam égo illam adducam. DO. Age, út rem esse in nostrám putas.
TO. Séquere me. — Adduco hánc, si quid vis éx hac percontárier.
DO. Énim volo te adésse. TO. Hand possum, quín huic operam dem hóspiti,
quoí herus iussit. Quíd, si hic non volt mé adesse una? SA. Imo í modo.

TO. De érgo tibi operam. DO. Tíbi ibidem das, úbi tu tuum amicum ádiuvas.
TO. Éxquire. — Heus tu, advígila. VI. Satis est díctum. Quamquam ego sérva sum,
scío ego officium méum, ut, quae rogitet, véra, ut accepi, éloquar.
TO. Vírgo, hic homo próbus est. VI. Credo. TO. Nón diu apud hunc sérvies.
VI. Íta pol spero, sí parentes fácient officiúm suum.
DO. Nólo ego te mirári, si nos éx te percontábimur
aút patriam tuam, aút parentes. VI. Cúr ego id mirér, mi homo?
Sérvitus mea mi ínterdixit, né quid mirer méum malum.
TO. Dí istam perdant! [ita cata est et callida] hábet cor: [Quam] dicit, quód opust! DO. Quid nomén tibi est?
TO. Núnc metuo ne péccet. VI. Lucridi nómen in patriá fuit.
TO. Nómen atque omén quantivis ést preti. Quin tu hánc emis? —
Nímis pavebam né peccaret. Éxpedivit. DO. Sí te emam,
míhi quoque Lucrídém confido fóre te. TO. Tu si hanc émeris,
núnquam hercle hunc mensém vortentem, crédo, servibít tibi.
DO. Íta velim quidem hércle. TO. Optata ut éveniant, operam áddito. —
Níhil adhuc peccávit etiam. DO. Úbi tu nata es? VI. Út mihi
máter dixit, ín culina, in ángulo ad laevám manum.

TO. Haéc erit tibi faústa meretrix: náta est in calidó loco,
úbi rerum omniúm bonarum cópia est saepíssume. —
Táctust leno, quí rogarat, úbi nata esset, díceret.
Lépide lusit. DO. Át ego patriam té rogo quae sít tua.
VI. Quaé mihi sit, nisi haéc, ubi nunc sum? DO. At égo illam quaero, quaé fuit.
VI. Ómne ego pro nihilo ésse ducto, quód fuit, quandó fuit.
Támquam hominem, quando ánimam efflavit: quíd eum quaeras, quí fuit?
TO. Íta me di bene amént, sapienter! átque equidem miserét tamen.
DO. Séd tamen, virgo, quaé patria est tua, áge, mihi actutum éxpedi. [Quid taces?]
VI. Díco equidem patriám. Quandoquidem hic sérvio, haec patria ést mea.
TO. Iám de istoc rogáre omitte. Nón vides, nolle éloqui,
né suarum se míseriarum in mémoriam inducás? DO. Quid est?
Cáptusne est patér? VI. Non captus; séd quod habuit, pérdidit.
TO. Haéc erit bono génere nata: níl scit, nisi verúm, loqui.
DO. Quís fuit? dic nómen. VI. Quid illum míserum memorem, quí fuit?
Núnc et illum Miserum ét me Miseram aéquom est nominárier.
DO. Quoíusmodi is in pópulo habitus est? VI. Némo quisquam accéptior:

sérvi liberíque amabant. TO. Hóminem miserum praédicas,
quúm prope ipsus pérditus est, et bénevolentis pérdidit.
DO. Émam, opinor. TO. Étiam „Opinor?“ DO. Súmmo genere esse árbitror.
TO. Dívitias tu ex ístac facies. DO. Íta di faxint! TO. Éme modo.
VI. Iam hóc tibi dico: actútum ecastor méus pater, ubi mé sciet
vénisse, aderit ét me absentem rédimet . . . . TO. Quid [ais] núnc? DO. Quid est?
TO. Aúdin', quid ait? VI. Nám etsi res sunt fráctae, amici súnt tamen.
DO. Né, sis, plora: líbera eris actútum, si — crebró cades.
Vín' mea esse? VI. Dúm quidem ne nímis diu tua sím, volo.
TO. Sátin' ut meminit líbertatis? Dábit haec tibi grandés bolos.
Áge, si quid agis! Égo ad hunc redeo. — Séquere. — Reduco hánc tibi.
DO. Ádulescens, vin' véndere istanc? SA. Mágis lubet, quam pérdere.
DO. Túm tu pauca in vérba confer: quí datur, tanti índica.
SA. Fáciam ita, ut te vélle video. Hábe tibi centúm minis.
DO. Nímium est. SA. Octogínta. DO. Nimium est. SA. Númus abesse hinc nón potest,
quód nunc dicam. DO. Quíd id est ergo? elóquere actutum, atque índica.
SA. Túo periculó sexaginta haéc datur argentí minis.

DO. Tóxile, quid agó? TO. Di deaeque te ágitant iratí, scelus,
qui hánc non properes déstinare! DO. Habéto. TO. Eu, praedatús probe!
[Abi, argentum effer huc.]
Nón edepol minís trecentis cára est. Fecistí lucri.
SA. Heús tu, etiam pro véstimentis húc decem accedént minae.
DO. Ábscedent enim, nón accedent. TO. Táce, sis: non tu illúm vides
quaérere ansam, inféctum ut faciat? Ábin', atque argentúm petis?
DO. Heús tu, serva istúnc! Quin tu is intro? DO. Ábeo atque argentum ádfero.

ACTUS IV. SCENA V.

TOXILUS. VIRGO. SAGARISTIO.

TO. Edepól dedisti, vírgo, operam adlaudábilem,
probam ét sapientem et sóbriam. VI. Si quíd bonis
boní fit, esse idem ét grave et gratúm solet.
TO. Audín' tu, Persa, ubi árgentum ab hoc accéperis,
simuláto, quasi eas prórsum in navem. SA. Né doce.
TO. Per ángiportum rúrsum te ad me récipito
illác per hortum. SA. Quód futurum est, praédicas.
TO. At, né cum argento prótinam permutés domum,
moneó te. SA. Quod te dígnum est, me dignum ésse vis?
TO. Tace; párce voci: praédá progreditúr foras.

ACTUS IV. SCENA VI.

DORDALUS. SAGARISTIO. TOXILUS.

DO. Probáti argenti hic súnt sexagintá minae,
duóbus numis mínus. SA. Quid ei numí sciunt?
DO. Cruménam hanc emere, aut fácere ut remigrét domum.
SA. Ne nón sat esses léno, id metuebás, miser,
impúre, avare, né crumenam amítteres?
TO. Sine, quaéso: quando léno est, nihil mirúm facit.
DO. Lucró faciundo ego aúspicavi in húnc diem:
nil míhi tam parvi est, quín me id pigeat pérdere.
Age, áccipe hoc, sis. SA. Húnc in collum, nísi piget,
impóne. DO. Vero fíat. SA. Numquid céterum
me vóltis? TO. Quid tam próperas? SA. Ita negótium est:
mandátae quae sunt, vólo deferre epístolas;
geminum aútem fratrem sérvire audivi híc meum:
eum ego út requiram átque ut redimam, pérgere
volo. TO. Átque edepol tu mé commonuisti haúd male:
videór vidisse híc fórma persimilém tui,
eâdém staturâ. SA. Quíppe qui fratér siet.
DO. Sed scíre velimus, quód tibi nomén siet.
TO. Quid áttinet, nos scíre? SA. Ausculta ergo, út scias:
Vaníloquidorus, Vírginisvendónides,
Nugípolyloquides, Árgentiexterebrónides,
Tedígniloquides, Númmorumexpalpónides,

Quodsémelarripides, Núnquampostearéddides.
DO. Heu hércle nomen múltis modis scriptúm est tuom.
SA. Ita súnt Persarum móres: longa nómina
contórtiplicata habémus. Numquid céterum
voltís? DO. Vale. SA. Et vos: nam ánimus in navi ést meus.
DO. Cras íres potius, hódie hic coenarés. Vale.

ACTUS IV. SCENA VII.

TOXILUS. DORDALUS. VIRGO. SATURIO.

TO. Postquam íllic abiit, dícere hic quidvís licet.
Nae, hic tíbi dies illúxit lucrificábilis:
nam nón emisti hanc, vérum fecistí lucri.
DO. Illé quidem iam scit, quíd negoti gésserit,
qui míhi furtivam méo periclo véndidit;
argéntum accepit, ábiit. Qui ego núnc scio,
an iam ádseratur haéc manu? Qno illúm sequar?
In Pérsas? nugas. TO. Crédidi gratúm fore
benefícium meum apúd te. DO. Imo equidem grátiam
tibi, Tóxile, habeo: nám sensi te sédulo
mihi dáre bonam operam. TO. Tíbin' ego? DO. Imo sério.
Attát! oblitus sum íntus dudum edícere,
quae vólui edicta. Adsérva hanc. TO. Salva est haéc quidem.
VI. Patér nunc cessat. TO. Quíd, si admoneam? VI. Témpus est.

TO. Heus, Sáturio, exi! núnc est illa occásio
inimícum ulcisci. SA. Écce me! numquíd moror?
TO. Age, ílluc abscede prócul e conspectú; tace.
Ubi cúm lenone mé videbis cólloqui,
tum túrbam facito. SA. Díctum sapientí sat est.

ACTUS IV. SCENA VIII.

DORDALUS. TOXILUS.

DO. Transcídi loris ómneis adveniéns domi,
ita míhi supellex squálet atque aedés meae.
TO. Redís tu tandem? DO. Rédeo. TO. Nae ego hodié tibi
bona múlta feci. DO. Fáteor: habeo grátiam.
TO. Num quídpiam aliud mé vis? DO. Ut bene sít tibi.
TO. Pol istúc quidem omne iám ego usurpabó domi:
nam iam ínclinabo mé cum libertá tua.
[Tu, quándo abiero .... DO. Quín taces? Scio, quíd velis.]

ACTUS IV. SCENA IX.

SATURIO. DORDALUS. VIRGO.

SA. Nisi égo illunc hominem pérdo. DO. Perii. SA. Atque óptume
eccum ípsum ante aedes! VI. Sálve multum, mí pater.

SA. Salvé, mea gnata. DO. Pérsa me pessúmdedit!
VI. Pater híc meus est. DO. Hem, quíd? pater! Perii óppido!
Quid ego ígitur cesso infélix lamentárier
minás sexaginta? SA. Égo pol te faciám, scelus,
te quóque etiam ipsum ut lámenteris. DO. Óccidi!
SA. Age, ámbula in ius, léno. DO. Quid me in iús vocas?
SA. Illi ápud praetorem dícam. Sed ego in iús voco.
DO. Nonne ántestaris? SA. Tuán' ego causa, cárnufex,
quoiquám mortali líbero aures átteram,
qui hic cómmercaris cíves homines líberos?
DO. Sine dícam. SA. Nolo. DO. Aúdi. SA. Surdus sum. Ámbula!
sequere hác, scelesta féles virginária!
sequere hác, mea nata, me úsque ad praetorém. VI. Sequor.

ACTUS V. SCENA I.

TOXILUS. SAGARISTIO. LEMNISELENE.

TO. Hóstibus victis, cívibus salvis, ré placida, pacíbus perfectis,
béllo extincto, ré bene gesta, íntegro exercitu ét praesidiis,
cúm bene nos, Iupitér, iuvisti, díque alii omnes coélipotentes,

éá vobis gratés habeo atque ago: quía probe sum ultús meum inimicum.
Núnc ob eam rem intér participes dívidam praedam et párticipabo.
Íte foras: hic volo ante óstium et ianuam méos participes béne accipere.
Státuite hic lectulos! pónite hic, quae adsolent! Híc statui volo prímum aquilam mihi;
únde ego omnes hilarós, lubentis, laétificantis fáciam ut fiant,
quórum opera haec mihi fácilia factu fácta sunt, quae vólui effieri:
nam ímprobus est homo, quí beneficium scít accipere, et réddere nescit.
LE. Tóxile mi, cur égo sine te sum? Cúr autem tu sine me és? TO. Agedum ergo,
áccede, mea, ad me, átque amplectere, sís. LE. Ego vero. TO. Oh, níhil magis dulce est!
Séd amabo, oculus méus, quin lectis nós actutum cómmendamus?
LE. Ómnia, quae tu vís, ea cupio. TO. Mútua fiunt. Áge, age, age ergo.
Tú, Sagaristio, accúmbe in summo. SA. Ego níl moror. Cedo parém, quem pepigi!
TO. Témperi. SA. Mi istuc témperi sero est. TO. Hóc age: accumbe! húnc diem suavem
méum natalem agitémus amoenum! Dáte aquam manibus! pónite mensam!
Do hanc tíbi florentem flórenti: tu hic éris dictatrix nóbis.
Age, púere, a summo séptenis cyathís committe hos lúdos!

Move mánus; propera. Paegniúm, tarde cyathó mihi das: cedo sáne!
Bene míhi! bene vobis! béne meae amicaé! bén omnibus nóbis!
Optátus hic mihi dies dátus hodie est
ab dís, quia te licet líberam me amplécti. LE Tua factum ópera.
Hoc méa manus poculum tuaé donat, ut amántem decet amánti.
TO. Cedo! LE. Áccipe. TO. Bene ei, qui ínvidet mihi, et éi, qui hoc gaudio gaúdet!

ACTUS V. SCENA II.

DORDALUS. SAGARISTIO. LEMNISELENE. PAEGNIUM.

DO. Quí sunt, quique erúnt, quique fuerúnt, quique futurí sunt posthac,
sólus ego omnibús facile antideó, miserrumus hóminum ut vivam.
Périi, interii! péssumus hic mihi díes hodie illuxít: corruptor
íta me Toxilus pérfabricavit, ítaque meam rem dívexavit.
Vehículum argenti míser eieci, amísi, neque, quamobrem éieci, habeo.
Quí illum Persam, atque ómnes Persas, átque etiam omnés personas
mále di omnes pérdant! ita misér Toxilus haec míhi concivit.

Quía ei fidem non hábui argenti, éo mihi eas machinás molitust.
Quém pol ego in crúciatum atque in cómpedes cogám, si vivam,
síquidem huc unquam herus éius redierit, quód spero. Sed quíd ego adspicio?
Hóc vide! quae haec fabula ést? Pol hic quidem pótant. Aggrediár. O bone vir,
sálveto, et tu, bóna liberta. TO. Dórdalus hic quidem est. SA. Quín iube adire.
TO. Ádi, si lubet. — Agite, ápplaudamus. Dórdale, homo lepidíssume, salve,
Lócus hic tuus est: híc accumbe. — Férte aquam pedibus! praében' tu, puer?
DO. Né, sis, me uno dígito attigeris, né te ad terram, scélus, affligam.
PA. Át tibi ego hoc contínuo cyatho óculum excutiám tuum.
DO. Quíd ais, crux, stimulórum tritor? quómodo me hodie vórsavisti?
út me in tricas cóniecisti? quómodo de Persá manus mi adita est?
TO. Iúrgium hinc auferás, si sapias. DO. Át, bona liberta, haéc scivisti et
né celavistí. LE. Stultitia est, quoí bene esse licet, éum praevorti
lítibus. Posteriús istaec te magis pár agere est. DO. Urítur mihi cor.
TO. Da ílli cantharum; éxtingue ignem, sí cor uritur, cáput ne ardescat.
DO. Lúdos me fácitis, intéllego.
TO. Vín' cinaedúm novum tíbi dari, Paégnium?
Quin lúde, ut solés, quando líber locúst hic.

Babaé, basilicé te intulísti et facéte!
PA. Decét me facétum esse, et húnc irridére
lenónem lubído est, quandó dignus ést.
TO. Perge, út coeperás.
PA. Hoc, léno, tibí!
DO. Perií, perculít me prope! PA. Hém, servo rúrsum!
DO. Delúde, ut lubét,
herús dum hinc abést!
PA. Vidén', ut tuís
dictís pareó?
Sed quín tu meís contra itém dictis sérvis,
atque hóc, quod tibí suadeó, facis? DO. Quid ést id?
PA. Réstim tu tíbi cape crássam, ac suspénde te!
DO. Cave, sís, me attigás, ne tibi hóc scipióne
malúm magnum dém. PA. Uteré: te condóno.
TO. Iámiam, Paegniúm, da pausam.
DO. Égo pol vos erádicabo.
TO. Át te ille, qui suprá nos habitat,
quí tibi male volt, máleque faciet. Nón hi dicunt, vérum ego.
TO. Áge, circumfer múlsum: bibere da úsque plenis cántharis!
Iám diu factum est, póstquam bibimus; nimis diu siccí sumus.
DO. Dí faciant, ut íd bibatis, quód vos nunquam tránseat!
PA. Néqueo, leno, quín tibi saltem státiculum, olim quem Hégea
fáciebat. Vide véro, si tibi sátis placet. SA. Me quóque volo
réddere, Diodórus quem olim fáciebat in Iónia.

DO. Málum ego vobis dábo, ni abitis! SA. Étiam muttis, ímpudens?
Iám ego tibi, si me írritassis, Pérsam adducam dénuo.
DO. Iám taceo hercle. At tú Persa es, qui me úsque admutilasti ád cutem!
TO. Táce, stulte: hic eius gémimust frater. DO. Hícine est? TO. Ac geminíssumus.
DO. Dí deaeque et te et géminum fratrem excrúcient! SA. Qui te pérdidit:
nam égo nil merui. DO. At énim, quod ille méruit, tibi id obsít volo.
TO. Ágite, sultis, hunc lúdificemus, nísi non dignus est. SA. Núnc opust.
LE. Át me haud par est. TO. Eó, credo, quia incónciliavit, quóm te emo.
LE. Át tamen .... TO. Non támen! Cave ergo, sís, malo, et séquere me.
Té mihi dicto aúdientem esse áddecet: nam hercle ábsque me
óret et meo praesídio, hic faceret té prostibulam própediem.
Séd ita pars libértinorum est, nísi patrono qui ádvorsatust,
éc satis liber síbi videtur, néc satis frugi, néc sat honestus,
í ei offecit, ní male dixit, ní grato ingratús repertust.
E. Pól benefacta túa me hortantur, túo ut imperio páream.
O. Égo sum tibi patrónus plane, qui huíc pro te argentúm dedi:

pró hisce hunc volo lúdificari. LE. Meo ego ín loco sedulo curabo.
DO. Cérto illi homines míhi nescio quid máli consulunt quod fáciant. SA. Heus vos.
TO. Quíd ais? SA. Hiccine Dórdalus est lenó, qui hic liberás mercatur?
híccine est, qui fuit quóndam fortis? DO. Quaé haec rest? Hei, cólaphum icit.
Málum vobis dabo. TO. At tíbi nos dedimus, dábimusque etiam. DO. Hei, nátis pervellit.
PA. Lícet: diu saepe súnt expunctae. DO. Lóquere tu etiam, frústum pueri?
LE. Pátrone, i intro, amábo, ad coenam. DO. Méa ignavia, tú [nunc] me irrides?
LE. Quíane te voco, béne ut tibi sit? DO. Nólo mihi bene ésse. LE. Ne sit.
TO. Quíd igitur? sexcénti numi quíd agunt? quas turbás danunt?
DO. Mále disperii! scíunt referre próbe inimico grátiam.
TO. Sátis sumpsimus supplícii? DO Fateor; mánus vobis do. TO. Et póst dabis
súb furcis. Abi íntro. SA. In crucem! DO. Ánne hic parum exércitum
hísce me habent? TO. Cónvenisse Tóxilum te mémineris.
Spéctatores, béne valete. Léno periit: plaúdite

POENULUS.

DRAMATIS PERSONAE.

AGORASTOCLES, adolescens.
MILPHIO, eius servus.
ADELPHASIUM, meretrix.
ANTERASTYLIS, meretrix.
LYCUS, leno.
ANTHEMONIDES, miles.
ADVOCATI.
COLLYBISCUS, villicus.
SYNCERASTUS, servus.
HANNO, Carthaginiensis.
GIDDENEME, nutrix.
PUER.
ANCILLA.

SUMMARIUM.

Carthagine duo fratres vixere; quorum alteri, Hannoni nomine, surreptae snnt geminae filiae, Adelphasium et Anterastylis, Calydonemque devectae, et a Lyco lenone emtae. Ibidem dudum vixerat alterius fratris filius, Agorastocles, item surreptus, venditusque seni Antidamanti, qui eum adoptaverat. Is Agorastocles amat Adelphasium; Anterastylin autem Anthemonides miles. Agorastocles cum servo Milphione consilium init decipiendi lenonis. Subornant villicum Collybiscum, ut is tamquam advena peregrinus, pecunia numerata, apud eum amet. Quo facto, ex composito Agorastocles cum advocatis advenit, lenonemque doli arguit, et servum suum asserit. Interea advenit Hanno, quaerens filias, quum aguntur Aphrodisia. Agnoscit ergo et fratris filium Agorastoclem, et suas ipsius filias, easque ab lenone abducit, et Adelphasium in matrimonium dat Agorastocli.

(Scena est Calydone. Fabula vix videatur Plauti esse.)

ARGUMENTUM.

Puer séptuennis súrripitur Cartbágine.
Osór mulierum adóptat hunc emtúm senex
Et fácit heredem. Éius cognataé duae
Nutríxque earum ráptae. Mercatúr Lycus,
Vexátque amantem. At ílle cum auro víllicum
Lenóni obtrudit; íta eum furto ádligat.
Venit Hánno Poenus, gnátum hunc fratris répperit,
Suásque agnoscit, quás perdiderat, fílias.

PROLOGUS.

Achilem Áristarchi míhi commentarí lubet:
inde míhi principium cápiam ex ea tragoédia:
„ Siléteque et tacéte atque animum advórtite!“
audíre iubet vos ímperator hístricus,
bonóque ut animo sédeant in subsélliis,
et qui ésurientes ét qui saturi vénerint.
Qui edístis, multo fécistis sapiéntius;
qui nón edistis, sáturi fite fábulis.
Nam cuí paratum est, quód edit, nostra grátia
nimia ést stultitia séssum ímpransum incédere.
Exsúrge, praeco: fác populo audiéntiam:
iamdúdum exspecto, sí tuum officiúm scias.
Exérce vocem, quám per vivis ét colis:
nam nísi clamabis, tácitum te obrepét fames. —
Age, núnc reside, dúplicem ut mercedém feras.
Bonum fáctum est, edícta ut servetís mea.
Scortum éxoletum né quis in proscénio
sedeát, neu lictor vérbum aut virgae múttiant;
neu désignator praéter os obámbulet,
neu séssum ducat, dum hístrio in scená siet.
Diu quí domi otiósi dormierúnt, decet
animo aéquo nunc stent, vél dormire témperent.
Serví ne obsideant, líberis ut sít locus;
vel aés pro capite dént; si id facere nón queunt,
domum ábeant, vitent áncipiti infortúnio,
ne et híc varientur vírgis, et lorís domi,

si mínus curassint, cúm heri veniánt domum.
Nutríces pueros ínfantis minútulos
domi út procurent, neú quae spectatum ámerant:
ne et ípsae sitiant, ét pueri pereánt fame,
neve ésurientes híc, quasi hoedi, obvágiant.
Matrónae tacitae spéctent, tacitae rídeant;
canóra hic voce suá tinnire témperent;
domúm sermones fábulandi cónferant,
ne et híc viris sint ét domi moléstiae.
Quodque ád ludorum cúratores áttinet,
ne pálma detur quoíquam artifici iniúria,
neve ámbitionis caúsa extrudantúr foras,
quo déteriores ánteponantúr bonis.
Et hóc quoque etiam, quód pene oblitús fui:
dum lúdi fiunt, ín popinam, pédisequi,
irrúptionem fácite! nunc, dum occásio est,
nunc, dúm scriblitae aéstuant, occúrrite.
Haec, ímperata quaé sunt pro imperio hístrico,
bonum hércle factum, pró se quisque ut méminerit.
Ad árgumentum núnc vicissatím volo
remígrare, aeque ut mécum sitis gnárures.
Eius núnc regiones, límites, confínia
detérminabo: ei rei égo finitor fáctus sum.
Sed, nísi molestum est, nómen dare vobís volo
comoédiai; sín odio est, dicám tamen,
siquidém licebit pér eos, quibus est ín manu.
Carchédonius vocátur haec comoédia;
Latíne Plautus: Pátruus pultiphagónides.
Nomén iam habetis; núnc rationes céteras
accípite: nam arguméntum hoc hic censébitur.
Locus árgumento est súum sibi proscénium;
vos iúratores éstis: quaeso, operám date.
Carthágineenses frátres patruelés duo

fuére, summo génere et summis dívitiis.
Eorum álter vivit, álter est emórtuus.
Proptérea apud vos díco confidéntius,
quia míhi pollinctor díxit, qui eum pollínxerat.
Sed ílli seni, qui mórtuus est, ei fílius
unícus qui fuerat, ábditivus á patre,
puer séptuennis súrripitur Cartágine
sexénnio priús quidem, quam moritúr pater.
Quoniám perisse síbi videt gnatum únicum,
coniícitur ipse in mórbum ex aegritúdine;
facit íllum heredem frátrem patruelém suom;
ipse ábiit ad Acherúntem sine viático.
Ille, quí subripuit púerum, Calydonem ávehit;
vendít eum domino hic díviti cuidám seni,
cupiénti liberórum, osori múlierum.
Emít hóspitalem is fílium imprudéns senex
puerum íllum, eumque adóptat sibi pro fílio,
eúmque heredem fécit, quum ipse obiít diem.
Is illíc adulescens hábitat in illisce aédibus.
Revórtor rursus dénuo Carthágìnem.
Si quíd mandare vóltis aut curárier:
argéntum nisi qui déderit, nugas égerit;
verúm qui dederit, mágis maiores égerit.
Sed ílli patruo húius, qui vivít senex,
Carthágìnensi, dúae fuere fíliae.
Altéra quinquennis, áltera quadrímula,
cum nútrice una périere a magálibus.
Eas quí subripuit, ín Anactorium dévehit
vendítque has omnes, ét nutricem et vírgines,
praeśénti argento hómini (si leno ést homo),
quantum hóminum terra sústinet, sacérrumo;
vosmét nunc facite cóniecturam céterum,
quid íd sit hominis, cuí Lyco nomén siet.

Is éx Anactorio, úbi prius habitáverat,
huc cómmigravit ín Calydonem haúd diu
sui quaésti causa. Is ín illis habitat aédibus.
Earum híc adulescens álteram efflictím perit,
suam síbi cognatam, imprúdens; neque scit, quae éa siet,
neque eam únquam tetigit (íta eum leno mácerat),
neque quídquam cum ea fécit etiamnúm stupri,
neque dúxit unquam; néque ille voluit míttere.
Quia amáre cernit, tángere hominem vólt bolo.
Illánc minorem in cóncubinatúm sibi
volt émere miles quídam, qui illam déperit.
Sed páter illarum Poénus, postquam eas pérdidit,
maríque terraque úsquequaque quaéritat.
Ubi quámque in urbem ést ingressus, íllico
omnés meretrices, úbi quisque habitant, ínvenit;
dat aúrum, ducit nóctem; rogitat póstibi,
unde sít, quoiatis, cáptane an surrépta sit,
quo génere gnata, quí parentes fúverint.
Ita dócte atque astu fílias quaerít suas.
Et is ómnes linguas scít; sed dissimulát sciens
se scíre: Poenus pláne est; quid verbís opust?
Is heri húc in portum návi venit véspere.
Pater hárunc, idem huic pátruus adulescéntulo est.
Iamne hóc tenetis? Sí tenetis, dúcite:
cave dírumpatis: quaéso, sinite tránsigi.
Ehem, péne oblitus súm reliqüom dícere!
Ille, quí adoptavit húnc sibi pro fílio,
is ílli Poeno, huiúsce patri, hospés fuit.
[Is hódie huc veniet, réperietque hic fílias
et húnc sui fratris fílium, ut didicí quidem.]
Hic, qui hódie veniet, réperiet suas fílias
et húnc sui fratris fílium. Dehinc céterum

[valéte! adeste! Ibo: álius nunc fieri volo.]
Quod réstat, restant álii, qui faciánt palam.
Ego íbo, ornabor. Vós aequo animo nóscite.
Valéte atque adiuváte, ut vos servét Salus.

ACTUS I. SCENA I.

AGORASTOCLES. MILPHIO.

AG. Saepe égo res multas tíbi mandavi, Mílphio,
dubiás, egenas, ínopiosas cónsili,
quas tú sapienter, dócte, et cordate, et cate
mihi réddidisti ópiparas operá tua;
quibus pró benefactis fáteor deberí tibi
et líbertatem et múltas gratas grátias.
MI. Scitúm est, per tempus si óbviam is, verbúm vetus:
nam tuaé blanditiae míhi sunt, quod dicí solet
gerraé germanae, átque edepol λῆροι meri.
Nunc míhi blandidicus és; heri in tergó meo
tris fácile corios cóntrivisti búbulos.
AG. At amáns per amorem sí quid feci, Mílphio,
ignóscere id te mi aéquom est. MI. Haud vidí magis.
Et múnc ego amore péreo: sine te vérberem,
item út tu mihi fecísti, ob nullam nóxiam;
post íd locorum tú mihi amanti ignóscito.
AG. Si tíbi lubido est aút voluptatí, sino:
suspénde, vinci, vérbera! auctor súm; sino.
MI. Si auctóritatem póstea defúgeris:
ubi díssolutus tú sies, ego péndeam.

AG. Egone ístuc ausim fácere, praesertím tibi?
Quin sí feriri vídeo te, extempló dolet.
MI. Mihí quidem hercle. AG. Imó mihi. MI. Istuc mávelim.
Sed quíd nunc tibi vis? AG. Cúr ego apud te méntiar?
Amo ímmodeste. MI. Méae istuc scapulae séntiunt.
AG. At ego hánc vicinam díco, Adelphasiúm, meam,
lenónis huius méretricem maiúsculam.
MI. Iamprídem equidem istuc éx te audivi. AG. Dífferor
cupídine eius. Séd lenone istóc Lyco,
illíus domino, nón lutum est lutuléntius.
MI. Vin' tu ílli nequam dáre nunc? AG. Cupio. MI. En, mé dato.
AG. Abí dierectus! MI. Díc mihi vero sério:
vin' dáre malum illi? AG. Cúpio. MI. Hem, eundem mé dato:
utrúmque faxo habébit, et nequam ét malum.
AG. Iocáre. MI. Vin' tu illam hódie síne damnó tuo
tuám libertam fácere? AG. Cupio, Mílphio.
MI. Ego fáciam ut facias. Súnt tibi intus aúrei
trecénti numi Philíppei? AG. Sexcentí quoque.
MI. Satis súnt trecenti. AG. Quíd iis facturús? MI. Tace.
Totúm lenonem tíbi cum tota fámilia
dabo hódie dono. AG. Quíd facturus? MI. Iám scies.
Tuus Cóllybiscus núnc in urbe est víllicus.
Eum híc non novit léno. Satin' intéllegis?

AG. Intéllego hercle; séd, quo evadas, néscio.
MI. Non scís? AG. Non hercle. MI. Át ego iam faxó scies.
Ei dábitur aurum, ut ád lenonem déferat,
dicátque, se peregrínum esse ex alio óppido;
se amáre velle atque óbsequi animó suo;
locúm sibi velle líberum praebérier,
ubi néquam faciat clám, ne quis sit árbiter.
Leno ád se accipiet, aúri cupidus, íllico:
celábit hominem et aúrum. AG. Consiliúm placet.
MI. Rogáto, servos véneritne ad eúm tuus.
Ille mé censebit quaéri: continuó tibi
negábit. Quid tu dúbitas, quin extémpulo
duplicét tibi aurum, et hóminis fur lenó siet?
Neque, id únde efficiat, hábet. Ubi in ius vénerit,
addícet praetor fámiliam totám tibi.
Ita décipiemus fóvea lenoném Lycum.
AG. Placét consilium. MI. Imo étiam, ubi expolívero,
magis hóc tum demum díces; nunc etiám rude est.
AG. Ego in aédem Veneris éo, nisi quid vis, Mílphio.
Aphrodísia hodie súnt. MI. Scio. AG. Oculós volo
meos délectare múnditiis meretríciis.
MI. Hoc prímum agamus, quód consilium cépimus.
Abeámus intro, ut Cóllybiscum víllicum
hanc pérdoceamus út serat falláciam.
AG. Quamquám Cupido in córde vorsatúr, tamen
tibi aúscultabo. MI. Fáciam, ut facto gaúdeas.—
Inést amoris mácula huic homini in péctore,
sine dámno magno quae élui neutiquám potest;
itaque híc scelestus ést homo lenó Lycus,
quoi iam ínfortuni inténta ballista ést probe,

quam ego haúd multo post míttam e ballistário.
Sed Adélphasium exit éccam, atque Anterástylis
Haec ést prior, quae méum herum dementém facit.
Sed évocabo. Heus, í foras, Agorástocles,
si vís videre lúdos iucundíssumos!
AG. Quid istúc tumulti est, Mílphio? MI. Hem
amorés tuos,
si vís spectare. AG. O múlta tibi di dént bona,
quom mi óbtulisti hoc tám lepidum spectaculum!

ACTUS I. SCENA II.

ADELPHASIUM. ANTERASTYLIS. MILPHIO. AGORASTOCLES. ANCILLA.

AD. Negóti sibí qui volét vim paráre:
navem ét mulierém, haec duó comparáto:
nam núllae magís res duaé plus negóti
habént, forte si óceperís exornáre;
neque únquam satís hae duaé res ornántur,
neque eís ulla ornándi satís satietás est.
Atque haéc ut loquór, nunc domó docta díco:
nam nós usque ab aúrora ad hóc quod diéi est
ex índustria ámbae concéssamus núnquam
lavári, aut fricári, aut tergéri, aut ornári,
políri, expolíri, pingí, fingi; et úna
binaé, singulís quae dataé nobis áncillae,
eaé nos lavándo, eluéndo, operam dedére;
adgerúndaque aquá sunt virí duo deféssi.
Apagésis, negóti quantum ín muliere úna est!
Si véro duaé, sat sció, maxumo úni

popló quoilubét plus satís dare potíssunt,
quae nóctes diésque omni in aétate sémper
ornántur, lavántur, tergéutur, poliúntur.
Postrémo modús muliebrís nullust, neque únquam
lavándo et fricándo [modúm] scimus fácere.
Nam quaé lauta est, nisi pérculta est, meo quídem animo quasi inlaúta est.
AN. Mirór quidem, sorór, te istaec síc fabulári,
quae tám callida ét docta sís et facéta:
nam quúm seduló munditér nos habémus,
vix aégreque amátorculós invenímus.
AD. Ita ést; verum hoc únum tamén cogitáto:
modus ómnibus in rébus, sorór, optumum hábitu est;
nimia ómnia nimium éxhibent negótium hominibus éx se.
AN. Sorór, cogita, amábo, itém nos perhibéri,
quasí salsa múriatica ésse autumántur
sine ómni lepóre et siné süavitáte;
nisí multa aqua úsque et diú macerántur,
olént, [salsa sunt,] tangere út non velís. Item sumús nos.
Eiús seminís mulierés sunt insúlsae ad-
modum átque invenústae sine múnditia et súmtu.
MI. Coqua ést haec quidém, Agorastoclés, ut ego opínor:
scit, múriatica út macerét. AG. Quid moléstus?
AD. Sorór, parce, amábo. Sat ést, istuc álios
dicére nobis, ne nósmet nostra etiám vitia loquámur.
AN. Quiésco ergo. AD. Amó te. Sed hóc nunc respónde [mihi]:
sunt híc omniá, quae ad deúm pacem opórtet

adésse? AN. Omnia áccurávi.
AG. Diem púlcrum et celébrem et venústatis plénum,
dignúm Veneri pól, cui sunt Áphrodisia hódie!
MI. Ecquíd gratiaé, quum huc forás te evocávi? Non iám me decét
donári cadó
viní [veteris]? Dic dari. [Nil respondes?]
Língua huic excidit, út ego opinor. —
Quíd hic, malum, adstans óbstipuisti? AG. Síne amem! ne obturba, ác tace!
MI. Táceo. AG. Si tacuísses, iam istuc „Táceo" non natúm foret.
AN. Eámus, mea sorór. AD. Eho, amabo, quíd illo nunc properás? AN. Rogas?
quía herus nos apud aédem Veneris mántat. AD. Maneat pól. Mane:
túrba est nunc apud áram. An te ibi vis ínter istas vorsárier
prósedas, pistórum amicas, réliquias alicárias,
míseras, schoeno délibutas, sérvolicolas sórdidas,
quaé tibi olant stabulúm statumque, séllam et sessibulúm merum,
quás adeo haud quisquam únquam liber tétigit neque duxít domum,
sérvolorum sórdidulorum scórta diobolária?
MI. I ín malam crucém! tun' audes étiam servos spérnere,
própudium? Quasi bélla sit, quasi eámpse reges dúctitent!
Mónstrum mulierís! tantilla tánta verba fúnditat,
quóius ego nebulái cyatho séptem noctes nón emam.

AG. Di ímmortales ómnipotentes, quíd est apud vos púlcrius?
Quíd habetis, mage qui ímmortalis vós credam esse, quam égo siem,
qui haéc tanta oculis bóna concipio? Nám Venus non ést Venus;
hánc equidem Venerém venerabor: me út amet, ac sit própitia.
Mílphio, heus, Milphio, ubi és? MI. Assum apud te, éccum. AG. At ego elixúm volo.
MI. Énimvero, here, facís delicias. AG. Dé te quidem haec didici ómnia.
MI. Étiamne, ut ames éam, quam nunquam tétigeris? Nihil ílluc quidem est.
AG. Déos quoque edepol ét amo et metuo, quíbus tamen abstineó manus.
AN. Heu écastor, quom ornátum adspicio nóstrum ambarum, poénitet,
éxornatae ut símus. AD. Imo véro sane cómmode:
nám pro herili et nóstro quaestu sátis bene ornataé sumus.
Nón enim potest quaestús consistere, si éum sumtus superát, soror:
éo illud satius ést, quod satis est, hábitu, quam, quod plús sat est.
AG. Íta me di ament, út illa me amet, málim quam di, Mílphio:
nám illa mulier lápidem silicem súbigere, ut se amét, potest.
MI. Pól id quidem haud mentíre: nam tu es lápide silice stúltior,
qui hánc ames. AG. At víde, sis: cum illac núnquam limaví caput.

MI. Cúrram igitur aliquo ád piscinam, aút lacum: limúm petam.
AG. Quíd eo opust? MI. Ego dícam: ut illi ét tibi limém caput.
AG. I ín malam rem! MI. Ibi sum équidem. AG. Pergis? MI. Táceo. AG. At perpetuó volo.
MI. Énimvero, here, meo mé lacessis lúdo, et deliciás facis.
AN. Sátis nunc lepide ornátam credo, sóror, te tibi vidérier;
séd ubi exempla cónferentur méretricum aliarum: íbi tibi
érit cordolium, sí quam ornatam mélius forte adspéxeris.
AD. Ínvidia in me núnquam innata est, néque malitia, méa soror;
bóno ingenio me ésse ornatam, quam aúro, multo mávolo:
aúrum fortuná ínvenitur, náturá ingeniúm bonum;
bónam ego, quam beátam, me esse nímio dici mávolo.
Méretricem pudórem gerere mágis decet, quam púrpuram:
mágisque meretricém pudorem, quam aúrum, gerere cóndecet:
púlcrum ornatum túrpes mores péius coeno cóllinunt;
lépidi mores túrpem ornatum fácile factis comprobant.
AG. Ého tu, vin' tu fácinus facere lépidum et festivúm? MI. Volo.
AG. Pótesne mihi auscultáre? MI. Possum. AG. Ábi domum, ac suspénde te.

MI. Quámobrem? AG. Quia iam núnquam audibis vérba tot tam suávia.
Quíd tibi opust vixísse? Ausculta míhi modo, ac suspénde te.
MI. Sí quidem tu es mecúm futurus pro úva passa pénsilis.
AG. Át ego amo hanc. MI. At ego ésse et bibere. AD. Ého tu, quid ais? AN. Quíd rogas?
AD. Víden' tu? pleni sórdium oculi quí erant, iam splendént mihi?
AN. Ímo etiam in medio óculo paulum sórdist. AD. Cedo, sis, déxteram.
AG. Út tu quidem huius oculós illotis mánibus tractes aút teras?
AN. Nímia nos socórdia hodie ténuit. AD. Qua de re, óbsecro?
AN. Quía iam non dudum ánte lucem ad aédem Veneris vénimus,
prímae ut inferrémus ignem in áram. AD. Ah, non factó est opus:
quaé habent nocturna óra, noctu sácruficatum ire óccupant;
priúsquam Venus expérgiscatur, prínus deproperant sédulo
sácruficare: nám vigilante Vénere si veniánt eae,
íta sunt turpes, crédo ecastor, Vénerem ipsam e fanó fugent.
AG. Mílphio! MI. Edepol Mílphionem míserum! Quid nunc vís tibi?
AG. Óbsecro hercle, ut múlsa loquitur! MI. Níhil nisi latérculos,
sésamum, papáveremque, tríticum, et frictás nuces.

AG. Écquid amare vídeor? MI. Damnum; quód Mercurius mínume amat.
AG. Nám quidem edepol lúcrum amare núllum amatorem áddecet.
AN. Eámus, mea germána. AD. Age, sis, út lubet. Sequere hác. AN. Sequor.
AG. Éunt hae. Quid, si adeámus? MI. Adeas. AG. Prímum prima sálva sis;
ét secunda tú secundo sálve in pretio; tértia
sálve extra pretiúm. ANC. Tum pol ego et óleum et operam pérdidi.
AG. Quó te agis? AD. Egone? in aédem Veneris. AG. Quíd eo? AD. Ut Venerem própitiem.
AG. Ého, an irata est? Própitia hercle est. Vél ego pro illa spóndeo.
AD. Quíd tu agis? quid míhi molestus, óbsecro? AG. Ah, tam saéviter?
AD. Mítte, amabo! AG. Quíd festinas? Túrba nunc illi ést. AD. Scio:
súnt illi aliae, quás spectare ego ét me spectarí volo.
AG. Quí lubet spectáre turpes, púlcram spectandám dare?
AD. Quía apud aedem Véneris hodie est mércatus meretrícius;
éo conveniunt mércatores: íbi ego me ostendí volo.
AG. Ínvendibili mérci oportet últro emtorem addúcere:
próba merx facile emtórem reperit, támetsi in abstrusó sita est.
Quíd ais? quando illi ápud me mecum cáput et corpus cópulas?
AD. Quó die Orcus áb Acherunte mórtuos amíserit.

AG. Súnt mihi intus nescío quot nummi aúrei lymphátici.
AD. Déferto ad me: fáxo actutum cónstiterit lymphátícum.
MI. Béllula hercle! AG. Í dierecte in máxumam malám crucem!
MI. Quám magis adspectó, tam magis est nímbata, et nugaé merae.
AG. Ségrega sermónem: taedet. — Áge, sustolle hoc ámiculum.
AD. Púra sum: compérce, amabo, me áttrectare, Agorástocles.
AG. Quíd agam nunc? AD. Si sápias, curam hanc fácere compendí potes.
AG. Quíd? ego non te cúrem? — Quid agis, Mílphio? MI. Ecce odiúm meum! —
Quíd me vis? AG. Cur mi haéc irata est? MI. Cúr haec irata ést tibi?
Cúr ego id curém? namque istaec mágis tua est curátio.
AG. Iam hércle tu perísti, ni illam míhi tam tranquillám facis,
quám mare est olim, quúm ibi alcedo púllos educít suos.
MI. Quíd faciam? AG. Exorá, blandire, expálpa! MI. Faciam sédulo;
séd vide, sis, ne tu óratorem hunc púgnis pectas póstea.
AG. Nón faciam. AD. Nos eámus nunc. Etiám morare? Mále facis:
béne promittis múlta ex multis; ómnia incassúm cadunt.
Líberare iúravisti me haúd semel, sed cénties.

Dúm te exspecto, néque usquam aliam míhi paravi cópiam,
néque istuc usquam appáret. Ita nunc sérvio nihiló minus.
Í, soror. — Abscéde tu a me. AG. Périi! Eho, quid agis, Mílphio?
MI. Méa voluptas, méae deliciae, méa vita, mea amoénitas,
méus ocellus, méum labellum, méa salus, meum sávium,
méum mel, meum cor, méa colostra, méus molliculus cáseus....
AG. Méne ego illaec patiár praesente díci? Discruciór miser,
nísi ego illum iubeó quadrigis cúrsim ad carnuficém rapi!
MI. nóli, amabo, súccensere héro meo causá mea!
Égo faxo.... AD. Sine. MI. Nímium irata es! — árgentum pro té dabit
ác te faciet út sis civis Áttica atque líbera.
AD. Quín abire sínis? quid vis tibi? Quí bene volt, bene vís item.
MI. Si ánte quidem mentítust, nunc iam dehínc erit veráx tibi.
AD. Ábscede hinc, sis, sýcophanta. MI. Páreo. At scin', quómodo?
síne te exorem, síne te prendam auríeulis, sine dem sávium!
Iam hércle ego faciam plórantem illum, nísi te facio própitiam;
átque hic me ne vérberet (illud fáciet, nisi te própitio,)
mále formido: nóvi ego huius móres morosí malos.

Quámobrem, amabo, méa voluptas, síne ted exorárier.
AG. Nón ego homo trióboli sum, nísi ego illi mastígiae
éxturbo oculos átque dentes! Hém voluptatém tibi!
hém mel! hem cor! hém colostrum! hém salutem! hem sávium!
MI. Ímpias, here, te! óratorem vérberas. AG. Iam istóc magis!
ét iam ocellum addam, ét labellum, et línguam! MI. Ecquid faciés modi?
AG. Síccine ego te oráre iussi? MI. Quómodo ergo orém? AG. Rogas?
Síc enim dicerés, sceleste: Húius voluptas, te óbsecro,
húius mel, huius cor, húius labellum, húius lingua, huius sávium,
húius colostra, húius dulciculus cáseus, mastígia;
ómnia illa, quaé dicebas tua ésse, ea memorarés mea.
MI. Óbsecro hercle té, voluptas húius atque odiúm meum,
húius amica mámmeata, méa inimica et málevola,
óculus huius, líppitudo méa, mel huius, fél meum,
út tu huic iráta ne sis; aút, si id fieri nón potest,
cápias restim ac té suspendas cúm hero et vostra fámilia:
nám mihi iam videó propter te víctitandum sórbilo,
ítaque iam quasi óstreatum térgum ulceribus géstito,
própter amorem vóstrum. AD. Amabo, mén' prohibere póstulas,

né te verberét, magis quam ne méndax me advorsúm siet?
AN. Áliquid huic respónde, amabo, cómmode, ne incómmodus
nóbis sit: nam détinet nos dé nostro negótio.
AD. Vérum. — Etiam tibi hánc amittam nóxiam unam, Agorástocles.
Nón sum irata. AG. Nón es? AD. Non sum. AG. Da érgo, ut credam, sávium.
AD. Móx dabo, quum ab ré divina rédiero. AG. I ergo strénue.
AD. Séquere me, sorór. AG. Atque audin' étiam? Veneri dícito
múltam meis verbís salutem. AD. Dícam. AG. Atque hoc audí. AD. Quid est?
AG. Paúcis verbis rém divinam fácito. Atque audin'? réspice. —
Réspexit. Idém pol Venerem crédo facturám tibi.

ACTUS I. SCENA III.

AGORASTOCLES. MILPHIO.

AG. Quid núnc mi es auctor, Mílphio? MI. Ut me vérberes,
atque aúctionem fácias: nam impuníssume
tibí quidem hercle véndere hasce aedés licet.
AG. Quid iám? MI. Maiorem pártem in ore habitás meo.
AG. Supérsede istis vérbis. MI. Quid nunc vís tibi?
AG. Trecéntos Philippos Céllybisco víllico
dedi dúdum, priusquam me évocavistí foras.

Nunc óbsecro te, Mílphio, hanc per déxteram,
perque hánc sororem laévam, perque oculós tuos,
perque méos amores, pérque Adelphasiúm meam,
perqué tuam libertátem. MI. Hem, nunc nihil óbsecras.
AG. Mi Mílphidisce, méa commoditas, méa salus,
fac, quód facturum te ésse promisistí mihi,
ut ego húnc lenonem pérdam. MI. Perfacile íd quidem est.
I, addúce testes técum; ego intus ínterim
iam et órnamentis méis et sycophántiis
tuum éxornabo víllicum. Propera átque abi!
AG. Fugió. MI. Meum est istuc mágis officium, quám tuum.
AG. Egone, égone, si istuc lépide effexis . . . MI. Í modo.
AG. ut nón ego te hodie . . . . MI. Ábi modo! AG. emittám manu . . . .
MI. I módo! AG. non hercle méream — ah! MI. Vah, ábi modo!
AG. quantum Ácherunte est mórtuorum . . . . MI. Etiámne abis?
AG. neque quántum aquai est ín mari . . . . MI. Abitúrusne es?
AG. neque núbis quantum est. . . . MI. Pergin' vero pérgere?
AG. neque stéllae in coelo . . . . MI. Pérgin' aures túndere?
AG. neque hóc, neque illuc; néque enim vero sério —
neque hércle vero — Quíd opust verbis? — Quíp-pini? —
quod úno verbo — dícere hic quidvís licet —

Neque hércle vero sério — Scin', quómodo?
Ita mé di amabunt — Vín', bona dicám fide?
quod híc inter nos líceat — ita me Iúpiter —
Scin', quám? — Vide tu — Crédin', quod ego fábuler?
MI. Si néqueo facere, ut ábeas, egomet ábiero:
nam istí quidem hercle orátioni Oédipo
opus cóniectore est, quí sphingi interprés fuit.
AG. Illic hínc iratus ábiit: nunc mihi caútio est,
ne méamet culpa méo amori obiexím moram.
Ibo átque arcessam téstes: quando amór iubet
meo obédientem me ésse servo líberum.

ACTUS II.

LYCUS. ANTHEMONIDES.

LY. Di illum ínfelicent ómnes, qui post húnc diem
leno úllam Veneri unquam ímmolarit hóstiam,
quive úllum thuris gránum sacruficáverit!
Nam ego hódie infelix dís meis iratíssumis
sex ágnos immolávi, nec potuí tamen
propítiam Venerem fácere uti essét mihi.
Quoniám litare néqueo, abii illinc íllico
irátus; vetui éxta prosicárier,
neque éa adspicere vólui. Quoniam nón bona
harúspex dixit, deam ésse indignam crédidi.
Eo pácto avarae Véneri pulcre adií manum.
Quando íd, quod sat erat, sátis habere nóluit,
ego paúsam feci. Síc ago, sic mé decet.
Ego fáxo posthac dí deaeque céteri
conténtiores máge erunt, atque avidí minus,

quum scíbunt, Veneri ut ádierit lenó manum.
Condígne haruspex, nón homo trióboli,
omnníbus in extis aíbat portendí mihi
malúm damnumque, et déos esse iratós mihi.
Quid éi divini aut húmani aequum est crédere?
Miná mihi argenti dóno postillá data est.
Sed, quaéso, ubinam illic réstitit milés modo,
qui hanc míhi donavit, quem égo vocavi ad prándium?
Sed éccum incedit. AN. Íta, ut occepi dícere,
lenúlle, de illac púgna Pentethrónica,
qua séxaginta míllia hominum unó die
voláticorum mánibus occidí meis.
LY. Ehem voláticorum hóminum? AN. Ita dicó quidem.
LY. An, óbsecro, usquam súnt homines volátici?
AN. Fuére; verum ego ínterfeci. LY. Quómodo
potuísti? AN. Dicam. Víscum legioní dedi
fundásque; eo praesternébant folia fárferi.
LY. Quoi réi? AN. Ne ad fundas víscus adhaerésceret.
LY. Perge: óptume hercle péieras. Quid póstea?
AN. In fúndas visci indébant grandiculós globos;
eo illós volantes iússi funditárier.
Quid múlta verba? quémquem visco offénderant,
tam crébri ad terram décidebant, quám pira.
Ut quísque acciderat, eúm necabam íllico
per cérebrum pinna súa sibi, quasi túrturem.
LY. Si hercle ístuc unquam fáctum est, tum me Iúpiter
faciát, ut semper sácruficem, nunquám litem.
AN. An mi haéc non crédis? LY. Crédo, ut mi aequom est crédier.

Age, eámus intro, dum éxta referuntúr. AN. Volo
narráre tibi etiam únam pugnam. LY. Níhil moror.
AN. Auscúlta. LY. Non, hercle! AN. Ímo iam elidám caput
tuum, nísi auscultas, aút is in malám crucem!
LY. Malám crucem ibo pótius. AN. Certumne ést tibi?
LY. Certúm. AN. Tum tu igitur díe bono, Aphrodísiis,
addíce tuam mihi méretricem minúsculam.
LY. Ita rés divina míhi fuit: res sérias
omnés extollo ex hóc die in aliúm diem.
Profécto festos hábeam, decretúm est mihi.
Nunc hínc eamus íntro. Sequere hac mé. AN. Sequor.
In húnc diem iam túus sum mercenárius.

ACTUS III. SCENA I.

ACORASTOCLES. ADVOCATI.

AG. Íta me di ament, tárdo amico níhil est quidquam iníquius,
praésertim homini amánti, qui, quidquíd agit, properat ómnia:
sícut ego hos duco ádvocatos, hómines spissigradíssumos,
tárdiores quám corbitae súnt in tranquilló mari.
Átque equidem hercle dédita opera amícos fugitaví senes:
scíbam aetate tárdiores: métui meo amorí moram:

néquidquam hos procós mi elegi lóripedes, tardíssumos.
Quín, si ituri hodie éstis, ite, aut íte hinc in malám crucem!
Síccine oportet íre amicos hómini amanti operám datum?
Nam íste quidem gradús succretust críbro pollinário:
nísi cum pedicis cóndidicistis síc hoc grassarí gradu.
AD. Heús tu, quamquam nós videmur tíbi plebeii et paúperes:
sí nec recte dícis nobis, díves de summó loco,
dívitem audactér solemus máctare infortúnio;
néc tibi obnoxií sumus istuc, quíd tu ames aut óderis.
Quum árgentum pro cápite dedimus, nóstrum dedimus, nón tuum:
líberos nos ésse oportet. Nós te nihili péndimus:
né tuo nos amóri servos tu ésse addictos cénseas.
Líberos hominés per urbem módico magis par ést gradu
íre; servile ésse duco, féstinantem cúrrere.
Praésertim in re pópuli placida, atque ínterfectis hóstibus,
nón decet tumúltuari. Séd si properabás magis,
prídie nos te ádvocatos húc duxisse opórtuit.
Né tu opinere, haúd quisquam hodie nóstrum curret pér vias,
néque nos populus pró cerritis ínsectabit lápidibus.
AG. Át si ad prandiúm me in aedem vós dixissem dúcere,
vínceretis cérvom cursu, vél grallatorém gradu.

Núnc vos quia mihi ádvocatos díxi et testes dúcere,
pódagrosi estis, ác vicistis cóchleam tarditúdine.
AD. Át vero, non iústa causa est, quó curratur céleriter,
úbi bibas, edás de alieno, quántum velis, usque áffatim,
quód tu invitus núnquam reddas dómino, de quo éderis?
Séd tamen quomodócumque, inquam, quámquam sumus paupérculi,
ést domi, quod édimus: ne nos tám contemtim cónteras.
Quídquid est pauxíllulum illuc, nóstrum illud omne íntus est;
néque nos quemquam flágitamus, néque nos quisquam flágitat.
Tuá causa nemó nostrorum est súos rupturus rámices.
AG. Nímis iracundi éstis: equidem haec vóbis dixi pér iocum.
AD. Pér iocum itidem díctum habeto, quaé nos tibi respóndimus.
AG. Óbsecro hercle, operám celocem hanc mihi, ne corbitám date!
Áttrepidate sáltem: nam vos ápproperare haud póstulo.
AD. Sí quid tu placide ótioseque ágere vis, operám damus;
sí properas, cursóres meliust te ádvocatos dúcere.
AG. Scítis (rem narrávi vobis), quód vostra opera mi ópus siet
dé lenone hoc, quí me amantem lúdificatur tám diu:

eí paratae ut sínt insidiae de aúro et de servó meo.
AD. Ómnia istaec scímus iam nos, si hí spectatorés sciant.
Hórunc hic nunc caúsa haec agitur spéctatorum fábula:
hós te satius ést docere, ut, quándo agas, quid agás, sciant.
Nós tu ne curássis: scimus rem ómnem: quippe omnés simul
dídicimus tecum úna: ut respondére possimús tibi.
AG. Íta profecto est; séd agite, igitur út sciam vos scíre, rem
éxpedite, et míhi, quae dudum vóbis dixi, dícite.
AD. Ítane tentas, án sciamus? Non meminisse nós ratus,
quómodo trecéntos Philippos Cóllybisco víllico
déderis, quos deférret huc ad lénonem, inimicúm tuum,
ísque se ut adsimuláret peregrinum áliunde, ex alio óppido?
Úbi is tetulerit, tu éo quaesitum sérvom adventés tuum
cúm pecuniá. AG. Meministis mémoriter: servástis me.
AD. Ílle negabit: Mílphionem quaéri censebít tuum.
Íd duplicabit ómne furtum: léno addicetúr tibi.
Ád eam rem nos ésse testes vís tibi. AG. Tenétis rem.
AD. Víx quidem hercule (íta pauxilla est) dígitulís primóribus.
AG. Hóc cito et cursim ést agendum. Própera iam, quantúm potest!

AD. Béne vale igitur: te ádvocatos mélius celeris dúcere:
tárdi sumus nos. AG. Óptume itis, péssume hercle dícitis.
Quín etiam decíderint vobis fémina in talós velim.
AD. Át edepol nos tíbi in lumbos línguam, atque oculos ín solum.
AG. Héia, haud vostrum est, íracundos ésse, quod dixí ioco.
AD. Néc tuum quidem ést, amicis pér iocum iniusté loqui.
AG. Míttite istaec. Quíd velim vos, scítis. AD. Callemús probe:
lénonem periúrum ut perdas, íd studes. AG. Tenétis rem.
Écce opportune égrediuntur Mílphio una et vílicus.
Básilice exornátus cedit ét fabre ad falláciam.

ACTUS III. SCENA II.

MILPHIO. COLLYBISCUS. AGORASTOCLES. ADVOCATI.

MI. Iám tenes praecépta in corde? CO. Púlcre. MI. Vide, sis, cálleas.
CO. Quíd opust verbis? cállum aprugnum cállere aeque nón sinam.
MI. Fác modo, ut condócta tibi sint dícta ad hanc falláciam.
CO. Quín edepol condóctior sum, quám tragoedi aut cómici.

MI. Próbus homo es. AG. Adeámus propius. — Ádsunt testes. MI. Tót quidem
nón potuisti addúcere homines mágis ad hancrem idóneos:
nam ístorum nullús nefastu'st; cómitiales súnt meri;
íbi habitant; ibi éos conspicias, quám praetorem, saépius.
Hódie iuris cóctiores nón sunt, qui lités creant,
quám sunt hice; quí, si nihil est lítium, lités serunt.
AD. Dí te perdant! MI. Vós quidem comméndo, quom, quiquí, tamen
ét bene et benígne facitis, quóm hero amanti operám datis.
Séd isti iam sciúnt, negoti quíd sit? AG. Omnem rem órdine.
MI. Túm vos animum advórtite igitur. Húnc vos lenoném Lycum
nóvistis? AD. Facile. CO. Át ego pol eum, quá sit facie, néscio:
éum volo mihi démonstretis hóminem. AD. Nos curábimus:
sátis praeceptum. AG. Híc trecentos númos numeratós habet.
AD. Érgo nos inspícere oportet ístuc aurum, Agorástocles,
út sciamus, quíd dicamus móx pro testimónio.
AG. Ágite, inspicite. CO. Aurum ést profecto, spéctatores, cómicum:
mácerato hoc píngues fiunt aúro in Barbariá boves;
vérum ad hanc rem agúndam Philippum est. AD. Íta nos adsimulábimus.

CO. Séd ita adsimulatóte, quasi ego sím peregrinus. **AD.** Scílicet;
ét quidem, quasi tú nobiscum advéniens hodie oráveris,
líberum ut commónstraremus tíbi locum et voluptárium,
úbi ames, potes, pérgraecere. **MI.** Heu édepol mortalés malos!
AG. Égo enim docui. **MI.** Quís te porro? **CO.** Agite, íntro abite, Agorástocles:
ne híc vos mecum cónspicetur léno, neu falláciae
praépedimentum óbiciatur. **MI.** Híc homo sapientér sapit:
fácite, quod iubét. **AG.** Abeamus. Séd, vos! satis dictúm est? **CO.** Abi.
AG. Ábeo. Quaeso, di ímmortales. **CO.** Quín abis? **AG.** Abeó. **CO.** Sapis. St!
táce! **AD.** Quid est? **CO.** Fores haé fecerunt mágnum flagitiúm modo.
AD. Quíd id est flagitií? **CO.** Crepuerunt cláre. **AD.** Di te pérduint!
Póne nos recéde. **CO.** Fiat. **AD.** Nós priores íbimus.
CO. Fáciunt, scurrae quód consuerunt: póne sese hominés locant.
AD. Íllic homo est, qui egréditur, leno. **CO.** Bónus est: nam similís malo est.
Iám nunc ego illi égredienti sánguinem exsugám procul.

ACTUS III. SCENA III.

LYCUS. ADVOCATI. COLLYBISCUS.

LY. Iam istúc revortar, míles: convivás volo
reperíre nobis cómmodos, qui uná sient.
Intéribi attulerint éxta; atque eádem múlieres
iam ab ré divina, crédo, apparebúnt domi.
Sed quid húc tantum hominum incédunt? ecquidnam áfferunt?
et ílle chlamydatus quísnam est, qui sequitúr procul?
Aetólus haud est. AD. Té salutamús, Lyce,
quamquam hánc salutem férimus invití tibi, et
quanquám bene volumus léniter lenónibus.
LY. Fortúnati omnes sítis, quod certé scio
nec fóre, nec Fortunam íd situram fíeri.
AD. Istic ést thesaurus stúltis in linguá situs,
ut quaéstui habeant mále loqui melióribus.
LY. Viám qui nescit, quá deveniat ád mare,
eum opórtet amnem quaérere comitém sibi.
Ego mále loquendi vóbis nescivi viam:
nunc vós mihi amnes éstis: vos certúm est sequi.
Si bénedicetis, vóstra ripa vós sequar;
si máledicetis, vostro gradiar límite.
AD. Malό benefacere tántundem est perículum,
quantúm bono malefácere. LY. Qui veró? AD. Scies.
Maló si quid benefácias, beneficium ínterit;
bonó si quid malefácias, aetatem éxpetit.
LY. Facéte dictum! Séd quid istuc ad me áttinet?
AD. Quia nós honoris tuí causa huc advénimus,

quamquám bene volumus léniter lenónibus.
LY. Si quíd boni apportátis, habeo grátiam.
AD. Boní de nostro tíbi nec ferimus néc damus,
neque póllicemur, néque adeo volumús datum.
LY. Credo hércle vobis: íta vostra est benígnitas.
Sed quíd nunc voltis? AD. Húnc chlamydatum quém vides,
ei Márs iratust. CO. Cápiti vostro istúc quidem!
AD. Hunc núnc, Lyce, ad te díripiendum addúcimus.
CO. Cum praéda hic hodie incédet venatór domum:
canés compellunt ín plagas lepidé Lycum.
LY. Quis hic ést? AD. Nescimus nós istum quidem, quí siet,
nisi, dúdum a mane ut ád portum procéssimus,
atque ístunc e navi éxeuntem oneréria
vidémus. Adiit ád nos extemplo éxiens;
salútat; respondémus. CO. Mortalés malos!
ut íngrediuntur dócte in sycophántiam!
LY. Quid deínde? AD. Sermonem íbi nobiscum cópulat:
ait, sé peregrinum esse, húius ignarum óppidi;
locúm sibi velle líberum praebérier,
ubi néquam faciat. Nós hominem ad te addúximus.
Tu, sí te di amant, ágere tuam rem occásio est.
LY. Itane ílle est cupiens? AD. Aúrum habet. LY. Praeda haéc mea est!
AD. Potáre, amare vólt. LY. Locum lepidúm dabo.
AD. At ením clam furtim hic ésse volt, ne quí sciant,

neve árbiter sit: nam híc latro in Spartá fuit,
ut quidem ípse nobis díxit, apud regem Áttalum;
inde húc aufugit, quóniam capitur óppidum.
CO. Nimis lépide de latróne, de Sparta óptume!
LY. Di deaéque vobis múlta bona dent, quúm mihi
et béne praecipitis, ét bonam praedám datis!
AD. Imo, út ipse nobis díxit, quo accurés magis,
trecéntos numos Philíppos portat praésidii.
LY. Rex súm, si ego illum hodie hóminem ad me alléxero.
AD. Quin híc quidem tuus est. LY. Óbsecro hercle, hortámini,
ut dévortatur ád me in hospítium óptumum.
AD. Neque nós hortari néque dehortarí decet
hominém peregrinum: túam rem tu ages, sí sapis.
Nos tíbi palumbem ad áream usque addúximus:
nunc te íllum melius cápere, si captum ésse vis.
LY. Iamne ítis? CO. Quid, quod vóbis mandavi, hóspites?
AD. Cum illóc te melius tuám rem, adulescéns, loqui:
illic ést ad istas rés probus, quas quaéritas.
CO. Vidére equidem vos véllem, quum huic aurúm darem.
AD. Illínc procul nos ístuc inspectábimus.
CO. Bonám dedistis mihi óperam. LY. It ad mé lucrum.
CO. Illúc quidem, quorsum ásinus caedit cálcibus.
LY. Blande hóminem compellábo. — Hospes hóspitem
salútat: salvom te ádvenire gaúdeo.

CO. Multá tibi di dent bóna, quum me salvom ésse vis.
LY. Hospítium te aiunt quaéritare. CO. Quaérito.
LY. Ita illí dixere, qui hínc a me abierúnt modo,
te quaéritare a múscis. CO. Minume géntium.
LY. Quid itá? CO. Quia, a muscis sí mi hospitium quaérerem, huc
advéniens, irem in cárcerem rectá via.
Ego id quaéro hospitium, úbi ego curer móllius,
quam régi Antiocho óculi curarí solent.
LY. Edepól nae tibi possum íllum festivúm dare,
siquidém potes pati ésse te in lepidó loco,
in lécto lepide stráto, lepidam múlierem
compléxum contrectáre te.... CO. Is, lenó, viam.
LY. ubi tú Leucadio, Lésbio, Thasió, Ćoo,
vetustáte vino edéntulo aetatem írriges.
Ibi té replebo úsque unguentûm eccheúmatis.
Quid múlta verba? Fáciam, ubi tu láveris,
ibi ut bálneator fáciat unguentáriam.
Sed haéc latrocinántur, quae ego dixi, ómnia.
CO. Quid itá? LY. Quia aurum póscunt praesentárium.
CO. Quin hércle accipere tú non mavis, quam égo dare.
[LY. Quin sequere me intro. CO. Duc ergo me intro. Addictum tenes.]
AD. Quid, si évocemus húc foras Agorástoclem,
ut ípse testis sít sibi certíssumus? —
Heus tú, qui furem cáptas, egredere ócius,
ut túte inspectes aúrum lenoní dare.

ACTUS III. SCENA IV.

AGORASTOCLES. ADVOCATI. COLLYBISCUS. LYCUS.

AG. Quid ést? quid voltis, téstes? AD. Specta ad déxteram:
tuus sérvos aurum ípsi lenoní datat.
CO. Age, áccipe hoc, sis: híc sunt numerati aúrei
trecénti numi, quí vocantur Philíppei.
Hinc mé procura. Própere hosce absumí volo.
LY. Edepól fecisti pródigum promúm tibi.
Age, eámus intro. CO. Té sequor. LY. Age, age, ámbula;
ibique ália reliqüa úna fabulábimur.
CO. Equidém narrabo tíbi res Spartiáticas.
LY. Quin séquere me ergo. CO. Abdúc intro: addictúm tenes.
AG. Quid núnc mi auctores éstis? AD. Ut frugí sies.
AG. Quid, si ánimus esse nón sinit? AD. Esto, út sinit.
AG. Vidístis, leno quum aúrum accepit? AD. Vídimus.
AG. Eum vós meum esse sérvom scitis? AD. Scívimus.
AG. Rem advórsus populi saépe leges? AD. Scívimus.
AG. Hem, istaéc volo ergo vós commeminisse ómnia,
mox quom ád praetorem úsus veniet. AD. Méminimus.
AG. Quid, sí recenti re aédis pultem? AD. Cénseo.

AG. Si púltem, non reclúdet? AD. Panem frángito.
AG. Si exíerit leno: cénsen' hominem intérrogem,
meus sérvos si ad eum vénit, nec ne? AD. Quíppini?
AG. cum aurí ducentis númis Philippis? AD. Quíppini?
AG. Ibi extémplo leno errábit. AD. Qua de ré? AG. Rogas?
Quia céntum numis mínus dicetur. AD. Béne putas.
AG. Aliúm censebit quaéritari. AD. Scílicet.
AG. Extémplo denegábit. AD. Iuratús quidem.
AG. Homo fúrti sese adstrínget.... AD. Haud dubium íd quidem est.
AG. quantúmquantum ad eum érit delatum. AD. Quíppini?
AG. Diéspiter vos pérduit! AD. Te quíppini?
AG. Ibo ét pultabo iánuam hanc. AD. Ita. Quíppini?
AG. Tacéndi tempus ést: nam crepuerúnt fores.
Forás egredier vídeo lenoném Lycum:
adéste, quaeso! AD. Quíppini? Quin, sí voles,
operíre capita, né nos leno nóverit;
qui illí malae rei tántae fuimus ínlices.

ACTUS III. SCENA V.

LYCUS. AGORASTOCLES. ADVOCATI.

LY. Suspéndant omnes núnc ïam se harúspices.
Quid ego íllis posthac, quód loquantur, créduam?
qui in ré divina dúdum dicebánt, mihi

malúm damnumque máxumum porténdier;
is éxplicavi méam rem postillá lucro.
AG. Salvós sis, leno. LY. Dí te ament, Agorástocles.
AG. Magis mé benigne núnc salutas, quam ántidhac.
LY. Tranquíllitas evénit, quasi navi ín mari.
Utcúnque est ventus, éxin velum vórtitur.
AG. Valeánt apud te, quás volo, atque haud té volo.
LY. Valént, ut postulátum est; verum nón tibi.
AG. Mitte ád me, sodes, hódie Adelphasiúm tuam
die fésto celebri nóbilique, Aphrodísiis.
LY. Calidúm prandisti prándium hodie? díc mihi.
AG. Quid iám? LY. Quia os nunc frígefactas, quúm rogas.
AG. Hoc áge, sis, leno: sérvom esse audiví meum
apúd te. LY. Apud me? núnquam factum réperies.
AG. Mentíre: nam ad te vénit aurumque áttulit.
Ita míhi renuntiátum est, quibus credó satis.
LY. Malus és: captatum me ádvenis cum téstibus.
Tuórum apud me némo est, nec quidquám tui.
AG. Meméntote illuc, ádvocati. AD. Méminimus.
LY. Ha ha hé, iam teneò, quíd sit; perspexí modo.
Hi, qui íllum dudum cónciliaverúnt mihi
peregrínum Spartanum, íd nunc his cerebrum úritur,
me esse hós trecentos Philíppos facturúm lucri:
nunc, húnc inimicum quia ésse sciverúnt mihi,
eum adlégaverunt, súum qui servom díceret
cum auro ésse apud me. Cómposita est fallácia:
ut eó me privent átque inter se dívidant.
Lupo ágnum eripere póstulant. Nugás agunt.

AG. Negásne, apud te esse aúrum, nec servóm meum?
LY. Nego; ét negando, sí quid refert, rávio.
AD. Perísti, leno: nam íste est huius víllicus,
quem tíbi nos esse Spártiatem díximus,
qui ad té trecentos módo Philippos détulit;
idque ádeo in istoc aúrum inest marsúpio.
LY. Vae vóstrae aetati! AD. Íd quidem in mundo ést tuae.
AG. Age, omítte actutum, fúrcifer, marsúpium!
Manuféato fur es míhi. — Quaeso hercle, operám date,
dum mé videatis sérvom ab hoc abdúcere.
LY. Nunc pól ego perii cérto, haud arbitrário!
Consúlto hoc factum est, míhi ut insidiae fíerent.
Sed quíd ego dubito fúgere hinc in malám crucem,
priúsquam obtorto cóllo ad praetorém trahor?
Eheú! quam ego habui áriolos harúspices,
quí sí quid bene promíttunt, pro spisso évenit;
id quód mali promíttunt, praesentárium est.
Nunc íbo; amicos cónsulam, quo mé modo —
suspéndere aequom cénseant potíssumum.

ACTUS III. SCENA VI.

AGORASTOCLES. COLLYBISCUS. ADVOCATI.

AG. Age tú, progredere, ut téstes videant té [ire istinc], foras.
Estne híc servos meus? CO. Sum [me] hércle vero, Agorástocles.

AG. Quid núnc, sceleste léno? AD. Quicum lítigas,
abscéssit. AG. Utinam hinc ábierit malám crucem!
AD Ita nós velle aequom est. AG. Crás subscribam hominí dicam.
CO. Numquíd me ...? AG. Abscedas; súmas ornatúm tuum.
CO. Non súm nequidquam míles factus: paúlulum
praedae íntus feci: dúm lenonis fámilia
dormítat, extis súm satur factús probe.
Abscédam hinc intro. AG. Fáctum a vobis cómiter.
Bonám dedistis, ádvocati, operám mihi.
Cras máne, quaeso, in cómitio estote óbviam.
Tu séquere me intro. Vós valete. AD. Et tú vale.
Iniúriam illic ínsignite póstulat:
nostró sibi servíre nos censét cibo.
Verum íta sunt [omnes] ísti nostri dívites:
si quíd bene facias, lévior pluma est grátia;
si quíd peccatum est, plúmbeas irás gerunt.
Domós abeamus nóstras, sultis, núnc ïam:
quando íd, quoi rei operam dédimus, impetrávimus,
ut pérderemus córruptorem cívium.

ACTUS IV. SCENA I.

MILPHIO.

Expécto, quo pactó meae technaé processuraé sient.
Studeo húnc lenonem pérdere, velut méum herum miserum mácerat;
is me aútem porro vérberat, incúrsat pugnis, cálcibus.

Servíre amanti míseria est, praesértim qui, quod amát, caret.
Attát, e fano récipere videó se Syncerástum
lenónis servum. Quíd habeat sermónis, auscultábo.

ACTUS IV. SCENA II.

SYNCERASTUS. MILPHIO.

SY. Sátis spectatum est, déos atque homines eíus neglegere grátiam,
cuí homini herus ést consimilis, vélut ego habeo hunc huíusmodi.
Néque periurió r neque peior álter usquam est géntium,
quám herus meus est, néque tam luteus, néque tam coeno cóllitus.
Íta me di ament, vél in lautumiis vél in pistrino mávelim
ágere aetatem, praépeditus látera forti férreo,
quam ápud lenonem hanc sérvitutem cólere. Quid illuc ést genus!
quaé illic hominum córruptelae fíunt! Di, vostrám fidem,
quódvis genus íbi hóminum videas, quási Acheruntem véneris,
équitem, peditem, líbertinum, fúrem an fugitivúm velis,
vérberatum, vínctum, addictum. Quí habet, quod det, útut homo est,
ómnia genera récipiuntur: ítaque in totis aédibus
ténebrae, latebrae; bíbitur, estur, quási in popina, haúd secus.

íbi tu videas líteratas fíctiles epístolas,
píce signatas; nómina insunt cúbitum longis líteris:
íta vinariórum habemus nóstrae delectúm domi.
MI. Ómnia edepol míra sunt, nisi hérus hunc heredém facit:
nám is quidem illi, út meditatur, vérba facit emórtuo.
Ét adire lubet hóminem, et autem nímis eum auscultó lubens.
SY. Haéc quum hic video fíeri, crucior, prétiis emtos máxumis
ápud nos expecúliatos sérvos fieri súis heris.
Séd ad postremum níhil appáret: male partum male dísperit.
MI. Proínde habet hic órationem quási ipse sit frugí bonae,
qui ípsus hercle ignáviorem pótis est facere ignáviam.
SY. Núnc domum haec ab aéde Veneris réfero vasa, ubi hóstiis
hérus nequivit própitiare Vénerem suo festó die.
MI. Lépidam Venerem! SY. Nám meretrices nóstrae primis hóstiis
Vénerem placavére extemplo. MI. O lépidam Venerem dénuo!
SY. Núnc domum ibo. MI. Heus, Sýnceraste! SY. Sýncerastum quí vocat?
MI. Túus amicus. SY. Haúd amice fácis, qui cum onere offérs moram.
MI. Át ob hanc rem tibi réddam operam, úbi voles, ubi iússeris.
Hábe rem pactam. SY. Sí futurum est, dó tibi operam hanc. MI. Quó modo?

SY. Út enim, ubi mihi vápulandum est, túte corium súfferas.
MI. Ápage. SY. Nescio, quíd viri sis. MI. Málus sum. SY. Tibi sis. MI. Té volo.
SY. Át onus urget. MI. Át tu appone, et réspice ad me. SY. Fécero,
quámquam haud otium ést. MI. Salvos, sis, Sýnceraste. SY. O Mílphio,
di ómnes deaeque amént .... MI. Quemnam hominem? SY. Néc te, nec me, Mílphio:
néque herum meum ádeo. MI. Quem ament ígitur? SY. Alium quémlibet:
nám nostrorum némo dignust. MI. Lépide loquere. SY. Mé decet.
MI. Quíd agis? SY. Facio, quód manifesto moéchi haud fermé solent.
MI. Quíd id est? SY. Refero vása salva. MI. Dí te et tuum herum pérduint!
SY. Mé non perdant; íllum ut perdant, fácere possim, sí velim,
méum herum ut perdant, ní mihi metuam, Mílphio. MI. Quid id ést? cedo.
SY. Málus es? MI. Malus sum. SY. Mále mihi est. MI. Memorádum: esse alitér decet.
Quíd est, quod male sit [tíbi], quoi domi est, quód edis, quod ames, ádfatim?
néque triobolum úllum amicae dás, et ductas grátiis.
SY. Diéspiter me síc amabit .... MI. Út quidem edepol dígnus es.
SY. út ego hanc familiam ínterire cúpio. MI. Adde operam, sí cupis.

SY. Síne pennis voláre haud facile est: meae álae pennas nón habent.
MI. Nólito edepol dévellisse: iam hís duobus ménsibus
vólucres tibi erunt túae hircinae. SY. I ín malam rem! MI. I tu átque herus!
SY. Vérum enim qui béne eum norit, cíto homo pervortí potest.
MI. Quíd iam? SY. ** Quasi tú tacere quídquam potis sis. MI. Réctius
tácitas tibi res sístam, quam, quod díctum est mutae múlieri.
SY. Ánimum inducam fácile, ut tibi istuc crédam, ni te nóverim.
MI. Créde audacter méo periclo. SY. Mále credam, et credám tamen.
MI. Scín' tu, herum tuúm meo hero esse inimícum capitalém .... SY. Scio.
MI. própter amorem? SY. Omnem óperam perdis. MI. Quíd iam? SY. Quia doctúm doces.
MI. Quíd ergo dubitas, quín lubenter túo hero meus, quod póssiet
fácere, faciat mále, eius merito? Tum aútem, si quid tu ádiuvas,
éo facilius póterit facere. SY. Át ego hoc metuo, Mílphio ....
MI. Quíd est, quod metuas? SY. dúm hero insidias páritem, ne a te pérduar.
Sí herus meus med ésse locutum quoíquam mortalí sciat,
cóntinuo is me ex Sýncerasto Crúrifragium fécerit.
MI. Núnquam edepol mortális quisquam fíet e me cértior:

nísi hero meo uni índicasso; atque eí quoque, ut ne enúntiet,
íd esse facinus éx ted ortum. SY. Mále credam, et credám tamen.
Séd hoc tu tecum tácitum habeto. MI. Fidéi non melius créditur.
Lóquere (locus occásioque est) líbere: hic solí sumus.
SY. Hérus si tuus volet fácere frugi, méum herum perdet. MI. Qui íd potest?
SY. Fácile. MI. Fac ergo id fácile noscam, út ille possit nóscere.
SY Quía Adelphasium, quám herus deamat túus, ingenua est. MI. Quó modo?
SY. Eódem modo, quo sóror illius áltera Anterástylis.
MI. Séd qui id credam? SY. Quía illas emit ín Anactorio párvolas
dé praedone Sículo. MI. Quanti? SY. Duódeviginti minis.
MI. Dúas illas duodéviginti? SY. Et nútricem earum tértiam.
Ét ille, qui eas vendébat, dixit, sé furtivas véndere:
íngenuas Carthágine aibat ésse. MI. Di, vostrám fidem,
nímium lepidum mémoras facinus: nam hérus meus Agorástocles
íbidem gnatust; índe surreptus fére sexennis; póstibi
qui éum surripuit, húc devexit meóque hero eum hic véndidit;
ís in divitias hómo adoptavit húnc, quum diem obiít suum.

SY. Ómnia memoras, quo íd facilius fíat: manu eas ádserat,
suás populares, líberali caúsa. MI. Tacitus táce modo.
SY. Prófecto ad incitás lenonem rédiget, si eas abdúxerit.
MI. Quín prius disperíbit faxo, quam únam calcem cíverit:
íta paratum est. SY. Íta di faxint, ne ápud lenonem hunc sérviam!
MI. Quín hercle meus cóllibertus fáxo eris, si dí volent.
SY. Íta di faxint! Númquid aliud mé morare, Mílphio?
MI. Váleas, beneque ut tíbi sit. SY. Pol istuc tíbi et hero tuo est ín manu.
Vále et haec cura clánculum ut sint dícta. MI. Non dictúm est. Vale.
SY. Át enim nihil est, nísi, dum calet, hoc ágitur. MI. Lepidus, quúm mones,
ét ita hoc fiet. SY. Próba materies ést, si probum adhibés fabrum.
MI. Pótin ut taceas? SY. Táceo atque abeo. MI. Míhi commoditatém creas.
Íllic hinc abiit. Di ímmortales méum herum servatúm volunt
ét hunc disperditúm lenonem: tántum eum instat éxitii.
Sátine, priusquam unum ést iniectum télum, tum instat álterum?
Íbo intro, haec ut méo hero memorem: nam húc si ante aedes évocem,

quaéque audivístis modo, nunc si éadem hic iterem, inscítia est.
Héro uni intus ero ódio potius, quam híc sim vobis ómnibus.
Di ímmortales, quíd malorum, quánta advenit cálamitas
hódie ad hunc lenónem! Sed ego núnc nil est, cur mé morer.
Íd negotium ínstitutum est: nón datur cessátio:
nám et hoc docte cónsulendum, quód modo concréditum est,
ét illud autem insérviendum est cónsilium vernáculum.
Rémora si sit: quí malam rem míhi det, merito fécerit.
Núnc intro ibo; dum hérus adveniat á foro, opperiár domi.

ACTUS V. SCENA I.

HANNO.

Hyth álonim vuálonuth sicórathi si macóm sith
chi mlách chunyth mumýs tyal mictíbariim íschi,
liphó canet hith býnuthi ad aédin bynuthíi.
Biruárob syllo homálonin ubý misyrthóho
bythlým mothym noctóthii veléch Antidamáchon.
Yssídele berím thyfel yth chýlys chon, tem, lýphul
uth býnim ysdibút thinno cuth nú Agorastócles
ythé manet ihý * * chyrsaé lycoch sith náso
byúni id chil lúhili gubýlim lasibít thym
bodýalyth heráyn nyn nuýs lym moncoth lúsim.
[Exálonim volanus succurátim mistim atticum esse

ıoncúbitum a belló cutim beánt lalacant chóna
ınús es huiéc silec panésse Athidamáscon
ılém * * indúberte felóno * * buthúme
ıeltúm comucro lúeni, at énim avoso úber
ıent býach Aristoclem ét se te aneché nasoctelía
ılícos alemús [in] dubertér mi comps vespíti
ıódeanec líctor bodes iússum limnicólus.]

Deós deasque véneror, qui hanc urbém colunt,
ıt, quód de mea re huc véni, rite vénerim,
neasque híc ut gnatas ét mei fratris fílium
reperíre me sirítis, di, vostrám fidem!
quae míhi subreptae súnt, et fratris fílium.
Sed híc mihi antehac hóspes Antidamás fuit.
Eum fécisse aiunt, síbi quod faciundúm fuit.
Eius fílium esse hic praédicant Agorástoclem.
Ad eum hóspitalem hanc tésseram mecúm fero.
In hísce habitare mónstratu' st regiónibus.
Hos pércontabor, qui húc egrediuntúr foras.

ACTUS V. SCENA II.

AGORASTOCLES. MILPHIO. HANNO.

ıG. Ain' tú, tibi dixe Sýncerastum, Mílphio,
ıas ésse ingenuas ámbas, subreptítias
Carthágíniensis? MI. Áio, et, si frugi ésse vis,
ıas líberali iam ádseres causá manu.
Nam túum flagitium est, tuás populares té pati
ervíre ante oculos, dómi quae fuerint líberae.

HA. Proh di ímmortales, óbsecro vostrám fidem,
quam órationem hanc aúres dulcem dévorant!
Creta ést profecto hórum hominum orátio,
ut mi ábsterserunt ómnem sorditúdinem!
AG. Si ad eám rem testis hábeam, faciam, quód iubes.
MI. Quid tú mihi testis? quín tu insistis fórtiter?
Aliquá Fortuna fúerit adiutríx tibi.
AG. Incípere multo est, quam ímpetrare, fácilius.
MI. Sed quaénam illaec avis est, quae húc cum tunicis ádvenit?
Numnam á balineis, círcumductus pállio?
[Faciés quidem edepol Púnica est. Gugga ést homo.]
Servós quidem edepol véteres antiquósque habet.
AG. Qui scís? MI. Viden' homines sárcinatos cónsequi?
Atque, út [ego] opino, in mánibus digitos nón habent.
AG. Quid iám? MI. Quia incedunt cum ánulatis aúribus.
Adíbo ad hosce atque áppellabo Púnice.
Si réspondebunt, Púnice pergám loqui;
si nón, tum ad horum móres linguam vórtero.
Quid aís tu? ecquid [adhuc] cómmeministi Púnice?
AG. Nihil édepol: nam qui scíre potui, díc mihi,
qui illínc sexennis périerim Carthágine?
HA. Pro di ímmortales, húnc ad plurimí modum
periére pueri líberi Carthagine!
MI. Quid aís tu? AG. Quid vis? MI. Vín' adpellem hunc Púnice?
AG. An scís? MI. Nullus me est hódie Poenus Púnior.

AG. Adi átque appella, quíd velit, quid vénerit,
qui sít, quoiatis, únde sit. Ne párseris.
MI. Avó. Quoiates éstis, aut quo ex óppido?
HA. Hannó muthumballé bachaëdréanech.
AG. Quid aít? MI. Hannonem sése ait Cartlhágine,
Carthágínensem Múthumballis fílium.
HA. Avó.... MI. Salutat. HA. Dónni. MI. Doni vólt tibi
dare hínc nescio quid. Aúdin' pollicérier?
AG. Salúta hunc rursus Púnice verbís meis.
MI. Avó donni hic mihi tíbi inquit verbís suis.
HA. Mehár bocca! MI. Istuc tíbi sit potius, quám mihi!
AG. Quid aít? MI. Miseram esse praédicat buccám sibi.
Fortásse medicos nós esse arbitrárier.
AG. Si ita ést, nega esse: nólo ego errare hóspitem.
MI. Audí tu. Rufen núco istam. AG. Síc volo,
profécto vera cúncta huic expedírier.
Roga, númquid opus sit? MI. Tú, qui zonam nón habes,
quid in hánc venistis úrbem, aut quid quaéritis?
HA. Muphúrsa. AG. Quid ait? HA. Móin lechianna. AG. Quíd venit?
MI. Non aúdis? mures Áfricanos praédicat
in pómpam ludis dáre se velle aedílibus.
HA. Laléch lachananim líminichot. AG. Quid núnc ait?
MI. Ligulás canalis áit se advexisse, ét nuces:
nunc órat, operam ut dés sibi, ut ea véneant.
AG. Mercátor, credo, est. HA. Ís amar binám. AG. Quid est?
HA. Palum érga dectha. AG. Mílphio, quid núnc ait?

MI. Palás vendundas síbi ait et mergás datas,
ut hórtum fodiat, átque ut frumentúm metat.
AG. Quid ístuc ad me? MI. Cértiorem te ésse volt:
ne quíd clam furtive áccepisse cénseas.
Ad méssim, credo, míssus hic quidém tuam.
HA. Muphónium sucoráim. MI. Hem, cave, sis, féceris,
quod hic te órat. AG. Quid ait, aút quid orat? éxpedi.
MI. Sub crátim ut iubeas sése supponi, átque eo
lapidés imponi múltos, ut sesé neces.
HA. Gunebél balsamen íerasan! AG. Narrá, quíd est,
quod aít. MI. Non hercle núnc quidem quidquám scio.
HA. At út scias, nunc dehínc Latine iám loquar.
Servom hércle te esse opórtet et nequam ét malum,
hominém peregrinum atque ádvenam qui irrídeas.
MI. At hércle te hominem et sýcophantam et súbdolum,
qui huc ádvenisti nós captatum, mígdilibs,
bisúlcilingua, quási proserpens béstia.
AG. Maledícta hinc aufer! línguam compescás face!
maledícere huic tu témperabis, sí sapis:
meis cónsanguineis nólo te iniusté loqui.
Carthágini ego sum nátus: ut tu sís sciens.
HA. O mí popularis, sálve! AG. Et tu edepol, quísquis es;
et sí quid opus est, quaéso, dic atque ímpera,
populáritatis caúsa. HA. Habeo grátiam;
verum ego híc hospitium hábeo: Antidamae fílium
quaeró; commonstra, sí novisti, Agorástoclem.
Ecquem ádulescentem tu híc novisti Agorástoclem?
AG. Si quidem Ántidamai quaéris adoptatítium:

ego sum ípsus, quem tu quaéris. HA. Hem, quid ego aúdio?
AG. Antídamae gnatum me ésse. HA. Si ita est, tésseram,
conférre si vis, hóspitalem eccam áttuli.
AG. Agedum, húc ostende.— Est pár probe: nam habeó domi.
HA. O mi hóspes, salve múltum! nam mihi túus pater
patrítus ergo hóspes Antidamás fuit.
Haec mihi hóspitalis téssera cum illó fuit.
AG. Ergo híc apud me hospítium tibi praebébitur:
namque haúd repudio hospítium neque Carthá-ginem,
unde súm oriundus. HA. Dí dent tibi omnes, quaé velis.
Quid aís? qui potuit fíeri, ut Carthágini
gnatús sis, hic autem hábuisti Aetolúm patrem?
AG. Subréptus sum illinc; hic Ántidamas hospés tuus
emít me, et is me síbi adoptavit fílium.
HA. Demárcho item ipse fúit adoptatítius.
Sed mítto de illo, et ád te redeo. Díc mihi:
ecquíd meministi túum parentum nómina?
AG. Patris átque matris mémini. HA. Memora-dúm mihi,
si nóvi forte, aut sí sunt cognatí mihi.
AG. Ampsígura mater míhi fuit, Iachón pater.
HA. Patrem átque matrem víverent vellém tibi!
AG. An mórtui sunt? HA. Fáctum, quod ego ae-gré tuli:
nam míhi sobrina Ampsígura tua matér fuit,
patér tuus, is erat fráter patruelís meus,

et ís me heredem fécit, quum suum obiít diem;
quo mé privatum [esse] aégre patior mórtuo.
Sed sí ita est, ut tu sís Iachonis fílius,
signum ésse oportet ín manu laevá tibi,
ludénti puero quód momordit símia.
Osténde, ut inspiciam; áperi. AG. Videsis; éccum adest.
Mi pátrue, salve! HA. Et tú salveto, Agorástocles.
Iterúm mihi gnatus vídeor, quia te réperi.
MI. Pol istánc rem vobis [bene] évenisse gaúdeo;
et té moneri núm nevis? HA. Sané volo.
MI. Patérna oportet réddi filió bona:
aequúm est, habere hunc bóna, quae possedít pater.
HA. Haud póstulo aliter: réstituentur ómnia.
Suam rém sibi salvam sístam, si illo advénerit.
MI. Facitó, sis, reddas, étsi hic habitabít tamen.
HA. Quin méa quoque iste habébit, si quid mé fuat.
MI. Festívum facinus vénit mi in mentém modo.
HA. Quid id ést? MI. Tua est opus ópera. HA. Dic mihi, quíd lubet.
Profécto uteris, út voles, operám meam.
Quid ést negoti? MI. Pótin' tu fieri súbdolus?
HA. Inimíco possum; amíco est insipiéntia.
MI. Inimícus hercle est húius. HA. Male faxím lubens.
MI. Amat á lenone hic. HA. Fácere sapientér puto.
MI. Leno híc habitat vicínus. HA. Male faxím lubens.
MI. Ei dúae puellae súnt meretrices sérvolae,
soróres; earum hic álteram efflictím perit,
neque eam íncestavit únquam. HA. Acerba amátio est.
MI. Hunc léno ludificátur. HA. Suom quaestúm colit.

MI. Hic ílli malam rem dáre volt. HA. Frugi, si
íd facit.
MI. Nunc hóc consilium cápio et hanc fabricam
ápparo,
ut te ádlegemus: fílias dicás tuas,
subréptasque esse párvolas Carthágine,
manúque liberáli causa [ambas] ádseras,
quasi fíliae tuaé sint ambae. Intéllegis?
HA. Intéllego hercle: nám mihi item gnataé duae
cum nútrice una súbreptae sunt párvolae.
MI. Lepide hércle adsimulas. Iam ín principio
id míhi placet.
HA. Pol mágis, quam vellem! MI. Heu, hércle
mortalém catum,
malúm crudumque, et cállidum atque súbdolum!
ut áfflet, quo illud géstu faciat fácilius!
Me quóque dolis iam súperat, architéctonem.
HA. Sed eárum nutrix, quá sit facie, mi éxpedi.
MI. Statúra haud magna, córpore aquilo. HA. Ípsa
ea est.
MI. Specié venusta, óre atque oculis pérnigris.
HA Formám quidem hercle vérbis depinxtí probe.
MI. Vin' eám videre? HA. Fílias maló meas.
Sed i, atque évoca illam. Si éae meae sunt fíliae,
si illárum est nutrix, mé continuo nóverit.
MI. Heus, écquis hic est? Núntiate, ut pródeat
foras Gíddeneme: est, qui íllam conventam ésse
volt.

ACTUS V. SCENA III.

GIDDENEME. MILPHIO. HANNO. AGORASTOCLES. PUER.

GI. Quis púltat? MI. Qui te próxumus est. GI. Quid vís? MI. Eho,
novístin' tu illunc túnicatum hominem, quí siet?
GI. Nam quém ego adspicio? Próh supreme Iúpiter,
herus méus hic quidem est, meárum alumnarúm pater,
Hannó Carthaginénsis! MI. Ecce autém mala!
Praestígiator híc quidem Poenús probust:
perdúxit omnis ád suam senténtiam.
GI. O mí here, salve, Hánno, insperatíssume
mihí tuisque fíliis, salve! Átque eho
miréri noli, néque me contemplárier.
Cognóscin' Giddenémen, ancillám tuam?
HA. Noví. Sed ubi sunt méae gnatae? id scire éxpeto.
GI. Apud aédem Veneris. HA. Quíd ibi faciunt? díc mihi.
GI. Aphródisia hodie Véneris est festús dies:
orátum ierunt déam, ut sibi esset própitia.
MI. Pol sátis, scio, impetrárunt, quando hic híc adest.
AG. Eho, an húius sunt illae fíliae? GI. Ita, uti praédicas.
Tua píetas nobis pláne auxilió fuit,
quum huc ádvenisti hódie in ipso témpore:
namque hódie earum mútarentur nómina,
faceréntque indignum génere quaestum córpore.

PU. Haudónes illi. GI. Havón bene si illi, in mústine.
Me ípsi et eneste dúm et alamna céstinum.
AG. Quid ílli locuti súnt inter se? díc mihi
MI. Matrém salutat híc suam, haec autem hunc fílium.
HA. Tace, átque parce múliebri supelléctili.
MI. Quae ea ést supellex? HA. Clárus clamor síne modo.
Tu abdúc hos intro, et úna nutricém simul
iubéto abire hanc ád te. AG. Fac, quod ímperat.
GI. Sed quís illas tibi monstrábit? AG. Ego doctíssume.
GI. Abeo ígitur. AG. Facias módo, quam memores, mávelim.
MI. Opíno hercle hodie, quód ego dixi pér iocum,
id éventurum esse ét severum et sérium,
ut hae ínveniantur hódie esse huius fíliae.
AG. Pol istúc quidem iam cértum est. Tu istos, Mílphio,
abdúce intro; nos hásce hic praestolábimur.
Patruo ádvenienti coéna curetúr volo.
MI. Lachánanim vos! quos égo iam detrudam ád molas,
inde pórro ad puteum atque ád robustum códicem!
Ego fáxo hospitium hoc léniter laudábitis.
AG. Audín' tu, patrue? Díco, ne dictúm neges:
tuam míhi maiorem fíliam despóndeas.
HA. Pactám rem habeto. AG. Spóndesne igitur? HA. Spóndeo.
AG. Mi pátrue, salve: nám nunc es plané meus!
nunc démum ego cum illa fábulabor líbere!
Nunc, pátrue, si vis túas videre fílias,

me séquere! HA. Iamdudum équidem cupio, et té sequor.
AG. Quid, si eámus illis óbviam? HA. At, ne intér vias
praetérbitamus, métuo. Magne Iúpiter,
restítue certas mi éx incertis núnc opes!
AG. Ego méos amores mécum confidó fore.
Sed eccás video ipsas. HA. Haécine sunt meae fíliae?
Quantae é quantillis iám sunt factae! AG. Scín', quid est?
Graecaé sunt hae colúmnae: sustollí solent.

ACTUS V. SCENA IV.

ADELPHASIUM. ANTERASTYLIS.
AGORASTOCLES. HANNO.

AD. Fúit hodie operae prétium eius, quí amabilitati ánimum adiiceret,
óculis epulas dáre, delubrum qui hódie ornatum eo vísere venit.
Deamávi ecastor íllic [ego] hodie
lepidíssuma munera méretricum,
dígna divá venustíssuma Vénere;
neque cóntemsi eius opús hodie:
tanta íbi copia venustátum aderat,
in suó quaeque loco síta munde.
Arábius murrhinusque ómnia odor
complébat. Sordere haúd visust
festús dies, Venus, nec túum fanum:

tántus ibi clientárum erat númerus,
quae ád Calydóniam vénerant Vénerem.
AN. Cérto enim, quód quidem ad nós duas attínuit,
[praepotentes] púlcrae pacísque poténtes, soror, fúimus,
neque áb iuventúte ibi irrídiculo hábitae,
quod pól, soror, céteris ómnibus fáctum est.
AD. Malim ístuc aliís ita videátur, quam utí tu,
sorór, te collaúdes.
AN. Spero équidem. AD. Et pol ego. Quum ín-geniis
quibus súmus atque aliae, cógnosco:
eo súmus gnatae genere, út deceat
nos ésse a culpa cástas.
HA. Iúpiter, quí genus cólis alisque hóminum,
pér qüem vívimus vítalem aévom,
quém penes spés vitae súnt hominum ómnium,
dá diem hunc sóspitem, quaéso, rebús meis
agúndis.
Quibus ánnos multos cárui, quasque e pátria pér-didi párvas,
rédde his libertátem, invictae praémium ut esse sciám pietati.
AG. Omnía faciet Iupitér faxo: [nam mihi est obnoxius, et me metuit.]
HA. Tace, quaéso. AG. Ne lacrumá, patrue.
AN. Ut vólupe est homini, méa soror, si, quód agit, cluet victória!
sicút hodie nos intér alias praestítimus pulcri-túdine.
AD. Stultá, soror, es magis, quám volo. An véro pulcra vidére, obsecro,
si tíbi illi non os óblitum est fulígine?

AG. O pátrue, o patrue mí patruissume!
HA. Quid ést, fratris meí gnate? mí gnate, quíd vis? [expedi.]
AG. Át enim volo hóc agas. HA. Át enim ego istúc ago.
AG. Pátrue [patrue] mí patruissume!
HA. Quid est? AG. Ést lepida et lauta! Út sapit!
HA. Ingénium habet patris, quód sapit.
AG. Quaé res? Iam diu pól sapientiam túam abusa est haéc quidem;
núnc hinc sapit, hinc séntit; quidquid sápit, amore méo sapit.
AD. Nón eo genere súmus prognatae, támetsi sumus servaé, soror,
út deceat nos fácere quidquam, quód homo quisquam irrídeat.
Múlta mulierúm sunt vitia; séd hoc e multis máxumum est,
quúm sibi nimis placént, minusque operám dant ut placeáut viris.
AN. Nímiae voluptati ést, quod in extis nóstris portentúm est, soror,
quódque haruspex de ambábus dixit . . . . AG. Vélim de me aliquid díxerit!
AN. nós fore invito dómino nostro diébus paucis líberas.
Íd ego, nisi quid di aút parentes fáxint, quid sperem, haúd scio.
AG. Méa fiducia hércle haruspex, pátrue, his promisít, scio,
líbertatem, quía me amare hanc scít. AD. Soror, sequere hác. AN. Sequor.

HA. Priúsquam abitis, vós volo ambas. Nísi piget, consístite.
AD. Quís revocat? AG. Qui béne volt vobis fácere. AD. Facere occásio est.
Séd quis homo est? AG. Amícus vobis. AD. Quí quidem non inimícus est.
AG. Bónus est hic homo, méa voluptas. AD. Pól istunc malim, quám malum.
AG. Sí quidem amicitia ést habenda, cum hóc habenda est. AD. Haúd precor.
AG. Múlta bona vobís volt facere. AD. Bónus bonis beneféceris.
HA. Gaúdio ero vobís .... AD. At edepol nós voluptatí tibi.
HA. líbertatique. AD. Ísto pretio túas nos facile féceris.
AG. Pátrue mi, ita me dí amabunt, út, ego si sim Iúpiter,
iam hércle ego illanc uxórem ducam, et Iúnonem extrudám foras!
Út pudice vérba fecit, cógitate et cómmode!
út modeste orátionem praébuit! Certo haéc mea est!
HA. Séd ut astu sum aggréssus ad eas! AG. Lépide hercle atque cómmode.
HA. Pérgo etiam tentáre? AG. In pauca cónfer: sitiunt, quí sedent.
HA. Quíd? istuc, quod faciúndum est, cur non ágimus? In ius vós voco. AG. Hanc
tene, pátrue, frugi sí bonae es: vin', égo hanc adprehéndam?
AD. An pátruus est, Agorástocles, tuus híc? AG. Iam faxo scíbis.

Nunc pól ego te ulciscár probe: nam fáxo — mea eris spónsa.
HA. Ite ín ius! ne morámini! AG. Antestáre me, atque dúce.
Ego te ántestabor; póstea hanc — amábo atque amplexábo.
Sed illúd quidem volui dícere: imo díxi, quod volébam.
HA. Morámini. In ius vós voco, nisi honéstiust prehéndi.
AD. Quid in iús vocas nos? quíd tibi debémus? AG. Dicet ílli.
AD. Etiámne meae latránt canes? AG. At tu hércle alludiáto:
dato míhi pro offa sávium, pro ósse linguam obícito:
ita hánc canem faciám tibi oleó tranquilliórem.
HA. Ite, si ítis. AD. Quid nos fécimus tibi? HA. Fúres estis ámbae.
AD. Nosné tibi? HA. Vos, inquam. AG. Átque ego scio. AD. Quid id fúrti est? AG. Hunc rogáto.
HA. Quia ánnos multos fílias meas célavistis clám me,
atque équidem ingenuas líberas summóque genere gnátas.
AD. Nunquám mecastor réperies tu istúc probrum penés nos.
AG. Da pígnus, ni nunc péieres, in sávium, uter utrí det.
AD. Nil técum ago: abscede, óbsecro. AG. Atque hércle mecum agéndum est:
nam hic pátruus meus est: pro hóc mihi patrónus sim necésse est.

Et praédicabo, quómodo vos fúrta facitis múlta,
quoqué modo huiusce fílias apud vós habetis sérvas,
quas vós ex patria líberas subréptas esse scítis.
AD. Ubi súnt eae, aut quae sunt, óbsecro? AG. Satís sunt macerátae.
HA. Quin éloquamur? AG. Cénseo hercle, pátrue. AD. Misera tímeo,
quid hoc sít negoti, méa soror: ita stúpida sine animo ádsto.
HA. Advórtite animum, múlieres. Primúm, si id fieri póssit,
Ne indígna indignis dí darent, id ego évenire véllem;
nunc quód boni mihi dí danunt, vobís vostraeque mátri,
eas dís est aequom grátias nos ágere sempitérnas,
quum nóstram pietatem ápprobant decorántque di immortáles.
Vos méae estis ambae fíliae, et hic ést cognatus vóster,
huiúsce fratris fílius, Agorástocles. AD. Amábo,
num hi fálso oblectant gaúdio nos? AG. Át me ita di sérvent,
ut hic páter est voster! Dáte manus. AD. Salve, ínsperate nóbis
pater, té complecti nós sine! AN. Cupíte atque exspectáte
pater, sálve! Ambae fíliae sumus: ámplectamur ámbae.
AG. Quis me ámplectetur póstea? HA. Nunc égo sum fortunátus!

multórum annorum míserias nunc hác voluptate sédo!
AD. Vix hóc videmur crédere. HA. Magis quí credatis, dícam:
nam vóstra nutrix prímum me cognóvit. AD. Ubi ea, amábo, est?
HA. Apud húnc est. AG. Quaeso, quí lubet tam díu tenere cóllum,
priusquám te mihi despónderit? Speráta, salve! AD. Omítte
salútem. AG. Omitto. Et tu áltera. AN. Nolo égo istuc: enicás me!
HA. Condámus alter álterum ergo in nérvom brachiálem!
Quibus núnc in terra mélius est? AG. Evéniunt digna dígnis.
Tandem huíc cupitum cóntigit! O Apélla, o Zeuxis píctor,
cur númerọd estis mórtui? hinc exémplum ut pingerétis!
Nam aliós pictores níl moror huiusmódi tractare exémpla.
HA. Dí deaeque omnes, vóbis habeo mérito magnas grátias,
quum hác laetitia tánta et tantis ádfecistis gaúdiis,
út meae gnatae ad mé redirent ín potestatém meam.
AD. Mí pater, tua píetas plane nóbis auxilió fuit.
AG. Pátrue, facito in mémoriam habeas, túam maiorem fíliam
míhi te despondísse . . . . HA. Memini. AG. et dótis quid promíseris.

ACTUS V. SCENA V.

ANTHEMONIDES. ADELPHASIUM. ANTERASTYLIS. HANNO. AGORASTOCLES.

ANT. Si égo minam non últus fuero próbe, quam lenoní dedi:
túm profecto mé sibi habeant scúrrae ludificátui!
Ís etiam me ad prándium ad se addúxit ignavíssumus.
Ípse abiit foras, mé reliquit pro átriensi in aédibus.
Úbi nec leno néque illae redeunt, néc, quod edim, quidquám datur,
pró maiore párte prandii pígnus cepi; abií foras.
Síc dedero! aere mílitari tétigero lenúnculum!
Náctus est hominém, mina quem argénti circumdúceret!
Séd mea amica núnc mihi irato óbviam veniát velim.
Iám pol ego illam púgnis totam fáciam ut sit mórula:
íta replebo átritate, átrior multo út siet,
quám Aegyptii, aut, quí cortinam lúdis per Circúm ferunt.
AD. Téne, sis, me arcte, méa voluptas: mále ego metuo míluos;
mála illa bestia ést: ne forte me aúferat, pullúm tuum.
AN. Út nequeo te sátis complecti, mí pater! ANT. Ego mé moror.

Própemodum hoc nunc óbsonare prándium poteró mihi.
Séd quid hoc est? quid hóc, quid hoc est? quíd ego video? quómodo?
quíd hoc est conduplicátionis? quae haéc est congeminátio?
quís hic homo est cum túnicis longis, quási puer caupónius?
Sátin' ego oculis cérno? estne illaec méa amica Anterástylis?
Ét ea est certo! Iámpridem ego me sénsi nihili péndier.
Nón pudet puellam ámplexari báliolum in mediá via?
Iam hércle ego illunc éxcruciandum tótum carnuficí dabo!
Sáne genus hoc múlierosum est túnicis demissítiis.
Sed adíre certum est hánc ad amatricem Africam.
Heus tú, tibi dico, múlier, ecquid té pudet?
Quid tíbi negotii aútem est cum istac? díc mihi.
HA. Aduléscens, salve. ANT. Nólo: nihil ad te áttinet.
Quid tíbi hanc digito táctio est? HA. Quia míhi lubet.
ANT. Lubét? HA. Ita dico. ANT. Lígula, i in malám crucem!
Tune híc amator aúdes esse, halléx viri,
aut cóntrectare, quód mares hominés amant,
deglúpta maena, sárapis, semicínctium,
mastrúga, halagoras háma, tum autem plénior
allii úlpicique, quám Romani rémiges?

AG. Num tíbi, adulescens, málae aut dentes prúriunt,
qui huic és molestus, án malam rem quaéritas?
ANT. Cur nón adhibuistí, dum [istaec] loquere, týmpanum?
Nam té cinaedum esse árbitror mage, quám virum.
AG. Scin', quám cinaedus sum? Íte istinc, serví, foras!
efférte fustis! ANT. Heús tu, si quid pér iocum
dixí, nolito in sérium convórtere.
AN. Quid tíbi lubido est, óbsecro, Anthemónidés,
loqui ínclementer nóstro cognato ét patri?
Nam hic nóster pater est; híc nos cognovít modo
et húnc sui fratris fílium. ANT. Ita me Iúpiter
bene amét, bene factum gaúdeo, et volupe ést mihi,
siquidém quid lenoni óbtigit magní mali,
quumque é virtute vóbis fortuna óbtigit!
AN. Credíbile ecastor dícit: crede huic, mí pater.
HA. Credo. AG. Ét ego credo. Séd eccum lenoném Lycum,
bonúm virum, eccum, vídeo; se recipít domum.
HA. Quis hic ést? AG. Utrumvis ést, et leno ét Lycus.
In sérvitute hic hábuit filiás tuas,
et mi [hic] aúri fur est. HA. Béllum hominem, quem nóveris!
AG. Rapiámus in ius. HA. Mínume. AG. Quaproptér? HA. Quia
iniúriarum múlto induci sátius est.

ACTUS V. SCENA VI.

LYCUS. AGORASTOCLES. HANNO. ANTHEMONIDES.

LY. Decípitur nemo méâ quidem senténtiâ,
qui súis amicis nárrat recte rés suas.
Nam omníbus amicis méis idem unum cónvenit,
ut mé suspendam, ne áddicar Agorástocli.
AG. Leno, eámus in ius. LY. Óbsecro te, Agorástocles,
suspéndere ut me líceat. HA. In ius té voco.
LY. Quid tíbi mecum autem? HA. Quía hasce aio líberas
ingénuasque esse fílias ambás meas,
quae súnt subreptae cúm nutrice párvolae.
Iamprídem equidem istuc scívi et miratús fui
neminém venire, qui ístas adsererét manu.
Meae quídem profecto nón sunt. AN. Leno, in iús eas.
LY. De prándio tu dícis: debetúr: dabo.
AG. Duplúm pro furto míhi opus est. LY. Sume hínc quidem.
HA. Et míhi suppliciis múltis. LY. Sume hinc quídlubet.
AN. Et míhi quidem mna argénti. LY. Sume hinc quídlubet.
Colló rem solvam iam ómnibus, quasi báiolus.
AG. Numquíd recusas cóntra me? LY. Haud verbúm quidem.
AG. Ite ígitur intro, múlieres. Sed, pátrue mi,
tuam, út dixisti, míhi desponde fíliam.

HA. Haud áliter ausim. AN. Béne vale. AG. Et tu béne vale.
AN. Leno, árrhabonem hoc pró mina mecúm fero.
LY. Perii hércle! AG. Imo haud multó post, quum in ius véneris.
LY. Quin égomet tibi me addíco: quid praetóre opust?
Verum óbsecro te, ut líceat simplum sólvere,
trecéntos Philippos. Crédo, corradí potest.
Cras aúctionem fáciam. AG. Tantispér quidem,
ut sís apud me lígnea in custódia.
LY. Fiát. AG. Sequere intro, pátrue mi: ut hunc festúm diem
habeámus hilarem, huíus malo et nostró bono.
Multúm valete. Múlta verba fécimus;
malúm postremo hoc ómne ad lenoném redit.
Nunc, quód postremum est cóndimentum fábulae,
si plácuit, plausum póstulat comoédia.

(ACTUS V. SCENA VII.)

[AGORASTOCLES. LYCUS. HANNO. ADELPHASIUM. ANTERASTYLIS. ANTHEMONIDES.

AG. Quam rém agis, miles? quí lubet patruó meo
loqui ínclementer? Né mirere, múlieres
quod eúm sequuntur: módo cognovit fílias
suas ésse hasce ambas. LY. Hém, quod verbum aurés meas
tetigít? Nunc perii! Únde haec perierúnt domo?

AG. Cartháginienses súnt. LY. At ego sum pérditus!
Illúd ego metui sémper, ne cognósceret
eas áliquis; quod nunc fáctum est. Vae miseró mihi!
Periére, opinor, dúodevigintí minae,
qui hasce émi. AG. Et tute ípse periistí, Lyce.
HA. Quis hic ést? AG. Utrumvis ést, vel leno, vél Lycus.
In sérvitute hic fílias habuít tuas,
et mi aúri fur est. HA. Béllum hominem, quem nóveris!
AG. Lenó, rapacem te ésse semper crédidi;
verum ét furacem [nórunt], qui norúnt magis.
LY. Accédam. Per ego té tua genua óbsecro
et húnc, cognatum quém tuum esse intélligo:
quandó boni estis, út bonos facere áddecet,
facitóte et vostro súbveniatis súpplici!
Iamprídem equidem istas ésse scivi líberas,
et éxspectabam, si éas quis adsererét manu.
Nam méae prorsus non súnt. Tum autem aurúm tuum
reddám, quod apud me est, ét iusiurandúm dabo,
me málitiose níl fecisse, Agorástocles.
AG. Quod míhi par facere ést, tamen egomet cónsulam.
Omítte genua. LY. Mítto, si ita senténtia est.
AG. Heús tu, leno. LY. Quíd lenonem vís inter negótium?
AG. Úti nunc argentúm mihi reddas, priúsquam in nervom addúcere.
LY. Dí meliora fáxint! AG. Sic est: vídeo, coenabís foris.

Aúrum, argentum, cóllum, leno, trís res nunc debés simul.
HA. Quíd med hac re fácere deceat, égomet mecum cógito.
Sí volo hunculcísci, lites séquar in alieno óppido.
Quántum audivi, ingénium et mores éius quo pactó sient ....
AD. Mí pater, ne quíd tibi cum istoc réi siet, ted óbsecro.
AN. Aúsculta sorórí! Abi, disiunge ínimicitias cum ímprobo.
HA. Hóc age, sis, lenó. Quamquam ego te méruisse, ut pereás, scio:
nón experiar técum. AG. Neque ego, si aúrum mihi reddás meum,
léno, quando, ex nérvo emissus, — cómpingare in cárcerem.
LY. Iám autem, ut solés? ANT. Ego, Poene, mé tibi purgatúm volo.
Sí quid dixi irátus advorsum ánimi tui senténtiam,
íd ut ignoscas, quaéso; et quum istas ínvenisti fílias,
íta me di ament, míhi voluptast. HA. Ígnosco et credó tibi.
ANT. Léno, tu aut amícam reddas fácito aut auri míhi minam.
LY. Vín' tibicinám meam habere? ANT. Níhil moror tibícinam:
néscias, utrum eí maiores, búccaene an mammaé, sient.
LY. Dábo, quae placeat. ANT. Cúra. LY. Aurum crás ad te referám tuum.

AG. Fácito in memoria hábeas. Miles, séquere me. ANT. Ego veró sequor.
AG. Quíd ais, patrue? quándo hinc ire cógitas Cartháginem?
Nám tecum una me íre certum est. HA. Úbi primum potero, íllico.
AG. Dum aúctionem fácio, hic opus est áliquos ut maneás dies.
HA. Fáciam ita, ut vis. AG. Áge, sis, eamus; nós curemus. Plaúdite.]

PSEUDOLUS.

DRAMATIS PERSONAE.

PSEUDOLUS, servus Calidori.
CALIDORUS, adolescens, Simonis f.
BALLIO, leno.
LORARIUS.
SIMO, senex, pater Calidori.
CALLIPHO, senex.
HARPAX, militis Macedonii servus miles.
CHARINUS, Calidori familiaris.
PUER, servus Lenonis.
COCUS.
SIMMIA, Charini servus.
PHOENICIUM, muta persona.

SUMMARIUM.

Adulescens Calidorus, Simonis filius, amat Phoenicium puellam, quae apud lenonem Ballionem est. De eadem autem pepigerat miles quidam cum lenone, numeratis quindecim minis de viginti, quod pretium constitutum fuerat, ita ut, qui reliquas quinque cum chirographo militis et sigillo afferret, eì leno exhiberet puellam. Pseudolus igitur operam pollicetur hero Calidoro. Primum aggrediuntur lenonem ipsum, sed frustra. Postea Pseudolus Simonem patrem, senem hilarem, decepturus. Quem ubi videt praesensisse dolum, fatetur rem, spondetque,, si sibi viginti minas promittat praemio daturum, se ab lenone abducturum puellam. Interim venit a milite missus Harpax. Qui, ignarus locorum, Pseudolo, qui se servum Ballionis fingit, epistolam militis tradit. Amicus autem Charinus Calidoro quinque praebet minas. Itaque subornant huius servum Simmiam tamquam Harpagem a milite missum; qui Phoenicium ab lenone abducit. Ita decipitur Ballio, qui antea adeo cum Simone pepigerat, sponsione mutua facta, si hoc efficeret Pseudolus, se ei daturum viginti minas. Igitur poenas dant leno et Simoni et militi, Simo autem Pseudolo; qui, e convivio, quod instituerat Calidorus, ebrius factus, de utroque triumphat. — Scena est Athenis.

ARGUMENTUM.

Praeséntis numerat quindecim milés minas;
Simúl consignat symbolum: ut Phoenícium
Eí det leno, qui éum cum reliqũo ádferat.
Veniéntem caculam íntervortit symbolo,
Dicéns Syrum se Bállionis, Pseúdolus,
Opémque herili íta tulit: nam Símmiae
Lenó mulierem, quem ís supposuit, trádidit.
Venit Hárpax verus: rés palam cognóscitur;
Senéxque argentum, quód erat pactus, rédditit.

PROLOGUS.

[Studéte hodie míhi: bona in scenam áffero:
nam bóna bonis ferrí reor aequum máxume,
ut mála malis: ut, quí mali sunt, habeánt mala,
qui bóni, bona. Bonós quod oderínt mali,
sunt máli; malos quod óderint boní, bonos
esse opórtet; vosque ideo éstis boni, quandóquidem
semper ódistis malos, ét lege et legiónibus
hos fúgitastis, Quirítes, successís bonis.
Huic vós nunc pariter bónam boni operam dáte gregi,
qui bónus est, et hodie ád bonos affért bona.
Aurés, oculi, animus ámpliter fiént saturi.
In scénam qui ieiúnus venerit aút sitiens,
is rísu et ventre ráso vigilabit sédulo:
dum ridébunt saturi, mórdebunt famélici.
Nunc, sí sapitis, cedíte ieiuni atque discédite.
Vos sáturi, state, imó sedete átque atténdite.
Non árgumentum néque huius nomen fábulae
nunc próloquar ego: sátis id fáciet Pseúdolus:
satis íd dictum vobís puto iam atque députo.
Ubi lépos, ioci, risús, vinum, ebrietás decent,
gratiaé, decor, hilaritás atque delectátio,
qui quaérit alia, is málum videtur quaérere.

Curás malas abiícite iam, ut otiósi, hodie.]
Expórgi meliust lúmbos atque exsúrgier:
Plautína longa fábula in scenám venit.

ACTUS I. SCENA I.

PSEUDOLUS. CALIDORUS.

PS. Si ex té tacente fíeri possem cértior,
here, quaé miseriae té tam misere mácerant:
duorúm labori ego hóminum parsissém lubens,
mei té rogandi et túi respondendí mihi.
Nunc quóniam id fieri nón potest, necéssitas
me súbigit, ut te rógitem. Respondé mihi:
quid ést, quod tu exanimátus iam hos multós dies
gestás tabellas técum, eas lacrumís lavis,
neque tuí participem cónsili quemquám facis?
Elóquere, ut, quod ego néscio, id tecúm sciam.
CA. Miseré miser sum, Pseúdole! PS. Id te Iúpiter
prohibéssit! CA. Nihil hoc Ióvis ad iudicium áttinet;
sub Véneris regno vápulo, non súb Iovis.
PS. Licét me id scire quíd sit? Nam tu me ántidhac
suprémum habuisti cómitem consiliís tuis.
CA. Idem ánimus nunc est. PS. Fác me certum, quíd tibi est.
Iuvábo te aut re, aut ópera, aut consilió bono.
CA. Cape hás tabellas: túte hinc narrató tibi,
quae mé miseria et cúra contabéfacit.
PS. Mos tíbi geretur. Séd quid hoc, quaesó? CA. Quid est?

PS. Ut opínor, quaerunt líterae hae sibi líberos:
alia áliam scandit. CA. Lúdis me ludó tuo.
PS. Has quídem pol, credo, nísi Sibylla légerit,
intérpretari álium posse néminem.
CA. Cur ínclementer dícis lepidis líteris,
lepidís tabellis, lépida conscriptís manu?
PS. An, óbsecro hercle, habént quoque gallinaé manus?
Nam has quídem gallina scrípsit. CA. Odiosús mihi es.
Lege, vél tabellas rédde. PS. Imo enim péllegam.
Advórtito animum. CA. Nón adest. PS. At tú cita.
CA. Imo égo tacebo; tú hinc ex cérá cita:
nam istíc meus animus núnc est, non in péctore.
PS. Tuam amícam video, Cálidore. CA. Ubi ea est, óbsecro?
PS. Eccam ín tabellis pórrectam; in cerá cubat.
CA. At té di deaeque, quántus's .... PS. Servassínt quidem!
CA. Quasi sólstitialis hérba, paulispér fui:
repénte exortus súm, repentino óccidi.
PS. Tace, dúm tabellas pérlego. CA. Ergo quín legis?
PS. „Phoenícium Calidóro, amatorí suo,
per céram et linum líterasque intérpretes
salútem mittit, ét salutem abs te éxpetit,
lacrumáns, titubanti ánimo, corde, et péctore."
CA. Perií, salutem núsquam invenio, Pseúdole,
quam illí remittam! PS. Quám salutem? CA. Argénteam.
PS. Pro lígnean' salúte vis argénteam
remíttere illi? Víde sis, quam tu rém geras.
CA. Recitá modo: ex tabéllis iam faxó scies,

quam súbito argento mi úsus inventó siet.
PS. „Lenó me peregre míliti Macedónio
minís viginti véndidit, voluptás mea;
et priúsquam hinc abiit, quíndecim milés minas
dederát. Nunc unae quínque remorantúr minae.
Ea caúsa miles híc reliquit sýmbolum,
expréssam in cera ex ánulo suam imáginem:
ut, qui húc adferret éius similem sýmbolum,
cum éo simul me mítteret. Ei réi dies
haec praéstituta est, próxuma Dionýsia.“
Cras éa quidem sunt. CA. Própe adest exitiúm mihi,
nisi quíd mihi in te est aúxili. PS. Sine péllegam.
CA. Sino: nám mihi videor cúm ea fabulárier.
Lege! dúlce amarumque úna nunc miscés mihi.
PS. „Nunc nóstri amores, móres, consuetúdines,
iocus, lúdus, sermo, suávis saviátio,
compréssiones ártae amantum córporum,
tenerís labellis mólles morsiúnculae,
papíllarum horridulárum oppressiúnculae,
harúm voluptatum mi ómnium atque itidém tibi
distráctio, discídium, vasticiés venit,
nisi quaé mihi in te est, aút tibi est in mé salus.
Haec, quaé ego scivi, ut scíres, curavi, ómnia;
nunc égo te experiar, quíd ames, quid simulés. Vale.“
CA. Est mísere scriptum, Pseúdole! PS. O misérrume!
CA. Quin flés? PS. Pumiceos óculos habeo: nón queo
lacrumam éxorare ut éxspuant unám modo.
CA. Quid itá? PS. Genus nostrum sémper siccoculúm fuit.

CA. Nilne ádiuvare me aúdes? PS. Quid faciám tibi? CA. Heu!
PS. Heu? Íd quidem tibi hércle, ne parsís, dabo.
CA. Misér sum; argentum núsquam invenio mútuom,
Pseudóle. PS. Heu! CA. Neque intus númus ullus ést. PS. Eheu!
CA. Ille ábducturus ést mulierem crás. PS. Eheu!
CA. Istóccine pacto me ádiuvas? PS. Do id, quód mihi est:
nam is míhi thesaurus iúgis in nostra ést domo.
CA. Actum hódie de me est! Séd potes nunc mútuam
drachmám dare unam míhi, quam cras reddám tibi?
PS. Vix hércle opinor, sí me opponam pígnori.
Sed quíd de drachma fácere vis? CA. Restím volo
mihi émere. PS. Quamobrem? CA. Quí me faciam pénsilem.
Certum ést mihi, ante ténebras tenebras pérsequi.
PS. Quis mi ígitur drachmam réddet, si dederím tibi?
An tú te ea causa vís sciens suspéndere,
ut mé defrudes dráchma, si dederím tibi?
CA. Profécto nullo pácto possum vívere,
si illa á me abalienátur atque abdúcitur.
PS. Quid flés, cucule? Víves. CA. Quid ego ní fleam,
quoi néc paratus númus argentí siet;
neque cuí libellae spés sit usquam géntium?
PS. Ut líterarum ego hárum sermonem aúdio,
nisi tu ílli drachmis fléveris argénteis,
quod tu ístis lacrumis té probare póstulas,

non plúris refert, quám si imbrem in cribrúm geras.
Verum égo te amantem, né pave, non déseram.
Spero, álicunde hodie mé bona opera, aút mala,
tibi ínventurum esse aúxilium argentárium.
CA. At íd futurum unde? PS. Únde dicam, néscio;
nisi, quía futurum est, íta superciliúm salit.
CA. Utinám, quae dicis, díctis facta súppetant!
PS. Scis tú quidem hercle, méa si commoví sacra,
quo pácto et quantas sóleam turbellás dare.
CA. In té nunc sunt omnés spes aetatí meae.
PS. Satin' ést, si hanc hodie múlierem effició tibi,
tua út sit, aut si tíbi do vigintí minas?
CA. Satis, sí futurum est. PS. Róga me viginti minas,
ut me éffecturum tíbi, quod promisí, scias.
Roga, óbsecro, hercle: géstio promíttere.
CA. Dabísne argenti mi hódie vigintí minas?
PS. Dabó. Molestus núnc ïam ne sís mihi.
Atque hóc, ne dictum tíbi neges, dicó prius:
si néminem alium pótero, tuum tangám patrem.
CA. Di té mihi omnes sérvent! Verum, sí potes,
pietátis causa vél etiam matrém quoque.
PS. De istác re in oculum utrúmvis conquiéscito.
CA. Oculum [utrum], ánne in aurem? PS. At hóc pervolgatúm est nimis.
Nunc, né quis dictum síbi neget, dico ómnibus,
pubí praesenti in cóncione, omní poplo,
omnibus amicis nótisque edicó meis,
in húnc diem a me ut cáveant, ne credánt mihi.
CA. St! táce obsecro hercle! PS. Quíd negoti est? CA. Óstium

lenónis crepuit. PS. Crúra mavellém modo.
CA. Atque ípse egreditur, pénitus periurúm caput.

ACTUS I. SCENA II.

BALLIO. LORARII IV. PSEUDOLUS. CALIDORUS.

BA. Éxite! agite, exíte, ignavi, mále habiti, et male cónciliati;
quórum nunquam quídquam quoiquam vénit in mentem ut récte faciant.
Quíbus nisi ad hoc exémplum experior, nón potest usurpári usura.
Neque égo homines magis ásinos unquam vídi: ita plagis cóstae callent.
Quós dum ferias, tíbi plus noceas: éo enim ingenio hi súnt flagritribae:
qui haéc habent cónsilia:
úbi data occásio est, rápe, clepe, tene, hárpaga, es,
bíbe, fuge! Hoc eórum opust: út lupos mávelis
ápud oves línquere, quam hós custodés domi.
At fáciem quom adspiciás eorum, haud máli videntur; ópera fallunt.
Núnc adeo hanc edíctionem nísi animum advortétis omnes,
nísi somnum socórdiamque ex péctore oculisque ámovetis:
íta ego vostra látera loris fáciam ut valide vária sint,

út ne peristromáta quidem aeque pícta sint Campánica,
neque Aléxandrina béluata cónchyliata tapétia.
Atque héri ante dixeram ómnibus dederámque eas províncias;
verum íta vos perditi éstis, neglegéntes, ingenio ímprobo:
offícium vostrum ut vós malo cogátis commonérier.
Nempe íta animati estís vos: vincite hóc duritia ergo átque me.
Hoc víde, sis: alias rés agunt. Hoc ágite, hoc animum advórtite,
huc ádhibete auris, quae égo loquar, plagígera genera hóminum!
Nunquam édepol vostrum dúrius tergum érit, quam terginum hóc meum.
Quin núnc? doletne? Hem, síc datur, si quís herum servos spérnit!
Adsístite omnes cóntra me et, quae lóquor, advortite ánimum.
Tu, qui úrnam habes, aquam íngere: face plénum aënum sít cito.
Te, cúm securi, caúdicali praéficio provínciae.
LO. At haéc retunsa est. BA. Síne siet. Itidém vos estis plágis omnes:
num quí minus ea grátia tamen ómnium opera útor?
Tibi hóc praecipio, ut níteat aedis: hábes, quod facias: própera, abi intro. —
Tu ésto lectistérniator. — Tu árgentum eluito; ídem exstruito.
Haéc, quom ego a foró revortor, fácite ut offendám parata:

vórsa, sparsa, térsa, strata, laútaque omnia út sient.
Nám mi hodie natális dies est: décet eum omnes vos cóncelebrare.
Pérnam, callum, glándium, sumen, fácito in aqua iaceánt. Satin' audis?
Mágnifice volo ením summos viros áccipere: ut mihi rem ésse reantur.
Íntro abite atque haéc celebrate, né mora quae sit, cócus quum veniat,
míhi. Ego eo in macéllum, ut, piscium quídquid est, pretió praestinem.
I, púere, prae: ne quísquam pertundát crumenam, caútio est.
Vel ópperire: est, quód domi dicere péne fui oblítus.
Audítin'? Vobis, múlieres, hanc hábeo edictiónem:
Vós, quae in mundiciís, mollitiis, déliciisque aetátulam agitis
víris cum summis, ínclutae amicae: núnc ego scibo atque hódie experiar,
quaé capiti, quae véntri operam det, quaé suae rei, quae sómno studeat;
quám libertam fóre mihi credam, ét quam venalem, hódie experiar.
Fácite hodie, ut mihi múnera multa huc áb amatoribús conveniant:
nám nisi penus annúus hodie convénit, cras populo próstituam vos.
Nátalem scitís mihi diem esse hunc: úbi isti sunt, quibus vós oculi estis,
quíbus vitae, quibus déliciae, quibus sávia, mammillaé mellitae?

Mániplatim mihi múnerigeruli fácite ante aedis iám hic adsint!
Cúr ego vestem, aurum, átque ea, quibus est vóbis usuí, praehibeo?
Quíd mihi [domi], nisi malúm, vostra opera est [hodie], ímprobae, vinó modo cupidae? [estis]
Éo vos vostros pánticesque adeó madefacitis, quom égo sim hic siccus.
Nunc ádeo hoc factu est óptumum, ut nomíne quamque appellém suo:
ne díctum esse actutúm sibi quaepiám vostrarum míhi neget.
Advórtite animum cúnctae!
Princípio, Hedylium, técum ago, quae amíca es frumentáriis,
quibus cúnctis montes máxumi, fruménti acervi súnt domi:
fac, sís, sit delatum húc mihi fruméntum, hunc annum quód satis
mi ét fámiliae omni sít meae,
atque ádeo ut frumento ádfluam,
ut cívitas nomén mihi commútet, meque ut praédicet
lenóne ex Ballióne regem Iásonem.
CA. Aúdin', furcifér quae loquitur? sátin' magnificus tíbi videtur?
PS. Pól iste, atque etiám malificus. Séd tace, atque hanc rém gere.
BA. Aéschrodora, tú, quae amicos tíbi habes, lenonum aémulos,
lánios, qui item ut nos iúre iurandó malo rem quaérunt, audi!

Nísi carnariá tria gravida tégoribus onere úberi hodie
míhi erunt, cras te, quási Dircam olim, ut mémorant, duo gnatí Iovis
dévinxere ad taúrum, item hodie stríngam te ad carnárium. Id
tíbi profecto taúrus fiet. PS. Nímis sermone huius íra incendor!
Húnccine hic hominém pati [nos] cólere, iuventutem Atticam?
Úbi sunt, ubi latént, quibus aetas íntegra'st, qui amant á lenone?
Quín conveniunt? quín una omnes péste hac populum hunc líberant?
Séd nimis sum stultús, nimium fui indóctus. Nae illi aúdeant
id fácere; quibus ut sérviant,
súus amor cogít, simul
prohibét faciant advórsum eos,
quód volunt. CA. Vah, táce. PS. Quid est?
CA. Mále morigerus mále facis mihi, quóm sermone huic óbsonas.
PS. Táceo. CA. At taceas málo multo, quám tacere dícas. BA. Tu autem,
Xýstylis, fac ut ánimum advortas,
quóius amatorés olivi *δύναμιν* domi habent máxumam:
sí mihi non iam cúlleis huc óleum deportábitur,
te ípsam culleo égo cras faciam ut déportere in pérgulam;
íbi tibi adeo léctus dabitur, úbi tu haud somnum cápias;

Séd ubi usque ad languórem .... Tenes, quorsum haécce tendant, quaé loquor?
En éxcetra tu, quae tíbi amicos tót habes, tam probe óleo onustos:
num quoípiam est hodié tua tuórum opera cónservorum
nítidiusculúm caput, aut num ipse égo pulmento utór magis
únctiusculó! Sed scio: tu óleum haud magni péndis;
víno te sine módo devincis. Réprehendam ego cuncta hércle una opera:
nísi quidem hodié tute omnia fácis, scelesta, haec, úti loquor:
tu aútem, quae pro cápite argentum míhi iam iamque saépe numeras,
éa pacisci módo scis, sed, quae pácta es, non scis sólvere:
tíbi, Phoenicium, haéc ego loquor, delíciae summatúm virum:
nísi hodie mi ex fúndis tuorum amícorum omne huc pénus adfertur:
crás Phoeniciúm phoenicio cório invises pérgulam.

ACTUS I. SCENA III.

CALIDORUS. PSEUDOLUS. BALLIO.

CA. Pseúdole, non audís, quae hic loquitur? PS Aúdio, here, equidem, atque ánimum advorto.

CA. Quíd mi es auctor húic ut mittam, né amicam hic méam prostituat?
Béne curassis. PS. Líquido es animo: égo pro me et pro té curabo.
Iám diu ego huic bene et híc mihi volumus, ét amicitia ést antiqua.
Míttam hodie huic suo díe natali málam rem magnam ét maturam.
CA. Quíd opus est? PS. Potin', áliam rem ut curés? CA. At . . . PS. Bat. CA. Cruciór! PS. Cor dura.
CA. Nón possum. PS. Fac póssis. CA. Quonam pácto possim víncere animum?
PS. Ín rem quod sit, praévortaris, quám re advorsa ánimo auscultes.
CA. Núgae istaec sunt: nón iucundum est, nísi amans facit stúlte. PS. Pergin'?
CA. Ó Pseudole mi, síne sim nihili! mítte me, sis! PS. Sine módo, ego abeam.
CA. Máne, mane: iam, ut vóles me esse, ita ero.
PS. Núnc tu sapis. BA. It diés! ego cesso.
I praé, puere. CA. Heus, abit! Quín revocas?
PS. Quid próperas? Placide! CA. At priúsquam abeat.
BA. Quod hóc malum? tam placide ís, puere!
PS. Hódie nate, heus, hódie nate!
tíbi ego dico! heus, hódie nate!
redi ét respice ád nos!
Tamétsi occupátus, morámur. Mané: sunt,
cólloqui quí volunt té. BA. Quid hoc ést? quis est,
quí moram óccupató molestam óbtulit?
CA. Quí tibi sóspitalís fuit. BA. Mórtuost,
quí fuit;

qui ést, vivos ést.
PS. Nímis supérbe. BA. Nímis moléstus!
CA. Réprehende hominem! adséquere! BA. I, puere!
PS. Accédamus hác obviám. BA. Iupitér te
perdát, quisquis és! PS. Te volo. BA. Át vos ego ámbos.
Vorte hác te, puér! PS. Non licét conloquí te?
BA. At míhi non lubét. CA. Sin tuam ést quidpiam ín rem?
BA. Licétne, obsecró, bitere, án non licét? PS. Vah! mánta! BA. Omítte!
CA. Bállio, audi! BA. Súrdus sum.
profécto inánilogús.
CA. Dedí, dum fuít. BA. Non petó, quod dedísti.
CA. Dabó, quando erít. BA. Ducitó, quando habébis.
CA. Heú heu, quam egó malis pérdidi módis,
quód tibi détuli et quód dedi! BA. Mórtua
vérba re núnc facis. Stúltus es: rem áctam agis.
PS. Nósce saltem húnc, quis est.
BA. Iám diu scio, quí fuit;
qui núnc est is, ípsus sciát. Ambulá tu.
PS. Pótin', ut semél modo,
Bállio, huc cúm lucro
réspiciás?
BA. Réspiciam istoc prétio. Nam si sácruficem summó Iovi,
átque in manibus éxta teneam, ut pórriciam: intereá loci
sí lucri quid détur, potius rém divinam déseram.
PS. Nón potest pietáte obsisti huíc, ut res sunt céterae:

déos quidem, quos máxume aequom est métuere, eos minimí facit.
BA. Cómpellabo. — Sálve multum, sérve Athenis péssume.
PS. Dí te deaeque amént vel huius árbitratu, vél meo;
vél, si dignus álio pacto, néque ament nec faciánt bene.
BA. Quíd agitur, Calidóre? CA. Amatur átque egetur ácriter.
BA. Mísereat, si fámiliam alere póssim misericórdia.
PS. Eía, scimus nós quidem te, quális sis: ne praédices.
Séd scin', quid nos vólumus? BA. Pol ego própemodo: ut male sít mihi.
PS. Ét id, et hoc, quod té revocamus, quaéso, animum advorte. BA. Aúdio;
átque in pauca, ut óccupatus núnc sum, confer, quíd velis.
PS. Húnc pudet, quod tíbi promisit, quáque id promisít die,
quía tibi minás viginti pró amica etiam nón dedit.
BA. Nímio id, quod pudét, facilius fértur, quam illud, quód piget.
Nón dedisse, istúm pudet; me, quía non accepí, piget.
PS. Át dabit, parábit: aliquot hós dies mantá modo:
nam híc id metuit, ne íllam vendas ób simultatém suam.
BA. Fúit occasió, si vellet, iámpridem argentum út daret.

CA. Quíd, si non habuí? BA. Iam haberes: ínvenires mútuom;
ád danistam dévenires, ádderes foenúsculum;
súrriperes patrí. PS. Surriperet híc patri, audacíssume?
Nón periclum est, né quid recte mónstres. BA. Non lenónium est.
CA. Egon' patri surrípere possim quídquam, tam cautó seni?
Átque adeo, si fácere possem, píetas prohibet. BA. Aúdio.
Píetatem ergo istam ámplexator nóctu, pro Phoenício.
Séd, quoniam pietátem amori vídeo tuo praevórtere:
ómnes homines tíbi patres sunt? núllus est tibi, quém roges
mútuom argentúm? CA. Quin nomen quóque iam interiit Mútuom.
PS. Heús tu, postquam hercle ísti a mensa súrgunt * * *
quí suum repetúnt, alienum réddunt nato némini:
póstilla omnes caútiores súnt, ne credant álteri.
CA. Nímis miser sum: númum nusquam réperire argentí queo:
íta miser et amóre pereo, et ínopia argentária.
BA. Éme die coeca hércle olivum; id véndito oculatá die:
iam hércle vel ducéntae fieri póssunt praesentés minae.
CA. Périi! an non tum léx me perdit quína vicenária?

Métuunt credere ómnes. BA. Eadem est míhi lex: metuo crédere.
PS. Crédere autem? Eho, an poénitet te, quánto hic fuerit úsui?
BA. Nón est iustus quísquam amator, nísi, qui perpetuát data,
dátque usque; quándo nihil sit, símul amare désinat.
CA. Nílne te miserét? BA. Inanis cédis: dicta nón sonant.
Átque ego te vivóm salvomque véllem. PS. Eho, an iam mórtuust?
BA. Útut est, mihi quidém profecto cum ístis dictis mórtuust.
Íllico vixít amator, úbi lenoni nón placet.
Sémper tu ad me cum árgentata accédito querimónia:
nam ístoc, quod nunc lámentare, nón esse argentúm tibi,
ápud novercam quérere. PS. Eho, an unquam tu húius nupsistí patri?
BA Dí melius faciánt! PS. Fac hoc, quod té rogamus, Bállio,
méa fide, si istí formidas crédere: ego in hoc tríduo
aút terra aut marí alicunde evólvam id argentúm tibi.
BA. Tíbi ego credam? PS. Cúr non? BA. Quia pol, quá opera credám tibi,
úna opera adligém fugitivam cánem agninis láctibus.
CA. Síccine mi abs te béne merenti mále refertur grátia?

BA. Quíd nunc vis? CA. Ut ópperiare hos séx dies saltém modo,
né illam vendas, neú me perdas hóminem amantem. BA. Animó bono es:
vél sex mensis ópperibor. CA. Eúge, homo lepidíssume!
BA. Ímo vin' etiám te faciam ex laéto laetantém magis?
CA. Quíd iam? BA. Quia enim nón venalem iám habeo Phoenícium.
CA. Nón habes? BA. Non hércle vero. CA. Pseúdole, accerse hóstias,
víctimas, lanióś: ut ego huic sácruficem summó Iovi:
nam híc mihi nunc est múlto potior Iúpiter, quam Iúpiter.
BA. Nólo victimás; agninis me éxtis placarí volo.
CA. Própera, quid stas? áccerse agnos! Aúdin', quid ait Iúpiter?
PS. Iam híc ero; verum éxtra portam Métiam currendúm est prius.
CA. Quíd eo? PS. Lanios índe accersam dúos cum tintinnábulis;
eádem duo gregés virgarum inde úlmearum adégero:
út hodie ad litátionem huic súppetat satiás Iovi.
Ín malam crucem ístic ibit Iúpiter lenónius.
[BA. Éx tua re non ést, ut ego emoriár. PS. Quidum? BA. Ego dicám tibi:
quía edepol dum ego vívos vivam, núnquam eris frugí bonae.]
BA. Éx tua re non ést, ut ego emóriar. PS. Quidum? BA. Síc: quia,

sí ego emortuós sim, Athenis té sit nemo néquior.
CA. Díc mihi, obsecro hércle, verum sério hoc, quod té rogo:
nón habes venálem amicam tú meam Phoenícium?
BA. Nón edepol habeó profecto: nám iampridem véndidi.
CA. Quómodo? BA. Sine órnamentis, cum íntestinis ómnibus.
CA. Méam tu amicam véndidisti? CA. Válde; vigintí minis.
CA. Víginti minís? BA. Utrum vis; vél quater quinís minis,
míliti Macedónio. Et iam quíndecim hic habeó minas.
CA. Quíd ego ex te audió? BA. Amicam tuam ésse factam argénteam.
CA. Cúr id ausus fácere? BA. Lubuit: méa fuit. CA. Eho, Pseúdole,
í, gladium adfer .... PS. Quíd opus gladio? CA. quí hunc occidam, átque me.
PS. Quín tu ted occídis potius? nam húnc fames iam occíderit.
CA. Quíd ais, quantum in térra degit, hóminum periuríssume?
Iúravistin', te íllam nulli vénditurum, nísi mihi?
BA. Fáteor. CA. Nempe concéptis verbis. BA. Étiam consultís quoque.
CA. Périuravistí, sceleste! BA. At árgentum intro cóndidi.
Égo scelestus núnc argentum prómere possúm domo;
tú, qui pius es, ístoc genere gnátus, numum nón habes.

CA. Pseúdole, adsiste áltrinsecus atque ónera hunc maledictís. PS. Licet.
Núnquam ad praetorem aéque cursim cúrram, ut emittár manu.
CA. Íngere mala múlta. PS. Iam ego te dífferam dictís meis.
Ímpudice! BA. Ita ést. PS. Sceleste! BA. Dícis vera. PS. Vérbero!
BA. Quíppini? CA. Bustírape! BA. Certe. CA. Fúrcifer! BA. Factum óptume!
CA. Sóciofraude! BA. Súnt mea haec ista. PS. Párricida! BA. Pérge tu.
PS. Sácrilege! BA. Fateór. CA. Periure! BA. Vétera vaticinámini.
CA. Légirupa! BA. Validé. PS. Pernicies ádulescentum! BA. Acérrume.
CA. Fúr! BA. Babae! PS. Fugitíve! BA. Bombax! CA. Fráus popli! BA. Planíssume.
PS. Fraúdulente! CA. Impúre leno! PS. Coénum! BA. Cantorés probos!
CA. Vérberavistí patrem atque mátrem. BA. Atque occidí quoque
pótius, quam cibúm praehiberem. Núm peccavi quídpiam?
PS. Ín pertusum ingérimus dicta dólium; operam lúdimus.
BA. Númquid aliud étiam voltis dícere? CA. Ecquid té pudet?
BA. Téd amatorem ínventum esse inánem, quasi cassám nucem.
Séd quamquam multá malaque in me dícta dixistís modo:

nísi mihi [hodie] attúlerit miles quínque, quas debet, minas,
sícut haec est praéstituta súmma argentó dies,
si ís non aderit, pósse opinor fácere officium mé meum.
CA. Quíd id est? BA. Si tu argéntum attuleris, cum íllo perdiderím fidem.
Hóc meum est offícium. Ego, operae sí sit, plus tecúm loquar;
séd sine argento frústra est, quod me tuí misereri póstulas.
Haéc mea est senténtia, ut tu hinc pórro, quid agas, cónsulas.
CA. Iámne abis? BA. Negóti nunc sum plénus. PS. Paulo póst magis.
Íllic homo meus ést! Nisi omnes dí me atque homines déserunt,
éxossabo ego íllum similiter ítidem, ut muraenám cocus.
Séd nunc, Calidore, óperam te mihi vólo dare. CA. Ecquid ímperas?
PS. Hóc ego oppidum ádmoenire, ut hódie capiatúr volo.
Ád eam rem usust hóminem astutum, dóctum, scitum et cállidum,
qui ímperata effécta reddat; nón, qui vigilans dórmiat.
CA. Cédo mihi, quid és facturus? PS. Témpori ego faxó scies:
nólo bis iteráre: sat sic lóngae fiunt fábulae.
CA. Óptumum atque aequíssumum oras. PS. Própera! adduc hominém cito!
Paúci ex multis súnt amici hómini, qui certí sient.

CA. Égo scio istuc. PS. Érgo utrimque tíbi nunc delectúm para:
éx illis exquíre multis únum, qui certús siet.
CA. Iam híc faxo aderit. PS. Pótin', ut abeas? tíbi moram dictís creas.

ACTUS I. SCENA IV.

PSEUDOLUS.

Postquam íllic hinc abiit, tú astas solus, Pseúdole.
Quid núnc acturus, póstquam herili fílio
largítus dictis dápsilis? ubi súnt ea?
quoi néque parata gútta certi cónsili,
neque ádeo argenti; néque nunc quid faciám scio.
Neque, éxordiri prímum unde occipiás, habes,
neque ad détexundam télam certos términos.
Sed quási poëta, tábulas quom cepít sibi,
quaerít, quod nusquam est géntium, reperít tamen;
facit íllud verisímile, quod mendácium est:
nunc égo poëta fíam: vigintí minae
quae núsquam nunc sunt géntium, inveniám tamen.
Atque ego huíc iampridem mé daturum díxeram,
ac vólui iniicere trágulam in nostrúm senem;
verum ís nescio quo pácto praesensít prius.
Sed cómprimenda est míhi vox atque orátio:
herum éccum video húc Simonem uná simul
cum suó vicino Cálliphone incédere.
Ex hóc sepulcro vétere vigintí minas
effódiam ego hodie, quás dem herili fílio.
Nunc húc concedam, ut hórum sermoném legam.

ACTUS I. SCENA V.

SIMO. CALLIPHO. PSEUDOLUS.

SI. Si dé damnosis nátis et amatóribus
dictátor fiat núnc Athenis Átticis:
nemo ántecedat fílio, credó, meo:
ita núnc per urbem sólus sermo est ómnibus,
eum vélle amicam líberare et quaérere
argéntum ad eam rem. Hoc álii mihi renúntiant,
atque íd iampridem sénsi, et subolét mihi.
PS. Occísa est haec res; haéret hoc negótium!
Quo in cómmeatum vólui argentárium
proficísci, ibi nunc óppido obseptá est via.
Praesénsit: nihil est praedae praedatóribus.
CA. Hominés, qui gestant quíque auscultant crímina,
si meo árbitratu líceat, omnes péndeant,
gestóres linguis, aúditores aúribus.
Nam istaéc, quae tibi renúntiantur, fílium
te vélle amantem argénto circumdúcere,
forsítan ea tibi dícta sunt mendácia;
sed sí vera ea sunt, út nunc mos est, máxume,
quid mírum fecit, quíd novum, adulescéns homo
si amát, si amicam líberat? PS. Lepidúm senem!
SI. Vetus nólo faciat. CA. Át enim nequidquám nevis;
vel tú ne faceres tále in adulescéntia.
Probúm patrem esse opórtet, qui gnatúm suum
essé probiorem, quam ípsus fuerit, póstulet.
Nam tú quod damni et quód fecisti flágitii,
populó viritim pótuit dispartírier.

Idne tú miraris, sí patrissat fílius?
PS. Ὦ Ζεῦ, quam pauci éstis homines cómmodi.
Ehem, ílluc est patrem ésse, ut aequom est, fílio!
SI. Quis hic lóquitur? Meus hic ést quidem servos Pseúdolus.
Hic míhi corrumpit fílium, scelerúm caput;
hic dúx, hic ille est paédagogus: húnc ego
cupio éxcruciari. CA. Iam ístaec insipiéntia est,
sic íram in promtu gérere. Quanto sátius est,
adíre blandis vérbis atque exquírere,
sint ílla necne sínt, quae tibi renúntiant?
Bonus ánimus in malá re dimidium ést mali.
SI. Tibi aúscultabo. PS. Ítur ad te, Pseúdole:
orátionem tíbi para advorsúm senem. —
Herúm saluto prímum, ut aequom est; póstea,
si quíd superfit, vícinos impártio.
SI. Salvé. Quid agitur? PS. Státur hic ad húnc modum.
SI. Statúm vide hominis, Cállipho, quasi básilicum.
CA. Bene cónfidenterque ádstitisse intéllego.
PS. Decet ínnocentem, quí sit, atque innóxius,
servóm superbum esse, ápud herum potíssumum.
CA. Sunt, quaé te volumus pércontari, quaé quasi
per nébulam nosmet scímus atque audívimus.
SI. Confíciet iam te hic vérbis: ut tu cénseas
non Pseúdolum, sed Sócratem tecúm loqui.
PS. Ita ést. Iampridem tú me spernis, séntio;
parvam ésse apud te míhi fidem, ipse intéllego;
cupis, me ésse nequam: támen ero frugí bonae.
SI. Fac, sís, vacivas, Pseúdole, aedis aúrium,
mea út migrāre dícta possint, quó volo.
PS. Age, lóquere quidvis, támetsi tibi suscénseo.

SI. Mihin' dómino servos tú suscenses? PS. Iám tibi
mirum íd videtur? SI. Hércle qui, ut tu praédicas,
cavéndum est mi abs te iráto, atque alio tú modo
me vérberare, atque égo te soleo, cógitas.
Quid cénses? CA. Edepol mérito esse iratum árbitror,
quum apud té parum stet [síbi] fides. SI. Iam síc sino:
irátus sit; ego, né quid noceat, cávero.
Sed quíd ais? quid hoc, quod té rogo? PS. Si quid vís, roga.
Quod scíbo, Delphis tíbi responsum dícito.
SI. Advórte ergo animum et fác sis promissí memor.
Quid aís? ecquam scis fílium tibícinam
meum amáre .... PS. *Ναὶ γάρ.* SI. líberare quám velit?
PS. *Καὶ τοῦτο ναὶ γάρ.* SI. Écquas vigintí minas
per sýcophantiam átque per doctós dolos
paritás ut auferás a me? PS. Abs te ego aúferam?
SI. Ita: quás meo gnato dés, qui amicam líberet?
Fatére *δή.* PS. *Καὶ τοῦτο ναί! καὶ τοῦτο ναί!*
CA. Fatétur! SI. Dixin', Cállipho, dudúm tibi?
CA. Meminí. SI. Cur haec, tu úbi rescivisti íllico,
celáta me sunt? cúr non rescivi? PS. Éloquar:
quia nólebam ex me mórem progigní malum,
herílem ut servos críminaret ápud herum.
SI. Iubéres hunc praecípitem in pistrinúm trahi?
CA. Numquíd, Simo, peccátum est? SI. Imo máxume.
PS. Desíste: recte ego méam rem sapio, Cállipho.
peccáta mea sunt. Animum advorte núnc ïam,

quaprópter ted expértem amoris [nati] hábuerim:
pistrínum in mundo scíbam, si id faxém, mihi.
SI. Non á me scibas pístrinum in mundó tibi,
quom ea mússitabas? PS. Scíbam. SI. Cur non díctumst mi?
PS. Quia íllud malum aderat, ístuc aberat lóngius;
illúd erat praesens, huíc erant diéculae.
SI. Quid núnc agetis? Nam hínc quidem a me nón potest
argéntum auferri, quí praesertim sénserim.
Ne quísquam credat númum, iam edicam ómnibus.
PS. Nunquam édepol quòiquam súpplicabo, dúm quidem
tu víves: tu mihi hércle argentúm dabis:
abs te équidem sumam. SI. Tu á me sumes? PS. Strénue.
SI. Exclúdito mi hercle óculum, si dederó! PS. Dabis.
Iam díco, ut a me cáveas. CA. Certe edepól scio:
si abstúleris, mirum et mágnum facinus féceris.
PS. Faciám. SI. Si non abstúleris. PS. Virgis caédito.
Sed quíd, si abstulero? SI. Dó Iovem testém tibi,
te aetátem impune habitúrum. PS. Facito, ut mémineris.
SI. Egon' út cavere néqueam, quoi praedícitur?
PS. Praedíco, ut caveas. Díco, inquam, ut caveás. Cave.
Hem, istís mihi tu hodie mánibus argentúm dabis!
CA. Edepól mortalem gráphicum, si servát fidem!
PS. Servítum tibi me abdúcito, ni fécero.
CA. Bene átque amice dícis. Nam nunc iám meus.
PS. Vin' étiam dicam, quód vos magis mirémini?

CA. Studeo hércle audire: námted auscultó lubens.
SI. Agedúm: nam satis lubénter te auscultó loqui.
PS. Priusquam ístam pugnam púgnabo, ego etiám prius
dabo áliam pugnam cláram et commemorábilem.
SI. Quam púgnam? PS. Hem, ab hoc lenóne, vicinó tuo,
per sýcophantiam átque per doctós dolos
tibícinam illam, túus quam gnatus déperit,
eâ círcumducam lépide lenoném. SI. Quid est?
PS. Efféctum hoc hodie réddam utrumque ad vésperum.
SI. Siquidem ístaec opera, ut praédicas, perféceris:
virtúte regi Ágathocli antecésseris.
Sed sí non faxis: númquid causae est, íllico
quin te ín pistrinum cóndam? PS. Non unúm diem,
verum hércle in omnis, quántum est. Sed si efféfecero:
dabín' mi argentum, quód dem lenoni, íllico
tuá voluntate? CA. Iús bonum orat Pseúdolus:
dabo, ínque. SI. At enim scin', quíd mihi in mentém venit?
Quid si híce inter se cónsenserunt, Cállipho,
aut dé compacto fáciunt consutís dolis,
quí argénto circumvórtant? PS. Quis me audácior
sit, si ístuc facinus aúdeam? Imo síc, Simo,
si súmus compacti, síve consilium inívimus
de istác re, aut si de ea re únquam inter nos convénimus:
quasi ín libro [cum] scribúntur calamo líterae,

stilís me totum usque úlmeis conscríbito.
SI. Indíce ludos núnc ïam, quandó lubet.
PS. Da in húnc diem operam, Cállipho, quaesó, mihi:
ne quó te ad aliud óccupes negótium.
CA. Quin, rús ut irem, iám heri constitíveram ....
PS. At núnc disturba, quás statuisti, máchinas.
CA. Nunc nón abire cértum est istac grátia:
lubído est ludos tuós spectare, Pseúdole.
Et, si húnc videbo nón dare argentúm tibi,
quod díxit, potius quam íd non fiat, égo dabo.
SI. Non démutabo. PS. Námque edepol, si nón dabis,
clamóre magno et múltum flagitábere.
Agite, ámovemini hínc vos intro núnc ïam,
ac méis vicissim dáte locum falláciis.
SI. Fiát. CA. Geratur mós tibi. PS. Sed té volo
domi úsque adesse. SI. Quín tibi hanc operám dico.
CA. At ego ád forum ibo. Iam híc adero. SI. Actutúm redi.
PS. Suspício est mihi, núnc vos suspicárier,
me idcírco haec tanta fácinora promíttere,
qui vós oblectem, hanc fabulam dum tránsigam,
neque sím facturus, quód facturum díxeram.
Non démutabo. Atque étiam certum, quód sciam,
quo sím facturus pácto, nil etiám scio;
nisi quía futurum est. Nám qui in scenam próvenit
novo módo, novom aliquid ínventum adferre áddecet.
Si id fácere nequeat: dét locum illi, quí queat.
Concédere aliquantísper hinc mi intró lubet,

dum cóncenturio in córde sycophántias.
Tibícen vos intérea hic delectáverit.

ACTUS II. SCENA I.

PSEUDOLUS.

Proh Iúpiter, ut mihi, quídquid ago, lepide ómnia prospereque éveniunt!
Neque quód dubitem, neque quód timeam, meo in péctore conditum est cónsilium!
Nam ea stúltitia est, facinús magnum timidó cordi credére: nam omnes res
perínde sunt, ut agás, ut eas magnífacias. Nam ego ín meo pectore
prius íta paravi cópias
duplicés, triplices dolos, pérfidias:
ubicúnque cum hostibus cóngrediar,
[malorum meorum fretus virtute dicam,
mea industria et malitia, fraudulentia]
facile út vincam, facile út spoliem
meos pérduelles meis pérfidiis.
Núnc inimicum ego húnc communem meum átque vestrorum ómnium,
Bállionem, exbállistabo lépide. Date operám modo.
[Hóc ego oppidum ádmoenire, ut hóc die capiatúr, volo:
atque ad hoc meas legiones adducam. Si hoc expugno:
facilem ego hanc rem civibus meis faciam.]

Póst ad oppidum hoc vétus continuo méum exercitum prótinam obducam.
Índe me et simul partícipes omnes méos praeda onerabo átque opplebo.
Métum et fugam perduéllibus meis iniíciam: med esse út sciant natum,
quó sum genere gnátus. Magna mé facinora décet efficere,
quaé post mihi clara ét diu clueant. Séd hunc, quem videó, quis hic est,
quí oculis meis óbviam ignorábilis obiicitúr? Lubet scire,
quíd hic [homo] velit cúm machaera, et hínc, quam rem agat, dábo insidias.

ACTUS II. SCENA II.

HARPAX. PSEUDOLUS.

HA. Hí loci sunt, atque haé regiones, quaé mi ab hero sunt démonstratae,
út ego oculis ratiónem capio, quám mi ita dixit hérus meus, miles,
séptimas esse aédis a porta, úbi ille habitat léno, quoi
iússit symbolúm me ferre et hóc argentum. Nímis velim,
Cértum qui mihi fáciat, Ballio léno ubi habet. PS. St! táce, tace!
méus hic est homo, ní med omnes dí atque homines déserunt!

Nóvo consilio núnc mihi opus est: nóva res subito mi haéc obiecta est.
Hóc praevortar príncipio; omnia míssa habeo, quae ante ágere occepi.
Iám pol ego hunc stratióticum nuntium ádvenientem próbe percutiam!
HA. Óstium pultábo atque intus évocabo aliquém foras.
PS. Quísquis es, compéndium ego te fácere pultandí volo:
nam égo precator ét patronus fóribus processí foras.
HA. Túne es Ballio? PS. Ímo vero ego éius sum Subbállio.
HA. Quíd istuc verbi est? PS. Cóndus promus súm, procuratór peni.
HA. Quási te dicas átriensem. PS. Imo átriensi ego ímpero.
HA. Quíd tu? servusne és, an liber? PS. Núnc quidem etiam sérvio.
HA. Íta videre, et nón videre dígnus, — qui libér sies.
PS. Nón soles respícere te, quum dícas iniuste álteri?
HA. Húnc hominem malum ésse oportet. PS. Dí me servant átque amant:
nam haéc mihi incus ést: procudam ego hódie hinc multós dolos.
HA. Quíd illic secum sólus loquitur? PS. Quíd ais tu, adulescéns? HA. Quid est?
PS. Ésne tu, an non és, ab illo mílite Macedónio,
sérvos eius, qui hínc a nobis ést mercatus múlierem?

qui árgenti hero meó lenoni quíndecim dederát minas,
quínque debet? HA. Súm. Sed ubi tu mé novisti géntium,
aút vidisti, aut cóllocutus? nam équidem Athenas ántidhac
núnquam adveni, néque te vidi ante húnc diem unquam oculís meis.
PS. Quía videre inde ésse: nam olim, quum ábiit, argento haéc dies
praéstituta est, quóad referret nóbis; neque dum rétulit.
HA. Ímo adest. PS. Tun' áttulisti? HA. Égomet. PS. Quid dubitás dare?
HA. Tíbi ego dem? PS. Mihi hércle vero, quí res rationésque heri
Bállionis cúro, argentum accépto, [expenso] et, quoi debét, dato.
HA. Sí quidem hercle etiám supremi prómtas thesaurós Iovis:
tíbi libellam argénti nunquam crédam. PS. Dum tu strénuas,
rés erit solúta. HA. Vinctam pótius sic servávero.
PS. Vaé tibi! tu invéntus vero, méam qui furcillés fidem!
Quási mihi non sexcénta tanta sóli soleant crédier!
HA. Pótest, ut alii ita árbitrentur, ét ego ut ne credám tibi.
PS. Quási tu dicas, mé te velle argénto circumdúcere.
HA. Ímo vero quási tu dicas, quásique ego autem id súspicer.

Séd quid est tibi nómen? PS. Servos ést huic lenoní Syrus;
éum esse me dicám. — Syrus sum. HA. Sýrus? PS. Id est nomén mihi.
HA. Vérba multa fácimus. Herus si túus domi est, quin próvocas,
út id agam, quod míssus huc sum, quídquid est nomén tibi?
PS. Si íntus esset, évocarem; vérum si dare vís mihi,
mágis erit solútum, quam ipsi déderis. HA. At enim scín', quid est?
Réddere hoc, non pérdere, herus me mísit. Nunc certé scio,
hóc febrim tibi ésse, quia non lícet huc inicere úngulas.
Égo, nisi ipsi Bállioni, númum credam némini.
PS. Át illic nunc negótiosust: rés agitur apud iúdicem.
HA. Dí bene vortant! Át ego, quando eum ésse censebó domi,
rédiero. Tu epístolam hanc a me áccipe atque illí dato:
nám istic symbolum ést inter herum meum ét tuum de múliere.
PS. Scío equidem: ut, qui argéntum adferret, átque expressam imáginem
súam huc ad nos, cúm eo aiebat vélle mitti múlierem:
nam híc quoque exemplúm reliquit éius. HA. Omnem rém tenes.
PS. Quíd ego ni teneám? HA. Dato ergo sýmbolum istum illí. PS. Licet.

Séd quid est tibi nómen? HA. Harpax. PS. Ápage te, Harpax! haúd places.
Húc quidem hercle haud íbis intro, né quid harpax féceris.
HA. Hóstis vivos rápere soleo ex ácie: ex hoc nomén mihi est.
PS. Pól te multo mágis opinor vása ahena ex aédibus.
HA. Nón ita est. Sed scín', quid te orem, Sýre? PS. Sciam, si díxeris.
HA. Égo devortar éxtra portam huc ín tabernam tértiam,
ápud anum illam dóliarem, clúdam, crassam, Chrýsidem.
PS. Quíd nunc vis? HA. Inde út me arcessas, hérus tuus ubi vénerit.
PS. Tuo árbitratu, máxume. HA. Nam ut lássus veni dé via,
mé volo curáre. PS. Sane sápis, et consiliúm placet.
Séd vide, sis, ne in quaéstione sís, quando arcessám, mihi.
HA. Quín, ubi pranderó, dabo operam sómno. PS. Sane cénseo.
HA. Númquid vis? PS. Dormítum ut abeas. HA. Ábeo. PS. Atque audin', Hárpage?
iúbe, sis, te operirí: beatus éris, si consudaveris.

ACTUS II. SCENA III.

PSEUDOLUS.

Di ímmortales, cónservavit me íllic homo adventú suo!
súo viaticó reduxit me úsque ex errore ín viam!
Nam ípsa mihi Opportúnitas non pótuit opportúnius
ádvenire, quàm haécce adlata est mi ópportune epístola:
nam haéc adlata córnu copiae ést, ubi inest, quidquíd volo:
híc doli, hic falláciae omnes, híc sunt sycophántiae,
híc argentum est, híc amica amánti herili fílio.
Átque ego nunc, me ut glóriosum fáciam, ut copi péctore,
quó modo quidque agerem, út lenoni súrriperem muliérculam,
iam ínstituta, ornáta, cuncta in órdine animo, ut vólueram,
cérta, deformáta habebam; séd profecto hoc síc erit:
céntum doctûm hominúm consilia sóla haec devincít dea
Fórtuna. Atque hoc vérum est: proinde ut quísque fortuna útitur,
íta praecellet, átque exinde sápere eum omnes dícimus.
Béne ubi quod consílium discimus áccidisse, hominém catum

eum ésse declarámus; stultum autem íllum, quoi vortít male.
Stúlti haud scimus, frústra ut simus, quúm quod cupientér dari
pétimus nobis, quási, quid in rem sít, possimus nóscere.
Cérta amittimús, dum incerta pétimus; atque hoc évenit
ín labore atque ín dolore, ut mórs obrepat ínterim.
Séd iam satis est phílosophatum; nímis diu et longúm loquor.
Di ímmortales, aúrichalco cóntra non carúm fuit
méum mendacium, híc modo quod súbito commentús fui,
quía lenonis me ésse dixi! Núnc ego hac epístola
trís deludam, herum ét lenonem et, qui hánc mihi dedit epístolam.
Eúge, par pari! Áliud autem, quód cupiebam, cóntigit:
vénit eccum Calidórus; ducit néscio quem secúm simul.

ACTUS II. SCENA IV.

CALIDORUS. CHARINUS. PSEUDOLUS.

CA. Dúlcia atque amára apud te sum élocutus ómnia.
Scís amorem, scís laborem, scís egestatém meam.
CH. Cómmemini omnia. Íd tu modo, quid mé vis facere, fác sciam.

CA. Quum haéc tibi alia sum élocutus, út scires, de sýmbolo.
CH. Ómnia, inquam: tú modo, quid me fácere vis, fac út sciam.
CA. Pseúdolus mihi ita ímperavit, út aliquem hominem strénuum,
bénevolentem, addúcerem ad se. CH. Sérvas imperiúm probe:
nám et amicum et bénevolentem dúcis. Sed istic Pseúdolus
nóvus mihi est. CA. Nimium ést mortalis gráphicus; heuretés mihi est.
Ís mihi haec esse se éffecturum díxit, quae dixí tibi.
PS. Mágnifice hominem cómpellabo. CA. Quóia vox sonat? PS. Ío, io,
té, te, te, tyránne, te rogó, qui imperitas Pseúdolo!
quaéro, quoi ter trína tripliciá tribus modis tria gaúdia,
artibus tribus tér demeritas dém laetitias, dé tribus
fraúde partas pér malitiam et pér dolum et falláciam.
Ín libello hoc óbsignato ad te áttuli pauxíllulo.
CA. Íllic homo est. Ut páratragoedat cárnufex! PS. Confér gradum
cóntra pariter. Pórrige audaciter ád salutem bráchium.
CA. Díc, utrum Spemne án Salutem té salutem, Pseúdole?
PS. Ímo utrumque. CA. Utrúmque salve. Séd quid actum est? PS. Quíd times?
CA. Áttuli hunc. PS. Quid? áttulisti? CA. Addúxi volui dícere.

PS. Quís istic est? CA. Charínus. PS. Euge, iá χάριν τούτῳ ποιῶ.
CH. Quín tu, quidquid opúst, audacter ímpera PS. Iam grátia est.
Béne sit tibi, Charíne! nolo tíbi molestos ésse no
CH. Vós molestos míhi? Molestum est íd quidem PS. Tum tu igitúr mane.
CH. Quíd istuc est? PS. Epístolam modo han íntercepi, et sýmbolum.
CH. Sýmbolum? quem sýmbolum? PS. Qui mílite adlatúst modo.
Éius servo, qui húnc ferebat cúm quinque argent minis,
túam qui amicam hinc árcessebat, éi os subler modo.
CA. Quómodo? PS. Horum caúsa haec agitu spéctatorum fábula:
hí sciunt, qui hic ádfuerunt; vóbis post narráver
CA. Quíd nunc agimus? PS. Líberam hodie túa amicam amplexábere.
CA. Égone? PS. Tute. CA. Ego? PS. Ípsus, in quam, sí quidem hoc vivét caput;
sí modo mihi hominem ínvenietis própere ... CH. Qua facié? PS. malum,
cállidum, doctúm, qui, quando príncipium pr hénderit,
pórro sua virtúte teneat, quíd se facere opórtea
átque eum, qui hic non vísitatus saépe sit. C Si sérvos est,
númquid refert? PS. Ímo multo mávolo, qu líberum.
CH. Pósse opinor mé dare hominem tíbi mal et doctúm, modo

qui á patre advenít Carysto, néc dum exiit ex aédibus
quóquam, neque Athenás advenit únquam ante hesternúm diem.
PS. Béne iuvas. — Sed quínque inventis ópus est argentí minis
mútuis, quas hódie reddam: nam húius mihi debét pater.
CH. Égo dabo: ne quaére aliunde. PS. O hóminem opportunúm mihi!
Étiam opust chlamyde ét machaera et pétaso. CH. Possum a mé dare.
PS. Di ímmortales, nón Charinus mi híc quidem est, sed Cópia!
Séd istic servos, éx Carysto húc qui advenit, quíd sapit?
CH. Hírcum ab alis. PS. Mánuleatam túnicam habere hominém decet.
Écquid habet is hómo aceti in péctore? CH. Atque acidíssumi.
PS. Quíd, si opus sit, ut dúlce promat índidem? ecquid habét? CH. Rogas?
múrrhinam, passúm, defrutum, mélinam, mel quoíusmodi.
Quín in corde instrúere quondam coépit thermopólium.
PS. Eúgepae! lepidé, Charine, mé meo ludo iám beas.
Séd quid nomen ésse dicam ego ísti servo? CH. Símmiae.
PS Scítne in re advorsá vorsari? CH. Túrbo non aequé citust.

PS. Écquid argutúst? CH. Malorum fácinorum saepíssume.
PS. Quíd, quum manufestó tenetur? CH. Ánguilla est: elábitur.
PS. Écquid is homo scítust? CH. Plebiscítum non est scítius.
PS. Próbus homo est, ut praédicare te aúdio. CH. Imo sí scias.
Úbi te adspexerít: narrabit últro, quid sese velis.
Séd quid illo es actúrus? PS. Dicam. Úbi hominem exornávero,
súbditicium fíeri ego illum mílitis servóm volo;
sýmbolum hunc ferát lenoni cúm quinque argenti minis;
múlierem ab lenóne abducat. Hém tibi omnem fábulam!
Céterum, quo quídque pacto fáciat, ipsi díxero.
CA. Quíd nunc igitur stámus? PS. Hominem cum órnamentis ómnibus
éxornatum addúcite ad me iam ád trapezitam Aéschinum.
Séd properate. CH. Príus illi erimus, quám tu. PS. Abite ergo ócius. —
Quídquid incertí mi in animo príus aut ambiguúm fuit,
núnc liquet, nunc défaecatum est; cór mihi nunc pérvium est.
Ómnes ordinés sub signis dúcam, legionés meas,
ávi sinistra, auspício liquido átque ex senténtia.
Cónfidentia ést, inimicos méos me posse pérdere.
Núnc ibo ad forum átque onerabo meís praeceptis Símmiam,

quíd agat: ne quid títubet, docte ut hánc serat falláciam.
Iam égo hoc ipsum oppidum éxpugnatum fáxo erit lenónium.

ACTUS III. SCENA I.

PUER.

Quoi sérvitutem dí danunt lenóniam
puero, átque eidem si áddunt turpitúdinem,
nae illí, quantum ego nunc córde conspició meo,
malám rem magnam múltasque aerumnás danunt.
Velut haéc mi evenit sérvitus, ubi ego ómnibus
parvís magnisque míseriis praefúlcior;
neque égo amatorem mi ínvenire ullúm queo,
qui amét me, ut curer tándem nitidiúscule.
Nunc huíc lenoni est hódie natalís dies:
intérminatus ést a minumo ad máxumum,
si quís non hodie múnus misissét sibi,
eum crás cruciatu máxumo perbítere.
Nunc néscio hercle, rébus quid faciám meis;
neque ego íllud possum, quód illi, qui possúnt, solent.
Nunc nísi lenoni múnus hodie mísero:
cras míhi potandus frúctus est fullónius.
Eheú, quam illae rei ego étiam nunc sum párvolus!
Atque édepol, ut nunc mále eum metuó miser!
Si quíspiam det, quí manus gravíór siet,
quamquam íllud aiunt mágno gemitu fíeri,
comprímere dentes vídeor posse aliquó modo.

Sed cómprimenda est míhi vox atque orátio:
herus, éccum, recipit sé domum et ducít cocum.

ACTUS III. SCENA II.

BALLIO. COCUS. PUER.

BA. Forúm coquinum quí vocant, stulte vocant:
nam nón coquinum est, vérum furinúm est forum.
Nam si égo iuratus péiorem hominem quaérerem
cocúm, non potui, quam húnc, quem duco, dúcere,
multíloquom, gloriósum, insulsum, inútilem.
Quin ób eam rem Orcus récipere ad se hunc nóluit,
ut esset hic, qui mórtuis coenám coquat:
nam hic sólus illis cóquere, quod placeát, potest.
CO. Si me árbitrabare ísto pacto, ut praédicas:
cur cónducebas? BA. Ínopia: alius nón erat.
Sed cúr sedebas ín foro, si erás cocus
tu sólus praeter álios? CO. Ego dicám tibi.
Hominum égo avaritia fáctus sum improbiór cocus,
non meópte ingenio. BA. Qua ístuc ratione? CO. Éloquar.
Quia enim, quom extemplo véniunt conductúm cocum,
nemo íllum quaerit, qui óptumus et caríssumust:
illúm conducunt pótius, qui vilíssumust.
Hoc égo fui hodie sólus obsessór fori.
Illi dráchmis issent míseri; me nemó potest
minóris quisquam númo ut surgam súbigere.
Non égo item coenam cóndio, ut alií coci,
qui míhi condita práta in patinis próferunt,

boves quí convivas fáciunt, herbasque óggerunt,
eas hérbas herbis áliis porro cóndiunt:
indúnt coriandrum, féniculum, allium, átrum olus,
adpónunt rumicem, brássicam, betám, blitum,
eo láserpitii líbram pondo díluunt;
teritúr sinapis sceleráta cum illis, quí terunt;
priusquám triverunt, óculi ut exstillént, facit.
Ei hómines coenas síbi coquint! Quom cóndiunt,
non cóndimentis cóndiunt, sed strígibus,
vivís convivis íntestina quae éxedint.
Hoc híc quidem homines tám brevem vitám colunt,
quom hasce-hérbas huiusmodi ín suom alvom cóngerunt,
formídolosas díctu, non esú modo,
quas hérbas pecudes nón edunt, hominés edunt.
BA. Quid tú? divinis cóndimentis útere,
qui prórogare vítam possis hóminibus,
qui ea cúlpes condiménta? CO. Audacter dícito:
nam vél ducenos ánnos poterunt vívere,
meas qui ésitabunt éscas, quas condívero.
Nam ego cícilendrum quándo in patinas índidi
aut sípolindrum aut mácidem aut sancáptidem:
eae ipsaé se patinae férvefaciunt íllico.
Haec ád Neptuni pécudes condiménta sunt:
terréstres pecudes cícimandro cóndio aut
hapalópside aut cataráctria. BA. At te Iúpiter
dique ómnes perdant cúm condimentís tuis
cumqué tuis istis ómnibus mendáciis!
CO. Sine, sís, loqui me. BA. Lóquere atque i in malám crucem!
CO. Ubi ómnes patinae férvent, omnes áperio;
ibi odós demissis pédibus in coelúm volat.
BA. Odór demissis pédibus? CO. Peccavi ínsciens.

BA. Quid est? CO. Quía demissis mánibus volui dícere.
Eum odórem coenat Iúpiter quotídie.
BA. Si núsquam is coctum, quídnam coenat Iúpiter?
CO. It íncoenatus cúbitum. B. I in malám crucem.
Istáccine tibi caúsa hodie numúm dabo?
CO. Fateór equidem esse mé cocum caríssumum;
verúm pro pretio fácio ut opera appáreat
mea, quó conductus véni. BA. Ad furandúm quidem.
BA. An tu ínvenire póstulas quemquám cocum,
nisi míluiinis aút aquilinis úngulis?
BA. An tú coquinatum te íre quoquam póstulas,
quin íbi constrictis úngulis coenám coquas?
Nunc ádeo tu, qui méus es, iam edicó tibi,
ut nóstra properes ámoliri ómnia;
tum ut húius oculos ín oculis habeás tuis.
Quoquo híc spectabit, éo tu spectató simul;
si quo híc gradietur, páriter progredíminor:
manum sí protollet, páriter profertó manum.
Suum sí quid sumet, íd tu sinito súmere;
si nóstrum sumet, tú teneto altrínsecus;
si iste íbit, ito; stábit, adstató simul;
si cónquiniscet, ístic cevetó simul.
Item hís discipulis prívos custodés dabo.
CO. Habe módo bonum animum. BA. Quaéso, qui possím, doce,
bonum ánimum habere, quí te ad me adducám domum?
CO. Quia sórbitione fáciam ego te hodié mea,
item út Medea Péliam concoxít senem,
quem médicamento et suís venenis dícitur

fecísse rursus éx sene adulescéntulum:
item égo te faciam. BA. Eho, án tu etiam venéficus?
CO. Imo édepol vero hóminum servatór magis.
BA. Hem, máne! quanti istuc [unum] mé coquinare pérdoces. . .
CO. Quid? BA. út te servem, né quid subripiás mihi?
CO. Si crédis, numo; sí non, ne miná quidem.
Sed útrum amicis hódie, an inimicís tuis
datúrus coenam? BA. Pól ego amicis scílicet.
CO Quin tu íllos inimicos pótius, quam amicós, vocas?
Nam ego íta convivis coénam conditám dabo
hodie átque ita suavi suávitate cóndiam,
ut quísque quidque cónditum gustáverit,
ipsós sibi faciam ut dígitos praerodát suos.
BA. Quaeso hércle, priusquam quídquam convivís dabis,
gustáto tute príus, et discipulís dato,
ut praérodatis vóstras furtificás manus.
CO. Fortásse haec tu nunc míhi non credas, quaé loquor.
BA. Moléstus ne sis. Nímium tinnis: nón places.
Hem, íllic ego habito: intro húc abi, et coenám coque
properé. PU. Quin is adcúbitum? et convivás cedo:
corrrúmpitur iam coéna. BA. Hem, subolem, sís, vide!
iam hic quóque scelestus ést coqui sublíngio.
Profécto, quid nunc prímum caveam, néscio:
ita in aédibus sunt fúres, praedo in próxumo est.
Nam a me híc vicinus ápud forum pauló prius,

patér Calidori, ópere petiit máxumo,
ut míhi caverem a Pseúdolo servó suo,
neu fídem ei haberem: nam eúm circumire in húnc diem,
ut mé, si posset, múliere intervórteret.
Eum prómisisse fírmiter dixít sibi,
sese ábducturum a mé dolis Phoenícium.
Nunc íbo intro atque edícam familiáribus,
profécto ne quis quídquam credat Pseúdolo.

ACTUS IV. SCENA I.

PSEUDOLUS. SIMMIA.

PS. Si únquam quemquam di ímmortales vóluere esse auxílio adiutum:
túm me et Calidorúm servatum vólunt esse, et lenónem extinctum,
quúm te adiutorém genuere míhi, tam doctum hominem átque astutum.
Sed ubi íllic est? Sumne ego homo ínsipiens, qui haec mécum egomet loquor sólus?
Dedit vérba mihi hercle, út opinor, malus quúm malos stulte cávi.
Tum pól ego interii, homo si ílle abiit, neque hoc ópus, quod volui, ego hódie efficiam.
Séd eccum videó, verbeream státuam. Ut magnifice ínfert sese!
Hém, te hercle ego circúmspectabam: nímis me tuebam mále, ne abisses.
SI. Fúit meum officium, ut fácerem, fateor. PS. Úbi restiteras? SI. Úbi mihi libitum est.

PS. Ístuc ego iam sátis scio. SI. Cur érgo, quod scis, mé rogas?
PS. At hóc volo, monére te. SI. Monéndus ne me móneat.
PS. Nimis tándem ego abs te cóntemnor. SI. Quippe égo te ni contémnam,
stratióticus homo quí cluar?
PS. Iam hoc vólo, quod occeptúm est, agi.
SI. Numquíd agere aliud mé vides?
PS. Ámbula ergó cito. SI. Imo ótiosé volo.
PS. Haéc ea occásio est: dum ílle dormít, volo
tú prior óccupes [adire].
SI. Quid próperas? Placide! Né time! Ita ílle faxit Iúpiter,
ut ílle palam ibidem ádsiet, quisquís ille est, qui adest a mílite!
Núnquam edepol erit ílle potior Hárpax [quam ego.] Habe animúm bonum:
púlcre ego hanc éxplicatám tibi rém dabo.
Síc ego illúm dolis átque mendáciis
ín timorém dabo, mílitarem ádvenam,
ípse sese út neget ésse eum, quí siet,
méque ut esse aútumet, qui ípsus est. PS. Quí potest?
SI. Occídis me, quom istúc rogas!
PS. O hóminem lepidum té quoque
etiám dolis ac mendáciis!
Iúpiter té mihi sérvet! SI. Imó mihi!
Sed víde: ornatus híc satis me condécet? PS. Optume habet. SI. Ésto.
PS. Tantúm tibi boni di immórtales duint, quántum tu tibi óptes!
Nam si éxoptem quantúm dignus, minus níhilo est. Neque ego hoc hómine

quemquám vidi mage málum et maleficúm. SI. Tun' id mihi? PS. Táceo.
Sed égo quae tibi [dona] dabo ét faciam, si hanc rém sobrie adcurrássis!
SI. Potin', út taceas? Memorem ímmemorem facit, quí monet, quod memor méminit.
Teneo ómnia; in pectore cóndita sunt; meditáti sunt doli dócte.
PS. Probus híc homo est. SI. Neque hic est, néque ego. PS. At vide ne títubes. SI. Potin' ut táceas?
PS. Ita mé di ament.... SI. Ita nón facient. Mera iám mendacia fúndes.
PS. ut ego ób tuam, Simmia, pérfidiam te amo ét metuo et magnífico.
SI. Ego istúc aliis dare cóndidici; mi obtrúdere non potes pálpum.
PS. Út ego te hodie accípiam lepide,
úbi effeceris hóc opus .... SI. Ha ha he!
PS. lépido victu, víno, unguentis
ét inter pocula púlpamentis!
Íbidem una aderit múlier lepida,
tíbi savia super sávia quae det.
SI. Lépide accipis me. PS. Ímo si efficis, túm faxo magis dícas.
SI. Nísi effecero, crúciabiliter cárnufex me accípito!
Séd propera mihi mónstrare, ubi ostiúm lenonis aédium.
PS. Tértium hoc est. SI. St', tace! aedes híscunt. PS. Credo animó male est
aédibus. SI. Quid iám? PS. Quia edepol ípsum lenonem évomunt.

SI. Ílliccine est? PS. Íllic est. SI. Mala mérx est. PS. Illuc, sís, vide:
nón prorsus, verum éx transvorso, cédit, quasi cancér solet.

ACTUS IV. SCENA II.

BALLIO. PSEUDOLUS. SIMMIA.

BA. Mínus malum hunc hominem ésse opinor, quam ésse censebám, cocum:
nám nihil etiamdum hárpagavit, praéter cyathum et cántharum.
PS. Heús tu, nunc occásio est et témpus! SI. Tecum séntio.
PS. Íngredere in viám dolose; ego híc in insidiís ero.
SI. Hábui numerum sédulo: hoc est séxtum a porta próxumum
ángiportum: in id ángiportum mé devorti iússerat.
Quótumas aedes díxerit, id ego ádmodum incertó scio.
BA. Quís hic homo chlamydátus est, aut únde est, aut quem quaéritat?
Péregrina faciés videtur hóminis, atque ignóbilis.
SI. Séd eccum, qui ex incérto faciet míhi, quod quaero, cértius.
BA. Ád me adit recta: únde ego hominem hunc ésse dicam géntium?
SI. Heús tu, qui cum hircína barba stás, responde, quód rogo.

BA. Ého, an non prius salútas? SI. Nulla est míhi salus datária.
BA. Nám pol hinc tantúndem accipies. PS. Iam índe a principió probus.
SI. Écquem in angipórto hoc hominem tú novisti, té rogo . . . .
BA. Égomet me. SI. Pauci ístuc faciunt hómines, quod tu praédicas:
nam ín foro vix décimus quisque est, qui ípsus sese nóverit.
PS. Sálvos sum: iam phílosophatur. SI. Hóminem ego hic quaeró malum,
légirupam, impiúm, periurum, atque ímprobum. BA. Me quaéritat:
nám illa mea sunt cógnomenta. Nómen si memorét modo. —
Quíd est ei homini nómen? SI. Leno Bállio. BA. Scivín' ego?
Ípse sum, aduléscens, quem tu quaéris. SI. Tune es Bállio?
BA. Égo enimvero is sum. SI. Út vestitus, és perfossor párietum.
BA. Crédo, in tenebris cónspicatus sí sis me, abstineás manum.
SI. Hérus meus tibi mé salutem múltam voluit dícere.
Hánc epistolam áccipe a med: hánc me tibi iussít dare.
BA. Quís is homo est, qui iússit? PS. Perii, núnc homo in medió luto est!
nómen nescit: haéret haec res. BA. Quem hánc misisse ad me aútumas?
S. Nósce imaginém; tute eius nómen memorató mihi,

út sciam, te Bállionem esse ípsum. BA. Cedo mi epístolam.
SI. Áccipe, hem, cognósce signum. BA. Oho, Pólymachaeroplácides
púrus putus est ípsus! novi; heus! SI. Pólymachaeroplácides
nómen est. Scio iám, tibi me récte dedisse epístolam.
póstquam Polymachaéroplacidae élocutus nómen es.
BA. Séd quid agit? SI. Quod homo édepol fortis, átque bellatór probus.
Séd propera hanc perlégere, quaeso, epístolam, (ita negótium est)
átque accipere argéntum actutum, múlieremque emíttere:
nám necesse hodié Sicyoni me ésse, aut cras mortem éxsequi:
íta herus meus est ímperiosus. BA. Nóvi; notis praédicas.
SI. Própera pellegere érgo epistolam. BA. Íd ago, si taceás modo.
„Milés lenoni Bállioni epístolam
conscríptam mittit Pólymachaeroplácides,
imágine obsignátam, quaę inter nós duo
convénit olim.“ SI. Sýmbolum est in epístola.
BA. Video ét cognosco sígnum. Sed in epístola
nullám salutem mítteren' scriptám solet?
SI. Ita mílitaris dísciplina est, Bállio:
manú salutem míttunt benevoléntibus;
eádém malam rem míttunt malevoléntibus.
Sed ut óccepisti, pérge operam experírier,
quid epístola ista nárret. BA. Auscultá modo.

„Harpáx calator méus est, ad te quí venit . . . .“
Tune és is Harpax? SI. Égo sum, atque ipse harpáx quidem.
BA. „qui epístolam istam fért; ab eo argentum áccipi
et cúm eo simitu múlierem mittí volo.
Salútem scriptam dígnum est dignis míttere;
te si árbitrarem dígnum, misissém tibi.“
SI. Quid núnc? BA. Argentum dés, abducas múlierem.
SI. Utér remoratur? BA. Quín sequere ergo intró. SI. Sequor.

ACTUS IV. SCENA III.

PSEUDOLUS.

Peiórem ego hominem mágisque vorsuté malum
nunquam édepol quemquam vídi, quam hic est Símmia;
nimisque égo illum hominem métuo et formidó male,
ne málus item erga mé sit, ut erga illúm fuit:
ne in ré secunda núnc mi obvortat córnua,
si occásionem cápsit, qui siét malus.
Atque édepol equidem nólo: nam illi béne volo.
Nunc ín metu sum máxumo, triplicí modo.
Primum ómnium iam hunc cómparem metuó meum,
ne déserat nunc me, átque ad hostis tránseat.
Metuo aútem, ne herus rédeat etiamdum á foro:
ne cápta praeda cápti praedonés fuant.
Quom haec métuo, metuo, ne ílle huc Harpax ádvenat,

priusquam hínc hic Harpax ábierit cum múliere.
Perii hércle, nimium tárde egrediuntúr foras!
Cor cólligatis vásis exspectát meum,
si nón educat múlierem secúm simul,
ut éxulatum ex péctore aufugiát meo.
Victór sum: vici caútos custodés meos!

ACTUS IV. SCENA IV.

SIMMIA. PHOENICIUM. PSEUDOLUS.

SI. Ne plóra: nescis, út res sit, Phoenícium;
verum haúd multo post fáxo scibis áccubans.
Non égo te ad illum dúco dentatúm virum
Macedóniensem, quí te nunc flentém facit.
Quoiam ésse te vis máxume, ad eum dúco te;
Calidórum haud multo póst faxo amplexábere.
PS. Quid tu íntus, quaeso, désedisti? Quám diu
mihi cór retunsum est óppugnando péctore!
SI. Occásionem réperisti, vérbero,
ubi pérconteris me, ínsidiis hostílibus?
Quin hínc metimur grádibus militáriis?
PS. Atque édepol, quamquam néquam homo es, recté mones.
Ite hác, triumphi, ad cántharum rectá via!

ACTUS IV. SCENA V.

BALLIO.

Ha ha hé! nunc demum mi ánimus in tuto ést loco,
postquam íste hinc abiit, átque abduxit múlierem.
Libet núnc, venire Pseúdolum, scelerúm caput,
abdúcere a me múlierem falláciis.
Concéptis hercle vérbis, satis certó scio,
ego périurare mávellem me míllies,
quam mi íllum verba pér deridiculúm dare.
Nunc déridebo hercle hóminem, si convénero;
verum ín pistrinum crédo, ut convenít, fore.
Nunc égo Simonem mi óbviam veniát velim,
ut méa laetitia laétus promiscám siet.

ACTUS IV. SCENA VI.

SIMO. BALLIO.

SI. Visó, quid rerum méus Ulixes égerit,
Iamne hábeat signum ex árce Balliónia.
BA. O fórtunate, cédo fortunatám manum,
Simo! SI. Quíd est? BA. Iam .... SI. Quid iam? BA. níhil est, quod metuás. SI. Quid est?
venítne homo ad te? BA. Nón. SI. Quid est igitúr boni?
BA. Minaé viginti sánae ac salvae súnt tibi,
hodié quas abs te est ínstipulatus Pseúdolus.
SI. Velím quidem hercle! BA. Róga me vigintí minas,

si ille hódie illa sít potitus múliere,
sive éam tuo gnato hódie, ut promisít, dabit.
Rogáto hercle, obsecro: géstio promíttere:
omnínbus modis tibi ésse rem ut salvám scias;
atque étiam habeto múlierem donó tibi.
SI. Nullúm periclum est, quód sciam, stipulárier,
ut cóncepisti vérba. Vigintí minas
dabín'? BA. Dabuntur. SI. Hóc quidem actum est haúd male.
Sed hóminem convenístin? BA. Imo ambós simul.
SI. Quid áit? quid narrat, quaéso? quid dicít tibi?
BA. Nugás theatri, vérba, quae in comoédiis
solént lenoni díci, quae puerí sciunt:
malum ét scelestum et périurum aibat ésse me.
SI. Pol haúd mentitust. BA. Ergo haud iratús fui:
nam quánti refert, té nec recte dícere,
qui níhili faciat, quíque inficias nón eat?
SI. Quid est, quód non metuas áb eo? id audire éxpeto.
BA. Quia núnquam abducet múlierem iam, néc potest,
ab mé. Meministin' tíbi me dudum dícere,
eám venisse míliti Macedónio?
SI. Memini. BA. Hem, íllius servos húc ad me argentum áttulit
et óbsignatum sýmbolum . . . . SI. Quid póstea?
BA. qui intér me atque illum mílitem convénerat.
Is sécum abduxit múlierem haud multó prius.
SI. Bonán' fide istuc dícis? BA. Unde ea sít mihi?
SI. Vide módo, ne illic sit cóntechnatus quídpiam.
BA. Epístola atque imágo me certúm facit.
Quin iám quidem illam in Sícyonem [ex urbe] abduxít modo.

SI. Bene hércle factum! Quíd ego cesso Pseúdolum
facere, út det nomen ád molarum colóniam?
Sed quís hic homo est chlamydátus? BA. Non edepól scio,
nisi ut óbservemus, quó eat, aut quam rém gerat.

ACTUS IV. SCENA VII.

HARPAX. SIMO. BALLIO.

HA. Málus et nequam est hómo, qui nihili impérium heri suí facit servos;
níhili est autem, suúm qui officium fácere immemor est, nísi admonitus.
Nam quí liberós illicó se arbitrántur,
ex cónspectu herí si suí se abdidérunt,
luxúriant, lustrántur, edúnt, quod habént,
ii nómen diú servitútis ferúnt.
Néc boni ingénii quidquam hís inest, nísi uti
ímprobis se ártibus téneant. Cum hís mihi
nec lócus nec sermo cónvenit, neque his únquam nobilis fúvi.
Ego, út mihi imperátum, etsi abést, hic adésse herum
árbitror. Núnc ego illum métuo, quom hic nón adest;
né, quum adsít, metuam, eí rei operám dabo.
Nám me in tabérna usque adhúc siverát Syrus,
quoí dedi sýmbolum. Mánsi, uti iússerat.
Léno ubi essét domi, me aíbat arcéssere.

Vérum ubi is nón venit, néc vocat: vénio huc ultro,
út sciam, quid réi sit: ne illic homó me ludificetur;
neque quídquam est melius, quám ut hoc pultem, atque áliquem huc evocem íntus.
Léno argentum hóc volo
á me accipiat átque amittat múlierem mecúm simul.
BA. Heús tu! SI. Quid vis? BA. Híc homo meus est. SI. Quídum? BA. Quia praeda haéc mea est:
scórtum quaerit; hábet argentum. Iam ádmordere hunc míhi lubet.
SI. Iamne íllum comésurus és? BA. Dum recéns est.
Dúm datur, dúm calet, dévorarí decet.
Nám boni mé viri
paúperant;
ímprobi alúnt,
augént rem meám [mali].
Poplí strenuí
dámno mihi, ímprobi úsui súnt. SI. Malum
quód tibi dí dabunt, quí sic sceléstus.
HA. Me núnc commorór,
quum hás hic forés
nón ferio, utí sciam, sítne Ballió domi.
BA. Venus mihi haéc bona dat, quom hos lúcrifugas,
damní cupidos adigít, qui se suamque aétatem bene cúrant;
edúnt, bibunt, scortántur. Illi sunt álio ingenio, átque tu,
quí neque tibi bene ésse patere, et íllis, quibus est, ínvides.

HA. Heús, ubi estis vós? BA. Hic quidem ad me récta habet rectám viam.
HA. Heús, ubi estis vós? BA. Adulescens, quíd istic debetúr tibi? —
Béne ego ab hoc praedátus íbo. Nóvi: bona scaeva ést mihi.
HA. Écquis hoc aperit? BA. Heús, chlamydate, quíd istic debetúr tibi?
HA. Aédium dominúm lenonem Bállionem quaérito.
BA. Quísquis es, aduléscens, operam fác compendi quaérere.
HA. Quíd iam? BA. Quia te is ípsus coram praésens praesentém videt.
HA. Tún' is es? SI. Chlamydáte, cave, sis, tibi á curio infortúnio,
átque in hunc inténde digitum: hic léno est. BA. At hic est vír probus.
Séd tu, bone vir, flágitare saépe clamore ín foro,
quúm libella núsquam est, nisi quid léno hic subvenít tibi.
HA. Quín tu mecum fábulare? BA. Fábulor. Quíd vís tibi?
HA. Árgentum accipiás. BA. Iamdudum, sí des, porrexí manum.
HA. Áccipe. Hic sunt quínque argenti léctae numeratаé minae.
Hóc tibi herus me iússit ferre Pólymachaeroplácides,
quód deberet, átque ut mecum mítteres Phoenícium.
BA. Hérus tuus? HA. Ita díco. BA. miles? HA. Íta loquor. BA. Macedónius?

HA. Ádmodum, inquam. BA. te ád me misit, Pólymachaeroplácides?
HA. Véra memoras. BA. hóc argentum ut míhi dares? HA. Si tú quidem es
léno Ballio. BA. átque ut a me múlierem tu abdúceres?
HA. Íta. BA. Phoenicium ésse dixit? HA. Récte meministí. BA. Mane:
Iám redeo ad te. HA. At máturate própera: nam properó. Vides,
iám die multum ésse. BA. Video. Hunc ádvocare etiám volo.
Máne modo istic: iám revortar ád te. — Quid nunc fít, Simo?
quíd agimus? manufésto hunc hominem téneo, qui argentum áttulit.
SI. Quíd iam? BA. An nescis, quaé sit haec res? SI. Iúxta cum ignaríssumis.
BA. Édepol hominem vérberonem Pseúdolum! ut docté dolum
cómmentust! Tantúndem argenti, quántum miles débuit,
dédit huic atque hominem éxornavit, múlierem qui arcésseret.
Pseúdolus tuus állegavit húnc, quasi a Macedónio
mílite esset. SI. Hábesne argentum ab hómine? BA. Rogitas, quód vides?
SI. Heús, memento ergó dimidium istínc mihi de praedá dare.
Cómmune istuc ésse oportet. BA. Quíd, malum? Id totúm tuum est.
HA. Quám mox mi operam dás? BA. Tibi do equidem. — Quíd nunc mi es auctór, Simo?

SI. Éxploratorem húnc faciamus lúdos suppositícium
ádeo, donicum ípsus sese lúdos fieri sénserit.
BA. Séquere. — Quid ais? Némpe tu illius sérvos es? HA. Planíssume.
BA. Quánti te emit? HA. Suárum in pugna vírium victória:
nám ego eram domi ímperator súmmus in patriá mea.
BA. Án etiam ille unquam éxpugnavit cárcerem, patriám tuam?
HA. Cóntumeliám si dices, aúdies. BA. Quotumó die
éx Sicyone huc pérvenisti? HA. Áltero ad merídiem.
BA. Strénue me hércle isti. — Quámvis pernix híc homo est!
Úbi suram adspiciás, scias, posse eum gérere crassas cómpedes. —
Quíd ais? tune etiám cubitare sólitus in cunís puer!
SI. Scílicet. BA. Etiámne facere sólitus es? scin', quíd loquar?
SI. Scílicet solitum ésse. HA. Sanine éstis? BA. Quid hoc, quod té rogo?
Nóctu in vigiliám quando ibat míles, tum tu ibás simul?
Cónveniebatne ín vaginam túam machaera mílitis?
HA. Í in malam crucem! BA. Íre licebit tíbi tamen hodie témperi.
HA. Quín tu mulierém mi emittis? aút redde argentúm. BA. Mane.
H. Quíd, maneam? B. Chlamydem hánc commemores, quánti conducta ést. HA. Quid est!

BA. Quíd meret machaéra? HA. Helleborum hisce hóminibus opus ést. BA. Eho....
HA. Mítte. BA. Quid mercédis petasus hódie domino démeret?
HA. Quíd, domino? quid sómniatis? Méa quidem haec habeo ómnia,
méo peculio émta. BA. Nempe, quod fémina summa sústinent.
H. Úncti hi sunt senés: fricari sése ex antiquó volunt.
BA. Résponde, obsecro hércle, hoc vero sério, quod té rogo:
quíd meres? quantíllo argento té conduxit Pseúdolus?
HA. Quí istic Pseudolúst? BA. Praeceptor túus, qui te hanc falláciam
dócuit, ut falláciis hinc múlierem a me abdúceres.
HA. Quém tu Pseudolúm, quas tu mihi praédicas fallácias,
quem égo hominem nullíus coloris nóvi? BA. Non tu istínc abis?
Níhil est hodie hic sýcophantis quaéstus. Proin tu Pseúdolo
núnties, abdúxisse alium praédam, qui occurrít prior
Hárpax. HA. Is quidem édepol Harpax égo sum. BA. Imo edepol ésse vis. —
Púrus putus hic sýcophanta est. HA. Égo tibi argentúm dedi,
ét dudum adveniéns extemplo sýmbolum servó tuo,
héri imagine óbsignatam epístolam, hic ante óstium.
BA. Méo tu epistolám dedisti sérvo? quoi servó? HA. Syro.

BA. Nón confidit: sýcophanta hic néquam est: meditatúr male:
nam íllam epistolam ípsus verus Hárpax huc ad me áttulit.
HA. Hárpax ego vocór; ego servos súm Macedonis mílitis;
égo nec sycophántiose quídquam ago, neç málefice,
néque istum Pseudolúm, mortalis quí sit, novi néque scio.
SI. Tú, nisi mirum est, léno, plane pérdidisti múlierem.
BA. Édepol nae istuc mágis magisque métuo, quum verba aúdio.
SI. Míhi quoque edepol iámdudum ille Sýrus cor perfrigéfacit,
sýmbolum qui ab hóc accepit. Míra sunt, ni Pseúdolust.
Ého tu, qua facié fuit dudum, quoí dedisti sýmbolum?
HA. Rúfus quidam, véntriosus, crássis suris, súbniger,
mágno capite, acútis oculis, óre rubicundo, ádmodum
mágnis pedibus. BA. Pérdidisti, póstquam dixistí pedes!
Pseúdolus fuit ípsus. Actum est dé me! Iam moriór, Simo!
HA. Hércle haud te sinam émoriri, nísi mi argentum rédditur,
víginti minae. SI. Átque etiam mihi áliae vigintí minae.
BA. Aúferetur praémium id a me, quód promisi pér iocum?

SI. De ímprobis virís auferri praémium et praedám decet.
BA. Sáltem Pseudolúm mihi dedas. SI. Pseúdolum ego dedám tibi?
Quíd deliquit? Díxin', ab eo tibi út caveres, cénties?
BA. Pérdidit me: SI. At mé viginti módícis multavít minis.
BA. Quíd nunc faciam? HA. Sí mi argentum déderis, te suspéndito.
BA. Dí te perdant! Séquere, sis, me ergo ád forum, ut solvám. HA. Sequor.
SI. Quíd ego? BA. Peregrinós absolvam; crás agam cum cívibus.
Pseúdolus mihi cénturiata hábuit capitis cómitia,
qui íllum ad med hodie ádlegavit, múlierem qui abdúceret. —
Séquere tu. Nunc ne éxspectetis, dum hác domum redeám via.
Íta res gesta est, ángiporta haec cértum est consectárier.
HA. Sí graderere tántum, quantum lóquere, iam esses ád forum.
BA. Cértum 'st mi hunc emórtualem fácere ex natalí die.

ACTUS IV. SCENA VIII.

SIMO.

Béne ego illum tetigí, bene autem sérvos inimicúm suom!

Núnc mihi certum est, álio pacto Pseúdolo insidiás dare,
quam ín aliis comoédiis fit, úbi cum stimulis aút flagris
ínsidiantur; át ego [iam] inultus prómam vigintí minas,
quás promisi, si éffecisset; óbviam ei ultro déferam.
Nímis illic mortális doctus, nímis vorsutus, nímis malus.
Súperavit Dolúm Troianum átque Ulixem Pseúdolus.
Núnc ibo intro: argéntum promam; Pseúdolo insidiás dabo.

ACTUS V. SCENA I.

PSEUDOLUS.

Quid hóc? siccine hóc fit, pedés? statín', án non?
an íd voltis, út me hic iacéntem aliquis tóllat?
Nam hércle si cécidero, vóstrum erit flágitium.
Pérgitin' pérgere? Ah, saéviundúm mihi
hodie ést. Magnum hoc vitiúm vino est:
pedés captat prímum: luctátor dolósust.
Profécto edepol égo nunc probe ábeo madúlsa:
ita víctu excuráto ita múndiciis dígne, ah,
itaque ín loco festívo sumus féstive accépti!
Quid opús, multas me agere ámbages?
Hoc est hómini, quamobrem amét vitam!
Hic omnés voluptates, in hóc omnes
venústates súnt.

Deís proxumum ésse arbitrór.
Nam úbi amans complexúst amantem, úbi labra ad labélla adiungit;
úbi alter alterúm bilingui mánifesto inter sé prehendunt:
úbi mamma mammílla opprimitur ália, aut si lubet, córpora
cónduplicánt; manu' cándida cántharum
dúlciferúm propináre amicíssumam
amícitiam, neque ibi ésse alium álii odio,
ibí nec moléstum nec sérmonibús
mórologís utí:
unguénta atque odóres, lemníscos, coróllas
darí dapsilés; non enim parciprómi
victú ceteró.
Ne quís me rogét:
hoc égo modo atque herús minor hanc diem súmsimus prothýme.
Póstquam opus meum, út volui, omne pérpetravi, hostíbus fugatis:
illós adcubántes, potántes, amántes
cum scórtis relíqui, et meúm scortum ibídem,
córdi atque ánimo suó obsequéntes.
Sed póstquam exsurréxi: oránt me, uti sáltem.
Ad húnc modum me íntuli, illis út satisfácerem
éx disciplína:
quíppe ego quí probe pérdidici Iónica.
Sed pálliolátim
amíctus sic hác ludibúndus incéssi.
Plaudúnt; [partim] clamitánt me, ut revórtar. Occépi;
hóc modo vólvi; item amícae dabám me
meae, út med amáret. Ubí circumvórtor,

cado. Íd fuit naénia lúdo.
Ítaque, dum enitór: pax! iam paene ínquinavi pállium.
Nimiaé tum volúptati pól fui.
Ob cásum datúr cantharús; bibi.
Commúto illicó pallium; íllud posívi;
inde húc exií, crapulám dum amovérem.
Núnc ab hero ad herum méum maiorem vénio, foedus cómmemoratum.
Áperite, aperite, heús! Simoni, méd adesse, quis núntiate!

ACTUS V. SCENA II.

SIMO. PSEUDOLUS. BALLIO.

SI. Vóx viri péssumi me éxciet fóras.
Séd quid hoc? quómodo? quíd video égo?
PS. Cúm corona ébrium Pseúdolum túum.
SI. Líbere hercle hóc quidem!—Séd vide státum!
Núm mea grátia pértimescít magis?
Cógito, saéviter bláuditerne ádloquar.
Sed hoc mé vetat vim fácere nunc,
quód fero, sí qua in hoc spés sitast míhi.
PS. Vir málus viro óptumo óbviam it.
SI. Dí te ament, Pseúdole. Phuí, in malam crucem!
PS. Cur égo me adflicter? SI. Quíd, malum, ergo in ós mi inructas ébrius?
PS. Mólliter síste nunc mé! cave, né cadam!
Non vídes med, ut madidé madeam?
SI. Quae ístaec audácia est, té sic intérdius

cúm corolla ébrium incédere? PS. Lúbet.
SI. Quíd? lubet? Pérgin' ructáre in os míhi?
PS. Suávis ructús mihi est. Síc sine módo.
SI. Credo équidem, posse té, scelus,
Mássici móntis ubérrumos quátuor
frúctus ebíbere in hora úna. PS. Híberna, ádditо.
SI. Haud mále mones. Sed díc tamen,
únde onustám celocem ágere te praédicem?
PS. Cúm tuo fílio pérpotaví modo.
Séd, Simo, út probe táctus est Bállio!
Quaé tibi díxi, ut éffecta réddidi!
SI. Dérides?—Péssumus. PS. Múlier haec, féci ego,
cúm tuo fílio líbera adcúbet.
SI. Ómnia, ut quídque egisti, órdine scío.
PS. Quid érgo dubitas dáre mi argentum? SI. Iús
petis, fateór. Tene.
PS. Tamén das?
Át negabás daturum ésse te míhi.—
Onera húnc hominem atque me cónsequere hac.
SI. Ego istum ónerem? PS. Onerabís, scio.
SI. Quíd ego huic homini fáciam? satin' ultro árgentum aufert ét me inridet?
PS. Vae víctis! Vorte ergo húmerum. Hem!
BA. Hoc égo nunquam ratus súm fore me, ut
tibi fíerem supplex. Heú, heu! heu!
PS. Desíne. BA. Doleo. PS. Ni doleres tu, ego dolerem.
BA. Quid? hóc auferén', Pseudole, ábs tuo heró?
PS. Lubéntissumó corde átque animó.
BA. Nón audes, quaeso, áliquam partem míhi gratiam facere hínc argenti?
PS. Nóvi, me dicés avidum esse: nam hínc nunquam eris numó divitior.

Néque te mei tergí misereret, sí hoc non hodie éffecissem.
BA. Érit, ubi te ulciscár, si vivo! PS. Quíd minitare? Hábeo tergum.
BA. Áge sane. PS. Igitur rédi. BA. Quid redeam? PS. Rédi modo: non éris deceptus.
BA. Rédeo. PS. Simul mecum í potatum. BA. Égone eam? PS. Fac, quód te iubeo.
Si ís, aut dimidium aút plus etiam fáxo hinc feres. BA. Eo. Dúc me, quo vis.
PS. Quíd nunc?
Númquid irátus es aút mihi aut fílio
própter has rés, Simo? SI. Níl profectó. PS. I hac.
BA. Té sequor. Quín vocas spéctatorés simul?
PS. Hércle me isti haúd solent; neque érgo ego istós volo.
Vérum si vóltis adplaúdere atque ádprobare
húnc gregem et fabulam, in
crástinum vós vocábo.

NOTAE

AD MILITEM.

I, 1, 23. *sibi* ne elidas; *illi* autem ut monosyllabum legito. — v. 55. Sic *omnes* saepe correptum legitur. Aul. 4, 1, 20. Cist. 5, 1. Trin. 1, 2, 41. Pers. 5, 1, 8. al.

II, 2, 70. *Interclude* Lindemannus. Vulg. *Intercludito.* — v. 118. *atque* add. vulg. idque servandum videtur, siquidem haud uno loco *servus* quasi pyrrichium facit, ita ut hic *conservus* dactylum efficere possit, Cf. II, 4, 11. III, 1, 148. Trin. 5, 1, 6.

II, 4, 2. *Cedo vel doctam, edocebo.* ex em. — Vulg. *C. v. doctas, d.* ex em. Camer. Nam cdd. laceri h. l. — v. 11. *servos.* Cf. quae supra ad II, 2, 118.

III, 1, 148. *servos* quasi monosyllabum leg. Cf. modo supra notata. *introduxi* vulg.

III, 3, 31. *Ad* ex emend. recc. — Libri *At.*

IV, 6, 29. Sic vulg. atque *desideret* producatur in fine, ut saepe similia.

AD MOSTELLARIAM.

I, 1, 20. In v. *filium* quasi eliditur media *i*, aut tamquam *j* enunciatur, ut I, 2, 41. *materiae*, et ib. v. 43. *expoliunt*, et Truc. 4, 2, 6. *faciat*, et Trin. 2, 2, 23. *imperia*, al.

I, 2, 11. Spuria haec esse patet, quia seq. vs. eadem praedicat. — v. 21. Et haec quoque supposititia esse certum habeto, efficta ex iis, quae infra leguntur v. 41 — 45. — v. 33. Excidisse hic aliquid, sensu patet.

I, 3, 135. Vulg. *vos duae.* — v. 153. Vulg. repetit vv. *cum amica* post *Call.* quae iam adfuerunt vs. praec.

I, 4, 12. *mel meum* et v. 31. *iam* spuria iudico. — v. 74. Omittendum *hercle*, at *obsecro* correptim pronunciandum, uti Rud. 3, 3, 33. et ib. 4, 3, 104. Bacch. 5, 2, 55. Pseud. 1, 1, 127. — v. 97. Addidi *hic*.

III, 1, 17. *illi* add. vett. edd. — v. 65. Cf. scen. seq. v. 32. ubi aptius legitur. — v. 66. 67. Hos vs. aptius leges infra vv. 76. 77. Veruntamen hic habent edd. — vss. 79—85. spurios iudico. — v. 133. H. vs. hic collocari iussit Acidalius, ex v. 75.

III, 2, 43. Addidimus *simul*, quod deest in libris. — v. 52. *navis* contracte legito, quasi *ναῦς*. — v. 131. Dupliciter haec leguntur, et hic et v. 161. quare hic potius includenda.

IV, 1. In vulg. hic sequuntur ea, quae apud nos leguntur IV, 2. Verum patet, ita haec esse ordinanda, uti fecimus. Nam in codd. confusio est. — v. 2. *malum* videtur eiiciendum. — v. 11. locus lacer et lacunosus in edd. Inclusa suppleta ab editoribus. — vss. 20 — 32. Inclusa leguntur, at abundant, uti et v. 51. v. *pessume*. Et omnis posterior pars huius scenae a v. 38 — 58. spuria videtur.

IV, 2. Haec in vulg. faciunt tertiam scenam actus superioris.

IV, 4, 7. *tibi* habent vett. et Lamb.; non leg. in Pall. vulg. Ven. — v. 46. *ille* deest in Pall., legitur in vulg.

V, 1, 33. Deest hic vs. in autt. et spurius videtur Legitur in vulg.

V, 2, 20. *faciunt* abundat et ad sensum et versum. — v. 38. *emta* adiecimus. Cf. III, 1, 6. — v. 41. *iam* addidit Bothius.

AD PERSAM.

I, 1, 2. *Omnes* de nostro accessit, nec legitur in codd.

I, 2, 1. *Maiorum meum* e coni. Nam codd. aut *meum* aut *malo servo atque obt.* unde patet lacunam esse, quam Camerarius explet: *meum alimoniae*. De nostra cf. v. 3. et 9. et III, 1, 62.

II, 4, 24. *ut* abest a ll. additum a Bothio. — v. 27. item *iam*.

IV, 3, 35. Ab in. versus edd. addunt *istae*, quod abundare quivis videt. — v. 38. Cdd. post *sane* addunt *mihi*.

IV, 8, 8. Versiculus accessit ex palimpsesto Ambrosiano. Quo tamen vel absente, aeque bene constabit scena.

V, 1, 14. Quae libri addunt: *a me* post *fiunt*, merito abesse posse apparet.

V, 2, 9. Libri *ut non* post *pol ego* addunt. Perperam.

AD POENULUM.

Prol. 1. Nomen Achillis in Plauto altera brevi pronunciatur Merc. 2, 4, 20. Mil. 4, 2: 64. et ibid. IV, 7, 6. Similiter itaque et hic faciendum, recteque Bothius una *l* litera scripsit. Cf. Argumentum metricum ad Sophoclis Philoctetem versu 7. Hinc existimo *Aristarchi* hic per licentiam produci, ut multa in Plauto, v. c. *Tarentinus* Truc. 3, 1, 5. Men. prol, 39. al. — v. 121. 122. Patet hos vss. abundare, propter sequentia. — v. 125. Atque hic quoque eiiciendus propter v. 127.

I, 2, 21. *modum*, additum a nobis, abest a codicibus. — v. 34. *salsa sunt* leguntur in libris. — v. 49. Item, quae hic inclusimus.

III, 3, 94. Inclusa leguntur in ll. Cf. III, 4, 10.

III, 6, 1. *ire istinc* eiicienda videntur, uti et vs. sq. *me* ante *hercle*. — v. 16. *omnes* habent edd. antt. deest in vulg.

IV, 2, 38. *Neque herum meum adeo* vulg. ut non sit elidendum. At fortasse adiiciendum *ament* post *meum*. — v. 52. Exciderit fortasse interiectio aliqua. — v. 90. *Pol istuc tibi.* Sic vulg.

V, 1. In lectione sequimur vulgatam, nisi quod propter versuum rationem lacunas signavimus. A v. 11. sequitur alia quasi recensio eiusdem argumenti; cuius versio sequitur: *Deos deasque* etc. Huius v. 9. emendavimus ex lectione cod. palimps. Mediol.

V, 2, 17. Versus videtur spurius, propter sequentia. Ceterum in vulg. desunt vv. *Punica* — *homo*, quae accessere ex libris vetustis. — v. 20. Adiecimus *ego* et posteriora transposuimus. — v. 25. *adhuc*, quod habet vulg., deest in Pall. — v. 115. Sic vulg. nisi quod adiecimus *sis*. — v. 118. *bene* abundare videtur. — v. 142. Sic vulg. pessumdato versu; ut videatur *ambas* eiiciendum, in *causa* autem non elidendum; praesertim quoniam *ambae* statim sequitur versu 143.—v. 153. Vulg. post *ore* addit *parvo*, quod omittunt Pal. et Ven. *Os* autem in Plauto plerumque est facies, imo totum caput, non labia; quae quoniam unice seriores intellexere, addidere *parvo*. Non autem elidendum in *venusta*.

V, 4, 3. Ad versum abundat pronomen. — v. 15. item *praepotentes*, et v. 31. quae inclusimus; porro v. 38. *expedi*. — v. 40. autem addidimus alterum *patrue* versus causa. — v. 70. Vulg. *Nunc tene*.

V, 5, 12. Legatur: *Quámd Aegypti*. — v. 38. *istaec* abundat, uti et v. 55. *hic*.

V, 7. Haec scena, quae legitur in libris antiquis, *alia* quasi est fabulae catastrophe, in qua paulo mitius agitur cum lenone, quam in superiore. Ceterum poesis ita est comparata, ut genuina agnosci nequeat. Ideoque includenda.

AD PSEUDOLUM.

Prologus, praeter postremos duo versus, non legitur in optimis libris; et versus non sunt versus.

I, 1, 122. *utrum* legitur in ll. In vett. deest *in*. Deinde omnes: *perv. est minus*. Nostr. ex emend. Bothii.

I, 2, 51. Inclusa aperte sunt eiicienda. — v. 71. Addidimus *nos*.

I, 3, 76. Quae in editionibus adiiciuntur: *saturi*, *poti*, aut: *saturi distenta cute*, ut inepta eiicienda; non enim mensae coenatoriae, sed argentariae sunt intelligendae, quae in foro erant. Igitur cum Lambino lacuna potius statuenda videtur. — v. 116 et 117. Apparet hos una cum sequentibus non posse legi. Ac fortasse et sequentes duo spurii sunt. — v. 153. *hodie* ex meo adiieci, aptum versui et sententiae.

I, 5, 1. *natis et*. Sic vett. At vulg. *aut de*. — v. 62. *sibi* itidem de meo accessit. — v. 131. Eiiciendum existimo *cum*.

II, 1. Quae in hac sc. inclusimus, propter sensum et versus spuria arbitramur. At propter utrumque in postremo adiecimus *homo*.

II, 2, 5. Vulg. *leno ubi hic habitat*. Vett. *habet*. — v. 82. Includendum potius *expenso*, propter sequentia.

III, 1, 8. *curer* vulg.

IV, 1, 7. Nimirum *sed* producitur interdum, ut Rud. 3, 4, 87. et in Pseudolo 4, 1, 7. — Quae inclusimus vss. 18. 21. 35. leguntur in cdd. at aperte abundant.

IV, 7. Post v. 108. in vulg. repetuntur versus tres, qui supra iam adfuerunt, v. 64 — 66.

V, 1, 38. Apparet abundare v. *partim*.

7

